

การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่

เมษายน 2556

การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่

เมษายน 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่

เมษายน 2556

จารุภา โพรธิ์ปั่น. (2556). การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย. ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม. (ทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ประธานควบคุมปริญญาานิพนธ์: รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ขวาลาววัลย์, รองศาสตราจารย์ จิตรพี ขวาลาววัลย์.

จากการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย ผู้วิจัยต้องการแสดงออกถึงแนวคิดที่ผู้วิจัยมีต่อปัญหาสังคมจากการไม่สวมถุงยางอนามัยในขณะที่มีเพศสัมพันธ์ จากข่าวที่ผู้วิจัยได้ประสบมานั้น ได้เป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์ผลงานวิจัยนี้ขึ้นมา เพื่อย้ำเตือนสังคมในตระหนักถึงปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัย ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัว และความจะเป็นเรื่องที่คนในสังคมควรจะหันหน้ามาคุยปรึกษากัน พ่อแม่ผู้ปกครองควรให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศและการป้องกันแก่บุตรหลานตนเอง ก่อนที่จะเกิดปัญหาต่างๆตามมาจากการไม่สวมถุงยางอนามัย ดังเช่นข่าวการพบซากศพเด็กทารกในเต้าเผาศพที่วัดตามข่าว

ซึ่งข่าวนี้สร้างความสะเทือนใจแก่ผู้วิจัย และผู้วิจัยหวังว่าข่าวการทิ้งซากศพทารกเป็นพันๆ แบบนี้ เสมือนเด็กทารกเหล่านั้นไม่รับรู้ไร้ความรู้สึก และการกระทำของผู้เป็นพ่อหรือแม่ แม้กระทั่งผู้ที่เปิดคลินิกเถื่อนเอง ก็ควรที่จะตระหนักถึงสิ่งที่ตนได้กระทำไป เหตุการณ์นี้คนในสังคมควรจะหันหน้ามาปรึกษากันว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้น แสดงถึงสถานะทางสังคมของเราที่เสื่อมโทรมอย่างสุดขีด ผู้วิจัยอยากให้เห็นคนในสังคมหันมาทำให้สังคมของเราน่าอยู่มากขึ้น เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงปัญหา จึงเกิดการวิจัยเล่มนี้ขึ้นดังกล่าว

EDUCATION TO CREATE THE SCULPTURE REFLECT THE SOCIAL PROBLEM OF
WEARING CONDOM

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Visual Art: Modern Art
at Srinakharinwirot University

April 2013

Jarupha Phopun. (2013). *Education to create the sculpture reflect the social problem of wearing condom*. Master thesis, M.F.A. (Visual Art : Modern Art). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Somsak Shawalawan, Assoc. Prof. Jitrapee Shawalawan.

Research of continuing to create sculptures reflecting sociological aspects of wearing a condom, the researcher wants to study the expression of the social problems of not wearing a condom. Condoms while having sexual erection. News from the researcher has experienced that. A driving force for the creation of this research is research. To remind society aware of the problem of not wearing a condom. This is close. And it is in society that people should turn to discussing it. Parents should be informed about the pest and protect their children before their problems come from not wearing a condom. As news of the baby remains in a crematorium at the news.

This is a well-acclaimed research. The researchers hope that the news of the baby, leaving thousands dead now. Similarly, those babies did not receive anesthesia. And actions of the father or mother. Even those who own the practice illegal. Should be aware of what they have done. This event was supposed to be the man in the face to discuss how the incident occurred. Represents the decay of our society Stawa hard bricks. Young people in society who want to turn to make our society more livable. To be aware of the problem. Therefore, the research of this book.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย

ของ

จารุภา โพธิ์ปิ่น

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2555

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ชวาลาวัณย์)

(รองศาสตราจารย์ กมล เผ่าสวัสดิ์)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ จิตรพี ชวาลาวัณย์)

(รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ชวาลาวัณย์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ จิตรพี ชวาลาวัณย์)

.....กรรมการ

(ดร. รวิเทพ มุสิกะปาน)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาบัตรฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากคณะกรรมการ และรองศาสตราจารย์สมศักดิ์ ชวาลาววัฒน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญาบัตร ที่ให้คำปรึกษา แนะนำในการทำวิจัย รองศาสตราจารย์ จิตรพี ชวาลาววัฒน์และรองศาสตราจารย์กมล เผ่าสวัสดิ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขปริญญาบัตรจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ถนอม ชามักดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ ปัญญาตระกูล อาจารย์สุพจน์ ศิริวิชนีกร และอาจารย์ประจำสาขาวิชา ศิลปะจินตทัศน์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา องค์ความรู้ทาง ศิลปะ ตลอดจนประสบการณ์ในการเรียนรู้เสนอแนะแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานขอขอบพระคุณ ครู อาจารย์ ที่ได้บ่มเพาะหล่อหลอมขัดเกลาตัวผู้วิจัย

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา นาวาตรี ธนกฤต โพธิ์ปิ่น และนางปาริชา โพธิ์ปิ่น พร้อมทั้งเครือญาติที่ได้คอยดูแลทุกสิ่งทุกอย่างโดยเฉพาะทางการศึกษาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นกำลังใจสำคัญในการทำปริญญาบัตรฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

จารุภา โพธิ์ปิ่น

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
Conceptual Art.....	8
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำแท้ง.....	12
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี.....	24
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประติมากรรม.....	46
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการรับรู้.....	82
ศิลปินที่มีผลงานคล้ายคลึงกับผู้วิจัย.....	107
ผลงานศิลปะที่มีอิทธิพลกับผลงานของผู้วิจัย.....	107
การสร้างแบบสอบถาม.....	109
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	115
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	118
การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	118
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	118
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	120
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	121
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	121

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	130
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	130
ขอบเขตของการวิจัย.....	130
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	130
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	132
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	132
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	132
อภิปรายผล.....	134
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	135
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	136
บรรณานุกรม.....	137
ภาคผนวก.....	141
ภาคผนวก ก.....	142
ภาคผนวก ข.....	145
ภาคผนวก ค.....	147
ภาคผนวก ง.....	154
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	156

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ จำแนกรายปี ตามปีที่เริ่มป่วยและปีที่เสียชีวิต กันยายน พ.ศ. 2527 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2554.....	25
2 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ประเทศไทย กันยายน พ.ศ. 2527 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2554.....	27
3 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ จำแนกตามการวินิจฉัย ประเทศไทย กันยายน พ.ศ. 2527 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2554.....	30
4 แสดงความแตกต่างระหว่างประติมากรรมกับจิตรกรรม.....	60
5 แสดงผลที่เกี่ยวกับบุคคลที่ตอบแบบสอบถาม.....	122
6 แสดงค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ชมงานศิลปะและตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะในหัวข้อเรื่อง”การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ งานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย” จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คน.....	127

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 แสดงจำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนกตามอาชีพ.....	28
3 แสดงจำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนกตามอาชีพ.....	28
4 แสดงจำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนกตามปัจจัยเสี่ยง และปีที่เริ่มป่วย.....	29
5 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานบริการและชายที่มาตรวจกามโรค ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	32
6 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาคและหญิงตั้งครรภ์ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	33
7 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ จำแนกตามกลุ่มอายุ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	34
8 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ จำแนกตามลำดับครรภ์ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	34
9 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ จำแนกตามลำดับครรภ์ ประเทศไทย พ.ศ. 2553.....	35
10 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง และภาพรวมทั้งประเทศ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	36
11 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาพรวมทั้งประเทศ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	37
12 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และภาพรวมทั้งประเทศ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	38
13 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของภาคใต้ตอนบน ภาคใต้ตอนล่าง และภาพรวมทั้งประเทศ พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	39
14 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาคที่เป็นนักเรียน และนักศึกษา ประเทศไทย พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2553.....	40

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
15 แสดงความซุกซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาคที่เป็นนักเรียน และนักศึกษา ที่เป็นผู้บริจาครายใหม่ ประเทศไทย พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2553.....	40
16 แสดงความซุกซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาค จำแนกตามกลุ่มอายุ ประเทศไทย พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2553.....	41
17 แสดงความซุกซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มแรงงานต่างชาติ และชาวประมง ประเทศไทย พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2553.....	42
18 แสดงความซุกซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มขายบริการ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553.....	43
19 แสดงความซุกซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มขายบริการทางเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุ ประเทศไทย พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2553.....	43
20 แสดงความซุกซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น ประเทศไทย พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2553.....	44
21 แสดงลักษณะเส้น.....	77
22 แสดงกระบวนการการรับรู้ของมนุษย์.....	86
23 ภาพสองนัย.....	95
24 แสดงข้อเด่นของลักษณะคำถาม.....	111
25 แสดงข้อด้อยของลักษณะคำถาม.....	111
26 Caught.....	123
27 Baby.....	124
28 Score.....	125
29 เข็มฉีดยา.....	126
30 พริก.....	126
31 นอน.....	127

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ไม่ว่าสังคมประเทศไทยหรืออีกหลายๆประเทศ สังคมปัจจุบันบนโลกใบนี้ในแง่มุมมองหนึ่งเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความหลงกลวง อาจเปรียบได้ว่าเป็นสังคมเมือง ที่เป็นสังคมแบบ ผักชีโรยหน้า ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมา ก็จะเข้ากับสุภาษิตไทยในเรื่อง วัวหายล้อมคอก แต่กระบวนการคิดและวิธีการดำเนินชีวิตของเรา กลับเป็นไปอย่างเรียบง่ายแสนสบาย อาจเพราะเราถูกปลูกฝังแนวคิดเหล่านี้มาแต่เด็ก ส่งผลให้การดำเนินชีวิตเมื่อเติบโตใหญ่ ไร้กรอบไร้กฎเกณฑ์ สมัยก่อนเราใช้ชีวิตกันแบบ ถ้อยทีถ้อยอาศัย ซึ่งวิธีการใช้ชีวิตลักษณะนี้ในอดีตอาจเป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติได้ แต่ปัจจุบันไม่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งหมด เพราะการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันเราไม่สามารถดำเนินชีวิตไปในรูปแบบเรื่อยๆเรื่อยๆไม่มีการวางแผนได้ หากแต่การดำเนินชีวิตของเรานั้น จะต้องมีความรอบรู้ รู้จักการวางแผนในด้านการดำเนินชีวิต พฤติกรรม การกระทำ และการแสดงออก เพราะถ้าหากเราจำทำสิ่งที่เราต้องการจนเกินพอดีแล้ว ผลแห่งการกระทำตามอำเภอใจของเรานั้นจะก่อให้เกิดโทษ ซึ่งมีปรากฏให้เห็นอยู่มากมายในสังคมยุคปัจจุบัน เช่น การละเมิดกฎจราจร, การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ หรือแม้กระทั่งเรื่องเล็กน้อยอย่างการแข่งแฉกตามรถไฟฟ้าหรือที่ต่างๆ รวมไปถึงการมีเพศสัมพันธ์โดยที่ไม่พร้อมและไม่มี การป้องกันด้วยเช่นกัน บุคคลภายนอกอาจเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อยจนจินตนาการจะคิดว่าไม่เป็นอะไร แต่เรื่องเล็กน้อยที่เกิดจากความรับผิดชอบและความรักสบายของบุคคลเหล่านั้นอาจส่งผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมาได้ไม่น้อย เช่น การละเมิดกฎจราจรก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน การสูบบุหรี่อาจก่อให้เกิดโรคกับบุคคลที่ได้สูดดมโดยไม่รู้ตัว, การแซงแฉกอาจทำให้บางคนพลาดโอกาสสำคัญ และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรหรือไม่มีการป้องกันก็อาจทำให้เกิดโรคและปัญหาสังคมตามมา ยกตัวอย่าง กรณีตามข่าว มีการพบศพเด็กทารกพันกว่าศพที่วัดไผ่เงิน ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2554 หรือจากสถิติการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จากการไม่สวมถุงยางอนามัยพบว่า จากปี พ.ศ.2527 ถึงปี พ.ศ.2554 มีผู้เสียชีวิตจากโรคเอดส์ 98,153 ราย และติดเชื้อเอดส์รวมทั้งสิ้น 372,874 ราย โดยปัญหาเหล่านี้อาจถูกมองเป็นเรื่องเล็กน้อยของบุคคลเพียงไม่กี่คนที่เพียงแต่หวังความสบาย และไร้ความรับผิดชอบต่อส่วนตน คิดแต่เพียงว่าเรื่องที่เราทำครั้งหรือสองครั้งนั้นคงไม่ส่งผลกระทบไม่เป็นอะไร ช่วงชีวิตสมัยก่อนเราหน้าผักที่ปลูกข้างบ้านมารับประทานได้เลย ช่วงชีวิตสมัยก่อนเมื่อเราล่วงเกิดเพศตรงข้าม ต้องมีการสู่ขอ แต่งงานเพื่อเป็นการรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองกับอีกฝ่าย แต่เมื่อช่วงชีวิต ณ ขณะนี้ โอกาสที่เราจะทำได้เหมือนช่วงชีวิตสมัยก่อนเป็นเรื่องยากของใครหลายๆคน แต่อย่าให้ความ "มั่งง่าย" และความ "สบาย" มาทำลายวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างขึ้น

ด้วยความที่สังคมของเราเป็นเมืองพุทธทำให้วิถีชีวิตของเราตั้งอยู่บนความ "เรียบง่าย" และความ "พอเพียง" ซึ่งสองสิ่งนี้ก็เป็นสิ่งที่เรายึดถือและปฏิบัติกันมาช้านาน แต่ปัจจุบันความเรียบง่ายแปรเปลี่ยนเป็นความมั่งคั่งไปเสียแล้ว เราจึงควรยึดเอาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ถือศีล 5 ถือได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่จะไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น และเป็นศีลที่ควรยึดถือและกระทำเพื่อให้เกิดความปรกดีสุขในสังคม โดยศีล 5 ทั้งห้าข้อมีดังนี้

- 1) ปาณาติปาตา เวรมณี พึงละเว้นจากการฆ่าสัตว์และตัดชีวิต
- 2) อทินนาทานา เวรมณี พึงละเว้นจากการลักขโมยฉ้อฉล
- 3) กาเมสุมิจจาจรา เวรมณี พึงละเว้นจากการประพฤตินิโคตนา
- 4) มุสาหวาตา เวรมณี พึงละเว้นจากการพูดเท็จ
- 5) สุราเมรายมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี พึงละเว้นจากการดื่มเครื่องดองของเมา

ฉะนั้นความเรียบง่ายอาจไม่ใช่ความมั่งคั่ง ความสบายก็ไม่ใช่สบายได้ทุกอย่าง บุคคลในสังคมต้องรู้ว่าสิ่งใดควรทำเวลาใดและสิ่งใดไม่ควรทำเวลาใด หากใช้พอกระทำสิ่งใดก็จริงแต่จะเอาความสบายใส่ตัว หากแต่ความสุกใสตน โยไม่มองถึงคนรอบข้างและผลที่จะตามมา ผู้วิจัยเชื่อว่าภาพเหตุการณ์การพบศพเด็กทารกนั้นยังคงติดตาใครหลายคน ด้วยความเป็นเมืองที่ดำรงตั้งมั่นอยู่บนศีล 5 การทำลายชีวิตของเด็กที่จะเกิดมาโดยที่เขาไม่ได้รับรู้เรื่องราวใดๆ เป็นเรื่องที่สะเทือนใจและคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับไม่ได้ การลักลอบเอาศพเด็กมาทิ้งที่วัดนั้นก็ผิดทั้งทางกฎหมายและทางด้านศีลธรรม อีกหนึ่งสาเหตุตามหน้าข่าวหนังสือพิมพ์ที่แม่เหล่านั้นสังหารลูกน้อยของตนเองก็เพราะมีความสัมพันธ์ในช่วงที่ไม่พร้อมหรือไม่ได้ป้องกัน แน่แน่นอนว่าบุคคลที่แอบลักลอบทำสิ่งเหล่านี้ อาจต้องโกหกปิดบังผู้อื่นเรื่องที่ทำผิดมา อาจมีการเสพสิ่งเสพติดของมีนเมาจนขาดสติไม่รู้จกยับยั้งจิตใจพลาดทำงานเกิดการตั้งครมภ์ก็เป็นได้ สิ่งที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากการที่เราไม่ได้ตั้งมั่นอยู่ในสติและศีล 5 นั่นเอง เราได้พยายามสร้างภาพและบอกต่อสังคมโลกว่าเมืองไทยคือเมืองพุทธแต่สิ่งที่เราบอกต่อชาวโลกกับสิ่งที่เราได้กระทำลงไปนั้น เหตุใดมันจึงได้สวนทางกัน ปัญหาเกิดจากความบกพร่องทางศาสนา หรือศาสนาเสื่อมลง หรือหมดความศรัทธาต่อศาสนา หรือเกิดจากตัวเราเองที่หลงลืมอะไรไปบางอย่าง เหมือนกับกาลเวลาแห่งยุคสมัยที่ได้พราก "สติ" ไปจากเรา เราลุ่มหลงอยู่กับกระแสสังคมจนติดลมบนแล้วหรือเหมือนคำที่เราได้ยินกันบ่อยจนชินหู เหมือนลมบางๆ ที่ผ่านเข้าหูเราแล้วผ่านไป ไม่ทำให้เกิดแรงกระทบใดๆ ต่อสติประสาท มีคำกล่าวที่ว่า "สติมาปัญญาเกิด" ดังนั้นเรื่องของ "สติ" ไม่ใช่เรื่องของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ประเทศใดประเทศหนึ่ง ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง หรือสีผิวใดสีผิวหนึ่งเสียทีเดียว แต่เป็นสิ่งที่เรามีติดตัวมานานจนลืมไปว่าเรามีมันอยู่และควรจะมีมันออกมาใช้ เรื่องของสตินั้นบางท่านก็กล่าวเอาไว้ว่า "สติมาปัญญาเกิดสติเตลิดจะเกิดปัญหา" พึงดูแล้วอาจจะดูขบขันแต่คำกล่าวนี้อาจแฝงไว้ด้วยความจริงอันเจ็บปวดของสังคม หากเราชอบการดำเนินชีวิตอยู่บนความสบายเรียบง่าย จงอย่าลืมเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าในหลักของเรื่อง ศีล 5 ไปประกอบกิจใน

การดำเนินชีวิตในฐานะของชาวพุทธ เหตุหนึ่งที่เราทำให้เชื่อได้ว่าการประพฤติดีอยู่บนความสบาย และเรียบง่ายของคนรุ่นก่อนๆ โดยปราศจากปัญหาทางสังคมเช่นสมัยเราทุกวันนี้ นั่น อาจเป็นเพราะการดำเนินชีวิตของเขาเหล่านั้นประกอบไปด้วยศีล 5 และมีสติ บนยุคที่ไม่มีเทคโนโลยีตั้งแต่ 4G, iPhone หรือแม้กระทั่งเฟซบุ๊ก(facebook) ชีวิตสมัยก่อนนั้นมีแต่บ้าน, โรงเรียน, วัด และที่นา ซึ่งเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการทำมาหากินเป็นหลัก แม้พวกเขาจะไม่มีเทคโนโลยีเหล่านั้นพวกเขาก็ดำเนินชีวิตกันมาอย่างปรกติสุข แล้วคนในยุคเฟซบุ๊กเราจะรู้จักวิธีการที่จะอยู่ร่วมกับมันได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ทฤษฎีแนวใหม่แต่เหมือนเป็นสิ่งที่เราหลงลืมไปว่า ช่วงชีวิตหนึ่งเราเคยคลั่งไคล้การส่งโทรเลขมากกว่าการส่งอีเมล(e-mail), เราเคยชอบดูหนังกลางแปลงมาก่อนการชมในโรงภาพยนตร์, เราเคยชอบการดูลิเกดูโขนมาก่อนการดูK-pop สิ่งต่างๆ กำลังถูกทดแทนด้วยสิ่งใหม่ๆ และสิ่งต่างๆ เหล่านั้นก็กำลังจะจากเราไป เช่นเดียวกันกับการที่เราทิ้ง "สติ" ของเราไว้เบื้องหลังปล่อยให้กระแสภายนอกนำพาเราไป โดยใช้ตัวเรา ใช้ใจเรา ใช้ความคิดเรานำสติ แต่หากเราดำเนินชีวิตโดยใช้สตินำทางทั้งกระแสภายนอกต่างๆ ไว้เบื้องหลังบ้าง ผู้วิจัยเชื่อว่าข่าวการทอดทิ้งศพเด็กทารกตามหน้าหนังสือพิมพ์จะหมดไป อาจรวมถึงข่าวอาชญากรรมอื่นๆ ด้วยเช่นกัน หากกล่าวถึงข่าวแล้วในรอบหลายปีที่ผ่านมา คงไม่มีข่าวไหนสะเทือนใจผู้ที่ได้รับทราบข่าวและผู้วิจัยได้เท่ากับข่าวพบศพเด็กทารกเป็นพันๆ ศพในวัดๆ เดียวได้อีกแล้ว ทั้งจากจำนวนศพเด็กที่พบและจากการขุดหาในบริเวณใกล้เคียงก็พบศพเด็กทารกอีกเป็นร้อยกรณีนี้อาจเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาที่เราจะต้องหันมาบอกกล่าวเตือนสติเพื่อนร่วมสังคมของเราว่าเกิดอะไรขึ้นกับสภาพจิตใจของมนุษย์ เหตุใดเขาเหล่านั้นทำพฤติกรรมเช่นนี้ได้ บางท่านอาจกล่าวว่าคนเรามีหลายระดับ สีขาว สีเทา สีดำ หรือ เป็นประเภทบัว 5 เหล่า ที่ยากจะเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยเชื่อว่าหากเราจะเป็นบัวในตรม หรือสีดำ แต่เรามีสติเป็นเพื่อน เราก็สามารถเป็นสีขาวหรือบัวพุดน้ำได้ไม่ยาก หากเราใช้ "สติ" การใช้สติก็จะเกิดปัญญา รู้จักกับผัสขบรู้อัจฉการคิดไตร่ตรองถึงผลที่จะตามมาจากการกระทำของตนเองก่อนกระทำการใดใด มากกว่าเหตุแห่งการกระทำที่มาจากตนเองเป็นที่ตั้ง ความสบายของตนเอง ความสนุกของตนเอง ความพอใจของตนเอง นึกถึง "สติ" ของตน ก่อนตัวของตนเอง ดังคำกล่าวของพระบาลีที่ว่า "สติสัมปชัญญะ ปัตถิยา" ซึ่งแปลว่า "สติจำต้องปรารถนาใช้ในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ"

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า "สติ" นั้นเป็นทรัพย์อันมีค่าแห่งตน ที่เราทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด ถึงแม้เขาผู้นั้นจะกำเนิดมาแบบไม่ครบองค์ประกอบก็ตาม หากแต่เมื่อเกิดปัญหาแล้ว เขาจะรู้จักเรียกสติออกมาใช้แก้ปัญหาของเขาได้หรือไม่อย่างไร การเอาตนเองเป็นใหญ่เหนือปัญหา การผลักปัญหาสู่สังคมหรือการละทิ้งปัญหา ผู้วิจัยคาดว่าหากเราได้ใช้สติแล้วปัญหานั้นจะลดลงกว่าที่เป็นอยู่ไม่มากนัก เรื่องใดถูก เรื่องใดผิด และผู้วิจัยยังเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถแยกแยะออกเสมือนสีขาวยกกับสีดำ อย่างเช่นข่าวที่บิดาข่มขืนบุตรแท้ๆ ของตนเองมาเป็นเวลาหลายปีจนตั้งครม ผู้วิจัยเชื่อว่าบิดาผู้นั้นรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างถูกหรือผิด ควรทำหรือไม่ควรทำ ดีหรือไม่ดีอย่างไร แต่การที่เขาได้กระทำนั้น

อาจเป็นเพราะเขาขาด “สติ” ขาดการยับยั้งชั่งใจไตร่ตรองก่อนกระทำการข่มขืนบุตรแท้ๆของตนเองจนตั้งครมภ์ เมื่อบิดาผู้หนึ่งถูกจับได้สังคมต่างประนามว่าร้ายเขา ซึ่งคำว่าร้ายนั้นก็เพียงระรอกคลื่นลมปากแล้วก็จากไป ไม่นานสังคมก็หลงลืมและเหมือนเป็นการให้อภัย บิดาผู้หนึ่งก็อาจจะกลับมาประพฤติตัวเช่นเดิมอีกก็เป็นได้ เพียงเพราะเขาขาดสติกระทำไปตามความต้องการ เช่นเดียวกันกับกรณีที่ว่าจริงมักจะมีผู้ต้องหาค้ายาบ้าได้รายเดิมๆ เพราะกระทำแต่เรื่องเดิมๆอย่างขาดสติ ผิดซ้ำๆ สังคมก็ให้อภัย ไม่เป็นไร และหลงลืม สิ่งที่เราต้องมองอาจไม่ใช่ความหลงลืมและให้อภัยง่ายๆของคนในสังคม เพราะนั่นอาจเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถมาเยียวยาอะไรได้ในปัญหาทำแท้งหรือปัญหาติดโรคทางเพศสัมพันธ์ หากแต่เป็นที่ตัวบุคคลที่กระทำการโง่โง่ นั้น จะต้องมึสติเป็นที่ตั้ง ผู้วิจัยจึงขอสร้างสรรค์ผลงานเพื่อคอยเตือนสติของผู้ที่พบเห็นผลงานของผู้วิจัย ถึงการมีอยู่ของ “สติ” ในการที่จะกระทำการใดเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศของตนเอง ซึ่งในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ไม่ใช่เรื่องที่ผิดแต่ก็ควรที่จะรู้จักมีการป้องกันอย่างเหมาะสมและถูกวิธีอย่างเช่นการใช้ถุงยางอนามัย เพื่อถ้าหากเกิดพลาดแล้วเราก็ควรที่จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เราได้กระทำลงไปด้วย และจะไม่มีคำกล่าวที่ว่า “ถ้ารู้แบบนี้ เราจะไม่ทำแบบนั้น...แบบนี้...” เพราะถ้าเราไม่มีสติเมื่อเรามีบุตรในช่วงที่ยังไม่พร้อมเด็กที่เกิดออกมาอาจขาดการศึกษาและการอบรมที่ดี เพราะเกิดบนพื้นฐานครอบครัวที่ไม่พร้อม เมื่อเด็กที่เกิดมาจนกลายเป็นปัญหาเกี่ยวกับสังคม บางครั้งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เช่น การห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีออกนอกบ้านหลัง 4ทุ่มครึ่ง เพื่อแก้ปัญหาเด็กซบถซึ่ง ป่วนเมือง, การห้ามเด็กอาชีวะพกอาวุธมายังสถานศึกษาเพื่อแก้ปัญหาเด็กอาชีวะตีกัน, การตั้งครมภ์ของเด็กอายุ 13ปีสังคมก็อาจมองไปว่าเด็กไปเสพลือลามกแล้วเกิดการเลียนแบบ หรือการห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 18ปีเข้าร้านเกมส์นอกเวลาเพื่อป้องกันปัญหาการติดเกมส์ เป็นต้น ซึ่งสังคมมองแต่ปลายทางของปัญหาไม่เคยมองไปที่ต้นตอที่ก่อให้เกิดปัญหาโดยต้นตอที่แท้จริงนั้นอาจเกิดจาก พ่อแม่ต้องการเข้ากินค่าเลี้ยงปากท้องไม่มีเวลาอบรมบุตรหรือพ่อแม่มีบุตรเยอะดูแลไม่ทั่วถึงหรืออาจจะจะเป็นวัยรุ่นที่รักสนุกแต่ไม่ป้องกัน หรืออาจจะเพราะพ่อแม่เองไม่ได้พร้อมมีที่จะบุตรแต่แรกไม่ได้วางแผนการมีบุตรที่ดี เด็กที่เกิดขึ้นมาจึงมีปัญหาติดตามาจึงมีปัญหาติดตามาด้วย เช่นปัญหาเด็กซบถป่วนเมือง, ยกพวกชกต่อยไล่ยิงตามที่สาธารณะ, ท้องในวัยเรียน, ติดเกมส์ออนไลน์ตามร้านบริการอินเทอร์เน็ตจนเป็นแหล่งมั่วสุมและยาเสพติด คนในสังคมก็มีส่วนประนามเด็กเหล่านั้นว่าชั่วช้าเลวทราม แต่ไม่ได้คิดว่าปัญหาที่แท้จริงนั้นเกิดมาจากความผิดพลาดทางครอบครัว เพราะถ้าพ่อแม่มีสติเป็นเกราะป้องกันที่ดีแล้วบุตรที่เกิดมาก็ต้องมีสติเป็นเกราะป้องกันที่ดีเช่นกัน ดังคำกล่าวที่ว่า “ลูกไม่ยอมหล่นไม่ไกลต้น”

ดังนั้นจุดเริ่มต้นของปัญหาทางสังคมล้วนแล้วแต่มาจากครอบครัวที่ไม่มีความพร้อมทำให้เกิดสังคมตามมาเป็นผลพวงจากการที่ขาดสติไตร่ตรองและเรามักจะแก้ปัญหาจากปลายเหตุจากปลายเหตุเสมอ ผู้วิจัยจึงได้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อที่จะได้มีโอกาสเตือนสติกลุ่มคนเหล่านั้นรวมถึงตัวผู้วิจัยเองด้วย โดยผู้วิจัยได้แสดงแนวคิดผ่านงานศิลปะของผู้วิจัยเอง เป็นผลงานประติมากรรมที่

สะท้อนให้เห็นถึงการยับยั้งชั่งใจ การป้องกันและการรู้จักใช้มันอย่างมีสติ ให้ตระหนักถึงการมีเพศสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัย เพราะไม่ต้องเสี่ยงติดโรคไม่พึงประสงค์ และเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์เมื่อยังไม่พร้อม ซึ่งก็เป็นแนวทางที่ปลอดภัย ประหยัด และรวดเร็ว โดยผู้วิจัยมุ่งหวังว่าเมื่อได้ชมผลงานของผู้วิจัยก็เสมือนผู้ชมกำลังเผชิญกับปัญหาเหล่านั้นอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ชมล้นแล้วแต่มีความรู้อยู่บ้างแล้ว โดยเนื้อหาเป็นเรื่องของการสวมถุงยางอนามัย และเพื่อผู้ชมนั้นชมผลงานของผู้วิจัยแล้วผู้วิจัยต้องการให้ผู้ที่ได้รับชมผลงานเกิดสตินำไปคิดต่อว่า หากวันใดผู้ชมผลงานจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาหรือสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับตนเองหรือคนใกล้ชิดก็ดี ผู้ที่ได้รับชมจะแก้ปัญหาก็หรือตัดสินใจหาทางออกเช่นไรต่อไป ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้ต้องการให้ชมผลงานแล้วเกิดความรู้สึกเสียดใจ สลดหดหู่ต่อเรื่องราวในสังคม หรือรู้สึกรังเกียจขยะแขยงต่อผลงาน หรือการกระทำที่เกิดขึ้นจริงในสังคม แล้วความรู้สึกตระหนักถึงปัญหานั้นจะหายไปเมื่อได้ชมผลงานจบ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลังจากการชมผลงานแนวความคิดเตือนสติจะยังคงอยู่กับผู้รับชมต่อไปเพื่อที่จะได้นำไปเป็นประโยชน์เพื่อช่วยป้องกันปัญหาทางสังคมในเรื่องเดิมๆ ได้ต่อไปไม่มากก็น้อย บ้านเมืองสังคมก็จะมีค่าน่าอยู่ขึ้น อาชญากรรมและปัญหาทางสังคมก็จะลมน้อยลงตามไปด้วยเช่นกัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายในการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการไม่สวมถุงยางอนามัย
2. เพื่อเตือน “สติ” ให้แก่ผู้ที่พบเห็นทั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์และต่อเรื่องอื่นๆ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทฤษฎีการรับรู้ว่ามีต่อผลงานประติมากรรม เพื่อนำมาปรับใช้พัฒนากับผลงานของผู้วิจัยต่อไป
4. เทคนิคการบวนการทางประติมากรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการวิจัย และสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมอย่างเหมาะสม

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อสร้าง “สติ” ให้เกิดแก่ผู้ที่พบเห็น ทั้งเรื่องเพศและเรื่องอื่นๆ
2. เพื่อนำทฤษฎีการรับรู้มาปรับใช้ในผลงานของผู้วิจัย
3. เพื่อศึกษาศิลปินที่มีผลงานคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของผู้วิจัย
4. เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในสังคมตามมุมมองของผู้วิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ผู้วิจัยจึงขอกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สะท้อนให้ผู้ตระหนักถึงปัญหาจากการตั้งครรภโดยไม่พึงประสงค์
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาพร่างจำนวน 6 ชิ้น จากแนวความคิดเรื่อง “การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสาธารณะสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย” โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลทางด้านทฤษฎีและข้อมูลทางกายภาพที่ปรากฏตามเอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัย
3. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผลงานศิลปะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านทัศนศิลป์คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากภาพแบบร่างจำนวน 6 ชิ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิด ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลและเอกสารเบื้องต้น เกี่ยวกับ
  - ประวัติ เทคนิค ทางประติมากรรม
  - ทฤษฎีการรับรู้
  - ที่มาของปัญหาและผลจากการไม่สวมถุงยางอนามัย
  - งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประติมากรรมและปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัย

โดยนำข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. ร่างภาพแบบเหมือนจริง

นำภาพแบบร่างให้ผู้เชี่ยวชาญทางทัศนศิลป์ วิเคราะห์รูปแบบความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาแล้วจึงนำภาพแบบร่างที่ผู้เชี่ยวชาญทางทัศนศิลป์เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย

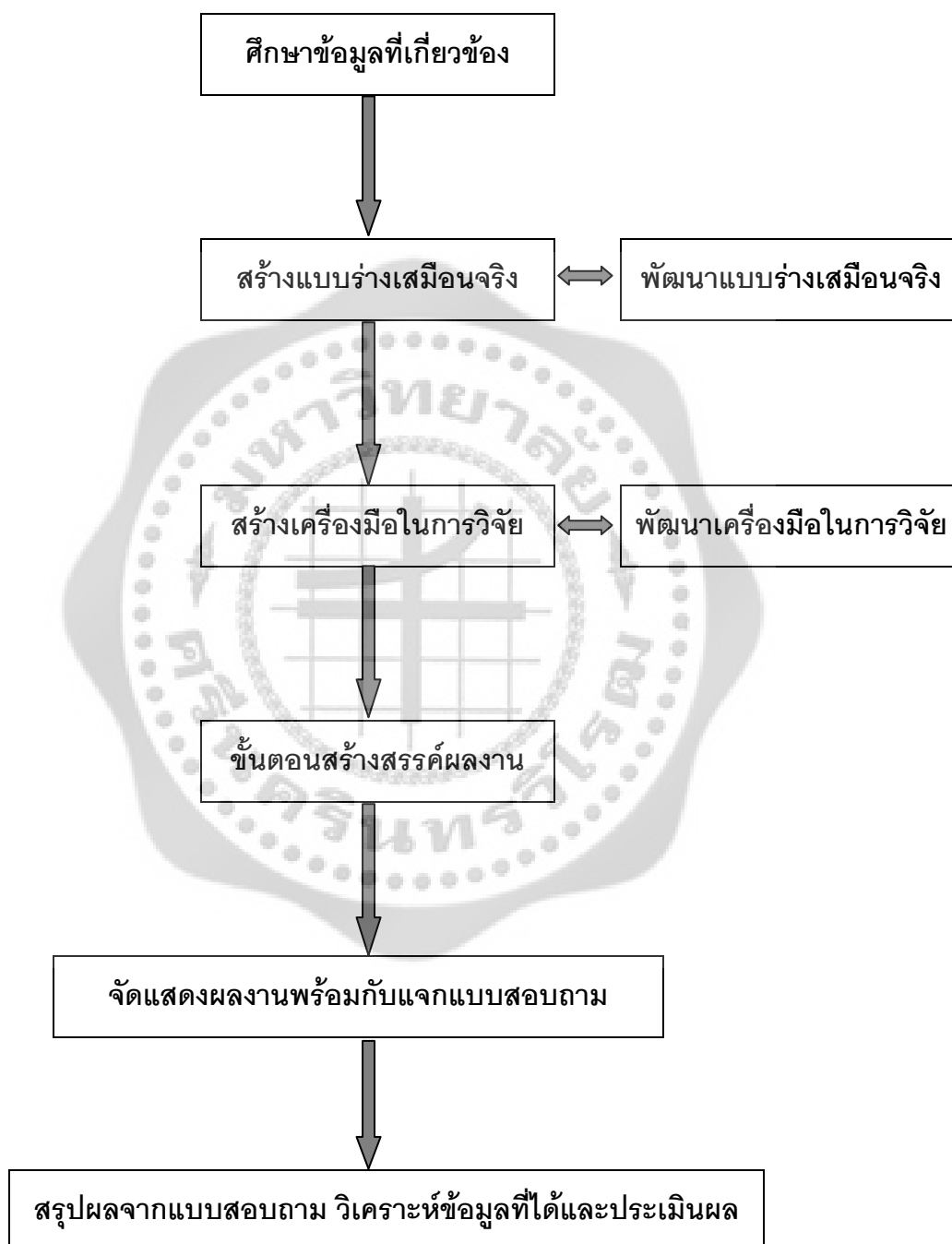
สร้างเครื่องมือในการวิจัยจากการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งการประเมินออกเป็น ส่วนๆ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบประเมินส่วนความงามของผลงาน ส่วนที่ 3 แบบประเมินส่วนความเข้าใจที่มีต่อเนื้อหาในผลงาน นำแบบประเมินที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

4. จัดแสดงผลงาน

แสดงผลงานที่เสร็จแล้วต่อสาธารณะชนทั่วไป พร้อมทั้งนำแบบสอบถามที่ได้จากข้างต้นนำมาแจกแก่ผู้ชมผลงาน เพื่อนำผลที่ได้ไปประมวลต่อไป

5. สรุป และประเมินผล

นำผลจากแบบสอบถามข้างต้น เข้าประมวลผลเพื่อหาความพึงพอใจที่มีต่อผลงาน แล้วนำผลที่ได้เสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคำว่าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำวิจัยฉบับนี้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. Conceptual Art
2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำแท้ง
3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประติมากรรม
5. เอกสารทางทฤษฎีการรับรู้
6. ศิลปินที่มีผลงานคล้ายคลึงกับผู้วิจัย
7. ผลงานศิลปะที่มีอิทธิพลกับผลงานของผู้วิจัย
8. การสร้างแบบสอบถาม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. Conceptual Art

ต้นคริสต์ทศวรรษ 1960-ปลาย 1970

ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1960-1970 นับได้ว่าเป็นช่วง 20 กว่าปีที่วงการศิลปะตะวันตกก็คึกคักเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ และในช่วงนี้เองที่เกิดกระแสศิลปะที่สำคัญอีกกระแสหนึ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 คอนเซ็ปชวล อาร์ต (Conceptual Art) คือชื่อที่ได้จากข้อเขียนอันโด่งดัง พารากราฟส์ ออน คอนเซ็ปชวล อาร์ต (Paragraphs on Conceptual Art) ของ โซล เลวิตท์ (Sol LeWitt) ศิลปินคนสำคัญในกลุ่ม มินิมอลลิสม์ (Minimalism) ที่เขียนลงนิตยสาร อาร์ตฟอร์ม เมื่อปี 1969

คอนเซ็ปชวล อาร์ต เป็นอีกกระแสศิลปะที่เกิดจากปฏิริยาต่อต้านศิลปะกระแสหลัก เป็นการตอบโต้แนวโน้มที่ศิลปะกลายเป็นสินค้าพาณิชย์มากขึ้นเรื่อยๆ ศิลปิน

คอนเซ็ปชวล อาร์ต จึงทำผลงานในแนวทางที่ตลาดศิลปะไม่ชอบ เป็นผลงานที่ขายไม่ได้หรือในงานบางประเภทก็ยากที่จะซื้อขาย ลำบากที่จะสะสม เพราะ คอนเซ็ปชวล อาร์ต จะเน้นที่ความคิดมากกว่าตัววัตถุและความสวยงามของมัน

ในการทำงานของพวกเขา คอนเซ็ปชวล อาร์ต จะมีการใช้วิธีการแบบสัญวิทยา (Semiotics, เซมิโอดิกส์) เฟมินิสม์ (Feminism, ลัทธิสตรีนิยม) และวัฒนธรรมพ็อพ (ศิลปะและวัฒนธรรมแบบตลาดชาวบ้าน ซึ่งตรงกันข้ามกับศิลปะชั้นสูงอย่างวิจิตรศิลป์) มาใช้ในการสร้างงาน โดยมากจะไม่มี การใช้จารีตวิธีการทางศิลปะเดิมๆ เช่นในบางนิทรรศการ ศิลปินนำเสนอเอกสารข้อมูล บันทึกข้อมูลทางความคิดของศิลปิน ในบางงานมีการใช้คำ ใช้ภาษาหรือตัวหนังสือต่างๆ เช่น การสร้างคำหรือข้อความบนผนังแกลเลอรี

คอนเซ็ปชวล อาร์ต ได้กลายเป็นคำอธิบายถึงศิลปะที่มีรูปแบบที่ไม่ใช่ทั้งจิตรกรรมหรือประติมากรรม เช่น งานที่ใช้สื่อการแสดงอย่าง เพอร์ฟอร์แมนซ์ (Performance) หรือ วิดีโอ อาร์ต (Video Art) หรืองานอย่างพวก เอิร์ธ อาร์ต (Earth Art) ที่คนดูได้แต่ดูข้อมูลภาพร่างและภาพถ่ายที่ศิลปินบันทึกไว้ เพราะศิลปินแนวนี้มักจะทำผลงานขึ้นในป่าเขาและทะเล

หากจะสืบย้อนกลับไปที่ต้นตอของศิลปะแนวนี้ ก็คงหนีไม่พ้นคนสำคัญของกลุ่ม ดาด้า (Dada) นั่นคือ มาร์เซล ดูชองป์ (Marcel Duchamp) ซึ่งเน้นที่ความคิดของศิลปินที่เข้าไปจัดการกับข้าวของและวัสดุสำเร็จรูปต่างๆ และต่อมาก็เป็นกลุ่ม แอ็คชั่น (Action) เช่นในงานของ อีฟ แคลง (Yves Klein) ที่เคยจัดให้ผู้หญิงเปลือยตัวเลอะสีแล้วมาเกลือกกลิ้งบนผืนผ้าใบและ ปีเอโร แมนโซนี (Piero Manzoni) ที่เซ็นชื่อลงบนเรือนร่างของผู้หญิงเปลือยแล้วบอกว่า นี่คือนิยามของ ตัวอย่างเหล่านี้เป็นงานศิลปะที่ก่อให้เกิดคำถามว่า “งานศิลปะคืออะไร”

ลองมาดูผลงานแนว คอนเซ็ปชวล กันบ้าง ในงานของ โรเบิร์ต มอร์ริส (Robert Morris) คนดูเห็นกล่องและได้ยินเสียงดังมาจากภายในกล่อง เป็นเสียงที่ศิลปินได้บันทึกไว้ขณะที่สร้างกล่องใบนั้นขึ้นมา หรืองานที่เป็นกล่องอีกใบ ฝากล่องมีตัวหนังสือบอกไว้ว่า “แขวนกุญแจทิ้งไว้บนตะขอในตัว” (Leave Key on Hook inside Cabinet) และฝากล่องที่วางนี้ก็ถูกล็อคไว้ด้วยกุญแจจริงๆ เสียด้วย

ผลงานของ โจเซฟ โคสุท (Joseph Kosuth) มักจะเกี่ยวกับภาษา เช่นผลงานชื่อ ไทเทิลด์ (อาร์ต แอส ไอเดีย แอส ไอเดีย), (ไอเดีย) Titled (Art as Idea as Idea), (idea) เมื่อปี 1967 เป็นภาพขนาดเมตรคูณเมตร เป็นตัวอักษรสีขาวบนพื้นดำ แจกแจงที่มาของคำว่า “ไอเดีย” สำหรับ โคสุท แล้วความหมายของศิลปะที่ถูกแสดงออกในภาษานั้น สำคัญกว่าที่มันจะปรากฏออกมาเป็นภาพหรือเป็นรูปธรรม ในผลงานชิ้นนี้เขาได้แสดงให้เห็นถึงปรัชญาของคอนเซ็ปชวล อาร์ต ที่ว่า “ศิลปะที่เป็นความคิดที่เป็นความคิด” สำหรับศิลปินบางคน “ศิลปะที่เป็นความคิด” ก็ยังเป็นภาพยังเป็นรูปธรรม แต่โคสุท ทำให้ “ศิลปะที่เป็นความคิด” ให้เป็น “ความคิด” จริงๆ เสียเลย การนำเสนอของเขามีทั้งปรากฏเป็นตัวอักษรนี่ออน แผ่นป้ายบิลบอร์ดและการลงโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์

อีกศิลปินที่ใช้ตัวหนังสือและตัวเลขในการนำเสนอความคิด ตั้งแต่ปี 1966 เป็นต้นมา ของ คาวารา (On Kawara) ทำงานชุด จิตรกรรมวันที่ (Date Paintings) ฝ่าใบแบบที่ใช้สำหรับเขียนภาพ ถูกระบายพื้นหลังเป็นสีดำ ตัวอักษรและตัวเลขสีขาวที่บ่งบอกวันเดือนปี ทำขึ้นขึ้นละวัน วันเดือนปีที่ระบุในภาพคือเวลาจริงที่เขาทำงานขึ้น งานของ คาวารา ไม่ใช่เพียงแค่แสดงภาพว่าแต่ละวันมีความหมายว่าอย่างไรแต่เขาแสดงข้อมูลที่ย่นย่อเรื่องราววสารพัดสารเพของแต่ละวันให้เหลือแค่สัญลักษณ์

จอห์น บัลเดสซารี (John Baldessari) เป็นศิลปินสำคัญในแนวนี้อีกคนบ่อยครั้งที่เขาทำงานด้วยภาพถ่ายเก่าที่เขาได้จากภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์เก่าๆ เขามักจะใช้ภาษาทางตัวอักษรและภาษาภาพในวัฒนธรรมป๊อป เพื่อตั้งคำถามว่าคำจำกัดความของศิลปะคืออะไร ในปี 1966 ฝ่าใบสำหรับเขียนภาพสีขาวว่างเปล่า มีเพียงตัวหนังสือที่ว่า “ทุกอย่างถูกชำระล้างออกไปจากจิตรกรรมชิ้นนี้ยกเว้นศิลปะ; ไม่มีความคิดอะไรในผลงานนี้” (Everything is purged from this painting but art; no idea have entered this work) บัลเดสซารี เคยเป็นจิตรกร ก่อนที่จะหันหลังให้การเขียนภาพแบบเดิมๆ เขาถึงกับทำพิธีเผาภาพเขียนที่เขาทำขึ้นระหว่างปี 1953-1966 ทิ้งเสียหมด เพื่อทำงานคอนเซ็ปชวล อาร์ต อย่างจริงจัง

ศิลปินดังในแนวนี้อีกคน แดเนียล เบนเรน (Daniel Buren) ที่โด่งดังในสไตล์การใช้ลายเส้นแถบขาวดำ (คล้ายลายผ้า) จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปินคนนี้ไปเลย ซึ่งเป็นเรื่องที่ย้อนแย้งในตัวเองมาก เพราะมันขัดกับแนวความคิดในจุดเริ่มต้นของ เบนเรน ที่ต้องการใช้ลายแถบขาวดำที่ดูเป็นกลางๆ ธรรมดาๆ เพื่อปฏิเสธและยับยั้ง “รูปแบบเฉพาะตัว” ของศิลปะและศิลปิน เบนเรน ใช้ลายแถบขาวดำนี้ในรูปแบบการนำเสนอต่างๆ เช่น ทำเป็นป้ายบิลบอร์ด ทำเป็นธงติดเป็นริ้ว ทำเป็นแผ่นฉากต่อประกอบเข้ากับสถาปัตยกรรม

การที่ คอนเซ็ปชวล อาร์ต เน้นที่ความคิดของศิลปิน ทำให้กิจกรรมหรือความคิดต่างๆ มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นศิลปะ โดยไม่จำเป็นต้องแปรรูปความคิดนั้น ออกมาเป็นภาพแบบจิตรกรรมหรือประติมากรรม งานศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบันจึงเปิดออกกว้างมาก มีการแข่งขันทำงานออกไต่เตี้ยกันแปลกๆ ใหม่ๆ จนชาวบ้านตามไม่ทัน ได้แต่สงสัยว่านี่ก็เป็นศิลปะได้ด้วยหรือการละทิ้งศิลปะวัตถุ (ประติมากรรมและภาพเขียน) ทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างศิลปิน คนดู และนักวิจารณ์ นักวิจารณ์อย่าง โรเบิร์ต ฮิวส์ (Robert Hughes นักเขียนจากนิตยสาร ไทม์) และ ฮิลตัน คราเมอร์ (Hilton Kramer นักเขียนจากหนังสือ นิวยอร์ก ไทม์) กล่าวว่าเมื่อพวกเขาดูงาน คอนเซ็ปชวล อาร์ต พวกเขาเห็นจักรพรรดิที่ปราศจากเสื้อผ้าอาภรณ์

แม้ว่าศิลปะตะวันตกในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 1970 จะมีการฟื้นฟูจิตรกรรมและประติมากรรม ที่ดูเหมือนว่าจะต่างไปจาก คอนเซ็ปชวล อาร์ต แต่แท้ที่จริงแล้วมีการซึบซับกันมา ทั้งวิธีการเล่าเรื่อง ทั้งในเรื่องการเมืองและภาพลักษณ์จากประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรมป๊อป คำว่า นีโอ-คอนเซ็ปชวลลิสต์ (Neo-Conceptualist, คอนเซ็ปชวลใหม่) มักจะถูกใช้เพื่อโยงเข้ากับงานแนว อินสตอลเลชัน (Installation) และงานที่ไม่เป็นแบบจารีตเก่า

ศิลปิน: มารินา อบราโมวิช (Marina Abramovic. 1946-), จีโฆวานนี อันเซลโม (Giovanni Anselmo. 1934-), แอนท์ ฟาร์ม (Ant Farm), อาร์ต แอนด์ แลแวงเวจ (Art & Language), จอห์น บัลเดสซารี (John Baldessari. 1931-), โรเบิร์ต บาร์รี (Robert Barry), เลียน แบ็กซ์เตอร์ (Lain Baxter), โจเซฟ บอยส์ (Joseph Beuys. 1921-1986), เมล บอชเนอร์ (Mel Bochner), ดาเนียล บูเร็น (Daniel Buren. 1938-), วิคเตอร์ เบอร์กิน (Victor Burgin), เจมส์ ลี ไบอาร์ส (James Lee Byars. 1932-1997), จอห์น เคจ (John Cage), หลุยส์ คัมนิทเซอร์ (Luis Camnitzer), เจมส์ โคลแมน (James Coleman), ฮานะ ดาร์บาเวน (Hanne Darbaven. 1941-), แจน ดิบเบตส์ (Jan Dibbets. 1941-), เทอร์รี่ ฟอกซ์ (Terry Fox), แฮมิช ฟูลตัน (Hamish Fulton. 1946-), ฮันส์ แฮค (Hans Haacke), ไฮเวิร์ต ฟลายด์ (Howard Fried), เจเนอรัล ไอเดีย (General Idea), แดน กราแฮม (Dan Graham. 1942-), ดักลาส ฮูเบลเลอร์ (Douglas Heubler), เดวิด ไอร์แลนด์ (David Ireland), อัลัน คาโปรว (Allan Kaprow. 1927-), ออง คาวารา (On Kawara. 1933-), พอล คอส (Paul Kos), โจเซฟ โคซูธ (Joseph Kosuth, 1945-), ริชาร์ด ครีเช (Richard Kriesche), ซูซาน ลาคี (Suzanne Lacy), บาร์รี เลอ วา (Barry Le Va. 1941-), เลส เลอวิน (Les Levine), ริชาร์ด ลอง (Richard Long. 1945-), ทอม มารีโอนี (Tom Marioni), จิม เมลเชิร์ต (Jim Melchert), อันโตนิโอ มิรัลดา (Antonio Miralda), โรเบิร์ต มอร์ริส (Robert Morris), อันโตนิโอ มุนตาแดส (Antonio Muntadas), บรูซ นาว์แมน (Bruce Nauman. 1941-), มอร์แกน โอฮารา (Morgan O'Hara), เดนนิส โอเพนไฮม์ (Dennis Oppenheim), ไมค์ พาร์ริ (Mike Parr), แอดريان ไพเพอร์ (Adrian Piper), ดีเออร์ โรธ (Dieter Roth. 1930-1998), อลัน รุเพอร์สเบิร์ก (Allen Ruppersberg), บอนนี่ เชิร์ก (Bonnie Sherk), ไมเคิล สโนว์ (Michael Snow. 1929-), อิมแมนท์ ทิลเลอร์ (Imants Tillers), ริชาร์ด ทัทเทิล (Richard Tuttle), เบอรรินาร์ เวนีท (Bernar Venet. 1941-), ลอว์เรนซ์ ไวเนอร์ (Lawrence Weiner. 1940-), ทารุซุเอ ยามาโนโตะ (Tarsua Yamanoto) <http://www.designer.co.th/artistic-movement/conceptual-art.html>

2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำแท้ง

หลังจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของถุงยางอนามัย ทำให้ทราบว่าถุงยางอนามัยนั้นสามารถป้องกันโรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ และสามารถป้องกันการตั้งครรภ์โดยที่ไม่พร้อมได้ แต่ก็ยังพบปัญหาของการทำแท้งได้จากข่าวต่างๆ โดยจะขอเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำแท้ง ดังนี้

- 2.1 ความหมายของการทำแท้ง
- 2.2 วิธีการทำแท้ง
- 2.3 สาเหตุของการทำแท้ง
- 2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง
- 2.5 สถิติที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง
- 2.6 แนวทางแก้ไขปัญหากการทำแท้ง

2.1 ความหมายของการทำแท้ง

ตามความหมายที่องค์การอนามัยโลกได้ให้ไว้ และมีการใช้กัน หมายถึง การ สิ้นสุดของการตั้งครรภ์ก่อนที่เด็กจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้นอกครรภ์มารดา โดยถือเอาการสิ้นสุด การตั้งครรภ์ก่อนอายุครรภ์ 28 สัปดาห์ ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่เด็กยังหนักไม่ถึง 1,000 กรัม แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีการแพทย์ได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กที่มีน้ำหนักแรกคลอด ต่ำกว่า 1,000 กรัมสามารถรอดชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นในปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศจึงได้นิยามการแท้งใหม่ โดยถือว่าการแท้งเป็นการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ เมื่ออายุครรภ์ต่ำกว่า 20 สัปดาห์ หรือเมื่อเด็ก มีน้ำหนักต่ำกว่า 500 กรัม แต่สำหรับประเทศไทยยังคงใช้ความหมายเดิม

ส่วนการทำแท้ง หมายถึง การกระทำด้วยวิธีใด ๆ เพื่อให้เกิดการแท้ง ซึ่งโดยทั่วไปใน สังคมการทำแท้งแบ่งได้เป็น 2 กรณีใหญ่ ๆ คือ การทำแท้งเพื่อการรักษา และการทำแท้งผิดกฎหมาย และที่ดูเหมือนว่าจะเป็นปัญหากับหลากหลายประเด็น และซับซ้อนในความถูกต้อง ความเหมาะสมตามสภาพสังคม ตลอดจนความรู้สึกในหลากหลายมุมมอง นั่นก็คือ การทำแท้งผิดกฎหมาย อันไม่ได้มีสาเหตุเนื่องมาจากความปลอดภัยของหญิงสาวผู้ตั้งครรภ์

2.1.1 การทำแท้งเพื่อการรักษา เป็นการทำแท้งแบบถูกกฎหมาย โดยแพทย์สามารถทำได้ตามที่กฎหมายระบุอนุญาต ซึ่งเกิดจากกรณี ต่อไปนี้

- เมื่อพิจารณาเห็นว่าหากปล่อยให้การตั้งครรภ์ดำเนินต่อไป จะเป็นอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต สุขภาพของมารดา เช่น ผู้ป่วยโรคมะเร็ง โรคเลือด โรคไตบางชนิด
- มารดาที่เป็นโรคจิตอยู่ก่อนตั้งครรภ์ หรือเป็นโรคจิตขณะตั้งครรภ์
- การตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นจากการข่มขืนกระทำชำเราในผู้เยาว์ต่ำกว่า 15 ปี

2.1.2 การทำแท้งผิดกฎหมาย หรือทำแท้งเถื่อน การทำแท้งโดยไม่ได้กระทำโดยแพทย์ หรือกระทำโดยไม่เข้าข่ายเพื่อการรักษา ตาม กฎหมายระบุข้างต้นนั้น ถือเป็นการทำแท้งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งที่พบโดยส่วนมากมักกระทำโดย หมอเถื่อนหรือผู้ ที่แอบอ้างว่าตนเองเป็นหมอเนื่องจากผู้ประกอบการ ทำแท้งส่วนมากมิใช่แพทย์ และทำแท้งโดยไม่ถูกหลักวิชา การทำแท้งผิดกฎหมายจึงมักมีอาการแทรกซ้อน และมีอันตรายมากกว่าแท้งเอง บางคนเรียกศัพท์ของการทำแท้งลักษณะนี้ว่า ริดลูก ซึ่ง มีความผิดตามกฎหมายทั้งผู้ทำให้ (หมอเถื่อน) และหญิงผู้ตั้งครรภ์ ไม่ว่าจะทำโดยเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น

2.2 วิธีการทำแท้ง

วิธีทำแท้งที่ใช้กันในสมัยนี้ตามสถานที่ทำแท้งเถื่อนมีหลายวิธีตามหลักวิชาการในปัจจุบัน แบ่งได้ 2 แบบ คือ Medical Abortion แท้งโดยใช้ยา จำเป็นจะต้องอยู่ในความดูแลอย่างใกล้ชิดจากแพทย์ และ Surgical Abortion แท้งโดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 Medical Abortion แท้งโดยใช้ยา

2.2.1.1 กินยา จะเกิดอาการปวดท้องแล้วก็มีเลือดไหลออกทางหว่างขา

2.2.1.2 เหน็บยา เป็นวิธียอดฮิตที่มีที่มาจากกรที่พบว่ายารักษาโรคกระเพาะตัวหนึ่งเมื่อกินเข้าไปทำให้ แท้งได้บ่อย และต่อมาก็พบว่ายานี้ออกฤทธิ์ที่มดลูกได้ ต่อมาก็มีคนเอามาใช้เพื่อการทำแท้ง และต่อมาก็ก็นำมาใช้ในการเร่งคลอดให้ปากมดลูกเปิดได้เร็วขึ้นปัญหา ที่ทำให้หมอไม่ชอบใช้ยานี้ทำแท้งอย่างถูกกฎหมาย มีดังนี้คือท้องอ่อนๆ หมอชอบทำแท้งให้เพราะอันตรายน้อยกว่า และเด็กยังเล็ก แต่ยานี้ใช้ไม่ค่อยได้ผลมดลูกไม่หดปากมดลูกไม่เปิดท้องมากๆ หมอไม่ชอบทำแท้ง แต่ยาดันนี้ใช้ได้ผลดีขึ้น เด็กไหลคืนัก แต่หมอจะฝันร้าย เพราะว่าเด็กที่หลุดออกมาจะยังมีชีวิต ดิ้นได้ และจะดิ้นอย่างสุดฤทธิ์ก่อนตาย บางคนดิ้นเป็นชั่วโมง ยาดันนี้ เป็นที่นิยมในหมู่ผู้รับทำแท้งและคนขายยานอกคอก เนื่องจากขายในราคาเม็ดละ 700-1400 บาท เวลาใช้มักขายทีละสองเม็ด โดยที่ต้นทุนไม่ถึง 10 บาท และไม่ต้องเสี่ยงถูกจับเท่าเปิดสถานทำแท้งเถื่อน ข้อเสียของวิธีเหน็บยานั้นนอกจากเด็กตายแบบดั้นๆ ยังมีอีกคือ Amniotic pulmonary embolism ซึ่งเป็นภาวะอันเกิดจากการที่มดลูกบีบรัดแรงแล้วทำให้น้ำคร่ำไหลเข้ากระแสเลือด แล้วไปอุดตันที่ปอดของแม่จนแม่ขาดอากาศตาย ซึ่งภาวะนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้อยู่แล้วแม้คลอดปกติ และช่วยเหลือน้อยมากเมื่ออยู่ในมือหมอ

2.2.2 Surgical Abortion แท้งโดยใช้เครื่องมือ

2.2.2.1 ขูดมดลูก อุปกรณ์ที่ใช้คือตัวขูดเนื้อยาวราวๆ ฟุตหนึ่ง ตรงกลางเป็นก้าน ตรงปลายจะมีลักษณะคล้ายที่ขูดมะพร้าว วิธีทำคือเมื่อผู้หญิงมาถึง นั่งบนขาหยั่ง ผู้ทำแท้งจะเปิดแหวกช่องคลอดด้วยเครื่องถ่าง แล้วใช้เครื่องมือจิกปากมดลูกไว้ จากนั้นเอาที่ขูด แหย่เข้าไปขูดในมดลูก ขูดตัวอ่อนออกมา แล้วก็ขูดเนื้อในมดลูกไปด้วย ระหว่างที่ทำอาจเจ็บได้บ้าง ขึ้นกับราคาที่ยาจ่ายไป ถ้ามากหน่อยอาจมียาแก้ปวดอย่างแรงให้กิน ปัญหาที่ตามมาคือ

(1) เนื้อในมดลูกที่เหลือน้อย เพราะว่าร่างกายคนเราที่เตรียมจะมีเด็ก จะมีการขยายของพื้นที่ในมดลูกโดยเพิ่มเส้นเลือดมากขึ้น และมีที่ให้เด็กมาเกาะมากขึ้น ที่นี้พอไม่มีเด็กเพราะโดนขูดไปแล้ว เนื้อพวกนี้ก็จะพยายามหลุดลอกตัวออก แต่ฤทธิ์ฮอร์โมนที่ยังมีอยู่ อาจทำให้หลุดไม่คืนที่ไซคดียังจะมีเลือดออกมาสักสัปดาห์ ถึง 2 สัปดาห์ กินยาสตรีต่างๆ แล้วก็ขับน้ำคาวปลาออกไปได้พร้อมเนื้อรกเนื้อมดลูก คนที่ไซคไม่ดี เนื้อเหล่านี้ไม่หลุดออก ก็จะมีเลือดไหลออกมาเรื่อยๆ ไม่หยุด บางคนไหลเป็นเดือนๆกว่าจะมาหมด บางคนไหลจนตาย

(2) ติดเชื้อ มดลูก ทะลุ เพราะในการขูดมดลูกที่ถูกต้อง ต้องมีการวัดขนาดและตรวจดูรูปร่างของมดลูกว่าหันไปทางทิศใดก่อนขูดเนื่องจาก การขูดเป็นการทำโดยไม่เห็นด้วยตา มีไม่น้อยที่ทะลุ ไซคดียังปิดตัวเอง ไซคร้ายแผลอๆ ติดเชื้อในท้องแบบเวลาใส่ตั้งแตกหรือกระเพาะทะลุก็มี ที่ร้ายไปกว่านั้น บางคนที่ผมเคยเจอการทะลุจากมดลูกเข้าช่องท้องต่อไปยังลำไส้ใหญ่ เมื่อหายแล้วก็กลายเป็นว่ามีช่องทางใหม่ ทำให้อุจจาระไหลออกมาทางช่องคลอดได้

(3) ขูดไม่โดนตัวเด็ก เมื่อขูดจนเห็นว่ามีเลือดออกแล้วจึงหยุด ทั้งๆที่ทารกไม่ได้หลุดออกมาด้วย

(4) ต้องพบหมอผู้ชำนาญการ ที่ทำแท้งเถื่อนบางที่ใช้วิธีขูดแบบไม่มีหลักการ พร้อมกับบอกคนไข้ว่า หากเลือดไหลไม่หยุดให้ไปพบแพทย์ สถานรับทำแท้งเถื่อนส่วนใหญ่แค่เอาเครื่องมือสอดแล้วขูดครั้งสองครั้ง เอาเนื้อขึ้นโตๆมาขึ้นเดียวแล้วปล่อยภาระให้เป็นของแพทย์ตัวจริง ผู้ป่วยที่มาหาหลังการไปทำแท้งที่สถานทำแท้งเถื่อนส่วนใหญ่จะมีอาการเลือดไหลออกทางช่องคลอด แพทย์จะขูดต่อให้เสร็จสรรพเพื่อรักษา และจะได้ให้ยา ทั้งยาฆ่าเชื้อและวัคซีนบาดทะยัก โดยก็จะใช้เครื่องมือดันเปิดทาง แต่จะมีเครื่องวัดขนาดภายในมดลูก และมีการตรวจทิศทางการขูดมดลูกเพื่อจะได้ใส่เครื่องมือได้ถูก จากนั้นก็จะค่อยๆขูดโดยใช้วิธีที่ถูกต้องเพื่อให้ได้เนื้อออกมาให้ครบถ้วน ที่สุดเพื่อเลือดจะได้หยุดไหล นอกจากนี้ยังมีวิธีทำแท้งโดยใช้การฉีดยาหรือสารบางอย่างเข้าไป เช่นฉีดน้ำเกลือเข้าไปรอบๆ ทารกให้ทารกขาดน้ำตาย หรือฉีดสารพิษให้ทารก แต่การทำแท้งวิธีนี้เสี่ยงต่อแม่่มาก เพราะหลายครั้งผู้ทำแท้งก็ฉีดมั่วจนตายทั้งแม่ทั้งลูก ปัจจุบันก็เลยเจอลดลง

2.2.2.2 การดูดตัวอ่อน ซึ่ง เป็นการทำแท้งระยะแรก คือไม่เกิน 8 สัปดาห์แรก วิธีการทำแท้งที่ใช้คือการดูด ทำโดยใช้ยาชาฉีดที่บริเวณปากมดลูก แล้วขยายถ่างออกให้กว้าง จากนั้น ก็ใช้เครื่องดูดสุญญากาศ หรือ บั้มลมต่อกับท่อเล็ก ๆ สอดเข้าไปในมดลูก ค่อย ๆ ดูดตัวอ่อนออกมา อันตรายที่อาจเกิดได้ เช่น มดลูกทะลุ ติดเชื้อและอักเสบ

2.2.2.3 การเร่งคลอด ใช้ ในกรณีตั้งครรภ์ 16-26 สัปดาห์ โดยการฉีดน้ำเกลือเข้มข้น 20 % เข้ามดลูกผ่านทางหน้าท้อง หลังจากนั้นก็ให้ยาเร่งคลอดในน้ำเกลือค่อยๆหยดทางสายน้ำเกลือเข้าเส้นเลือด บางคนอาจใช้ยาขยายปากมดลูกสอดเข้าช่องคลอดช่วยให้การคลอดง่ายขึ้นด้วย

หลังจากนั้นเมื่อปวดท้องคลอด คนไข้ก็ต้องเบ่งคลอดเหมือนคนคลอดทั่วไป อันตรายที่อาจเกิดได้ เช่น การติดเชื้อ มดลูกทะลุ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงคลอดซึ่งก็เหมือนการคลอดปกติทั่วไปแต่ทารกที่คลอดออกมาจะเสียชีวิต

2.2.3 อื่นๆ เหยียบ เตะ เข่า ศอก นวด เป็นวิธีที่อ้างว่าได้ผล แต่เรื่องที่ยืนยันว่าเข้า และ ทำเอาเด็กออกได้ก็มี เป็นเรื่องของครอบครัวนี้ แม่ตั้งท้องแฝด ตั้งท้องได้ 7-8 เดือน พอกั้ทะเลาะกับ แม่แล้วเตะต่อยท้อง จนแม่ปวดมาก และเมื่อทนไม่ไหวก็ไปโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง แล้วเด็ก ก็เริ่มคลอดแบบทันที ที่ไปถึง โดยที่หมอยังไม่ทันตั้งตัว เด็กออกมาได้ 1 คน แต่อีกคนคาอยู่ออกยาก และในที่สุดเด็กออกมาก็แย่ทั้งคู่เนื่องจากคลอดก่อนกำหนดและคนท้องก็แย่ เพราะขาดอากาศ

หากมีเลือดออกหลังทำแท้งมา 2-3 วันและปวดท้องด้วย กรณีนี้ก็ อาจเกิดจากการอักเสบ หลังจากการทำแท้ง ในบางคนก็ จะปวดท้องมาก อาจจะมีหนองในอุ้งเชิงกราน บางครั้งอาจจะมีรก หรือชิ้นส่วนของทารกที่เหลืค้างในโพรงมดลูก ทำให้เกิดกลิ่นเหม็น หรือบางรายมดลูกเน่าเลยก็มี พอ ผ่าน 28 วันไปแล้วก็สามารถเกิดการอักเสบที่เรื้อรัง ได้อีก ทำให้เกิดพังผืดในโพรงมดลูก ทำให้มดลูก และประจำเดือนมาผิดปกติ ทำให้ปีกมดลูกตีบตัน การที่ปีกมดลูกตีบนั้น มันก็เหมือนเราเป็นหมัน กล้วย ๆ นั่นเอง ก็คือเกิดการท้องยาก หรือมีบุตรยากนั่นเอง หรือกรณีอักเสบในอุ้งเชิงกราน เป็นฝี เป็น หนอง นี่ก็คืออันตรายต่อสุขภาพของคุณผู้หญิง

ถ้า หลังจากทำแท้ง แล้วพ้น 28 วันไปแล้ว (โดยทั่วไปคือ 1 เดือนหลังจากทำแท้ง) ถ้าไม่มี ปัญหาเรื่องปวดท้อง หรือปัญหาเรื่องเลือดออก จะค่อนข้างปลอดภัยในระยะหนึ่ง แต่หลังจากนั้นก็ ต้อง ไปตรวจ กับสูตินรีแพทย์เพื่อที่จะดูภายในว่าเป็นอย่างไร และงดการมี เพศสัมพันธ์ประมาณหนึ่งเดือน เพื่อป้องกันการติดเชื้อ และในรายที่อยากมีบุตรรายอื่น ๆ หาก อยากมีบุตรต่อก็ควรจะให้ มี ประจำเดือนมาซัก 3 รอบ เพื่อปรับให้ประจำเดือนมาปกติ และให้ผนังเยื่อโพรงมดลูกเข้าที่ก่อน เพราะถ้าเกิดเรามีลูกเลยเจ้าตัวน้อย ๆ ที่ปฏิสนธิอาจจะไป เกาะหรือฝังตัวตรงตำแหน่งที่เป็นแผลใน โพรงมดลูกที่ยังไม่เข้าที่จากการขูด มดลูกหรือ การแท้งบุตร ก็จะทำให้เกิดปัญหารกฝังแน่นที่บริเวณนั้นได้คะ ฉะนั้นเวลาที่เรากำลังตั้งครรภ์ก็จะทำให้เกิดเลือดออกหรือว่าเวลาคลอดรกอาจจะไม่ ออกต้องมานั่งล้างรก หรือตัดมดลูกทิ้งอีก

2.3 สาเหตุของการทำแท้ง

สาเหตุส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งของหญิงสาวผู้ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมจะมีบุตร เช่น

(1) การตั้งครรภ์เนื่องมาจากการไม่ได้ป้องกันขณะมีเพศสัมพันธ์ และไม่ต้องการให้เด็ก เกิดมา

(2) การตั้งครรภ์ในระหว่างที่ยังอยู่ในวัยเรียน

(3) ตั้งครรภ์โดยพ่อของเด็กไม่รับผิดชอบ

- (4) ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม
- (5) ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์
- (6) การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย
- (7) การใช้วิธีคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้องและการเข้าไม่ถึงบริการคุมกำเนิด
- (8) ขาดความตระหนักในการปฏิบัติตนทางเพศที่ปลอดภัย
- (9) อื่นๆ

เหตุผลการทำแท้งส่วนมากเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม รองลงมาได้แก่ ทำแท้งเนื่องจากมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความผิดปกติของครรภ์ ทารกในครรภ์เสียชีวิต และมารดามีปัญหาสุขภาพ ติดเชื้อ เอชไอวี ถูกข่มขืน ติดเชื้อหัดเยอรมัน

จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานเกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์จากความประมาท 2 ลักษณะคือ ประมาทว่าการอยู่ด้วยกันตามลำพัง ไม่คิดว่าจะทำให้เกิดมีเพศสัมพันธ์ จึงไม่ได้เตรียมตัวสำหรับการป้องกัน และ ประมาทว่าตนเองไม่น่าจะตั้งครรภ์ได้ง่ายๆ เพราะเป็นการมีเพศสัมพันธ์กันเพียงครั้งเดียว หรือไม่ได้มีเพศสัมพันธ์กันบ่อยๆ ส่วน ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วสาเหตุของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ คือการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนครอบครัว ความไม่พร้อมที่จะมีลูกอันเนื่องมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ หรือตั้งครรภ์กับชายนอกสมรส

การตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์นี้ ทางออกหนึ่งที่หญิงสาวหลายคนคิดว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุด ก็คือการทำแท้งนั่นเอง ซึ่งการทำแท้งจากสาเหตุดังกล่าวนี้ ทางแพทย์ตามโรงพยาบาลทั่วไปไม่สามารถกระทำได้ตามความต้องการได้ เนื่องจากถือว่าเป็นการทำแท้งที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นความเป็นจริงในสังคมจึงพบสถานที่ทำแท้งเถื่อน และหมอบริบททำแท้งเถื่อนเป็นจำนวนมาก ดังที่เราพบเห็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์กันอยู่บ่อยๆ

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง

ในสังคมไทย เรื่องของการทำแท้งอันมีสาเหตุเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ยังเป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหาจุดที่เหมาะสมค่อนข้างลำบาก เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคม พุทธศาสนา มีความเชื่อในเรื่องของบาปกรรม การห้ามตัดชีวิต หรือทำลายชีวิต เป็นเรื่องสำคัญใน คำสอนของพระพุทธเจ้า ประกอบกับประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งอย่างชัดเจน มีบทบัญญัติของการกระทำผิด โดยระบุโทษไว้อย่างชัดเจน ในประมวลกฎหมายอาญา ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ดังนี้

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก

มาตรา 301 หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูก หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตน แท้งลูก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ คำว่า หญิง หมายถึง หญิง คนที่ท้องอยู่

รู้ว่าตัวเองท้องแล้วทำแท้งไม่ว่าทำด้วยวิธีไหนก็ผิด ตามมาตรานี้ หรือยอมให้คนอื่นทำแท้ง ไม่ว่าจะไปให้ใครช่วยทำให้ หมอเถื่อน สามี (สรุป มาตรานี้มีไว้ลงโทษผู้หญิงที่ไปทำแท้ง ซึ่งถ้าทำแล้วไม่แท้งก็ไม่ผิดตามมาตรานี้)

มาตรา 302 ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท (สรุป มาตรานี้มีไว้เอาผิดคนทำให้ผู้หญิงแท้ง เพราะบอกว่า “ผู้ใด” หมายถึง ใครก็ได้ เช่น หมอเถื่อน ทำแท้งโดยหญิงยินยอม คนทำผิดตามมาตรานี้ จะเห็นได้ว่าหมอเถื่อนต้องรับโทษหนักกว่าผู้หญิงที่ไปทำแท้งเอง หรือถ้าทำให้ได้รับอันตราย หรือตาย ก็รับโทษหนักขึ้นกว่าเดิม)

มาตรา 303 ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาท ถึงสองหมื่นบาท ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท (สรุป มาตรานี้ก็เหมือนมาตราที่แล้วแต่เปลี่ยนจากข้อเท็จจริง คือฝ่ายหญิงไม่ยินยอม เช่น แฟนรู้ว่าท้อง เลยทำร้ายเป็นเหตุให้หญิงแท้ง เป็นต้น)

มาตรา 304 ผู้ใดเพียงแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา 301 หรือมาตรา 302 วรรคแรก ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ (สรุป มาตรานี้มีไว้สำหรับลงโทษทุกคนที่จะทำให้เกิดการแท้งแต่ไม่สำเร็จ ก็เป็นพยายาม ซึ่งตัว ผู้หญิง เองก็จะมี ความผิดด้วย แต่ไม่ต้องรับโทษ กฎหมายไม่ได้บอกว่าไม่ผิด ผิดแต่ไม่ ต้องรับ โทษ)

มาตรา 305 ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าว ในมาตรา 301 และมาตรา 302 นั้น เป็นการกระทำของนายแพทย์ และจำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของ หญิงนั้น หรือหญิงมีครรภ์เนื่องจาก การกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 282 มาตรา 283 หรือ มาตรา 284 ผู้กระทำไม่มีความผิด

ขณะนี้รัฐร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 305 ที่เสนอโดยกระทรวง สาธารณสุข ซึ่งกำลังรอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรอยู่ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้แพทย์ สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้เพิ่มจากเดิมอีก โดยได้บัญญัติให้ชัดเจนว่า สามารถกระทำได้เพื่อสุขภาพจิต ของมารดา และ เพื่อสุขภาพของทารกในครรภ์ด้วยซึ่งเป็นกรณีที่หลายๆฝ่ายเห็นว่า ควรได้รับการ ยกเว้นให้กระทำได้ เพราะเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วย ซึ่งเป็นหญิงที่ตั้งครรภ์แล้วมีปัญหา แต่ขณะที่กำลัง รอร่างกฎหมายฉบับนี้อยู่ แพทยสภาก็ได้มีข้อบังคับของแพทยสภาในเรื่องการยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งได้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วดังนี้

ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 อาศัย อำนาจตามความในมาตรา 21 (3) (ฎ) และด้วยความเห็นชอบของสภานายกพิเศษตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและ เสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คณะกรรมการแพทยสภาออกข้อบังคับ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการ ตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548"

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 การยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น จะ กระทำได้เมื่อหญิงตั้งครรภ์นั้นยินยอม

ข้อ 4 แพทย์ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามข้อบังคับนี้ต้องเป็นผู้ประกอบ วิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมาย

ข้อ 5 การยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้ เป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

- (1) เป็นกรณีที่ต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางกายของหญิงตั้งครรภ์ หรือ
- (2) เป็นกรณีที่ต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางจิตของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งจะต้อง ได้รับการรับรอง หรือเห็นชอบจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการ ตั้งครรภ์ อย่าง น้อยหนึ่งคน

ในกรณีที่หญิงนั้นมีความเครียดอย่างรุนแรง เนื่องจากพบว่าทารกในครรภ์ มีหรือมีความเสี่ยง สูงที่จะมีความพิการอย่างรุนแรง หรือเป็นหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคพันธุกรรมอย่างรุนแรง เมื่อ หญิงนั้นได้รับการตรวจวินิจฉัยและการปรึกษาแนะนำทางพันธุศาสตร์ (Genetic counseling) และมีการ ลงนามรับรองในเรื่องดังกล่าวข้างต้นโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการ ตั้งครรภ์อย่างน้อยหนึ่งคน ให้ถือว่าหญิงตั้งครรภ์นั้นมีปัญหาสุขภาพจิตตาม (2) ทั้งนี้ต้องมีข้อบ่งชี้ทาง การแพทย์ที่ชัดเจนว่าหญิงนั้นมีปัญหาสุขภาพทางกายหรือทางจิต และต้องมีการบันทึกการตรวจและ วินิจฉัยโรคไว้ในเวชระเบียนเพื่อเป็นหลักฐาน

ข้อ 6 การ ยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 (2) แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น ต้องมีหลักฐานหรือข้อเท็จจริงอันควรเชื่อได้ว่า หญิงตั้งครรภ์เนื่องจากการทำความผิดอาญาตามที บัญญัติไว้ในมาตรา 305 (2) แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ข้อ 7 การยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามข้อ 5 และข้อ 6 ต้องกระทำในสถานพยาบาล ดังต่อไปนี้

(1) โรงพยาบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่ให้บริการรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน หรือสถานพยาบาลเวชกรรมที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล ทั้งนี้โดยสามารถปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ได้ตามความเหมาะสม

(2) คลินิกเวชกรรมตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล โดยสามารถปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ที่อายุครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์

ข้อ 8 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ตามข้อบังคับนี้ จะต้องทำรายงานเสนอต่อแพทยสภา ตามเงื่อนไขและระยะเวลาในแบบฟอร์มที่แพทยสภากำหนด

ข้อ 9 ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ ให้ถือว่าผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้นประกอบวิชาชีพเวชกรรมโดยไม่รักษามาตรฐานในระดับที่ดีที่สุด

ข้อ 10 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ตามข้อบังคับนี้ ให้ถือว่าได้กระทำตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

2.5 สถิติที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง

2.5.1 ผลการศึกษาจากรายงานประจำเดือนตลอดปี 2542 ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคตัดขวาง โดยการรายงานจำนวนหญิงที่เข้ามารักษาภาวะแทรกซ้อนจากการแท้งเอง และทำแท้งในโรงพยาบาลของรัฐ 787 แห่ง ตลอดปี 2542 ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 45,990 ราย ในจำนวนนี้

- (1) ร้อยละ 28.5 เป็นการแท้ง อัตรากារแท้งเท่ากับ 19.54 ต่อเด็กเกิดมีชีวิต 1,000 ราย
- (2) ในกลุ่มที่ทำแท้งร้อยละ 46.8 มีอายุ 24 ปีและต่ำกว่า และร้อยละ 30.0 เป็นวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี
- (3) อายุครรภ์เฉลี่ยขณะทำแท้งเท่ากับ 13.01 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงที่เสี่ยงต่ออันตราย
- (4) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.2 ทำแท้งเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจและสังคม และร้อยละ 39.8 ทำแท้งเนื่องจากมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์

ซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นความผิดปกติของทารกในครรภ์ ทารกในครรภ์เสียชีวิต มารดามีปัญหาทางสุขภาพ มารดาติดเชื้อ HIV ถูกข่มขืน และติดเชื้อหัดเยอรมัน (ร้อยละ 15.4 13.5 7.8 2.2 0.6 และ 0.3 ตามลำดับ)

สำหรับ ภาวะแทรกซ้อนที่เป็นสาเหตุให้กลุ่มตัวอย่างต้องเข้ามาเข้ารับการรักษาพยาบาล ในโรงพยาบาลที่เก็บข้อมูลพบว่า ร้อยละ 28.8 ของผู้ที่ทำแท้งมีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการติดเชื้อ และมดลูกทะลุ (ร้อยละ 21.6 และ 0.4) และพบว่า การทำแท้งมีอัตราการเสียชีวิตสูงกว่า การแท้งเองถึง 11 เท่า โดยพบผู้เสียชีวิตจากการทำแท้ง 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำแท้ง

2.5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยแห่ง

การ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเดียวกันในโรงพยาบาล 134 แห่ง จาก 787 แห่งที่มีจำนวนการทำแท้งสูงสุด โดยใช้เวลาเก็บข้อมูล 6 เดือน ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มาโรงพยาบาลด้วยภาวะแทรกซ้อนจากการแท้งเอง และทำแท้ง จำนวน 4,588 คน พบว่า

(1) ร้อยละ 40.4 แท้งเนื่องจากการทำแท้ง

(2) ใน จำนวนนี้ ร้อยละ 65.7 เป็นการมาแท้งมาจากสถานที่ต่างๆ ก่อนมาโรงพยาบาล ที่เก็บข้อมูล ซึ่งผู้ให้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ทางการแพทย์

(3) ร้อยละ 22.4 เป็นการมาแท้งในโรงพยาบาลที่เก็บข้อมูลโดยสูติแพทย์ และแพทย์

ทั่วไป

(4) ที่เหลืออีกร้อยละ 11.9 พยายามทำแท้งให้ตัวเองด้วยวิธีต่างๆ

เมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของผู้ที่ทำแท้งและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง พบว่าในกลุ่มที่ทำแท้งนอกโรงพยาบาล

(1) ร้อยละ 61.3 เป็นผู้มีอายุ 24 ปีและต่ำกว่า

(2) และร้อยละ 29.9 เป็นวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี

(3) ร้อยละ 24.7 ของผู้ที่ทำแท้งมีสถานภาพเป็นนักเรียนนักศึกษา

(4) ร้อยละ 41.8 ทำแท้งขณะอายุครรภ์มากกว่า 12 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 91.2) ตัดสินใจในการทำแท้งครั้งนี้ด้วยตนเอง ส่วนเหตุผลที่ผู้หญิงเหล่านี้ตัดสินใจทำแท้งประกอบด้วยหลายปัจจัย และแตกต่างกันไป กล่าวคือ

(1) มีปัญหาเศรษฐกิจ 56.8

(2) ปัญหาทางสังคม 36.2

(3) วางแผนครอบครัวหรือเว้นระยะการมีบุตรไม่เหมาะสม 34.4

(4) ยังเรียนไม่จบ 26.8

(5) มีปัญหาครอบครัว 20.8

(6) และตั้งครรรภ์เนื่องจากคุมกำเนิดล้มเหลว 15.6

วิธีการทำแท้งที่นิยมใช้ในการทำแท้งนอกโรงพยาบาลที่เก็บข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นวิธี ที่เสี่ยงต่ออันตรายและการติดเชื้อ ได้แก่

(1) การสอดใส่สิ่งของสารเหลวต่างๆ หรืออุปกรณ์ของแข็งเข้าทางช่องคลอด 46.9

(2) เหน็บยาทางช่องคลอด 13.6

(3) รับประทานยาเม็ด 11.6

(4) และบีบนวดบริเวณหน้าท้อง 11.0

โดยเสียค่าทำแท้งเฉลี่ย 2,684 บาทต่อการทำแท้งหนึ่งครั้ง ใน กลุ่มที่ทำแท้งนอกโรงพยาบาล พบว่ามีภาวะแทรกซ้อนรุนแรงถึงร้อยละ 39.8 ซึ่งสูงกว่า 2 เท่าของการทำแท้งในโรงพยาบาล และ ภาวะแทรกซ้อนรุนแรงที่พบมากที่สุดคือ

- (1) ติดเชื้อในกระแสเลือด 12.4
- (2) ชั่งเชิงกรานอักเสบ 12.0
- (3) ตกเลือดมากจนต้องให้เลือด 11.8
- (4) และมดลูกทะลุ 7.4

ซึ่ง ประมาณได้ว่า ในรายที่ทำแท้งและมีภาวะแทรกซ้อนรุนแรงจะก่อให้เกิด ความสูญเสียทางเศรษฐกิจเท่ากับ 21,024 บาทต่อรายต่อการทำแท้งหนึ่งครั้ง และพบว่า มีผู้เสียชีวิตจากการทำแท้งนอกโรงพยาบาลฯ ทั้งหมด 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ส่วนกลุ่มที่ทำแท้งในโรงพยาบาลที่เก็บข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.5) มีเหตุผลในการทำแท้งเนื่องจากปัญหาสุขภาพของทารกในครรภ์ เช่น

- (1) ทารกในครรภ์เสียชีวิต 34.4
- (2) ตั้งครรภ์ไข้ลม 23.8
- (3) และทารกในครรภ์มีความผิดปกติ 9.9

แม้มีปัญหาสุขภาพ ร้อยละ 20.7 ได้แก่ เจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ

- (1) ติดเชื้อ HIV 6.7
- (2) โรคต่อมไทรอยด์ 4.1
- (3) โรคหัวใจ 2.9
- (4) โรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย 1.9
- (5) ภาวะปัญญาอ่อน 1.7
- (6) ติดเชื้อหัดเยอรมัน 1.2
- (7) โรคเบาหวาน 1.2
- (8) มะเร็ง 1.0
- (9) และถูกข่มขืน ร้อยละ 3.1

นอกจากนี้ยังมีการทำแท้งในโรงพยาบาลของรัฐด้วยเหตุผลอื่นๆ ได้แก่

- (1) วางแผนครอบครัวหรือเว้นระยะการมีบุตรไม่เหมาะสม 13.2
- (2) ตั้งครรภ์จากการคุมกำเนิดล้มเหลว 7.2
- (3) มีปัญหาทางเศรษฐกิจ 7.0
- (4) ปัญหาทางครอบครัว 2.1
- (5) และยังไม่จบ 1.0

วิธีที่ใช้ทำแท้งในโรงพยาบาลที่เก็บข้อมูล

- (1) ส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือชุดมดลูก 55.3
- (2) เหน็บยาทางช่องคลอด 34.6
- (3) ฉีดยาหรือน้ำเกลือทางเส้นเลือด 19.7

ทั้งนี้ พบว่า ผู้ที่ทำแท้งในโรงพยาบาลที่เก็บข้อมูลมีภาวะแทรกซ้อนน้อยกว่า ผู้ที่ทำแท้งจากสถานี่อื่น ๆ นอกโรงพยาบาลที่เก็บข้อมูลมาก และไม่พบว่ามีผู้เสียชีวิต สำหรับวิธีการที่กลุ่มตัวอย่างพยายามทำแท้งด้วยตัวเอง คือ

- (1) การรับประทานยาเม็ด 35.5
- (2) เหน็บยาทางช่องคลอด 34.5
- (3) บีบนวดหน้าท้อง 4.5
- (4) และจงใจให้เกิดอุบัติเหตุ 4.1

ผู้หญิงส่วนใหญ่มักจะเลือกกระทำ คือ การทำแท้ง ทั้งๆ ที่ผู้หญิงเหล่านั้น ร้อยละ 42.7 รู้สึกเสียใจที่ต้องทำแท้ง และร้อยละ 76.6 รู้สึกกลัวอันตราย ที่จะเกิดจากการทำแท้ง ซึ่งได้แก่ การแท้งไม่สมบูรณ์ ตกเลือด มดลูก/ลำไส้ทะลุ เยื่อช่องท้องอักเสบ ติดเชื้อ ซ้ำอก หรืออาจเกิดการตั้งครรภ์นอกมดลูก และเป็นหมันในภายหลัง ซึ่งล้วนแต่เป็นอันตรายต่อชีวิต และสุขภาพของผู้หญิงในวัยเจริญพันธุ์ หากมาคิดกันดีๆ แล้วคงไม่มีใครปฏิเสธว่า หากไม่ท้องคงไม่ต้องทำแท้ง

ข้อมูลสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ปี 2552 พบว่า อายุเฉลี่ยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก น้อยลง วัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์ใช้ถุงยางอนามัย เพียงร้อยละ 50 ปัญหาที่เกิดตามมา คือ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ ร้อยละ 84.6 ของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลต่อการทำแท้ง จากการสำรวจใน ปี 2552 โดยสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย พบว่า ร้อยละ 29.3ของการทำแท้ง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ของหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี คือ มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน ขาดความรู้ในการคุมกำเนิด ขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา เป็นต้น

สำหรับการแสดงออกทาง เพศ วัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์ ครั้งแรกที่อายุเฉลี่ย 14-18 ปี และมีกับเพื่อนหรือคู่รัก ขณะที่วัยรุ่นหญิงในเขตเมืองเกือบครึ่งหนึ่ง นิยมมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ที่น่าตกใจ คือวัยรุ่นไทยครองแชมป์โลกด้านการแสดงออกทางเพศหลายเรื่อง เช่น นิยมมีคู่นอนมากกว่า 1 คน มีการใช้ ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกน้อยที่สุดในโลก เพียงร้อยละ 23 ขณะที่ค่าเฉลี่ยทั่วโลก คือ 57 นอกจากนี้ ยังพบปัญหาอาชญากรรมทางเพศสูงขึ้นด้วย คือ เด็กและ ผู้หญิงถูกข่มขืนเพิ่มขึ้นปีละกว่าพันราย และ วัยรุ่นอายุระหว่าง 15-23 ปี กำลังฮิตค่านิยมทางเพศใหม่ คือ มีคู่นอนหลายคนรวมไปถึงการสวิงกิ้งแลกเปลี่ยนคู่นอน

ศูนย์สร้างเสริมสุขภาพวัยรุ่นของโรงพยาบาลรามธิบดี ประมาณการว่าจะมีวัยรุ่นทำแท้งถึงปีละ 3 แสนคน หรือวันละราว 1,000 คน 4.2% บอกว่าเคยคิดขายตัว คิดว่ามีเด็กกว่า 15% คิดขายตัว เพราะมองว่าเรื่องนี้ไม่น่าตำหนิ ขณะเดียวกันกองโรคเอดส์ของกระทรวงสาธารณสุขก็รายงานว่ากว่า 50% ของคนที่เป็โรคเอดส์เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 15-34 ปี และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

สำนักวิจัยเอแบค โพลสำรวจพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นอายุ 15-25 ปี จำนวน 1,627 คน พบพฤติกรรมเชิงซู้สาวกับบุคคลเพ็งู้จักตามห้างสรรพสินค้า ผับ และเอดส์ ก่อวาคือ วัยรุ่น 40.2% ยอมรับให้จับมือและโอบเอวได้ และมี 13.9% ที่บอคว่ายอมรับได้หากจะมีเพศสัมพันธ์กับคนที่เพ็งู้จักที่น่าตกใจคือ บุคคลที่ตอบคำถามครั้งนี้ระบุว่าเคยผ่านการมีเพศสัมพันธ์ถึง 42.4% โดยกว่าครึ่งเคยมีเพศสัมพันธ์มากกว่า 1 คน

อดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีวิระศักดิ์ เคยทำวิจัยแล้วพบว่า เด็กนักเรียนไทยระดับมัธยมกว่า 50% มีเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะ “เซ็กส์เอื้ออาทร” ระหว่างเพื่อนจนกลายเป็นค่านิยมของเด็กไทยแล้วในขณะที่อีกการวิจัยหนึ่งพบว่า ผู้หญิง 29.9% เคยทำแท้งตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 20 ปี 2.7% เคยทำขณะเป็นนักศึกษา 70% มีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 20 ปี 5% มีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 15 (ต่ำสุด 11 ขวบ) ในกลุ่มอายุ 15-23 ปี มีพฤติกรรมแลกเปลี่ยนคู่นอนเพิ่มขึ้น 50%

2.6 แนวทางแก้ไขปัญหการทำแท้ง

เพื่อแก้ไขปัญหการทำแท้งคงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย สังคมต้องตระหนักการสร้างสายใยรักครอบครัว สร้างโอกาสให้เด็กได้ปรึกษาและมีการสร้างทักษะชีวิตรู้จัการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนไปในทางที่ไม่ปลอดภัย เพิ่มทางเลือกให้หญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ทั้งบริการบ้านพักการดูแลก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังคลอดเพิ่มคุณภาพบริการให้คำปรึกษาสำหรับหญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และให้คำปรึกษา ก่อนและหลังทำแท้งทุกคน นอกจากนี้ ยังต้องเน้นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาว

จากการศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้านจึงมีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหการทำแท้งเถื่อนและผลกระทบของปัญหาไว้ สุขภาพคนไทย 2551 ดังนี้ หนึ่ง ลดจำนวนการตั้งท้องที่ไม่พร้อม โดยให้การศึกษาเรื่องเพศวิถีที่รอบด้านแก่เยาวชนทั้งผู้ชายและผู้หญิง ขยายกลุ่มเป้าหมายของบริการคุมกำเนิดและวางแผนครอบครัวให้ครอบคลุมคนทุกวัย รวมทั้ง ผู้ที่ไม่ได้แต่งงานด้วย ทั้งนี้ เพราะปัญหาการตั้งท้องโดยไม่พร้อมของสังคมไทยนั้น มีสาเหตุสำคัญมาจาก “ความไร้ประสิทธิภาพในการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุ และการไม่สามารถให้บริการด้านการคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชนได้ อย่างทั่วถึง”

ลดจำนวนคนที่บาดเจ็บและตายจากบริการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย โดย ยกเลิกกฎหมายอาญา มาตรา 301-305 เพราะสถิติจากกระทรวงสาธารณสุขชี้ว่า 50 ปีที่ผ่านมาของการมีกฎหมายห้ามทำแท้ง ไม่ได้ทำให้การลักลอบทำแท้งลดลง ยังคงมีผู้ป่วยด้วยภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งผิดกฎหมาย เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลของรัฐปีละหลายหมื่นคน คิดเป็นค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยคนละ 20,000 บาท หรือไม่ต่ำกว่า 300 ล้านบาทต่อปี ยิ่งกว่านั้น งานวิจัยขององค์การอนามัยและสถาบันกัทแมเชอร์ (Guttmacher Institute) ยังระบุชัดเจนว่าประเทศยุโรปตะวันตกมีอัตราการทำแท้งต่ำที่สุด ทั้งๆ ที่การทำแท้งในประเทศเหล่านี้เป็นเรื่องถูกกฎหมายและมีเงื่อนไขน้อยมาก

ส่วนประเทศที่การทำแท้งเป็นเรื่องถูกกฎหมายและมีบริการที่ได้ มาตรฐานและทั่วถึง จะมีผู้บาดเจ็บจากการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยต่ำมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ประเทศแอฟริกาใต้และเนปาล โดยเมื่อแอฟริกาใต้แก้ไขกฎหมายให้การทำแท้งถูกกฎหมายเมื่อปี 2539 ตัวเลขผู้ป่วยจากการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยในปี 2543 ลดลงกว่าครึ่งเมื่อเทียบกับปี 2538 ส่วนเนปาลซึ่งเคยมีตัวเลขผู้หญิงที่เสียชีวิตจากการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยติดอันดับต้นๆ ของโลก ตัวเลขกลับลดลงอย่างมากหลังจากการแก้ไขกฎหมายในปี 2545 และข้อมูลเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สภายุโรป ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกในยุโรป 47 ประเทศ รับรองข้อมติเมื่อ 16 เมษายน 2551 ให้การทำแท้งเป็นสิ่งถูกกฎหมาย และสามารถทำได้ภายใต้เงื่อนไขที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม และต้องมีการจัดบริการทำแท้งที่ปลอดภัยให้ผู้หญิงเข้าถึงได้

การขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น รัฐบาลได้กำหนด นโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2553 -2557 หนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่ายจากทุกภาคส่วนทุกระดับ เพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาอนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในระดับจังหวัด

3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี

กระทรวงสาธารณสุขได้ทำการเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวี โดยทำการสำรวจความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในประชากรกลุ่มต่างๆ โดยมีแนววัตถุประสงค์เพื่อติดตามแนวโน้มของการระบาดของเชื้อเอชไอวี สามารถแบ่งได้ตามประเภท ดังนี้

จากข้อมูลศูนย์ระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำการสำรวจจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์ จำแนกตามรายปีที่เริ่มป่วยและปีที่เสียชีวิต ตั้งแต่ กันยายน 2527 ถึง 31 มีนาคม 2554 ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ จำแนกรายปี ตามปีที่เริ่มป่วยและปีที่เสียชีวิต กันยายน พ.ศ. 2527
ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2554

ปี พ.ศ.	ผู้ป่วยเอดส์		ผู้เสียชีวิต	
	จำนวนป่วย	อัตรา/แสน ประชากร	จำนวนตาย	อัตรา/แสน ประชากร
2527	18	0.036	1	0.002
2528	2	0.004	0	0.000
2529	2	0.004	0	0.000
2530	11	0.021	5	0.009
2531	19	0.035	8	0.015
2532	66	0.119	26	0.047
2533	152	0.270	46	0.082
2534	555	0.979	144	0.254
2535	1719	2.975	591	1.023
2536	6368	10.916	1659	2.844
2537	13179	22.301	3781	6.398
2538	19954	33.558	5784	9.727
2539	24427	40.633	7107	11.822
2540	27074	44.518	8008	13.168
2541	27481	44.709	8985	14.618
2542	27330	44.383	9154	14.866
2543	27041	43.777	8508	13.774
2544	25776	41.511	8613	13.871
2545	25880	41.372	7950	12.709
2546	27064	43.000	7514	11.938
2547	30076	48.101	6402	10.239

ตาราง 1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ผู้ป่วยเอดส์		ผู้เสียชีวิต	
	จำนวนป่วย	อัตรา/แสน ประชากร	จำนวนตาย	อัตรา/แสน ประชากร
2548	23339	37.525	4389	7.057
2549	19782	31.589	3225	5.150
2550	17028	27.191	3494	3.823
2551	13437	21.256	1760	2.784
2552	9915	15.685	1369	2.166
2553	5058	7.971	673	1.061
2554	121	0.191	57	0.090
รวม	372874		98153	

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข. (2554, สิงหาคม). (ออนไลน์).

จากข้อมูลตามตารางพบว่า ตั้งแต่ปี 2534 เริ่มมีการเพิ่มจำนวนของผู้ที่ติดเชื้อเอดส์มากขึ้น และเพิ่มจำนวนสูงขึ้นจนกระทั่งปี 2551 กินระยะเวลาจนถึง 18 ปี ที่โรคเอดส์แพร่ระบาดอย่างมากในประเทศไทย และลดจำนวนลงในปี 2552 ถึง 2553 ซึ่งค่อยๆลดจำนวนลงในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเอง โดยกลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงมากที่สุดสามารถจำแนกได้ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ประเทศไทย กันยายน พ.ศ. 2527
ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2554

กลุ่ม อายุ	พ.ศ.2527-2550			พ.ศ.2551			พ.ศ.2552			พ.ศ.2553			พ.ศ.2554			รวม
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
0-4	6860	4943	11803	44	47	91	22	22	44	13	9	22	3	1	4	11964
5-9	2283	2138	4421	39	33	72	22	17	39	10	8	18	1	1	2	4552
10-14	632	781	1413	41	45	86	31	41	72	8	21	29	0	1	1	1601
15-19	1123	1420	2543	52	71	123	45	60	105	32	52	84	1	0	1	2865
20-24	15717	11883	27600	275	274	549	257	171	428	152	101	253	4	1	5	28835
25-29	51777	25540	77317	954	850	1804	762	525	1277	407	237	644	6	10	16	81058
30-34	62048	24711	86759	1747	1264	3011	1233	973	2206	583	429	1012	16	6	22	93010
35-39	44622	16428	61050	1948	1175	3123	1307	826	2133	690	430	1120	16	9	25	67451
40-44	25172	9611	34783	1392	746	2138	1088	561	1649	542	294	836	13	12	25	39431
45-49	13026	5170	18196	816	416	1232	658	323	981	322	180	502	8	3	11	20922
50-54	6421	2521	8942	442	210	652	350	176	526	163	85	248	4	1	5	10373
55-59	3305	1268	4573	185	107	292	147	82	229	103	47	150	3	0	3	5247
60+	3799	1144	4943	173	91	264	142	84	226	98	42	140	0	1	1	5574
รวม	236785	107558	344343	8108	5329	13437	6054	3861	9915	3123	1935	5058	75	46	121	372874

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข. (2554, สิงหาคม). (ออนไลน์).

จากตารางพบว่า กลุ่มที่มีแนวโน้มในการติดเชื้อเอดส์มากที่สุดคือ กลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 25-44 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงาน จากตารางจะพบว่าเป็นกลุ่มที่มีอัตราการติดเชื้อเอดส์มากที่สุด มากกว่ากลุ่มช่วงอายุช่วงอื่นๆ

กลุ่มอายุ	พ.ศ. 2527 - 2550			พ.ศ. 2551			พ.ศ. 2552			พ.ศ. 2553			พ.ศ. 2554			รวม
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
1. เกษตรกรรม	47016	22252	69268	1144	752	1896	773	536	1309	378	227	605	9	5	14	73092
2. ข้าราชการพลเรือน	3090	589	3679	76	22	98	99	23	122	34	36	70	0	0	0	3969
3. ข้าราชการทหาร	1463	18	1481	55	1	56	56	1	57	17	0	17	0	0	0	1611
4. ข้าราชการตำรวจ	1202	26	1228	37	0	37	37	1	38	10	0	10	1	0	1	1314
5. ข้าราชการไม่ทราบสังกัด	3481	692	4173	116	37	153	73	26	99	31	4	35	0	1	1	4461
6. เจ้าของผู้บริหารบริษัท	443	139	582	42	50	92	51	18	69	20	18	38	0	0	0	781
7. พนักงาน / ลูกจ้างบริษัท	2696	1058	3754	162	117	279	173	66	239	124	52	176	5	2	7	4455
8. ค้าขาย	9721	5791	15512	358	307	665	230	241	471	113	106	219	3	1	4	16871
9. ผู้ใช้แรงงาน/กรรมกร	3713	854	4567	48	23	71	42	14	56	21	11	32	0	0	0	4726
10. ลูกจ้างโรงงาน	636	386	1022	61	50	111	61	66	127	44	35	79	0	0	0	1339
11. ขับรถรับจ้าง	1815	48	1863	42	4	46	30	4	34	22	4	26	0	0	0	1969
12. รับจ้างทั่วไป	112006	43468	155474	4267	2458	6725	3066	1803	4869	1555	858	2413	32	18	50	169531
13. นักเรียน / นักศึกษา	2280	2094	4374	125	87	212	102	65	167	41	47	88	2	2	4	4845
14. ประกอบอาชีพประมง	3886	145	4031	49	3	52	41	2	43	14	3	17	0	0	0	4143
15. รัฐวิสาหกิจ	742	84	826	23	2	25	18	2	20	13	0	13	0	0	0	884
16. ขายนบริการทางเพศ	74	556	630	3	33	36	1	4	5	1	3	4	0	0	0	675

ภาพประกอบ 2 แสดงจำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนกตามอาชีพ

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข. (2554, สิงหาคม). (ออนไลน์).

กลุ่มอายุ	พ.ศ. 2527 - 2550			พ.ศ. 2551			พ.ศ. 2552			พ.ศ. 2553			พ.ศ. 2554			รวม
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
17. นักแสดง นักร้อง นักดนตรี	118	86	204	2	4	6	2	1	3	3	0	3	0	0	0	216
18. พนักงานเสิร์ฟ พนักงานบาร์ สถานเริงรมย์	117	154	271	10	8	18	4	4	8	8	2	10	0	1	1	308
19. พนักงานเสริมสวย	153	152	305	12	7	19	10	6	16	10	5	15	0	0	0	355
20. อาชีพอิสระอื่นๆ	444	136	580	22	11	33	14	7	21	6	2	8	0	0	0	642
21. แม่บ้าน	325	13915	14240	34	704	738	32	509	541	21	287	308	0	11	11	15838
22. ผู้ต้องขัง ผู้ต้องหา	4919	318	5237	197	16	213	157	37	194	81	35	116	3	1	4	5764
23. เด็กต่ำกว่าวัยเรียน	5387	4786	10173	41	54	95	26	27	53	10	6	16	3	1	4	10341
24. ว่างาน	15576	4838	20414	722	283	1005	555	161	716	321	112	433	14	2	16	22584
25. อาชีพอื่นๆ	4913	473	5386	155	45	200	140	29	169	59	8	67	2	0	2	5824
26. ไม่ระบุอาชีพ	10569	4500	15069	305	251	556	261	208	469	166	74	240	1	1	2	16336
รวม	236785	107558	344343	8108	5329	13437	6054	3861	9915	3123	1935	5058	75	46	121	372874

ภาพประกอบ 3 แสดงจำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนกตามอาชีพ

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข. (2554, สิงหาคม). (ออนไลน์).

ข้อมูลจากภาพประกอบพบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงในการติดเชื้อเอดส์ คือ กลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป , เกษตรกรรม , ว่างาน , ค้าขาย , แม่บ้าน , พนักงาน / ลูกจ้างบริษัท ตามลำดับ

ปัจจัยเสี่ยง	เพศ	2527-44	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	รวม
1. ติดยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น	ชาย	3050	362	330	295	206	135	131	72	57	19	1	4658
	หญิง	76	5	13	10	5	6	6	10	4	2	1	138
	รวม	3126	367	343	305	211	141	137	82	61	21	2	4796
2. เพศสัมพันธ์	ชาย	39325	4194	3881	3363	2318	1682	1261	941	773	378	31	58147
	หญิง	13631	2539	2443	2027	1402	1069	741	586	393	203	16	25050
	รวม	52956	6733	6324	5390	3720	2751	2002	1527	1166	581	47	83197
3. รับเลือด	ชาย	8	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	11
	หญิง	3	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	9
	รวม	11	2	3	1	3	0	0	0	0	0	0	20
4. ติดเชื้อจากมารดา	ชาย	1476	158	106	79	37	36	21	10	9	7	1	1940
	หญิง	1310	124	133	89	53	37	23	14	18	6	1	1808
	รวม	2786	282	239	168	90	73	44	24	27	13	2	3748
5. อื่นๆ	ชาย	3	3	0	4	2	2	1	2	4	1	0	22
	หญิง	2	3	3	1	0	3	0	0	2	0	0	14
	รวม	5	6	3	5	2	5	1	2	6	1	0	36
6. ไม่ทราบปัจจัยเสี่ยง	ชาย	2980	416	428	377	269	180	163	103	90	39	4	5049
	หญิง	556	144	174	156	94	75	47	22	19	18	2	1307
	รวม	3536	560	602	533	363	255	210	125	109	57	6	6356
รวม		62420	7950	7514	6402	4389	3225	2394	1760	1369	673	57	98153

ภาพประกอบ 4 แสดงจำนวนผู้ป่วยด้วยเอดส์จำแนกตามปัจจัยเสี่ยง และปีที่เริ่มป่วย

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข. (2554, สิงหาคม). (ออนไลน์).

จากภาพประกอบพบว่า พฤติกรรมที่มีปัจจัยเสี่ยงมากที่สุดในการติดเชื้อเอดส์ คือ การมีเพศสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าประชากรมีเพศสัมพันธ์โดยไม่สวมถุงยางอนามัย จึงเป็นเหตุให้เกิดการติดเชื้อเอดส์มากที่สุดจากพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์

ตาราง 3 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ จำแนกตามการวินิจฉัย ประเทศไทย กันยายน พ.ศ. 2527

ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2554

การวินิจฉัยจากแพทย์		จำนวน	ร้อยละ
1.	Candidiasis 1232 (Trachea, 1 bronchi) หรือปอด	18112	4.86
2.	Invasive cervical cancer	437	0.12
3.	Coccidioidomycosis ชนิดแพร่กระจายของอวัยวะต่างๆนอกจากปอดหรือต่อมน้ำเหลืองที่คอหรือขั้วปอด	94	0.03
4.	Cryptococcosis	50304	13.49
5.	Cryptosporidiosis และมีอุจจาระร่วงนานมากกว่า 1 เดือน	2904	0.78
6.	โรคติดเชื้อ Cytomegalovirus ของอวัยวะใดอวัยวะหนึ่งนอกเหนือจากตับ ม้าม และต่อมน้ำเหลือง	974	0.26
7.	โรคติดเชื้อ Cytomegalovirus retinitis	4720	1.27
8.	HIV encephalopathy เรียก HIV dementia,AIDS dementia หรือ subacute encephalitis	4785	1.28
9.	Herpes simplex นานเกิน 1 เดือน	4340	1.16
10.	Histoplasmosis ชนิดแพร่กระจายของอวัยวะต่างๆ	1253	0.34
11.	Isosporiasis และมีอุจจาระร่วงนานมากกว่า 1 เดือน	2106	0.56
12.	Kaposi's sarcoma TYPE 1-12	1070	0.29
13.	Lymphoma,Burkitt 's (or equivalent term)	363	0.10
14.	Lymphoma, immunoblastic(or equivalent term)	1095	0.29
15.	Lymphoma, primary in brain	1313	0.35
16.	Mycobacterium avium complex หรือโรคติดเชื้อ M.kansasii	2243	0.60
17.	Mycobacterium,other species or unidentified species,disseminated or extrapulmonary	3384	0.91
18.	Mycobacterium tuberculosis,Pulmonary or Extrapulmonary	112315	30.12
19.	Pneumonia recurrent(Bacteria) มากกว่า 1 ครั้ง ใน 1 ปี	12455	3.34
20.	โรคปอดปวมจากเชื้อ Pneumocystis carinii	73400	19.68
21.	ติดเชื้อ Penicillium marneffeii	8350	2.24
22.	Progressive multifocal leukoencephalopathy	323	0.09

ตาราง 3 (ต่อ)

	การวินิจฉัยจากแพทย์	จำนวน	ร้อยละ
23.	Salmonella septicemia ซ้ำๆ	1622	0.43
24.	Toxoplasmosis ในสมอง	10856	2.91
25.	Wasting syndrome(emaciation, slim disease)	71977	19.30
26.	Nocardiosis	160	0.04
27.	Rhodococcosis	1665	0.45
28.	Serious bacterial infection, recurrent or multiple ตั้งแต่ 2 ครั้ง ใน 2 ปี	448	0.12

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข. (2554, สิงหาคม). (ออนไลน์).

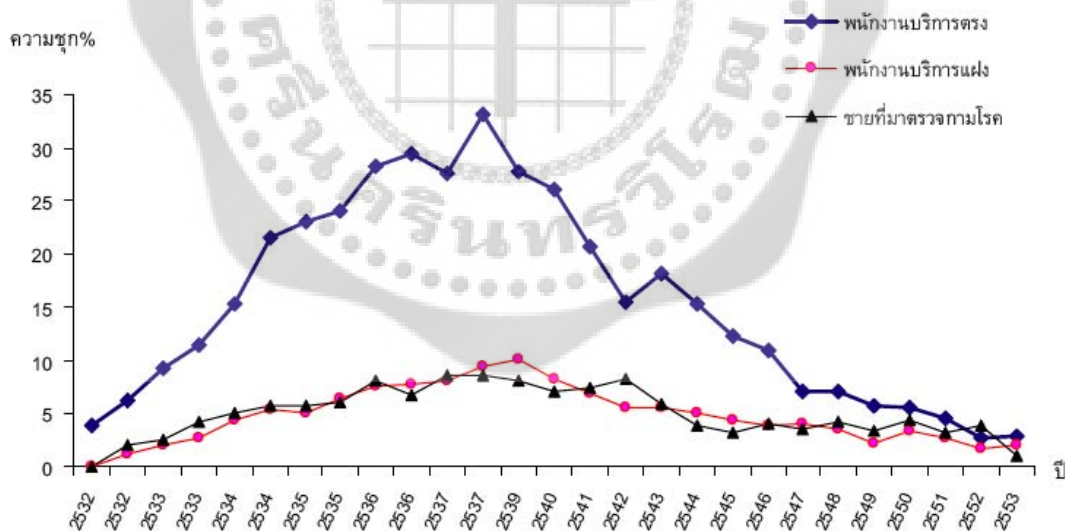
ข้อมูลจากตารางพบว่า ผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวีวินิจฉัยว่าป่วยด้วยอาการ Mycobacterium tuberculosis, Pulmonary or Extrapulmonary หรือ การติดเชื้อวัณโรคในปอด มากที่สุด

ประเทศไทย โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ทำการเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวี โดยวิธีการสำรวจความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในประชากรกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่เฝ้าระวัง 14 จังหวัด ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2532 และได้ขยายพื้นที่เฝ้าระวังจนครอบคลุม 76 จังหวัดในพ.ศ. 2533 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามแนวโน้มของการระบาดของเชื้อเอชไอวี ภายใต้สถานการณ์ปัญหาเอชไอวีที่มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด สำนักโรคบาติวิทยาจึงได้พัฒนาระบบและปรับปรุงวิธีการเฝ้าระวังให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ นอกจากนี้ ยังมีความพยายามที่จะดำเนินการติดตามสถานการณ์ให้ครอบคลุมถึงประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีใหม่ๆ ได้แก่ กลุ่มชาวประมง และกลุ่มแรงงานต่างชาติที่เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีเพิ่มขึ้น ข้อมูลจากการเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวีสามารถนำมาใช้เพื่อการวางแผน กำหนดเป้าหมาย พัฒนาแนวทางและมาตรการการป้องกันควบคุมและแก้ไขปัญหาเอชไอวีทั้งในระดับจังหวัด ระดับเขตและระดับประเทศ

การเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวีซึ่งดำเนินการในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 เป็นรอบที่ 28 โดยได้ดำเนินการเฝ้าระวังในกลุ่มประชากรหลัก 5 กลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มโลหิตบริจาค กลุ่มผู้ติดยาเสพติดกลุ่มหญิงฝากครรภ์ กลุ่มชายที่มาตรวจรักษากามโรค และกลุ่มพนักงานบริการ(หญิงขายบริการ) นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการเฝ้าระวังในกลุ่มประชากรเฉพาะอีก 3 กลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มชายขายบริการทางเพศ กลุ่มชาวประมง และกลุ่มแรงงานต่างชาติ รายงานฉบับนี้เป็นรายงานผลการเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มประชากร รอบที่ 28

ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานบริการ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2553 ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานบริการ ตรงเท่ากับร้อยละ 2.82 และความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานบริการ แฝงเท่ากับร้อยละ 2.05 โดยจังหวัดที่มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงขายบริการทางเพศทางเพศตรงสูงสุด คือ ลำปาง (ร้อยละ 15.66) (ร้อยละ 15.15) รองลงมา คือ สมุทรสงคราม และยโสธร (ค่าความชุกเท่ากับร้อยละ 15.15 และ 11.11 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มพนักงานบริการแฝง พบว่าจังหวัดที่มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีสูงสุด คือ ระนอง (ร้อยละ 15) รองลงมาคือกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 10.88 เมื่อจำแนกความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีตามภาค พบว่า ภาคกลางมีความชุกการติดเชื้อเอชไอวีสูงสุดในกลุ่มพนักงานบริการ ตรง (ร้อยละ 3.66) และพนักงานบริการ แฝงสูงสุด (ร้อยละ 2.19)

กลุ่มชายที่มาขอตรวจภาวะโรค มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีเท่ากับร้อยละ 1.09 และมีแนวโน้มลดลง (รูปที่ 1) กลุ่มอายุที่มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีสูง คือ กลุ่มอายุ มากกว่า 30 ปีขึ้นไป รองลงมาได้แก่ กลุ่มอายุ 25-29 ปีเท่ากับร้อยละ 10 และกลุ่มอายุน้อยกว่า 19 ปี เท่ากับร้อยละ 2.6, 2.1 และ 1.2 ตามลำดับ)

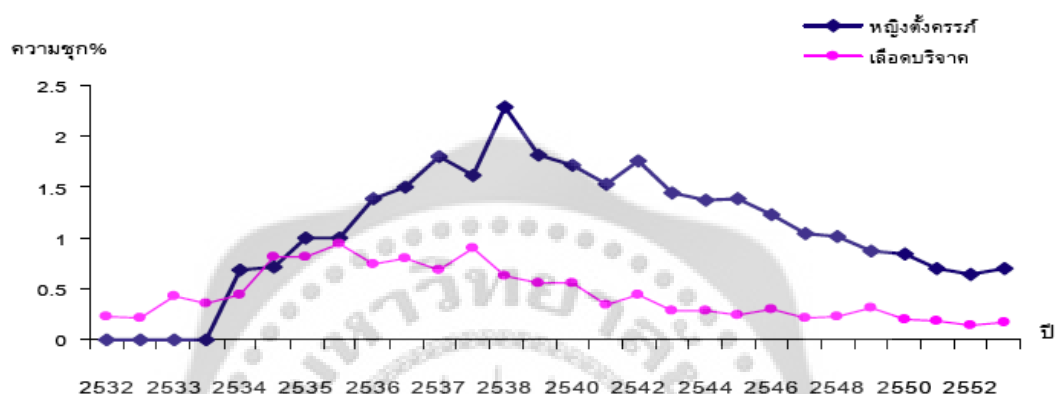

ภาพประกอบ 5 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานบริการและชายที่มาตรวจภาวะโรค ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีของกลุ่มโลหิตบริจาค ในปี พ.ศ. 2553 มีค่าเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2552 ความชุกมีค่าเท่ากับ 0.17 (รูปด้านล่าง) โดยโลหิตบริจาครายใหม่มีความชุกร้อยละ 0.24 แต่โลหิตบริจาคเก่ามีความชุกเท่ากับร้อยละ 0.15

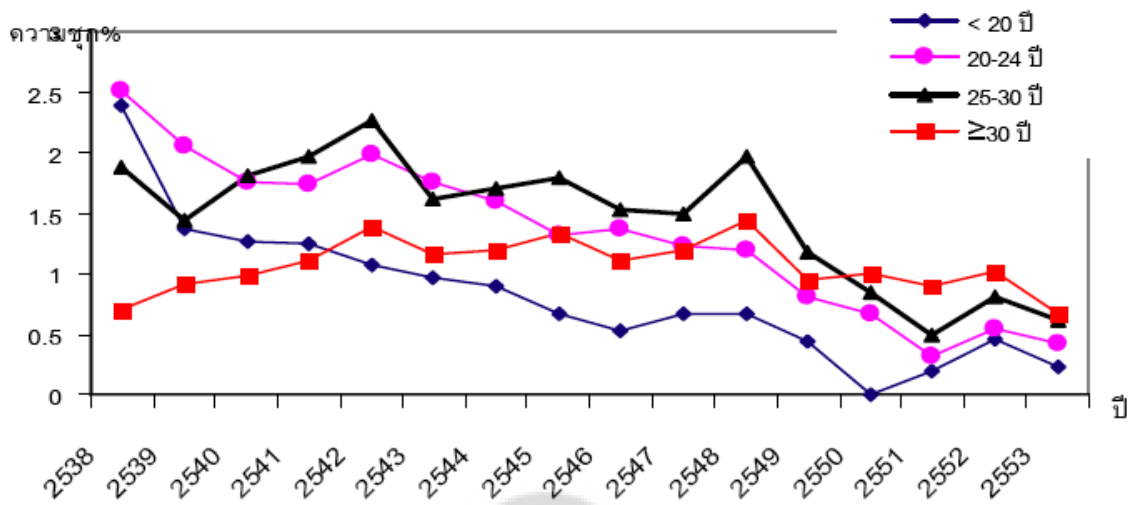
ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ พบว่า มีแนวโน้มลดลงจากปีที่ผ่านมาเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2552 กลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์มีค่าความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีเท่ากับร้อยละ 0.65

ภาพประกอบ 6 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาคและหญิงตั้งครรภ์ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

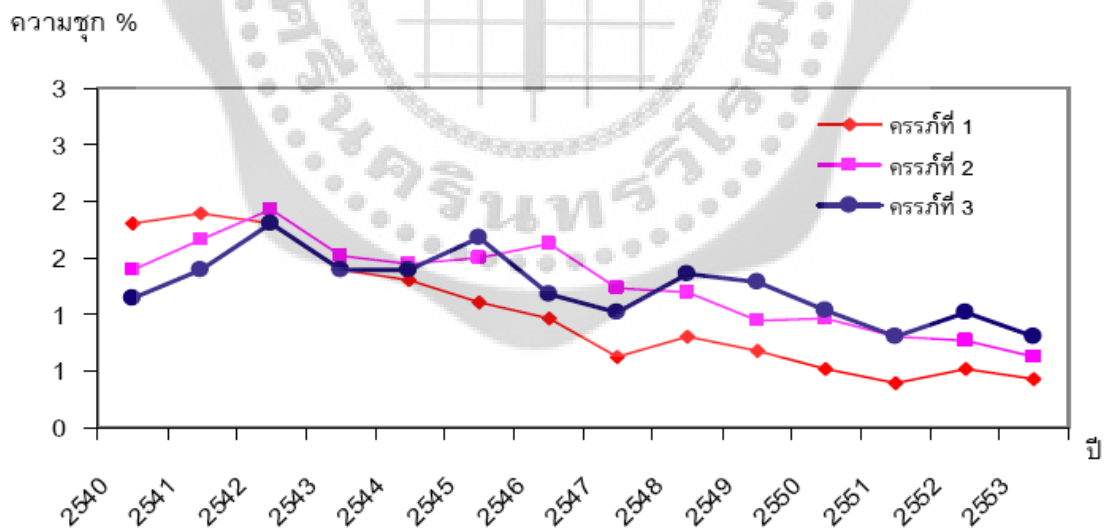
ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

การติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ จำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า ทุกกลุ่มมีแนวโน้มลดลง ค่าความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีของหญิงที่มาฝากครรภ์ ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ลดต่ำกว่าปี 2553 เป็น 2 เท่า (ร้อยละ 0.22) อายุ 20 -30 ปีและ อายุ 20 – 24 ปีและ อายุมากกว่า 30 ปีลดลง 1 เท่าของปีพ.ศ.2552 (ร้อยละ 0.42 , 0.62, 0.67) และทุกลำดับครรภ์มีการติดเชื้อเอชไอวีลดลงมาก

ภาพประกอบ 7 แสดงความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ จำแนกตามกลุ่มอายุ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

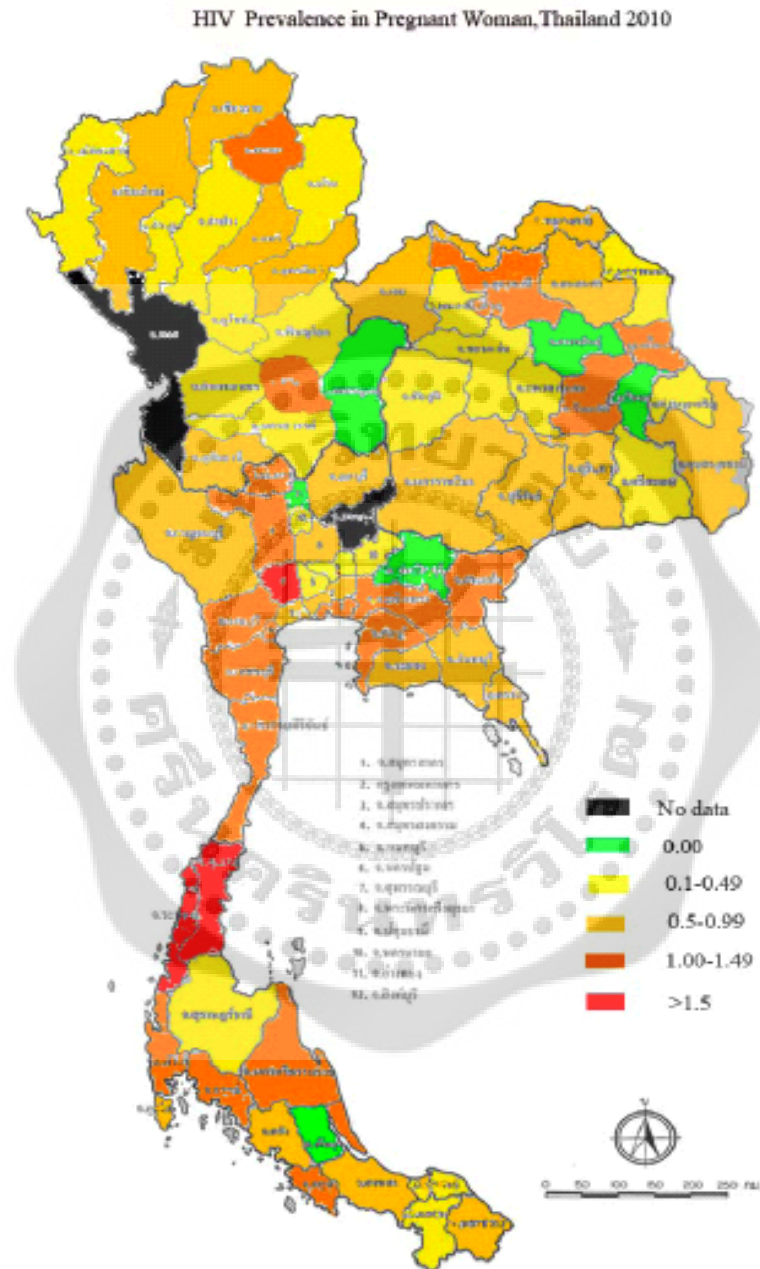
ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

ภาพประกอบ 8 แสดงความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ จำแนกตามลำดับครรภ์ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

จังหวัดที่มีค่าความชุกของการติดเชื้อของหญิงตั้งครรภ์สูงกว่าร้อยละ 1 มีจำนวน 19 จังหวัด และมีจังหวัดที่ค่าความชุกของการติดเชื้อของหญิงตั้งครรภ์สูงกว่าร้อยละ 1.5 อยู่ถึง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชุมพร (ร้อยละ 1.72) และระนอง (ร้อยละ 1.71)

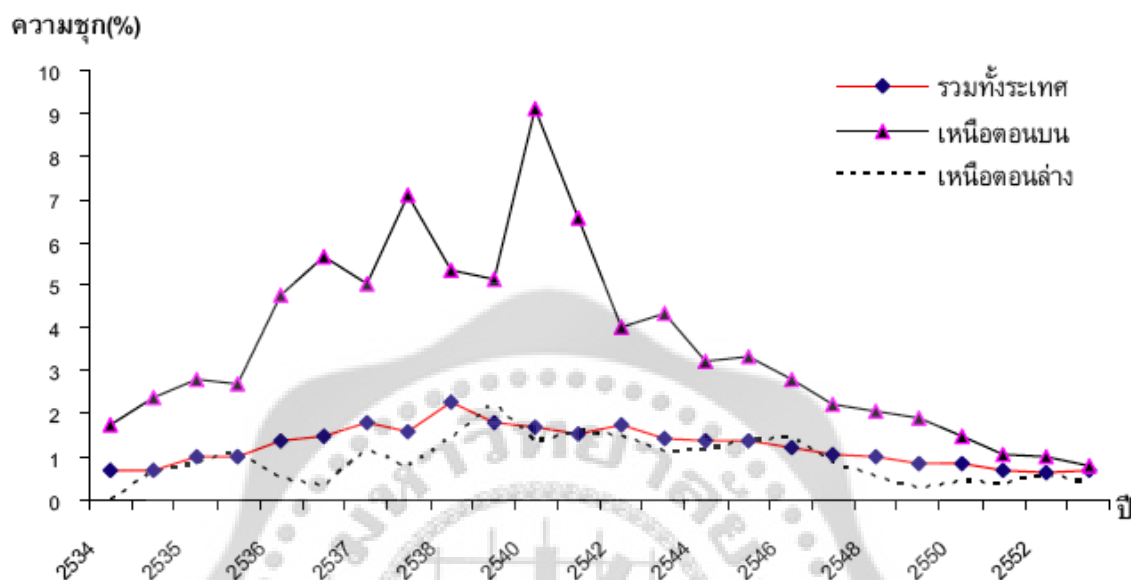

ภาพประกอบ 9 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ จำแนกตามลำดับ
ครรภ์ ประเทศไทย พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ.
2553.

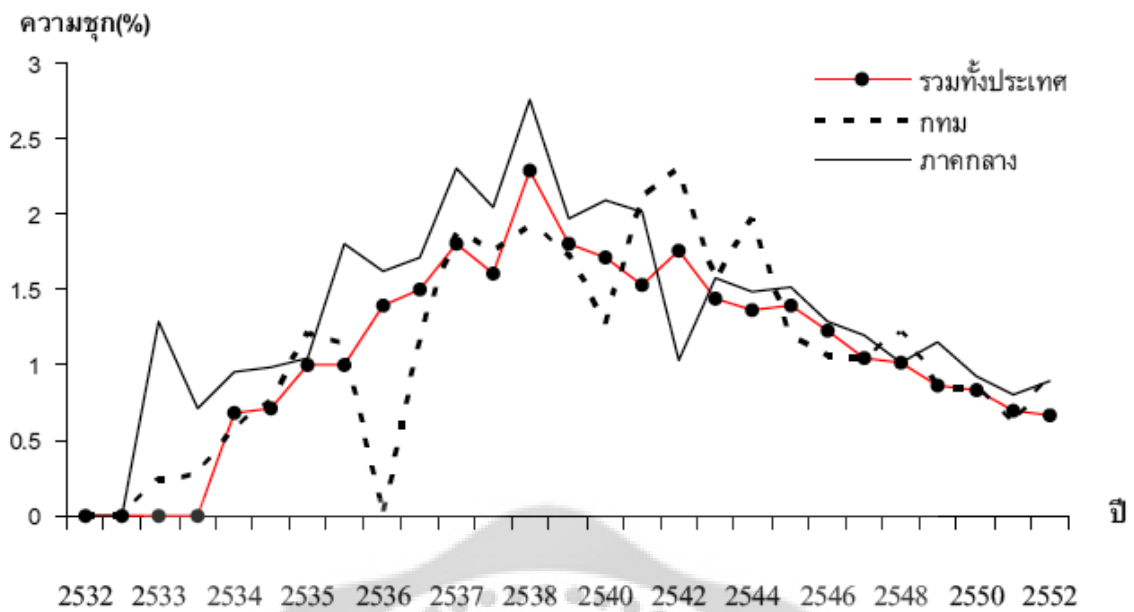
ภาคเหนือตอนบน (จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง และจังหวัดพะเยา) ค่าระดับความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่าระดับค่ามัธยฐานรวมของประเทศอย่างต่อเนื่อง และมีเพียงจังหวัดพะเยาที่มีค่าความชุกสูงกว่าร้อยละ 1

ภาพประกอบ 10 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง และภาพรวมทั้งประเทศ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

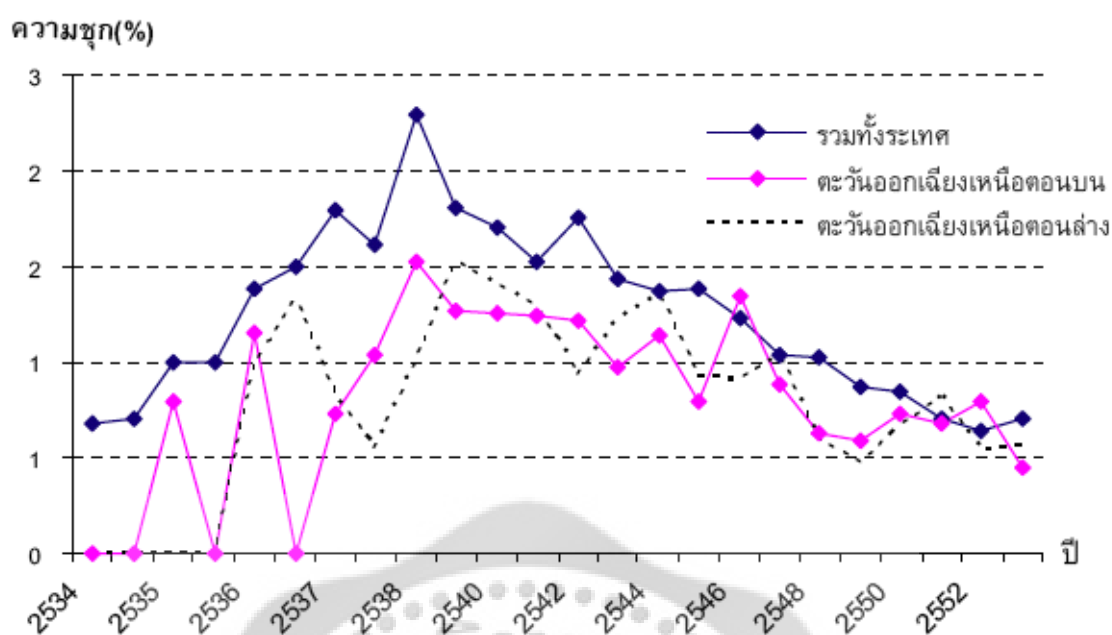
กรุงเทพมหานคร ค่าระดับความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่าระดับค่ามัธยฐานรวมของประเทศอย่างต่อเนื่อง และในภาคกลางมี 10 จังหวัด ที่มีค่าความชุกสูงกว่าร้อยละ 1

ภาพประกอบ 11 แสดงความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาพรวมทั้งประเทศ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

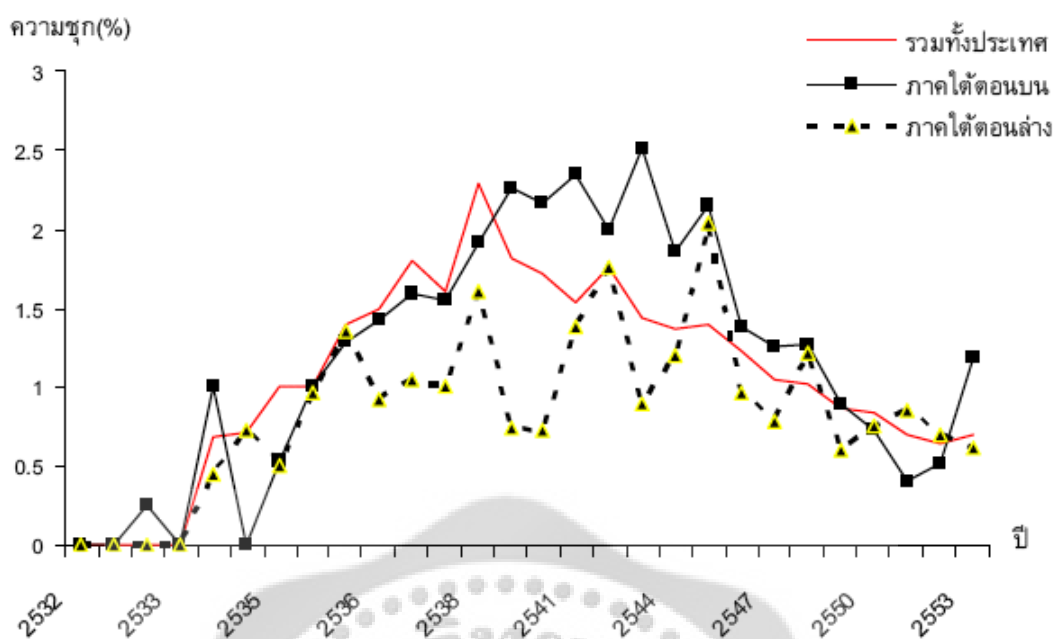
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ จังหวัดอุบลราชธานี) ค่าระดับความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีต่ำกว่าค่าระดับค่ามัธยฐานรวมของประเทศ และมีแนวโน้มลดลงในปี 2553 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมี 3 จังหวัด ที่มีค่าความซุกสูงกว่าร้อยละ 1

ภาพประกอบ 12 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และภาพรวมทั้งประเทศ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

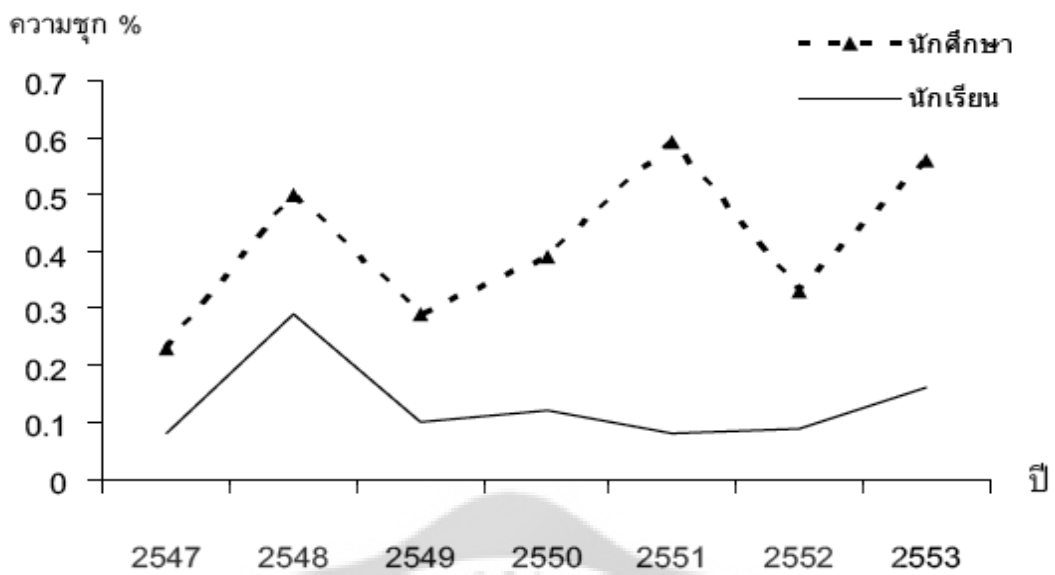
ภาคใต้ตอนล่าง เริ่มมีแนวโน้มค่าระดับความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีลดลงกว่าค่ามัธยฐานรวมของประเทศ และภาคใต้ตอนบน (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา ภูเก็ต และ นครศรีธรรมราช) มีแนวโน้มค่าระดับความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่าค่ามัธยฐานของประเทศถึง 1 เท่า มี 3 จังหวัดในกลุ่มนี้ที่มีค่าความชุกสูงกว่าร้อยละ 1

ภาพประกอบ 13 แสดงความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ของภาคใต้ตอนบน ภาคใต้ตอนล่าง และภาพรวมทั้งประเทศ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

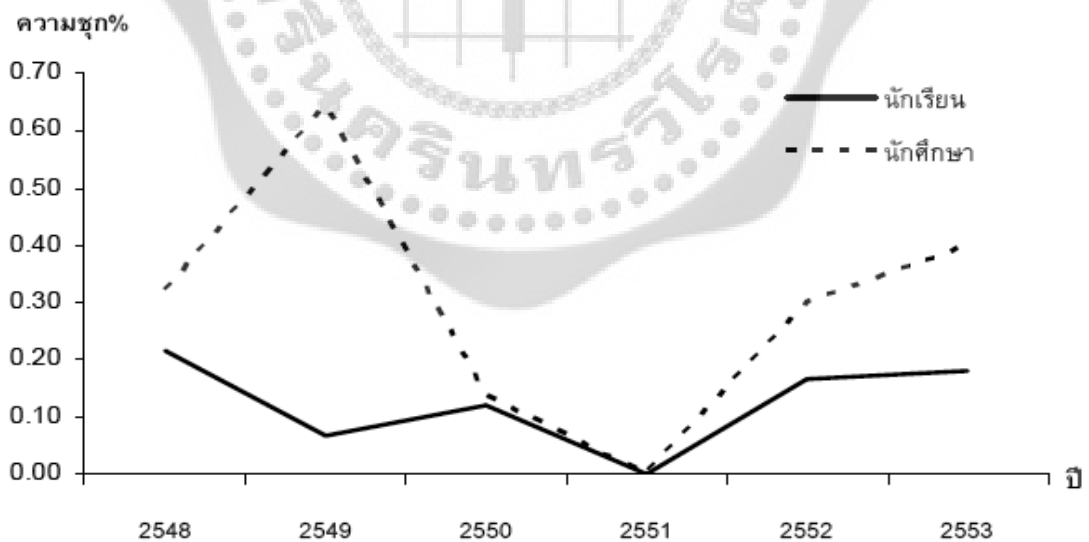
ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

ความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มประชากรโลกหิตบรีจากกลุ่มนักเรียน และนักศึกษา ยังคงมีระดับความซุกที่ต่ำ แต่ค่าความซุกของทั้ง 2 กลุ่ม พบมีแนวโน้มสูงขึ้นจากปี 2552 โดยกลุ่ม นักศึกษามีค่าความซุกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.24 เป็นร้อยละ 0.4 ในปี 2553 แต่กลุ่มนักเรียนกลับมี แนวโน้มค่าความซุกเพิ่มขึ้นเล็กน้อยร้อยละ 0.16 และพบกลุ่มนักศึกษาที่เป็นผู้บริจาดโลหิตรายใหม่ มี แนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ

ภาพประกอบ 14 แสดงความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาคที่เป็นนักเรียน และ นักศึกษา ประเทศไทย พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2553

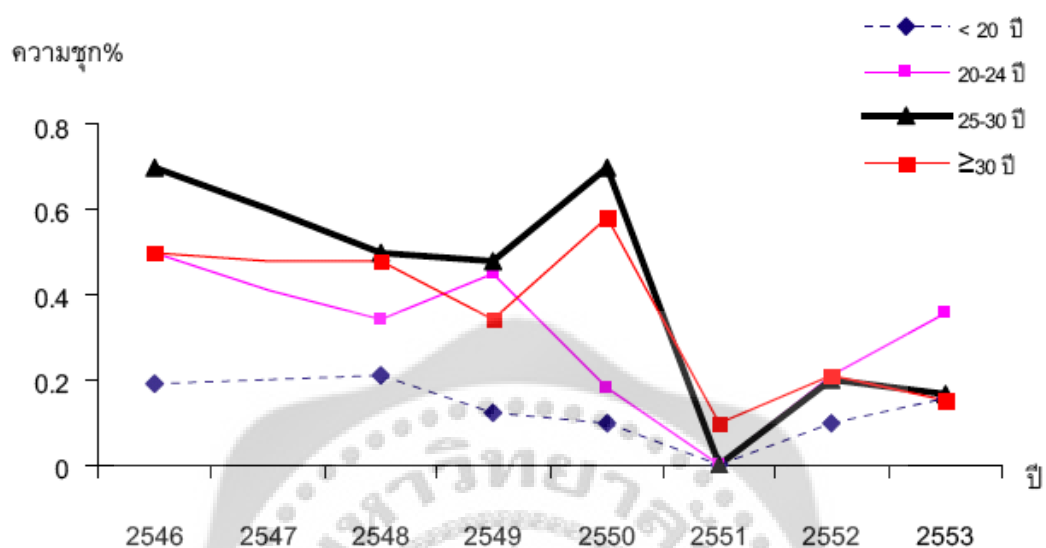
ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

ภาพประกอบ 15 แสดงความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาคที่เป็นนักเรียน และนักศึกษา ที่เป็นผู้บริจาครายใหม่ ประเทศไทย พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

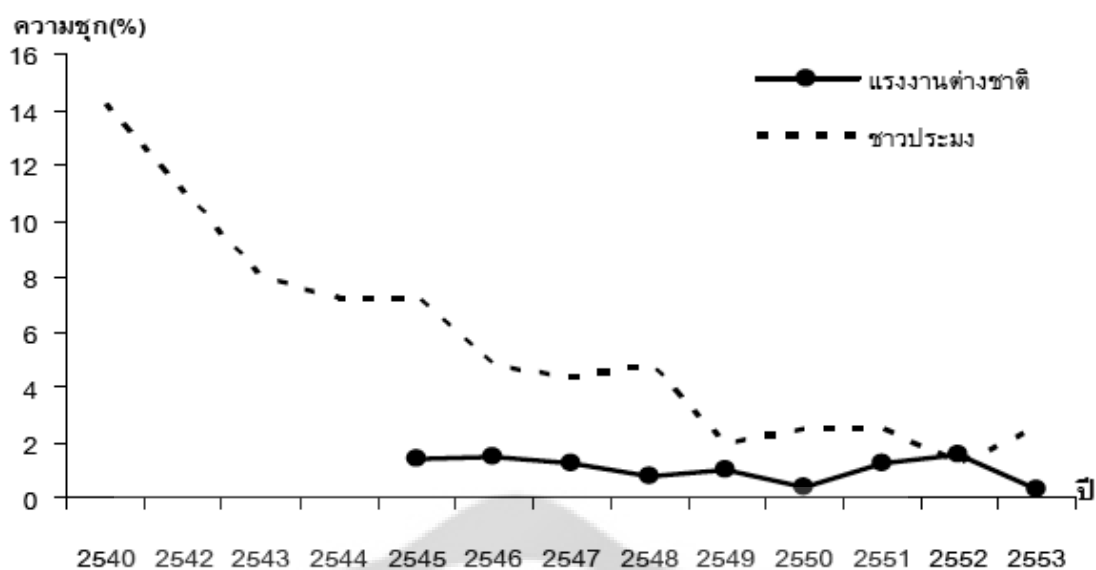
ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มประชากรโลหิตบริจาค กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปีพบค่าความชุกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.1 เป็นร้อยละ 0.16 ในปี 2553 กลุ่มอายุ 20-24 ปี พบค่าความชุกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.21 เป็นร้อยละ 0.36 ในปี 2553

ภาพประกอบ 16 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มโลหิตบริจาค จำแนกตามกลุ่มอายุประเทศไทย พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

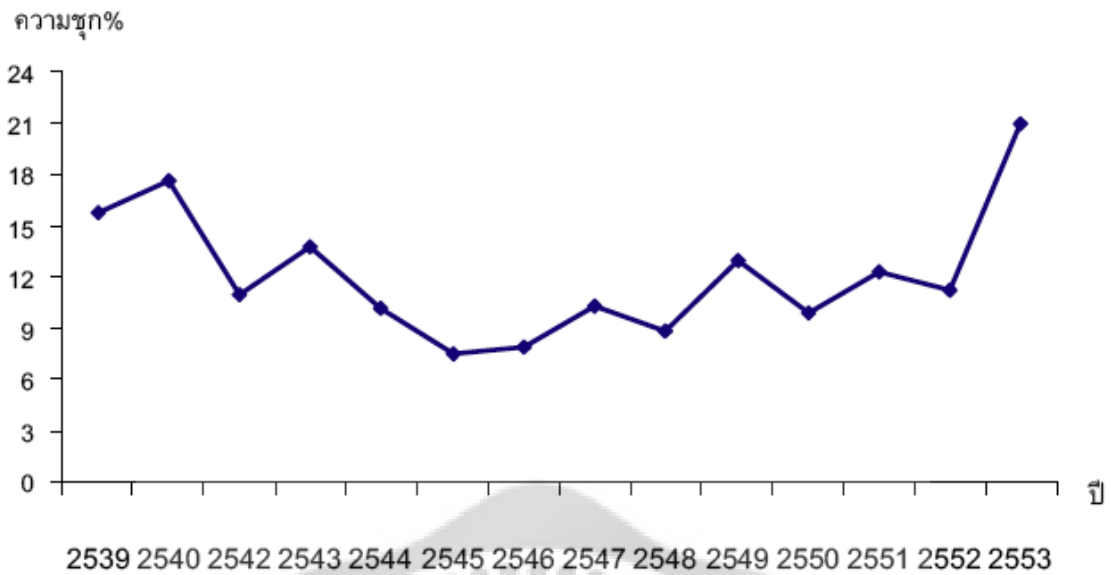
ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มกลุ่มชาวประมงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 2 เท่า ในปี พ.ศ. 2553 โดยมีค่าความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีเท่ากับร้อยละ 2.52 ส่วนกลุ่มแรงงานต่างชาติมีความชุกการติดเชื้อเอชไอวีเท่ากับร้อยละ 0.33 ลดลง 4 เท่าจากปี 2552

ภาพประกอบ 17 แสดงความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มแรงงานต่างชาติ และชาวประมงประเทศไทย พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2553

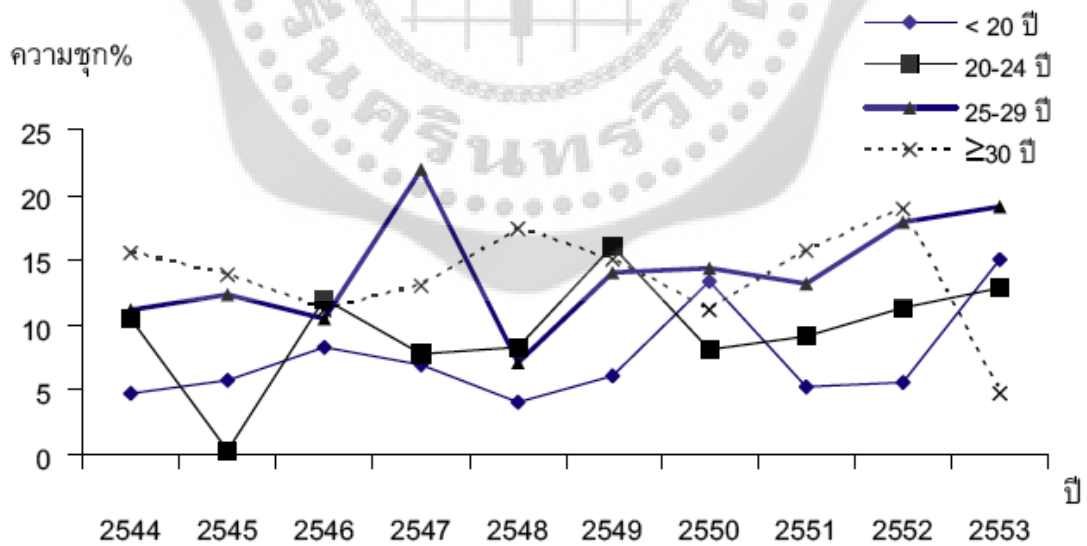
ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

ความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายขายบริการทางเพศในปี พ.ศ. 2553 เท่ากับร้อยละ 21 สูงกว่ารอบการสำรวจในปี พ.ศ. 2552 กลุ่มอายุที่มีความซุกของการติดเชื้อเอชไอวีสูงขึ้น คือกลุ่มอายุน้อยกว่า 20 ปี 20-24 ปี และอายุ 25-29 ปี พบค่าความซุก ร้อยละ 15 , 12.9 และ 19.15 ตามลำดับ

ภาพประกอบ 18 แสดงความซุกของการติดต่อไอวีในกลุ่มชายบริการ ประเทศไทย พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดต่อไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

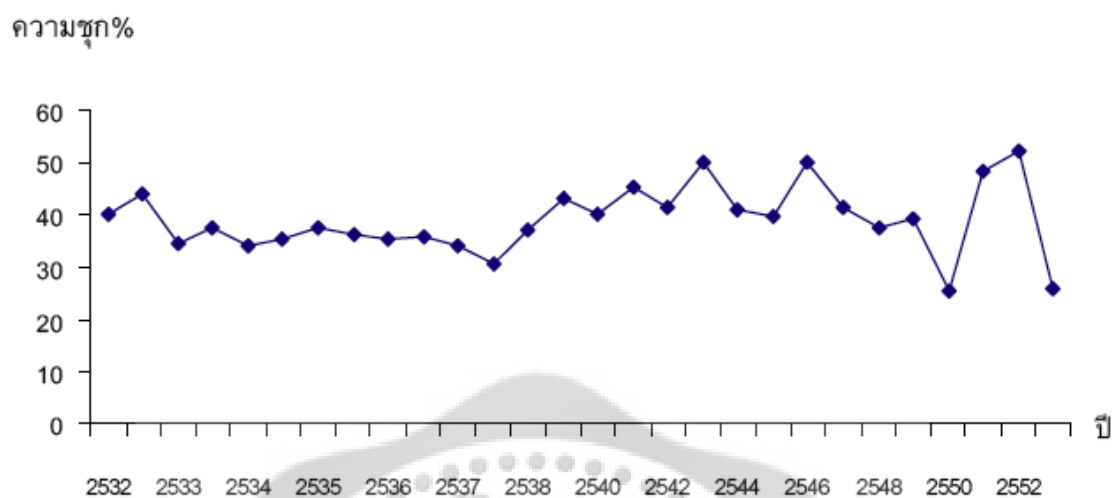

ภาพประกอบ 19 แสดงความซุกของการติดต่อไอวีในกลุ่มชายบริการทางเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุ ประเทศไทย พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดต่อไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

ความชุกของการติดเชื้อเอดส์ไอวีในกลุ่มติดยาเสพติดชนิดฉีดมีแนวโน้มลดลงในปี พ.ศ. 2553 ค่าความชุกของการติดเชื้อเอดส์ไอวีในกลุ่มติดยาเสพติดชนิดฉีดมีค่าเท่ากับร้อยละ 26

ภาพประกอบ 20 แสดงความชุกของการติดเชื้อเอดส์ไอวีในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้นประเทศไทย พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2553

ที่มา: ศรีนยา พงศ์พันธ์ และคณะ. (2553). สถานการณ์การติดเชื้อเอดส์ไอวี ประเทศไทย พ.ศ. 2553.

การเฝ้าระวังการติดเชื้อเอดส์ไอวี ปี พ.ศ. 2553 พบว่าความชุกของการติดเชื้อเอดส์ไอวีมีแนวโน้มลดลงในกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้ใช้สารเสพติดชนิดฉีด กลุ่มแรงงานต่างชาติ ชายที่มาตรวจจากโรคแต่เริ่มพบประชากร ที่เริ่มมีแนวโน้มของการติดเชื้อเอดส์ไอวีเพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ กลุ่มโลหิตบริจาค พนักงานบริการแฝง ชายขายบริการ

แนวโน้มการติดเชื้อเอดส์ไอวีในกลุ่มพนักงานบริการแฝงเพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ. 2553 เกือบหนึ่งเท่าของปีการสำรวจ 2552 เนื่องจากรูปแบบการให้บริการปรับเปลี่ยนไป แต่การเข้าถึงกลุ่มประชากรกลุ่มนี้อาจยังไม่ครอบคลุม จึงควรมีรูปแบบการเฝ้าระวังที่ทำให้เข้าถึงกลุ่มประชากรกลุ่มนี้มากขึ้น

การปรับเปลี่ยนระบบการเงินการคลังสาธารณสุข และการกระจายอำนาจตามนโยบายทำให้ระบบการให้บริการด้านการป้องกันและควบคุมการโรค และโรคเอดส์ ถูกลดความสำคัญลงหน่วยงานที่เคยมีระบบการให้บริการด้านการป้องกันและควบคุมการโรค และโรคเอดส์ได้ปิดการดำเนินการไป อีกทั้งรูปแบบการให้บริการทางเพศก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก การให้บริการทางเพศตรงเริ่มน้อยลง การให้บริการทางเพศเปลี่ยนไปเป็นแบบแฝงมากขึ้น และรูปแบบการบริการแบบแฝงก็มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น และเข้าถึงได้ยากขึ้น ระบบการให้บริการด้านการป้องกันและ

ควบคุมการโรค และโรคเอดส์จึงต้องเป็นระบบที่มีรูปแบบใหม่ที่จะทำให้เราสามารถควบคุมปัญหาการโรคและโรคเอดส์ได้อย่างแท้จริง การไม่เผชิญหน้ากับปัญหาโดยตรงไปตรงมา หรือความพยายามปิดบังปัญหาที่มีอยู่ไม่อาจทำให้ปัญหาหมดไป

กลุ่มชายที่มาตรวจการโรคเป็นประชากรที่สำคัญในการนำเชื้อเอชไอวีจากกลุ่มพนักงานบริการสู่กลุ่มหญิงทั่วไป ที่ผ่านมา การติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายที่มาตรวจการโรคเริ่มคงที่ที่ระดับร้อยละ 3 - 5 มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และการเฝ้าระวังติดตามปัญหาการติดเชื้อเอชไอวีในประชากรกลุ่มนี้ก็เริ่มพบปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ จากการปิดคลินิกการโรคในหลายจังหวัด (คลินิกการโรคเป็นหน่วยเฝ้าระวังในประชากรกลุ่มนี้) ทำให้จังหวัดที่ดำเนินการเฝ้าระวังลดลง

การติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายชายบริการทางเพศสูงขึ้นหนึ่งเท่า จากปี พ.ศ. 2552 สะท้อนการเพิ่มขึ้นของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย (Men who have sex with men, MSM) ในปัจจุบัน โดยกลุ่มชายชายบริการที่มีอายุน้อยนับเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงมาก ทั้งนี้พบว่าชายชายบริการทางเพศ ที่อายุน้อยกว่า 20 ปี มีความชุกการติดเชื้อเอชไอวีเพิ่ม 3 เท่าของปี 2552 สะท้อนภาพของการเปลี่ยนไปของบริบททางสังคม ที่กลุ่มกลุ่มชายชายบริการทางเพศเริ่มมีการติดเชื้อเอชไอวีตั้งแต่อายุน้อย จึงควรมีการทบทวนการจัดกิจกรรมในการสร้างความเข้มแข็งในการรู้จักการป้องกันให้มากขึ้น การจัดระบบบริการที่เป็นมิตร และตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนโลกรอบปีที่ 8 อาจจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้บางส่วน หากมีความยั่งยืน และบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO)

การแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์ชาย และกลุ่มชายชายบริการทางเพศ โดยกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และองค์กรการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคระหว่างประเทศ มีการดำเนินการในจังหวัดใหญ่ๆ เพียงบางจังหวัดเท่านั้น เช่น กรุงเทพมหานครเชียงใหม่ ภูเก็ต เป็นต้น ถือว่าเป็นต้นแบบการทำงานเพื่อป้องกันและควบคุมการติดเชื้อเอชไอวีในประชากรทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มนี้ต้องการการดำเนินการในเชิงรุก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยผู้ที่สามารถเข้าถึงเป็นผู้จัดการดำเนินการ

ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในภาพรวมกลุ่มหญิงตั้งครรภ์เริ่มเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2553 มีความชุกเพียงร้อยละ 0.7 ต่ำกว่าค่าเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 0.8 แต่กลุ่มอายุมากกว่า 30 ปีมีความชุกสูงกว่ากลุ่มอายุน้อยๆ และพบว่าความชุกการติดเชื้อเอชไอวีในครรภ์ที่ 3 สูงกว่าครรภ์อื่น บอกได้ถึงการแพร่ระบาดของการติดเชื้อเอชไอวีว่ากลุ่มหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่น่าจะมีการติดเชื้อรายเก่า ส่วนการติดเชื้อรายใหม่น่าจะเป็นตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป

กลุ่มผู้บริจาคโลหิตที่เป็นกลุ่มนักศึกษา มีค่าความชุกเพิ่มเป็น 2 เท่าของปี 2552 โดยพบผู้บริจาคโลหิตรายใหม่ มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ สะท้อนภาพของกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มจะติดเชื้อเอชไอวีเพิ่มขึ้น

ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มผู้ติดสารเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้นที่มีการติดเชื้อเอชไอวีลดลงแต่ข้อมูลอาจไม่สามารถบอกแนวโน้มของปัญหาได้ดีเนื่องจากประชากรกลุ่มนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนไป ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการใช้สารเสพติดชนิดฉีดละมีเพียง 3 จังหวัดที่มีข้อมูลเกิน 20

จากการติดตามแนวโน้มสถานการณ์ปัญหาการติดเชื้อเอชไอวี แสดงให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของ การติดเชื้อเอชไอวีเริ่มกลับมามีปัญหาเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ จะเห็นภาพการการติดเชื้อเอชไอวีเข้าสู่วัยที่เป็นกำลังของประเทศ และการที่พบแนวโน้มความชุกกลุ่มบริจาคโลหิตรายใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์เริ่มไม่ครอบคลุม ปัจจุบันงบประมาณที่กระจายไปสู่ท้องถิ่นโดยตรง แต่ยังไม่ได้เชื่อมการทำงานร่วมกันกับส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถทำงานด้านการป้องกัน รวมทั้งโอกาสของกองทุนโลกที่สนับสนุนกระบวนการทำงานแบบบูรณาการตั้งแต่เริ่มดำเนินงาน ทั้งนี้หากมองในภาพรวมค่าความชุกการติดเชื้อเอชไอวีอาจดูลดลง แต่เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ กลับสะท้อนการติดเชื้อเอชไอวีที่พบในกลุ่มเยาวชนเพิ่มขึ้นอย่างเงียบๆ ทั้งนี้ทุกกลุ่มประชากรที่เฝ้าระวัง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มพนักงานบริการชายขายบริการทางเพศ และชายที่มาตรวจากมโรค กลุ่มผู้ติดสารเสพติดชนิดฉีด ยังมีความจำเป็นที่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริการป้องกันควบคุมกามโรคและโรคเอดส์ ต้องทบทวนระบบและแนวทางการดำเนินงานในการป้องกันควบคุมกามโรคและโรคเอดส์ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประติมากรรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประติมากรรมนี้ เป็นเอกสารเพื่อศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมของผู้วิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยมีความรู้และเข้าใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยเอกสาร ดังนี้

- 4.1 ความหมายของประติมากรรม
- 4.2 ลักษณะของงานประติมากรรม
- 4.3 รูปแบบงานประติมากรรม
- 4.4 สาเหตุที่มนุษย์สร้างประติมากรรม
- 4.5 อิทธิพลที่ทำให้ประติมากรรมมีความแตกต่างกัน
- 4.6 ความแตกต่างระหว่างประติมากรรมกับจิตรกรรม
- 4.7 จุดประสงค์การสร้างงานประติมากรรม

- 4.8 คุณค่างานประติมากรรม
- 4.9 แนวทางการวิจารณ์ทัศนศิลป์
- 4.10 หลักการสร้างงานประติมากรรม
- 4.11 หลักการสร้างมิติในงานประติมากรรม
- 4.12 หลักการจัดภาพงานประติมากรรม

4.1 ความหมายของประติมากรรม

ประติมากรรม ทับศัพท์ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Sculpture (อ่านว่าสคัลพ์' เซอะ) ซึ่งตีความหมายถึงการสร้างสรรคงานให้เกิดรูปทรง 3 มิติ โดยการปั้น การแกะสลัก การหล่อหรือการนำเอาส่วนประกอบย่อยมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นผลงานชิ้นเดียวกัน กล่าวคือ เป็นการผสมผสานของวัสดุหลายชนิดให้เกิดรูปทรงใหม่ขึ้นเอง แต่เดิมในประเทศไทยงานที่เกี่ยวกับการปั้น การแกะสลัก และการหล่อ ที่สร้างขึ้นมาตอบสนองทางศาสนา มักเรียกว่า ปฏิมากรรม ต่อมาได้เปลี่ยนมาใช้ ประติมากรรม ให้เป็นสากลมากขึ้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ฉะนั้น อาจมีผู้นิยมใช้ทั้ง ปฏิมากรรมและประติมากรรมควบคู่กันก็ไม่ผิดแต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการนำมาใช้ ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาศิลปะและผู้สนใจด้านประติมากรรมควรพิจารณาถึงเหตุผลในข้อนี้ให้ดี เพราะผู้นำมาใช้ อาจต้องการชี้ชัดให้ผู้ศึกษาแยกแยะระหว่างผลงานที่ตอบสนองทางศาสนากับผลงานที่ตอบสนองทางจิตใจทั่วไปก็เป็นได้ ซึ่งจะต่างกัน ในจุดประสงค์ของการตอบสนองนั่นเอง แต่ในความหมายแห่งการสร้างสรรคทั้งรูปแบบกลวิธีและวัสดุอาจไม่ต่างกัน ดังมีความหมายเดียวกันตามที่คุณเชี่ยวชาญศิลปะให้ไว้ ดังนี้

บุญเยี่ยม แยมเมือง ได้ให้ความหมายประติมากรรมไว้คือ งานศิลปะที่แสดงออกด้วยการปั้น รูป แกะสลัก หรือการหล่อ และสร้างเป็นรูปเคารพต่างๆ ตามความเชื่อความศรัทธาของแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น ศาสนาพุทธสร้างพระพุทธรูป ศาสนาพราหมณ์สร้างรูปเทพเจ้า ศาสนาคริสต์สร้างรูปพระเยซู เป็นต้น (บุญเยี่ยม แยมเมือง. 2537: 22)

วิเชียร อินทรกระทิก ได้กล่าวเกี่ยวกับประติมากรรม หมายถึง เป็นศิลปะที่มีรูปลักษณะกินระวางพื้นที่ในอากาศ คือมี 3 มิติ หรือศิลปะรูปทรง อันเป็นคุณสมบัติของศิลปะทุกชนิดที่เป็นทัศนศิลป์ (วิเชียร อินทรกระทิก. 2539: 7)

อารี สุทธิพันธ์ ให้ความหมาย ประติมากรรม ไว้ว่า หมายถึง รูปปั้น และรูปสลักที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยวิธีเพิ่ม วิธีลด หรือวิธีประสม โดยมีฐานรองรับในลักษณะต่างๆกัน เช่น ฐานตั้ง ฐานราบ และฐานลอย อาจมองดูได้รอบด้าน มองได้ด้านเดียว หรือมองทะลุเข้าไปในปริมาตรภายใน ประติมากรรมสามารถหล่อจากแม่พิมพ์ได้หลายรูปตามความต้องการ ซึ่งจะแสดงทั้งรูปทรงหรือมวลภายนอกหรือปริมาตรภายใน (อารี สุทธิพันธ์. 2532: 60)

ธวัชชานนท์ ตาโธสง ให้ความหมาย ประติมากรรม หมายถึง ผลงานศิลปะที่มีรูปทรง 3 มิติ ประกอบด้วยความกว้าง ความสูงและความลึก ประติมากรรมมีชื่อเรียกหลากหลายตามแต่ละเทคนิค เช่น การปั้น การหล่อ การแกะสลัก การเชื่อม การบัดกรี และงานโครงสร้าง (ธวัชชานนท์ ตาโธสง. 2546: 22)

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ได้ให้ความหมาย ประติมากรรม ไว้คือ ผลงานศิลปะกรรม 3 มิติ ที่เกิดจากการปั้น การหล่อ การปะ การเคาะเชื่อม หรือการผสมผสานวิธีการต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นต้น (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. 2546: 21)

มัย ตะติยะ ได้กล่าวสรุปความหมาย ประติมากรรม ไว้คือ ศิลปะที่เกี่ยวกับรูปทรงแต่ละประเภท ที่กินเนื้อที่ในอากาศเป็นปริมาตร สามารถสัมผัสรับรู้ทางสายตาและจับต้องได้ ลักษณะเป็น 3 มิติ ทำด้วยวัสดุที่เปลี่ยนแปลงได้ จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือความงามและศาสนา (มัย ตะติยะ. 2547: 71)

จากความหมาย ประติมากรรม ที่นำมากล่าวข้างต้น พอสรุปเป็นรูปแบบของงาน ประติมากรรมในลักษณะรวมๆ ได้ ดังนี้

1. กินพื้นที่ฐานลักษณะยาวหรือกว้าง กินพื้นที่ในอากาศลักษณะสูงหรือหนา
  2. เป็นรูปทรงลักษณะ 3 มิติ ไม่ใช่ 2 มิติ
  3. เป็นผลงานที่สัมผัสรับรู้ทางสายตาและจับต้องรูปทรงแต่ละประเภทได้
  4. มีกลวิธีการสร้างด้วยวัสดุหลากหลายชนิดโดยนำมาปั้น แกะสลัก หล่อ เชื่อม อัด งาน จัดโครงสร้างและผสมผสานด้วยการนำวัสดุผสมกัน
  5. ตอบสนองในด้านจิตใจเป็นสำคัญ ได้แก่ ความงาม ความเชื่อทางศาสนา
  6. สามารถมองเห็นได้หลายด้าน
- ประติมากรรม ที่กล่าวนี้ พอจะนำมาประมวลและสรุปกำหนดเป็นลักษณะ รูปแบบ และสาเหตุการสร้างประติมากรรมได้ (มัย ตะติยะ. 2549: 31)

ประติมากรรม คือ งานศิลปะที่เป็นงาน 3 มิติจริงกินระวางเนื้อที่ในอากาศโดยผู้สร้างสรรค์งานได้นำเอาวัสดุต่างๆ เช่น ไม้ หิน ดิน ภาชนะ กระดาษ ดินเผา วัสดุชนิดต่างๆ วัสดุเคมีสังเคราะห์ ฯลฯ นำมาเข้าสู่กระบวนการต่างๆ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น ปั้น ดุน หล่อ แกะสลัก ตัด เจาะ เชื่อม ต่อดัด ฯลฯ เพื่อให้เกิดรูปทรง 3 มิติแสดงถึงเรื่องราวเนื้อหา ดูแล้วให้อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ตามจุดประสงค์ของผู้สร้างสรรค์ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือที่หลากหลายตามความจำเป็นของงานประติมากรรมนั้นๆ

1. คำว่า ปฏิมากรรม หมายถึง ผลงานปฏิมากรรมที่มีรูป 3 มิติจริง ที่มีจุดประสงค์ความมุ่งหมายสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองรับใช้ทางพุทธศาสนา หรือคติความเชื่อทางวัฒนธรรมประเพณีที่เชื่อมโยงต่อพระพุทธศาสนา เช่น ผลงานปฏิมากรรมพระพุทธรูปสมัยต่างๆ คำว่าปฏิมากรรมไทย เป็นภาษาเขียนที่มีความหมายเฉพาะ

2. คำว่าประติมากรรม หมายถึง ผลงานประติมากรรมที่มีรูปทรง 3 มิติจริงต่างๆ ที่เป็นสากลทั่วไป ที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานมีจุดประสงค์นำเสนอถึงเรื่องราวต่างๆที่หลากหลาย เป็นภาษาเขียนที่ใช้แทนผลงานประติมากรรมทั่วไปที่เป็นสากล เช่น ประติมากรรมรูปเหมือนบุคคลสำคัญและอนุสาวรีย์ต่างๆ หรือประติมากรรมรูปสัตว์ต่างๆ ประติมากรรมประยุกต์ตกแต่งอาคารต่างๆ(ชัยชาญ จันทร์ศรี. 2552: 42)

ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายไว้ว่า ประติมากรรม น. หมายถึง ศิลปะสาขาหนึ่งในจำพวกวิจิตรศิลป์ เกี่ยวกับการแกะสลักไม้ หิน อ่อน โลหะ เป็นต้น ให้เป็นรูปหรือลวดลายต่างๆ

น. ณ ปากน้ำ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะคือการปั้นหรือการแกะสลัก หรือการทำวัสดุต่างๆ เป็นปริมาตร ให้เห็นน้ำหนักหรือแสงเงาที่ทำให้เห็นรูปทรงแปลกๆ (น. ณ ปากน้ำ. 2531: 12)

วิเชียร อินทรกระทึก ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นศิลปะที่มีรูปลักษณะกินระวางพื้นที่ในอากาศ (Space air) คือมี 3 มิติ หรือศิลปะรูปทรง (Plastic art) อันเป็นคุณสมบัติของงานศิลปะทุกชนิดที่เป็นทัศนศิลป์ (Visual art) (วิเชียร อินทรกระทึก. 2539: 7)

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นศิลปะวัตถุที่มีรูปลักษณะ 3 มิติ เกิดจากเทคนิคการปั้น แกะสลัก ประติมากรรมแบ่งออกเป็นสายใหญ่ๆได้ 2 สาย คือ ประติมากรรมที่เกิดจากการแกะสลักและประติมากรรมที่เกิดจากการปั้น และประกอบเข้าด้วยกันเป็นรูปทรง (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. 2528: 12)

อารี สุทธิพันธ์ กล่าวไว้ว่า หมายถึงรูปปั้นและรูปสลักที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยวิธีเพิ่มหรือวิธีลด หรือวิธีประสม โดยมีฐานรองรับในลักษณะต่างๆกัน เช่น ฐานตั้ง ฐานราบ และฐานลอย อาจมองดูได้รอบด้าน มองได้ด้านเดียว หรือมองทะลุเข้าไปในปริมาตรภายใน ประติมากรรมสามารถหลุดจากแม่พิมพ์ได้หลายรูปตามความต้องการ ซึ่งจะแสดงทั้งรูปทรงหรือมวลภายนอกหรือปริมาตรภายใน (อารี สุทธิพันธ์. 2532: 60)

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ กล่าวไว้ว่า เป็นการสร้างงานทัศนศิลป์ที่เกิดจากกระบวนการปั้น การแกะสลัก การหล่อ การเชื่อมติด หรือกระบวนการอื่นใดก็ตาม เพื่อให้เกิดรูปร่างและรูปทรงที่มาสารดสัมผัสได้ในลักษณะ 3 มิติ ภายใต้ความต้องการของศิลปินที่เรียกว่า ประติมากร (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. 2546: 72)

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ได้ให้ความหมายว่า ประติมากรรมหมายถึง ผลงานศิลปกรรม 3 มิติที่เกิดจากการปั้น การแกะสลัก การหล่อ การปะ การเคาะเชื่อมหรือการผสมผสานวิธีการต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นต้น (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. 2543: 6)

คมสันต์ คำสิงหา ให้ความหมายว่า ประติมากรรมหมายถึง ผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งผ่านการแสดงออกทางกระบวนการใช้สื่อทำให้เกิดมวลปริมาตร โดยใช้ทักษะและความคิดทำให้เกิดความงามเกิดมิติอย่างสมบูรณ์ (คมสันต์ คำสิงหา. 2550: 5)

4.2 ลักษณะของงานประติมากรรม

เป็นลักษณะที่ใช้จำแนกออกตามลักษณะของวัสดุที่นำมาสร้างเป็นผลงาน โดยประติมากรแต่ละท่านจะนำวัสดุแต่ละชนิดมาสร้างสรรค์งานเพื่อความเหมาะสมตามความต้องการ ซึ่งวัสดุที่นำมาสร้างเป็นผลงานแต่ละครั้งอาจมีหลายชนิด แต่ไม่มากนักจะเรียกลักษณะงานตามกระบวนการสร้างที่แล้วเสร็จเป็นผลงาน กล่าวคือ เป็นการแยกแยะจากกระบวนการสร้างจากวัสดุชิ้นๆ ที่เสร็จเป็นผลงานสมบูรณ์ เช่น การปั้นด้วยดินเหนียวประเภทลอยตัว ต่อมานำมาสร้างแม่พิมพ์และทำงานหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ ซึ่งเป็นผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ชิ้นสุดท้าย อย่างนี้เรียกว่าเป็นการสร้างลักษณะการหล่อ แต่ถ้าหากเป็นการปั้นด้วยปูนซีเมนต์สวดและเสร็จสมบูรณ์เป็นผลงานชิ้นตอนสุดท้ายอย่างนี้จึงเรียกว่า ลักษณะการปั้น ฉะนั้น นักศึกษาเอกศิลปะโดยตรงควรจดจำและพยายามจำแนกให้ถูกลักษณะของงานประติมากรรม ด้วยเหตุนี้ จึงขอจัดแบ่งประเภทงานประติมากรรมออกตามกระบวนการที่ผลิตงานแล้วเสร็จในชิ้นสุดท้ายเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

1. การปั้น (Modelling) เรื่องของการปั้นมีผู้คนหลายท่านเข้าใจได้เป็นอย่างดีและอาจได้ศึกษาและทดลองปฏิบัติงานในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษามาบ้างแล้ว แต่ก็มีอยู่หลายท่านเช่นกันที่ยังไม่เข้าใจว่าผลงานปั้นลักษณะใดเป็นประเภทวิจิตรศิลป์สาขาทัศนศิลป์ และปั้นลักษณะใดที่จัดอยู่ในศิลปะประเภทประยุกต์ศิลป์ ซึ่งก็มีผู้คนจำนวนมิใช่น้อยจัดรวมเป็นผลงานในสาขาทัศนศิลป์ทั้งหมด ซึ่งอันที่จริงต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสร้างทั้งสองลักษณะให้ดี เพราะถ้าเป็นการปั้นด้วยจุดประสงค์เพียงความงามและเรื่องราวต่างๆ ถือว่าเป็นการปั้นในสาขาทัศนศิลป์ ส่วนการปั้นงานเพื่อหวังในประโยชน์ใช้สอยและการค้าเป็นสำคัญ ก็ถือว่าเป็นการปั้นในงานประเภทประยุกต์ศิลป์ เพราะนำกระบวนการสร้างมาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าอีกด้านหนึ่ง เช่น การปั้นแจกัน โถงน้ำ หม้อดิน การถาถมต้นไม้ดินเผาหรือเครื่องปั้นดินเผาต่างๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สร้างมาเพื่อใช้สอยเป็นหลัก จึงจัดอยู่ในศิลปะประยุกต์ชนิดอุตสาหกรรมศิลป์ ส่วนการปั้นตุ๊กตาหรือของเล่น ของที่ระลึก ของชำร่วย ฯลฯ โดยมุ่งที่การขายและการนำไปใช้ประโยชน์มากกว่าความงาม ก็ถือว่าเป็นศิลปะประยุกต์ชนิดพาณิชย์ศิลป์ ในส่วนการปั้นที่เกี่ยวกับความงามและเรื่องราวเป็นสำคัญ ถือว่าเป็นศิลปะวิจิตรศิลป์ในสาขาทัศนศิลป์ เช่น การปั้นปูนสดในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผลงานที่แล้วเสร็จที่ขั้นตอนการปั้นเท่านั้น และเรียก

ผลงานชิ้นนั้นว่า รูปปั้น ส่วนการปั้นดินเหนียวหรือดินน้ำมันเพื่อเป็นต้นแบบทำแม่พิมพ์แล้วนำไปหล่อเป็นรูปทรงต่างๆกระบวนการนี้ยึดถือผลงานที่แล้วเสร็จเป็นหลัก จึงเรียกงานลักษณะนี้ว่า การหล่อ เพราะเป็นผลงานสุดท้ายที่กระบวนการหล่อ

2. การแกะสลัก (Carving) เป็นกระบวนการที่สมัยโบราณมักนิยมใช้เรียกการแกะสลักไม้ หน้าบันโบสถ์ว่า จำหลัก และงานแกะสลักอีกเช่นกันที่นักศึกษาศิลปะควรแยกให้ออกระหว่างการสร้างเพื่อใช้สอยที่อาศัยความงามมาเสริมสร้างให้เด่น เช่น การแกะสลักผลไม้ การแกะสลักไม้ชิ้นเล็กชิ้นน้อยเป็นของที่ระลึกจำหน่ายในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ รูปช้าง นก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นงานหัตถกรรม ศิลป์และประณีตศิลป์ที่อยู่ในประเภทศิลปะประยุกต์ ส่วนการแกะสลักในงานสาขาทัศนศิลป์แขนง ประติมากรรม จะเป็นการรังสรรค์ที่มุ่งเน้นความงามและเรื่องราวสนองตอบด้านจิตใจและอารมณ์เป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น การแกะสลักลวดลายทางศาสนา เป็นต้น ผลงานลักษณะนี้เรียกว่ารูปแกะสลัก

3. การฉลุลาย (Fretwork) หรือลายฉลุ เป็นการสร้างรูปลายจากวัสดุพื้นผิวเรียบแนวระนาบ โดยการเจาะหรือฉลุให้เป็นช่องโหว่ ลวดลายหรือรูปทรงจะเกิดจากการฉลุทะลุเป็นช่องโหว่หรือเกิดจากส่วนที่ไม่ได้ฉลุลายก็ได้เช่นกัน หรืออาจทำตัวอักษรหรือเครื่องหมายด้วยลายฉลุก็ได้ บางครั้งอาจฉลุลายเป็นแผ่นเรียบร้อยแล้วนำมาติดกับพื้นฐานอีกชั้นตอนหนึ่งก็ได้เช่นกัน ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายงานประติมากรรมประเภทวงล้อ ผลงานเรียกว่า รูปฉลุลาย

4. การหล่อ (Casting) หากลองมองดูผลงานประติมากรรมรอบๆตัวในทุกวันนี้ จะพบเห็นผลงานประติมากรรมลักษณะการหล่ออยู่ทั่วไป แต่ใครเลยจะรู้ว่ากระบวนการระยะแห่งการสร้างผลงานหล่อนั้นเป็นลักษณะใดมาก่อน ถ้ากล่าวได้ว่า ลักษณะการปั้นเป็นกระบวนการแรกที่น่ามาสู่งานหล่อการแกะสลักและการฉลุลายก็เป็นกระบวนการมาสู่การหล่อได้เช่นกัน กล่าวคือ ผลงานที่เกิดจากลักษณะการปั้นการแกะสลักและการฉลุลายที่เสร็จสมบูรณ์ อาจไม่มีความคงทนถาวรเนื่องจากวัสดุที่นำมาใช้ เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน และอื่น ๆ เกิดการแตกร้าวหรือชำรุดหักได้ง่าย จำเป็นต้องทำแม่พิมพ์จากผลงานที่ปั้นหรือแกะสลักหรือฉลุลายนั้นไว้ โดยทำเป็นแม่พิมพ์จากต้นแบบแล้วทำการหล่อด้วยวัสดุที่เหลว ต่อมาวัสดุที่หล่อก็แปรสภาพแข็งตัวจนเกิดรูปทรงตามต้องการภายในแม่พิมพ์ เมื่อแกะแม่พิมพ์ออกมาก็จะได้งานหล่ออยู่ภายใน อีกอย่างเมื่อต้องการผลงานประติมากรรมจำนวนมากหรือมีขนาดใหญ่และถาวร จะทำการปั้นหรือแกะสลักด้วยวัสดุถาวรอย่างเช่นโลหะหรือซีเมนต์ก็คงทำไม่ได้ ดังนั้น จำเป็นต้องปั้นหรือแกะสลักด้วยวัสดุที่อ่อนและหาได้ง่ายก่อน ได้แก่ ปั้นดินเหนียว และการแกะโฟม จนเกิดเป็นต้นแบบจึงสร้างแม่พิมพ์ทำการหล่อในภายหลัง ฉะนั้น กระบวนการหล่อจึงเป็นขั้นตอนที่สลับซับซ้อนยุ่งยากมาก อีกทั้งต้องจัดลำดับความคิดและขั้นตอนปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ จึงจะได้ผลงานหล่อที่ออกมามีคุณภาพสมบูรณ์ที่เรียกว่า รูปหล่อ ด้วยเหตุนี้ กระบวนการสร้างผลงานลักษณะการหล่อจึงได้จัดแบ่งเป็นการปั้นและหล่อ การแกะสลักและหล่อ การฉลุลายและหล่อ เป็นต้น

5. การพิมพ์ (to press in mold) เป็นกระบวนการที่ไม่ต่างกับการหล่อมากนัก ซึ่งมีลักษณะการสร้างคล้ายกันและสามารถได้จำนวนชิ้นงานที่มากเหมือนกัน กล่าวคือ การหล่อเกิดจากการสร้างแม่พิมพ์ซึ่งอาจหล่อเป็นผลงานที่มีรูปแบบเหมือนกันได้หลายชิ้น สำหรับการกดพิมพ์ก็เป็นการสร้างจากการปั้นหรือแกะสลักหรือลายฉลุเป็นต้นแบบก่อน แล้วจึงทำแม่พิมพ์สำหรับการสร้างเป็นผลงานกดพิมพ์ภายหลัง โดยผลงานที่กดพิมพ์จะมีรูปแบบที่เหมือนกับต้นแบบและสามารถทำได้หลายชิ้นงาน ประติมากรรมลักษณะนี้รูปทรงที่เป็นผลงานจะเกิดจากการใช้แรงกดวัสดุลงในแม่พิมพ์วัสดุที่นำมากดพิมพ์ในแม่พิมพ์ ได้แก่ ดินเหนียว พลาสติก แผ่นโลหะหรือโลหะผสม และกระดาษ เป็นต้น ผลงานนี้เรียกว่ารูปกดพิมพ์

6. การแขวน (Mobile) เป็นผลงานที่ให้สุนทรียภาพจากการเคลื่อนไหว และนับว่าเป็นประติมากรรมลักษณะหนึ่งเช่นกัน โดยมีฐานของผลงานห้อยอยู่จากที่สูง ส่วนตัวผลงานจะเป็นชิ้นไม่ใหญ่มากนัก มีทั้งชิ้นเดียวและหลายชิ้นติดเชื่อมต่อกับฐาน ถ้าผลงานมีจำนวนมากชิ้นการติดผลงานต้องมีก้านหรือโครงสร้างหลายชิ้น และต้องอาศัยการคำนวณให้เกิดความสมดุลของผลงานซึ่งกันและกัน ความงามอาศัยแรงลมช่วยพัดพาให้เคลื่อนไหวแกว่งไกวไปมา ผลงานส่วนใหญ่เรียกกันว่า งานโมบายล์

7. การสร้างสื่อผสม (Mixed media) เป็นกระบวนการสร้างประติมากรรมที่รวบรวมวัสดุและกลวิธีอย่างอิสระ ตามความเหมาะสมของประติมากรที่คิดว่าดีที่สุด บางครั้งผลงานที่ออกสู่สายตาอาจดูสับสนและขาดความงามไปบ้าง เพราะเนื่องจากการสร้างงานอาจคิดไปปฏิบัติไปไม่มีการออกแบบไว้ก่อนหรืออาจมีการออกแบบแต่เวลาลงมือสร้างมีการนำวัสดุบางอย่างมาทดแทนกัน จึงทำให้ผลงานที่ออกมาเปลี่ยนแปลงไปไม่มากนักน้อย เรื่องของสื่อวัสดุที่นำมาสร้างมีหลากหลายชนิด ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่มืออยู่จริงในชีวิตประจำวันหรือสร้างสรรค์ใหม่ขึ้นมาเสริมได้ทั้งนั้น เช่น เหล็ก ไม้ กระดาษ ก่อลง เชือก ฯลฯ ประติมากรบางท่านใช้คนจริงหรือสัตว์เป็นๆ ที่วิเก๊าๆ ไม่กระดานผุ และเศษวัสดุหลายชนิดพันสีสันต่างๆแล้วนำมาเป็นสื่อผสมรวมกันก็มี นี่แหละประติมากรรมลักษณะสื่อผสมที่ผลงานเรียกว่างานสื่อผสม

8. การจัดโครงสร้าง (Structure) เป็นลักษณะของงานประติมากรรมที่สร้างขึ้นให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ทรงตัวอยู่ได้ด้วยวัสดุนั้นๆที่บางครั้งไม่มีอะไรห่อหุ้มจะเปลือยเป็นเนื้อแท้ๆของวัสดุชนิดนั้น การจัดวางโครงสร้างลักษณะนี้บางครั้งจะเห็นเทคนิคกลวิธีการสร้างที่ให้อุปทรงประติมากรรมสามารถทรงตัวอยู่ได้อย่างน่าอัศจรรย์ หรือบางลักษณะอาจเป็นการสร้างเฉพาะโครงสร้างภายในหรือภายนอกเพียงอย่างเดียวโดยในบางลักษณะเกิดจากการเชื่อมอ็อก เปาแก้ว หุบหรือเคาะ ฯลฯ ให้เป็นรูปทรงตามต้องการ ผลงานเรียกว่า งานโครงสร้าง

สรุปได้ว่า ประเภทและลักษณะของงานประติมากรรม อยากให้ผู้ศึกษาทั้งหลายได้รับรู้และเข้าใจเป็นอย่างดี และอีกสิ่งหนึ่งที่อยากให้ผู้สนใจและนักศึกษาศิลปะควรศึกษาให้กระจ่างชัด คือ รูปแบบผลงานประติมากรรมที่เป็นทัศนศิลป์ประเภทจิตรศิลป์ และผลงานที่ตอบสนองทางการใช้สอยโดยประยุกต์ให้มีความงามเข้ามาผสม เนื่องจากในปัจจุบันความก้าวหน้าแห่งความคิดและเทคโนโลยีมีมากขึ้น จึงทำให้ลักษณะงานประติมากรรมถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางด้วยจุดประสงค์ที่ปนเปกันทั้งความงามและการใช้สอย ด้วยเหตุนี้ ควรศึกษาและแยกแยะผลงานให้ออก และอาจนำไปใช้สร้างผลงานผสมผสานให้ก่อเกิดประโยชน์ทั้งสองทางก็ได้

4.3 รูปแบบงานประติมากรรม

จะเห็นได้ว่าประเภทงานประติมากรรมเป็นทัศนศิลป์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ให้มีลักษณะปรากฏขึ้นของวัสดุหลากหลายชนิด ซึ่งวัสดุบางชนิดมีการเปลี่ยนแปลงรูปทรงไปแต่ก็ยังเป็น 3 มิติให้มองเห็นและจับต้องได้ในการสร้างงานประติมากรรมจะเป็นการบันทึกเรื่องราวกิจกรรม และเหตุการณ์ต่างๆของมนุษย์ในแต่ละวัน ตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงสมัยปัจจุบันโดยมีความสำคัญตามช่วงกาลเวลานั้นๆ ซึ่งอาศัยแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ รูปแบบของความประทับใจและสะท้อนใจจึงนำมาสร้างได้ 2 รูปแบบใหญ่ๆคือ

4.3.1 รูปแบบเหมือนจริง (Realistic) เป็นการสร้างงานประติมากรรมที่อาศัยการถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องราวจากสิ่งที่มีอยู่จริงในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- บรรยากาศของธรรมชาติ เป็นรูปแบบที่แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติและโทษของธรรมชาติ เช่น รูปทิวทัศน์ รูปคลื่นยักษ์ถล่มบ้านเรือนประชาชน เป็นต้น
- บรรยากาศของสิ่งแวดล้อม เป็นรูปแบบที่ต้องการให้รับรู้และเข้าใจในเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆที่ให้เนื้อหาทั้งประโยชน์และความเลวร้ายแห่งสังคมมนุษย์ เช่น รูปความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง รูปความเสื่อมโทรมทางความคิดในการทำสงคราม เป็นต้น
- รูปคน เป็นรูปแบบของคนครึ่งตัวและเต็มตัวที่เน้นสัดส่วนกล้ามเนื้อทางกายวิภาคตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า โดยจะถ่ายทอดจากแบบหรือหุ่นจริง หรือแบบจากภาพถ่ายก็ได้เช่นกัน ในการนำเสนอรูปแบบจะเน้นรูปคนเป็นจุดเด่นให้เห็นชัด
- รูปสัตว์ เป็นรูปแบบของสัตว์นานชนิดจากที่เห็นจริงในธรรมชาติหรือจากภาพถ่ายได้ทั้งสิ้น การสร้างต้องคำนึงถึงสัดส่วนทางกายวิภาคของสัตว์ให้เห็นชัดเจน
- รูปพืช เป็นรูปแบบของพืชพันธุ์ที่ออกงามตามที่ต่างๆทั่วไปทั้งผลไม้ออกไม้ พุ่มไม้ ฯลฯ การนำเสนอรูปแบบต้องเน้นเกี่ยวกับพืชให้เด่นชัดเป็นสำคัญ

4.3.2 รูปแบบจินตนาการ (Imagination) เป็นการสร้างงานประติมากรรมที่อาศัยการถ่ายทอดรูปแบบจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผ่านความนึกคิดและความทรงจำจากการพบเห็น สร้างสรรค์ตามคติความเชื่อแห่งตนที่เห็นว่าเหมาะสมแล้ว ซึ่งอาจมีรูปแบบเหมือนสิ่งที่มีอยู่จริง และอาจจินตนาการต่างจากความเป็นจริง ได้แก่

- จินตนาการให้เหมือนจริง เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยที่ไม่ต้องดูจากแบบหรือหุ่นจริง หรือจากภาพถ่าย แต่สามารถรังสรรค์ได้สมจริงจากการนึกคิด จากเนื้อหา เรื่องราวทั้งทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังเช่นรูปแบบเหมือนจริงข้างต้น

- จินตนาการต่างจากความเป็นจริง เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยไม่ต้องดูจากแบบหรือหุ่นจริงหรือการถ่ายภาพ แต่จะต่างจากจินตนาการให้เหมือนจริงตรงที่ต้องการถ่ายทอดไม่ให้เป็นเหมือนจริง หรือไม่มีอยู่จริง หรืออาจมีความเป็นจริงปะปนอยู่บ้างไม่มากนักน้อย แต่จุดประสงค์หลักคือต้องการรูปแบบที่ต่างจากความเป็นจริงหรือเหนือจากที่มีอยู่ เช่น

บรรยากาศแบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องราวจากคติความเชื่อและทางศาสนา เช่น แคนนรกสวรรค์ ดินแดนสุขาวดี ป่าหิมพานต์ ฯลฯ

รูปคน อาศัยลักษณะของรูปทรงคนตามธรรมชาติ นำมาคิดเสริมแต่งดัดแปลงให้เหนือจากคนธรรมดา ตามคติความเชื่อและทางศาสนา ได้แก่ พระเจ้า เทพเจ้า พระพุทธเจ้า พระนารายณ์ ฯลฯ และรูปครึ่งคนครึ่งสัตว์ รูปคนแบบการ์ตูน เป็นต้น

รูปสัตว์ เป็นรูปทรงที่อาศัยจากธรรมชาติ แต่ไม่แสดงออกให้เหมือนจริง จะสร้างดัดแปลงให้เหนือจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว ตามคติความเชื่อในเหตุและผลนั้นๆ เช่น สัตว์ในเทพนิยาย หิมพานต์ ได้แก่ เหมราช ญานาค ฯลฯ หรือเป็นสัตว์การ์ตูนก็ได้

รูปพืช ได้คิดและจินตนาการดัดแปลงรูปแบบเป็นลวดลายต่างๆ อย่างเช่น ประติมากรรมไทย ประเพณีจะเป็นลายกนกใบเทศ ลายผักกูด ลายดอกลำดวน ลายดอกรัก ลายกระจังจ้อ้อย เป็นต้น

รูปทรงเลขาคณิตและรูปทรงอิสระ เป็นการสร้างสรรค์นอกเหนือจากที่อาศัยธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม โดนจินตนาการคิดประดิษฐ์เสริมให้เกิดรูปทรงเลขาคณิต เช่น วงกลม สามเหลี่ยม วงรี แปดเหลี่ยม เป็นต้น ส่วนรูปทรงอิสระเป็นรูปทรงที่สร้างขึ้นโดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวไม่สามารถบอกชื่อหรือเรียกได้ ซึ่งอาจมองไม่รู้เรื่องด้วยซ้ำ

กล่าวโดยสรุป งานประติมากรรมที่มนุษย์ทุกเชื้อชาติบรรจงสร้างสรรค์จะมีรูปแบบเหมือนจริงกับจินตนาการเท่านั้น โดยมีเนื้อหาเรื่องราวตามคตินิยมแต่ละประเทศแต่ละลัทธิที่แตกต่างกัน แต่ในการสร้างก็แฝงด้วยสาเหตุที่เหมือนกัน

4.4 สาเหตุที่มนุษย์สร้างประติมากรรม

การสร้างสรรคงานประติมากรรมของมนุษย์ก็ไม่ต่างกับการสร้างศิลปะแขนงอื่นๆมากนัก และก็มีผู้คนจำนวนมากนิยมผลงานทัศนศิลป์แขนงจิตรกรรมมากกว่าประติมากรรม จนลืมนึกคิดถึงความสนใจในงานประติมากรรม และขาดความรู้และไม่สนใจจุดประสงค์ของการสร้างอันแท้จริง อันที่จริงการสร้างงานทัศนศิลป์ในอดีตซึ่งมนุษย์ยุคหินใช้ว่าจะเริ่มที่งานจิตรกรรมเพียงแขนงเดียวที่วาดตามผาผนังถ้ำ ยังมีแขนงประติมากรรมและสถาปัตยกรรมอีกที่ได้ค้นพบและให้ศึกษา ประติมากรรมเป็นทัศนศิลป์แขนงหนึ่งซึ่งถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างออกมาเป็นรูปทรงที่มีรูปแบบเหมือนจริง และรูปแบบจินตนาการให้ผิดแผกแตกต่างออกไปจากความเป็นจริง ตามคตินิยมของประติมากรรมและสังคมนั้นๆที่แอบแฝงด้วยจุดหมายปลายทางแห่งสาเหตุ ดังนี้

1. สนองตอบด้านจิตใจและอารมณ์ นับว่าเป็นสาเหตุแรกของงานทัศนศิลป์แต่ละแขนงที่ต้องคำนึงถึงความสวยงาม ความประณีต ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเนื้อหาเรื่องราวต่างๆ ในการสร้างเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกถือว่าเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้ายประทับใจหรือสะเทือนใจล้วนมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้สุนทรียภาพจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทั่วไปต้องแสวงหาและไขว่คว้าให้ได้รับรู้ อันที่จริงในชีวิตประจำวันมนุษย์ทุกคนแสวงหาความสุขทางใจและอารมณ์ได้มากมายหลายทาง เช่น จากการพักผ่อนหย่อนใจ จากความก้าวหน้าของตนเองและคนที่รัก จากการที่มีคนรักและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน จากคนที่ให้ความเคารพนับถือ จากความสำเร็จของตนเองในกิจกรรมที่ทำต่างๆ จากการที่ได้สัมผัสรับรู้ภายนอก ร่างกายทั้งห้าทางเกิดความประทับใจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมสร้าง ความพึงพอใจให้แก่มนุษย์ได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้การแสวงหายังไม่สิ้นสุดเพียงแค่นั้น มนุษย์ต้องการเห็นการถ่ายทอดชีวิตที่ดำรงอยู่ในแต่ละวัน อยากเห็นการจำลองเรื่องราวของคนทั่วไป อยากให้ความงามคงอยู่ได้นานๆ ฉะนั้น ความสวยงาม ความประณีต และเนื้อหาเรื่องราว จึงถูกบรรจุไว้ในงานศิลปะแต่ละสาขาโดยเฉพาะสาขาทัศนศิลป์แขนงประติมากรรมเพื่อตอบสนองด้านจิตใจและอารมณ์อย่างแท้จริง

2. สนองตอบด้านความเชื่อ เรื่องของความเชื่อเปรียบเสมือนมรดกที่ตกทอดจากอดีตยุคหนึ่งสู่อีกสมัยหนึ่งและรุ่นหนึ่งและอีกต่อไป สิ่งไหนมีเหตุและผลดีหรือได้ถูกตรวจสอบและค้นหาความจริงได้ก็ยิ่งยั่งยืนนาน สิ่งไหนยังพิสูจน์ความเชื่อนั้นไม่ได้แน่ชัดนั้นก็มีความเชื่อลดลง แต่ความเชื่อสิ่งนั้นก็ได้หายไปเสียทีเดียว อาจกลับมาสร้างการแสแห่งความเชื่อใหม่อีกก็เป็นได้เช่นกัน ฉะนั้นความเชื่อจึงสืบทอดกันมาเป็นเวลาอันยาวนานนับพันหมื่นปี และฝังรากลึกภายในจิตใต้สำนึกของมนุษย์ทุกชนชั้นวรรณะ เช่น เชื่อในเรื่องเทพเจ้า เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความฝัน ภูตผีปีศาจ วิญญาณ หมอคู่ ดินฟ้าอากาศ เจ้าพ่อเจ้าแม่ ฯลฯ จากความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในจิตใจมนุษย์เมื่อได้รับการขัดเกลาด้วยระบบการคิดอย่างมีเหตุผลจากภูมิปัญญา อาจเกิดเป็นปรัชญาและแนวความคิดในการ

ดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขได้ โดยเห็นได้จากอดีตจนถึงปัจจุบันความเชื่อได้แฝงอยู่ในศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของมนุษย์เสมอมา โดยเฉพาะงานประติมากรรมที่สร้างขึ้นเพื่อพิธีกรรมทางความเชื่อที่มีอยู่มากมาย ได้แก่ การสร้างโลงศพสำหรับบรรพบุรุษมีของชาวอียิปต์ และหน้ากากทองคำ เป็นต้น

3. สนองตอบด้านศาสนา นับว่ามนุษย์มีการจัดระบบความคิดอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะแนวคิดในเรื่องความดีความชั่ว ซึ่งเชื่อว่าการทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้รับแต่สิ่งชั่วร้าย ด้วยเหตุนี้อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความเชื่อวิวัฒนาการเปลี่ยนเป็นศาสนาในที่สุด แต่ทั้งนี้โลกของความเชื่อเชื่อว่า จะหมดไปก็ยังมีวิถีแห่งความเชื่อใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ ในส่วนที่เป็นศาสนามนุษย์ก็ดำเนินรอยตาม ศาสดาที่ค้นพบสัจธรรมแห่งชีวิต และเกิดศาสดาแห่งการค้นพบแต่ละศาสนา เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสดาคือพระมะหะหมัดหรือมะบีมูฮัมหมัด ศาสนาคริสต์ศาสดาคือพระเยซู ศาสนายิวศาสดาคือโมเสส ศาสนาพุทธศาสดาคือพระพุทธเจ้า เป็นต้น และด้วยความนับถือศรัทธาในศาสนาอย่างแรกกล้า จึงสร้างผลงานประติมากรรมเพื่อสนองความศรัทธาในแต่ละศาสนา ด้วยการจำลองรูปพระศาสดาแต่ละศาสนาไว้เป็นที่บูชากราบไหว้ แต่ประติมากรผู้สร้างไม่เคยเห็นหน้าศาสดาประจำศาสนาตนมาก่อน จึงใช้วิธีนึกคิดและจินตนาการถ่ายทอดเป็นตัวแทนพุทธองค์ ได้แก่ พระเยซู พระพุทธรูปแต่ละสมัย เป็นต้น

สรุปได้ว่า สาเหตุที่กล่าวนี้เป็นเหตุใหญ่ที่ทำให้มนุษย์สร้างสรรค์งานประติมากรรมเพื่อตอบสนองมนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งอาจมีสาเหตุอื่นแยกย่อยออกไปอีก จะไม่ขอกล่าว ณ ที่นี้เพราะเหตุทั้งสามข้อก็ถือว่าสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดผลงานประติมากรรม ส่วนผลงานประติมากรรมจะมีความแตกต่างกันเช่นไรอันนี้ก็ขึ้นอยู่กับอิทธิพลรอบตัวของแต่ละชุมชน

4.5 อิทธิพลที่ทำให้ประติมากรรมมีความแตกต่างกัน

จากสาเหตุที่กล่าวข้างต้น ทำให้มีการสร้างสรรค์งานประติมากรรมกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ตั้งแต่อดีตยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงความเจริญก้าวหน้าแห่งยุคปัจจุบัน นับว่ามนุษย์รู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์การสร้างงานประติมากรรมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นอิฐ หิน ปูน โลหะ ฯลฯ ล้วนถูกนำมาใช้อย่างรู้คุณค่าในแต่ละกลวิธี จริงอยู่มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ย่อมมีการหล่อมล่านำหน้าหรือลำหลังในด้านความคิดกันอยู่เสมอ ดังนั้น แม้จะมีวัสดุอุปกรณ์ที่ดีเพียงใดหากไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ วัสดุอุปกรณ์นั้นก็ไร้คุณค่า ฉะนั้น วัสดุอุปกรณ์ใช้ว่าเป็นปัจจัยหลักของการสร้างงานที่ดี คงเป็นด้วยสติปัญญา ความวิริยะ ความละเอียดลออ และความไม่รู้ใฝ่ค้นคว้าศึกษารูปแบบอย่างไม่หยุดนิ่งต่างหาก ที่ทำให้ผลงานดีและทรงคุณค่าแต่ละยุคสมัย ด้วยเหตุนี้ รูปแบบประติมากรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์แต่ละเชื้อชาติแต่ละชุมชนย่อมมีความแตกต่างกันตามอิทธิพลที่ได้รับ ดังต่อไปนี้

1. ทางภูมิศาสตร์ นับว่าเป็นแหล่งที่ตั้งในแต่ละชุมชนที่มีลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกัน บางแห่งมีฝนตกตลอดฤดูกาล บางแห่งมีอากาศหนาว บางแห่งมีป่าไม้หนาที่บมาก บางแห่งมีอากาศร้อนระอุ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละแห่ง ที่แตกต่างกันจนเกิดอิทธิพลทำให้รูปแบบประติมากรรมแตกต่างกันไปด้วย ตัวอย่างเช่น ประเทศอียิปต์ที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทะเลทราย ดังนั้น การสร้างผลงานประติมากรรมจึงมีรูปแบบใหญ่โตและมีแขนขาบิดลำตัว เพื่อให้อยู่ถาวรหลายพันปี เนื่องจากเวลามีพายุทะเลทรายจะสร้างความเสียหายให้แก่งานประติมากรรมได้ จะเห็นได้จากลักษณะการแกะสลักหินประเภทลอยตัว รูปสฟิงค์ (Sphinx) ที่มีศีรษะเป็นคน ลำตัวเป็นสิงโตหมอบอยู่ข้างปิรามิดกิเซห์ เป็นต้น

2. ทางประวัติศาสตร์ ความแตกต่างของรูปแบบประติมากรรมแต่ละแห่งแต่ละท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องทางประวัติศาสตร์มากพอสมควรแล้ว เนื่องจากแต่ละกลุ่มชนมีการก่อตั้งชุมชนที่ต่างกันหรือการสร้างบ้านแปลงเมืองที่ไม่เหมือนกัน บางแห่งได้มาด้วยการเสียสละเลือดเนื้อและชีวิต บางแห่งประชาชนก่อสร้างด้วยการบุกเบิกถางหญ้าและพลิกพื้นดินตั้งแต่แรก แต่บางแห่งก็มีผู้นำกลุ่มรวมตัวก่อตั้งจากเล็กๆกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ ดังนั้น เรื่องราวที่นำมาสร้างงานประติมากรรมจึงมีหลายรูปแบบที่ต่างกัน เช่น รูปคนหล่อลอยตัวของแต่ละกลุ่มชน รูปคนหล่อบุคคลสำคัญที่ควรสร้างเป็นอนุสาวรีย์ รูปปั้นเหตุการณ์ประท้วงเรียกร้องขอความเป็นธรรม หรือรูปทหาร ตำรวจ และพลเมือง ที่ได้สละชีพเพื่อชาติตั้งเช่นอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ กรุงเทพฯ เป็นต้น

3. ทางความเชื่อและศาสนา แต่เดิมมนุษย์ทุกเชื้อชาติยังไม่มีศาสนาที่ตนเองนับถือ เรื่องของความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่เข้ามาสร้างความแข็งแรงและเชื่อมั่นในเกือบทุกเรื่อง การบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น พิธีกรรมจึงเริ่มขึ้นตอนแรกด้วยการขอร้องให้ช่วยเหลือเรื่องต่างๆนานา และตอนก็ต่อเมื่อได้รับผลที่ขอเป็นที่น่าพอใจ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการตอบแทนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลายรูปแบบ และสิ่งนั้นส่วนใหญ่จะเป็นรูปประติมากรรมและสลักเล็กๆ เป็นสื่อแทนความเชื่อนั้นๆรูปแบบลักษณะความเชื่อนี้ปัจจุบันจะเห็นได้จากประติมากรรมตุ๊กตาเล็กๆทุกเพศทุกวัยตามศาลพระภูมิ ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ ฯลฯ

ต่อมาความเชื่อต่างๆ ได้จัดระบบให้มีความน่าเชื่อถือขึ้นตามเหตุและผลที่มนุษย์สามารถรับรู้และปฏิบัติได้นั้นก็คือ ศาสนา ซึ่งนับว่ามนุษย์เกือบทุกเผ่าพันธุ์สร้างงานประติมากรรมสนองตอบด้านศาสนากันมากที่สุด งานปั้นและการหล่อพระศาสดาซึ่งเป็นตัวแทนแห่งศาสนามีประจำโบสถ์ทุกแห่ง อีกทั้งการปั้นปูนประดับตัวอาคารทางศาสนาก็มีมากมาย และวัดบางแห่งมีการปั้นปูนเกี่ยวกับเรื่องของนรกสวรรค์การทำดีทำชั่วจะได้ผลตอบแทนเช่นนั้น สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นอิทธิพลทำให้รูปแบบประติมากรรมมีความแตกต่างกัน

4. ทางผู้นำ ผู้มีอำนาจ ผู้สูงศักดิ์ เจ้าขุนมูลนาย ผู้นำทางศาสนา และเจ้าผู้ครองแผ่นดินและบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลพอที่จะสั่งหรือกำหนดระยะเวลาให้ผู้สร้างงานประติมากรรมปฏิบัติตามได้ซึ่งบางครั้งเงินหรือค่าตอบแทนอื่นๆอาจไม่มีอนุภาพพอที่จะสั่งการให้ประติมากรสร้างงานที่มีขนาดใหญ่และแปลก หรือตามความต้องการได้ ดังนั้น อำนาจและบารมีเท่านั้นที่สามารถเกณฑ์ประติมากรหรือแรงงานคนนับพันมาสร้างได้ เช่น สมัยอียิปต์โบราณฟาโรห์รามเมสเซสที่ 2 ทรงสร้างวิหารอะบูซิมเบลและให้แกะสลักรูปคนนั่งด้วยหินทรายแท่งขนาดใหญ่ซึ่งต่อกันแต่ละก้อนสูงถึง 55 เมตร เป็นต้น

5. ทางสัมพันธ์ไมตรี มีผู้กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมพวกหนึ่ง ฉะนั้นวิถีชีวิตแต่ละเผ่าพันธุ์จากกลุ่มเล็กและค่อยๆขยายตัวขึ้นตามลำดับจนเป็นกลุ่มใหญ่ การจัดระบบระเบียบในสังคมจึงเกิดขึ้นมีการคบหาสมาคมซึ่งกันและกันในกลุ่มตน จนขยายออกสู่กลุ่มอื่น และกลายเป็นเรื่องของกิจกรรมในด้านต่างๆที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนหรือการซื้อขายซึ่งกันและกัน ล้วนส่งผลให้งานประติมากรรมมีความแตกต่างกัน จากรูปแบบงานที่เป็นกระบวนแบบตนหรือสกุลช่างตน เมื่อมีสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันย่อมมีรูปแบบประติมากรรมซึ่งกันและกัน และได้้นำรูปแบบทั้งใหม่และเก่ามาผสมผสานรวมกันจนทำให้เกิดรูปแบบใหม่ที่ร่วมสมัยขึ้นมาอีกหลายรูปแบบ

6. ทางเศรษฐกิจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับราคาค่าตอบแทนในการสร้างงาน และราคาในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์มาสร้างงานประติมากรรม ผลงานประติมากรรมแต่ละชิ้นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างค่อนข้างนาน อีกทั้งต้องใช้วัสดุอุปกรณ์แต่ละชนิดอย่างสลับซับซ้อนซึ่งอาจใช้จำนวนมากและมีราคาสูง ดังนั้น ค่าใช้จ่ายจึงจำเป็นมาก ยิ่งสร้างผลงานที่มีขนาดใหญ่และแปลกย่อมใช้แรงงานมาก ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานก็เพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผลงานที่ผลิตเพื่อจำหน่ายหรือผลิตตามผู้ว่าจ้าง ย่อมก่อให้เกิดผลงานประติมากรรมที่แตกต่างกัน ถ้าท่านผู้สูงศักดิ์ ผู้นำ ผู้มีฐานะดีสนับสนุนในผลงานประติมากรรมอย่างสม่ำเสมอ ผลงานประติมากรรมก็ย่อมดีมีคุณภาพแตกต่างกันออกไปในเชิงธุรกิจและความคิดสร้างสรรค์ตามวัสดุที่นำมาสร้าง

7. ทางวัสดุ และกลวิธีในการสร้าง ในอดีตเราสร้างงานประติมากรรมจะเห็นความแตกต่างกันชัดเจน เนื่องจากวัสดุและวิธีการสร้างแต่ละแห่งมีไม่เหมือนกัน บางกลุ่มชนมีต้นไม้มาก อิฐและหินมาก มีโลหะมาก ฯลฯ กล่าวคือมีทรัพยากรแต่ละแห่งมากน้อยไม่เท่ากันหรือมีไม่เหมือนกัน จึงทำให้รูปแบบประติมากรรมมีความแตกต่างกัน โดยจะเห็นได้จากประติมากรรมไทยประเพณีในโบราณสถานจังหวัดกำแพงเพชรสร้างด้วยศิลาแลง กับประติมากรรมในโบราณสถานจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยหินทราย เป็นต้น

8. ทางด้านวัฒนธรรม เป็นเรื่องราวของกลุ่มชนที่มีพฤติกรรมและปฏิบัติในระเบียบกฎเกณฑ์ที่เหมือนกัน จึงทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรม ภาษา การแต่งการที่เหมือนกันไปด้วย ตราบแต่กลุ่มชนมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน ก็จะส่งอิทธิพลให้ประติมากรรมแตกต่างกันในด้านเรื่องราว

ขนมธรรมชาติประเพณี เแบการแต่งกายไปด้วยเช่นกัน เช่น ประติมากรรมรูปคนของชาติตะวันตกจะเป็นการแต่งกายด้วยชุดสากล ส่วนประติมากรรมรูปคนของประเทศไทยแต่งกายด้วยชุดไทยประเพณีหรือชุดพื้นเมือง เป็นต้น

9. ทางเทคโนโลยีและวิทยาการด้านอื่นๆ เมื่อกลุ่มชนหรือประเทศมีความก้าวหน้ามากขึ้น วิทยาการด้านอื่นๆ ก็ถูกพัฒนาไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างที่มีการก่อสร้างและออกแบบอย่างทันสมัย มีการประดับตกแต่งด้วยงานประติมากรรมอย่างหรูหราสะดุดตามากกว่าในอดีต จากอดีตกาลจะเห็นได้ว่าผลงานประติมากรรมส่วนหนึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้ประดับตกแต่งตัวอาคารให้สวยงาม เช่น รูปปั้นบนหน้าบันโบสถ์ของไทย และการแกะสลักหินปูนรูปหัวคนหรือรูปหัวสัตว์ประหลาดที่เป็นปากต่อจากรางน้ำฝน กล่าวคือ เป็นที่ระบายน้ำฝนนั่นเอง โดยน้ำฝนจากรางหลังคาจะไหลมาเข้าที่ท่อและพุ่งออกทางปากรูปแกะสลักที่เรียกว่าการ์กอยล์ (Gargoyle) ซึ่งนิยมสร้างประดับอาคารของชาติตะวันตก ต่อมาได้แผ่ขยายไปสู่อเมริกา และชาติอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป อิทธิพลทั้ง 9 ทางที่นำเสนอนี้ ขอให้นักศึกษาศิลปะและผู้สนใจทุกท่านเข้าใจได้ว่าประติมากรรมมีการเปลี่ยนแปลงเสมอในด้านรูปแบบ และเป็นที่เข้าใจกันระหว่างผู้สร้างกับผู้ที่มีรสนิยมในการชมหรือสะสมผลงาน ถึงผลกระทบของอิทธิพลเหล่านี้ว่า รูปแบบของผลงานจะแปรเปลี่ยนไปเช่นไรและขนาดไหน ความเชื่อมโยงแห่งสายใยในรูปแบบก็ยังสามารถสืบสวนและคลี่คลายได้ในที่สุด ฉะนั้น ในส่วนของงานประติมากรรมก็คงไม่ต่างกับทัศนศิลป์แขนงอื่นมากนัก ซึ่งสามารถทราบที่มาที่ไปได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะงานจิตรกรรมกับงานประติมากรรม ที่ได้สร้างสรรค์กันมาตั้งแต่อดีตอันยาวนาน โดยมีสาเหตุการสร้างที่เหมือนกัน แต่ก็มีรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน และมีความนิยมที่ต่างกันไปด้วยเช่นกัน

4.6 ความแตกต่างระหว่างประติมากรรมกับจิตรกรรม

ศิลปะสาขาทัศนศิลป์ได้ถูกจัดเป็นแขนงจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ซึ่งทั้ง 3 แขนงนี้มีผลงานสถาปัตยกรรมเท่านั้นที่มีรูปแบบต่างจากแขนงอื่น ประกอบกับผู้คนทั่วไปคิดอยู่เสมอว่าสร้างเพื่อสนองใช้สอยเป็นหลักใหญ่ และการสร้างต้องใช้เวลาและทรัพยากรสินมากพอสมควร จึงมีใคร่ใส่ใจกับตัวผลงานมากนัก แต่กลับมาคิดในส่วนของแขนงจิตรกรรมและประติมากรรมด้วยรูปแบบที่คล้ายกัน อีกทั้งมีผู้นิยมชมชอบกันมากจึงจำเป็นต้องสร้างสรรค์ให้มากรูปแบบตามความต้องการของคนทั่วไป โดยขอเสนอข้อเปรียบเทียบความแตกต่างได้ ดังนี้

ตาราง 4 แสดงความแตกต่างระหว่างประติมากรรมกับจิตรกรรม

ประติมากรรม	จิตรกรรม
1. นิยมสร้างให้ถาวร(สร้างติดผนัง) และเคลื่อนย้ายได้แต่การเคลื่อนย้ายค่อนข้างลำบาก	1. นิยมสร้างให้ถาวร (วาดบนฝาผนัง)และเคลื่อนย้ายได้และการเคลื่อนย้ายจะสะดวกกว่าประติมากรรม
2. กระบวนการสร้างทั้งวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างมาก อีกทั้งกลวิธีการสร้างสลับซับซ้อนมาก ผ่านสื่อวัสดุหลายชนิดกว่าจะเป็นผลงาน	2. กระบวนการสร้างทั้งวัสดุอุปกรณ์มีไม่มากนัก กลวิธีการสร้างก็ไม่สลับซับซ้อนมาก ผ่านสื่อวัสดุโดยตรงเป็นผลงานเลย
3. ในการสร้างผลงานแต่ละชิ้นค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์เมื่อใช้แล้วมักหมดไปหรือทิ้งไว้นานจะเสื่อมคุณภาพ เช่น ปูนซีเมนต์ ฟูพลาสติก เป็นต้น	3. ค่าใช้จ่ายพอประมาณไม่สูงนัก วัสดุอุปกรณ์บางอย่างเหลือใช้สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ เนื่องจากเสื่อมคุณภาพช้า เช่น สีน้ำมัน และน้ำมันผสม เป็นต้น
4. ผลงานที่สร้างสรรค์แต่ละชิ้นต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานอาจเป็นเดือนหรือปี	4. ผลงานที่รังสรรค์อาจใช้เวลาไม่นานแต่ถ้าเป็นจิตรกรรมฝาผนังขนาดใหญ่อาจใช้ระยะเวลานานเช่นกัน
5. การสร้างสรรค์ต้องอาศัยรูปทรงจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือจากภาพถ่ายที่เป็นแบบหรือจินตนาการนึกคิดเอาเองก็ได้	5. เหมือนกัน
6. การสร้างต้องอาศัยจากแบบหลายมิติ เช่น บัน รูปคนต้องดูแบบด้านหน้าด้านข้างขวาซ้าย และด้านหลัง เป็นต้น	6. การสร้างต้องอาศัยจากแบบมิติเดียวคือด้านใดด้านหนึ่งก็ว่าได้ เช่น ภาพคนเหมือนด้านหน้าด้านเดียว เป็นต้น
7. อาศัยแสงเงาจริงๆเป็นตัวกำหนดความวางรูปทรง ไม่ต้องสร้างมิติลวงตา เนื่องจากสร้างความนูน ลึกให้สัมผัสได้จริง	7. อาศัยการกำหนดแสงเงาเองในภาพให้เป็นตัวสร้างรูปทรง และลวงตาเป็น 3 มิติ เนื่องจากสร้างบนพื้นแนวระนาบไม่มีความนูน และลึก

ตาราง 4 (ต่อ)

ประติมากรรม	จิตรกรรม
8. ผลงานทุกชิ้นเป็น 3 มิติโดยตรงสัมผัสรับรู้ทรงต่างๆได้ทั้งการมองเห็นและจับต้องทางผิวกาย จึงนิยมเรียกว่ารูป หรือ รูปทรง เช่น รูปคน รูปทรงสัตว์ หรือรูปปั้นรูปแกะสลัก รูปหล่อ เป็นต้น	8. ผลงานบางชิ้นจะเรียกว่า รูปร่างเพราะเป็น 2 มิติ และบางชิ้นจะเรียกว่ารูปทรง เพราะเป็น 3 มิติ ที่เกิดจากการสร้างมิติลวงตา โดยสัมผัสรับรู้ รูปร่างและรูปทรงตามความรู้สึกได้ทางสายตา เพียงอย่างเดียว จึงนิยมเรียกว่า ภาพ หรือ ภาพวาด ภาพเขียน เป็นต้น
9. ผลงานจะเหมือนความเป็นจริงมากที่สุด เช่น รูปอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญ	9. ผลงานจะต่างกับความเป็นจริงเพราะไม่มีส่วนที่ยื่นนูนออกมา ต้องใช้ความรู้สึกทางการมองเห็น ในส่วนที่สร้างเป็นมิติลวงตา
10. ผลงานที่สร้างแต่ละลักษณะนิยมให้เป็นสีของวัสดุที่นำมาใช้ หรืออาจใช้สีที่มีหรือสีเข้ม เพื่อทดแทนสีของวัสดุหรือปิดบังสีของวัสดุนั้นๆ	10. ผลงานภาพที่วาดส่วนใหญ่จะใช้สีอันสดใส เด่นสะดุดตา
11. ผลงานคงอยู่ได้นาน ทนแดด ทนฝน ทนลม และความชื้นได้ดี	11. ผลงานนานไป สีอาจจะซีดจาง เพราะ แดด ลม และความชื้นของอากาศ

ที่มา: วิเชียร อินทรกระทีก. (2539). *ประติมากรรม*.

ประติมากรรมเป็นทัศนศิลป์แขนงหนึ่งซึ่งถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างออกมาเป็นรูปทรงประเภททรงลึก นูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว รูปทรงทุกประเภทที่กล่าวมานี้ สร้างสรรค์ตามลักษณะของวัสดุอุปกรณ์เป็นหลักใหญ่ เช่น นำวัสดุมาปั้นและเป็นผลงานเสร็จสมบูรณ์โดยตรงก็เรียกประติมากรรมลักษณะการปั้น และถ้านำวัสดุมาปั้นและนำวัสดุอีกชนิดหนึ่งมาสร้างแม่พิมพ์แล้วเอาวัสดุอีกชนิดหนึ่งมาหล่อเป็นรูปทรงสุดท้ายของผลงานก็เรียกประติมากรรมลักษณะการหล่อหรือการปั้นและหล่อ เป็นต้น ดังนั้น ผลงานประติมากรรมจึงกินพื้นที่ทั้งพื้นดินและที่ว่างในอากาศ ด้วยรูปแบบที่เหมือนจริง หรือรูปแบบจินตนาการให้ผิดแผกแตกต่างออกไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่างๆของสังคมนั้นๆที่ทำให้ประติมากรรมมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

ด้วยเหตุนี้ ความสำคัญในงานทัศนศิลป์แขนงประติมากรรมอยู่ที่คุณค่าของผลงาน ที่ทำให้มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ได้ตระหนักถึงความเป็นมาของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและศาสนา อีกทั้งสติปัญญาและมีมือของประติมากร ตลอดจนกรรมวิธีในการสร้างงานแต่ละลักษณะแต่ละประเภท โดยประติมากรได้สะท้อนให้เห็นให้สัมผัสจับต้องตามความรู้สึกนึกคิด คตินิยม และความสามารถของผู้สร้างสรรค์เป็นสำคัญ นับว่าเป็นมรดกทางทัศนศิลป์แขนงประติมากรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่ฝังรากลึกในจิตใจมวลมนุษยชาติ ซึ่งยังคงอยู่และรักษาไว้เพื่อให้สืบทอดต่อกันไป ดังเช่นประติมากรรมของชาติตะวันตกที่เป็นต้นแบบให้สืบสานแห่งการร่วมสมัยมาจนถึงทุกวันนี้

4.7 จุดประสงค์การสร้างงานประติมากรรม

หลักในการสร้างงานประติมากรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ก็คือจุดประสงค์ของการสร้างผลงาน เพราะว่าผลงานที่รังสรรค์ขึ้นนั้นจะมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คำว่าจุดประสงค์ก็มีความหมายตามนัยก็ไม่ต่างอะไรกับคำว่าวัตถุประสงค์ ที่หมายความถึง ผลที่ประสงค์ให้บรรลุตามที่คิดไว้หรือตามที่กระทำขึ้น ดังนั้น ในการสร้างผลงานประติมากรรมจึงมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

- เพื่อนำเสนอความงามและเรื่องราว ในการสร้างงานประติมากรรมแต่ละชิ้นจุดประสงค์ที่ผู้สร้างผลงานต้องคิดและคำนึงถึงอยู่เสมอ นั่นก็คือ ความงามและเรื่องราวที่จะนำเสนอ การดึงดูดความสนใจด้วยความงาม เทคนิคกลวิธีใช้ว่าจะเพียงพอ ควรมีการโน้มน้าวด้วยเรื่องราวที่มีสาระในเนื้อหาของชิ้นงานด้วยจึงจะเป็นผลงานที่ครบสมบูรณ์ทุกประการ เพราะอารมณ์ความรู้สึกที่สายตามองเห็นผิวกายสัมผัสจับต้อง จะสนองด้านจิตใจต่อผู้ชมผลงานได้เป็นอย่างดี ฉะนั้น ความงามที่เกิดจากส่วนประกอบทั้ง 9 ชนิด ประกอบกับการสร้างเสริมด้วยเรื่องราวที่แปลกใหม่ ย่อมส่งผลดีต่อผลงานประติมากรรมเป็นอย่างยิ่ง

- เพื่อประดับตกแต่งในงานสถาปัตยกรรม ศิลปะสาขาทัศนศิลป์ทั้ง 3 แขนงสถาปัตยกรรมเท่านั้นที่มีรูปทรงใหญ่โตกินเนื้อที่ในอากาศและพื้นดิน แต่รูปทรงที่สูงเด่นตระหง่านของสิ่งก่อสร้างต่างๆ นอกจากจะมีกระจก ปูนซีเมนต์ ไม้ กระเบื้อง ฯลฯ เป็นส่วนประกอบให้แข็งแรงและสวยงามแล้วยังต้องการความงามด้านอื่นเสริมแต่งเพื่อให้เด่นและมีเรื่องราวอีกด้วยซึ่งการนำงานประติมากรรมมาตกแต่งในงานสถาปัตยกรรมนี้ บางครั้งอาจให้ทั้งความงาม เรื่องราว ก่อเกิดประโยชน์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งด้วยเหตุนี้ จุดประสงค์ในการสร้างงานประติมากรรมนี้ จะหมายถึงการสร้างรูปทรงที่ยึดติดกับสิ่งก่อสร้างแบบถาวร มิใช่หมายถึงการสร้างแบบติดตั้งปรับเปลี่ยนได้หรือเคลื่อนย้ายได้เมื่อต้องการ แม้แต่โบสถ์ที่บอกขอบเขตของโบสถ์ก็ใช่เช่นกัน โดยส่วนมากนิยมสร้างลักษณะการปั้นปูนสด การหล่อและการแกะสลักแล้วนำไปต่อเชื่อมภายหลัง ซึ่งจะเน้นได้จากการตกแต่งสิ่งก่อสร้างทั้งไม้และก่ออิฐถือปูน เช่น เจดีย์ โบสถ์ วิหาร พระปรางค์ รั้ว อาคารบ้านเรือนต่างๆ

- เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความเคารพบูชา ทั้งนี้ได้กล่าวแล้วว่าความเชื่อและศาสนาเป็นสาเหตุของการสร้างผลงานประติมากรรม ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงยุคแห่งความเจริญเช่นปัจจุบันมนุษย์ก็ยังมีความเชื่อกันอยู่ แม้จะวิวัฒนาการเปลี่ยนเป็นศาสนาแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อกลับมีให้เห็นทุกยุคทุกสมัยโดยความเชื่อได้ถูกตีความผันแปรด้วยเรื่องราวใหม่ๆ อยู่เสมอ หรืออาจมีแนวทางเดิมปะปนอยู่บ้างเพื่อสมเหตุสมผลแห่งคติความเชื่อ ด้วยเหตุนี้ จุดประสงค์แห่งการสร้างงานประติมากรรมจึงสนองตอบทางความเชื่อศาสนา ด้วยรูปสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อเคารพบูชาและเป็นสื่อแทนความเชื่อและความศรัทธา เช่น ศิวลึงค์ ธรรมจักร ต้นศรั้มหาโพธิ์ พระพุทธรูป และเยซูกับไม้กางเขน เทพเจ้า เป็นต้น

- เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานหรืออนุสรณ์แห่งความระลึก ซึ่งเป็นจุดประสงค์ในการสร้างงานประติมากรรมที่แยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ อนุสรณ์สถานจะหมายถึงผลงานที่มีขนาดใหญ่ติดตั้งในสถานที่ที่มีบริเวณกว้าง ที่เรียกว่า อนุสาวรีย์ ส่วนอีกลักษณะหนึ่ง คือ อนุสรณ์แห่งความระลึกจะหมายถึงความถึงการสร้างผลงานที่มีขนาดพอเหมาะพอควร ซึ่งส่วนใหญ่จะสร้างเป็นรูปบุคคลหรือสัตว์ที่ตนเองเกี่ยวข้อง เพื่อติดตั้งไว้ระลึกนึกถึงด้วยความเคารพและนับถือหรือด้วยความรักและผูกพัน ทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว

- เพื่อเป็นที่ประดับในสาธารณกลางแจ้ง จุดประสงค์ข้อนี้จะคล้ายกับการสร้างอนุสรณ์สถาน เช่น อนุสาวรีย์ จะต่างกันตรงที่อนุสาวรีย์เป็นการสร้างเพื่อจุดประสงค์หลักก็คือต้องการให้ระลึกถึงคุณงามความดี หรือเป็นเกียรติประวัติสมควรยกย่องนับถือต่อบุคคลทั่วไปหรือต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่สำคัญสมควรจดจำไว้เป็นเยี่ยงอย่าง หรืออาจเป็นสัตว์เลี้ยงที่ทำประโยชน์ต่อมนุษย์และชุมชนทั่วไปก็ได้ เช่นกันส่วนการสร้างประติมากรรมที่หวังผลในด้านความสวยงามและเรื่องราวในที่สาธารณกลางแจ้ง จะคำนึงถึงขนาดและสัดส่วนให้พอเหมาะกับสถานที่ และส่งเสริมในด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีแก่ชุมชนรอบข้าง นับว่าประติมากรรมที่สร้างด้วยจุดประสงค์ลักษณะนี้เป็นที่นิยมในยุคสมัยใหม่ซึ่งจะสร้างเป็นรูปแบบกึ่งนามธรรมและนามธรรม

- เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในด้านอื่นๆ อันที่จริงประติมากรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งไม่ต่างไปจากทัศนศิลป์แขนงจิตรกรรมมากนัก แต่ด้วยเหตุที่ผู้คนหลายท่านมิได้ใส่ใจสังเกตเห็นคุณค่าหรือจุดประสงค์อันแท้จริงนั่นเอง ตัวอย่างเช่น นำไปตกแต่งขบวนรถแห่ในงานประเพณีต่างๆ ได้แก่ แห่เทียนจำนำพรรษา แห่เนื่องจากวันสงกรานต์ แห่วันลอยกระทง เป็นต้น กล่าวได้ว่าทุกวันนี้ประติมากรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความงามและประโยชน์ใช้สอยได้ ไม่ว่าจะมามีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่จะสร้างตามจุดประสงค์ นั้นๆ เช่น ของชำร่วยที่มีขนาดเล็ก และประติมากรรมเชิญชวนขนาดใหญ่ตามแหล่งท่องเที่ยวสวนสัตว์ สวนน้ำทั่วไป เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จุดประสงค์ในการสร้างงานประติมากรรมของมนุษย์เพื่อมนุษย์ด้วยกันเองไม่
 ว่าจะเป็นการจัดภาพแบบประจำชาติหรือแบบสากล ล้วนมีความประสงค์ให้ผลงานนำไปใช้ได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพแม้จุดประสงค์บางอย่างกระทำเพื่อผลประโยชน์มาตั้งแต่อดีต ซึ่งในปัจจุบันก็ยังดำเนิน
 ตามจุดประสงค์เดิมอยู่และบางจุดประสงค์เริ่มเกิดขึ้นใหม่ในยุคของศตวรรษที่ 20 โดยเป็นที่นิยมของ
 คนรุ่นใหม่ ที่คำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงใหม่ของรูปแบบสากลแบบกึ่งนามธรรมและนามธรรม ฉะนั้น ผู้
 สร้างสรรค์งานประติมากรรมควรคำนึงถึงจุดประสงค์ที่กล่าวมานี้ให้ดี และหมั่นเพียรฝึกฝนทดลอง
 ปฏิบัติอยู่เสมอ

4.8 คุณค่างานประติมากรรม

ผลงานศิลปะไม่ว่าประเภทใดและสาขาใดย่อมมีคุณค่าในตัวผลงานเองและคุณค่าต่อสังคม
 มนุษย์เสมอ ผลงานประติมากรรมก็เช่นเดียวกันย่อมมีคุณค่าสมควรที่ต้องนำมาถว้ กล่าวถึง เพื่อให้เห็น
 ความสำคัญในการบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ โดยประติมากรรมเป็น ผลงานที่เกิดจากการแสดงออก
 ของอารมณ์ความรู้สึก ปัญญา และทัศนคติ รวมทั้งทักษะความชำนาญของมนุษย์ ฉะนั้น
 ประติมากรรมจึงเป็นเรื่องของฝีมือผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ ที่แสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นเป็น
 รูปทรงที่งดงามเป็น 3 มิติ ดุจดังรูปทรงที่มีชีวิตจริง ๆ ซึ่งในปัจจุบันการสร้างสรรค์งานประติมากรรมมี
 แนวโน้มไปทางเทคนิคและวิธีการการแสดงออกของความคิด ดังนั้น ผลงานประติมากรรมจึงเป็นสิ่ง
 ประติมากรรมพยายามสร้างให้วิจิตรพิสดาร รวมทั้งการใช้เครื่องมือและวัสดุให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี
 สมัยใหม่ในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ผลงานประติมากรรมที่รังสรรค์ขึ้นจึงมีประโยชน์ต่อมนุษย์ด้วย 4 คุณค่า
 ใหญ่ๆ ดังนี้

1. คุณค่าทางความงาม เป็นเรื่องของความรู้สึกที่ดี ชื่นชอบ และพึงพอใจ เพราะผลงาน
 ประติมากรรมสามารถสัมผัสได้ทางสายตาและผิวหนังจับต้อง จึงทำให้รับรู้ในคุณค่าได้หลายลักษณะ
 ได้แก่

- ลักษณะของจุดเด่นหรือจุดสนใจ ที่ประติมากรนำเสนอด้วยฝีมือและแนวความคิดให้ วิจิตร
 บรรจง ทั้งวัสดุและกลวิธีตามกระบวนการแบบของผู้สร้างแต่ละคนตามยุคสมัย

- ลักษณะของความงามในปริมาตรและน้ำหนัก ซึ่งเป็นรูปทรงที่มนุษย์มองเห็นอยากจับต้อง
 หยิบยก เพื่อทราบถึงน้ำหนัก

- ลักษณะพื้นผิวสามารถสนองตอบด้านความงามได้เป็นอย่างดี เช่น เกลี้ยงเกลา ขรุขระ
 หยาบ มั่นแฉะวาว เป็นเม็ดจากการสลัดหรือตีค้อน เป็นต้น

- ลักษณะของสี สีสัน สีสี่มีความสำคัญต่อมนุษย์มาโดยตลอด สีในงานประติมากรรมมักเป็นสี
 ของวัสดุที่นำมาใช้ทำให้เกิดความงาม เช่น ไม้ ทองคำ สำริด ฯลฯ

- ลักษณะการกำหนดขนาดและสัดส่วนให้มีความสูงต่ำ โค้งงอ ให้มีความอ่อนช้อยในลีลาต่างๆ สร้างความงามในจิตใจได้ดี
  - ลักษณะของความงามที่เกิดจากพื้นที่ที่มีความแตกต่างของระดับ เช่น ความหนา บาง นูนต่ำ ตามสภาพความเป็นจริง
  - ลักษณะของมิติที่ให้ความงามด้านรูปทรงและระนาบ ไม่ว่าจะป็นรูปทรงธรรมชาติ รูปเรขาคณิต และรูปทรงอิสระ โดยเฉพาะรูปทรงคน และสัตว์ที่แสดงท่วงท่าต่างๆ และสามารถมองได้ทุกด้านโดยรอบซึ่งสะท้อนความงามและเรื่องราวได้เป็นอย่างดี
  - ลักษณะการจัดส่วนประกอบให้เกิดคุณค่าทางความงาม โดยการนำเอาส่วนประกอบทั้ง 9 ชนิด เช่น เส้น รูปทรง สี พื้นผิว ขนาดและสัดส่วน จังหวะและทิศทาง ความกลมกลืน มวล และบริเวณว่าง มาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความงามและเรื่องราว
2. คุณค่าทางเรื่องราว เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่ได้จากสิ่งใกล้ตัวหรือในชีวิตประจำวัน โดยเนื้อหาจะเป็นตัวโน้มน้าวให้เกิดความรู้สึกปิติยินดีหรือเลวร้าย ขึ้นอยู่กับความประทับใจหรือสะท้อนใจจากเรื่องราวนั้นๆ นับว่าเป็นการสร้างที่พยายามจำลองสถานการณ์ได้อีกทางหนึ่ง เหมือนการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้อื่นได้รับรู้และเกิดอารมณ์คล้อยตามเรื่องราวที่นำเสนอโดยแบ่งแยกเรื่องราวออกได้ดังนี้
- เรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ มนุษย์ทุกเชื้อชาติทุกประเทศย่อมมีความเชื่อด้วยกันทั้งนั้นจึงทำให้มนุษย์เข้าใจในเนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพาสิ่งเร้นลับ เทพเจ้า ภูตผีปีศาจ เทพบุตรเทพธิดา ฯลฯ ดังนั้น ประติมากรรมจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่มากมายด้วยกัน
  - เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ไม่ว่าจะป็นการสร้างพระพุทธรูปหรือเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธประวัติ หรือวิถีชีวิตของการดำรงอยู่ของมนุษย์ ล้วนนำมาสร้างให้เกิดเรื่องที่น่าสนใจได้เป็นอย่างดี อย่างเช่น รูปเกี่ยวกับนรกสวรรค์ หรือการประพาศิตนของคนทั้งทางดีและไม่ดี ที่แต่ละวัดได้ทำขึ้นเพื่อเตือนสติแก่พสกนิกรทั่วไป
  - เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เป็นการสร้างประติมากรรมที่นำเนื้อหาที่เกิดขึ้นจริงๆ หรือเป็นตำนาน หรือพงศาวดาร แต่ควรเป็นเหตุการณ์ที่ผ่านไปและเป็นที่สำคัญๆ มานำเสนอ อย่างเช่น เหตุการณ์ที่ชาวบ้านบางระจันปักหลักสู้กับทหารพม่าจนเลือดหยาดสาดทำย จึงสร้างอนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นต้น
  - เรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เป็นการนำเรื่องราวต่างๆ ในการบริหารประเทศ รวมทั้งพระมหากษัตริย์ที่ปกครองประเทศ หรือเกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่บริหารประเทศ หรือบุคคลที่ทำคุณงามความดีและเสียสละให้แก่ชุมชนและประเทศชาติ เช่น งานอนุสาวรีย์ต่างๆ เป็นต้น

- เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นธรรมชาติ หรือตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ดอกไม้ ถ้ำและเพิงผา เป็นต้น
  - เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันหรือสิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นการนำเสนอเรื่องราวที่พบเห็นกันอยู่ในแต่ละวัน เช่น การค้าการขาย ผู้ติดยาเสพติด อาชีพการงาน การเกษตร การพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษา การจราจร การสื่อสาร ฯลฯ
  - เรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดี นิทาน ลำานวน คำพังเพย สุภาษิต เป็นการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละตอนมาให้ผู้ชมได้รับรู้เรื่องราว โดยเฉพาะเรื่องที่เป็นที่นิยมของคนทั่วไป
  - เรื่องราวเกี่ยวกับความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นการนำเสนอเรื่องราวที่มีเนื้อหาใหม่ๆ อีกทั้งเทคนิคการสร้างด้วยวัสดุที่หลากหลายและแปลก
3. คุณค่าทางประจำชาติ คำว่า ประจำชาติ ในที่นี้ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นชาติใดชาติหนึ่ง ผลงานประติมากรรมที่มนุษย์รังสรรค์ขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะมีรูปแบบที่ผสมผสานร่วมสมัยกันและกันได้ปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบเฉพาะตนในที่สุด ซึ่งสืบทอดกันมาโดยตลอด นับว่าเป็นเอกลักษณ์ประจำของชาตินั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น งานประติมากรรมจึงถูกสร้างขึ้นด้วยจุดประสงค์เพื่อให้อยู่คู่บ้านคู่เมืองของตนตลอดไป ด้วยเหตุนี้ ผลงานประติมากรรมจึงมีคุณค่าสมควรยกย่องให้เป็นสมบัติของชาติได้อีกชั้นหนึ่งโดยมีคุณค่า ดังนี้
- บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาติที่มีศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อ และมีผู้ปกครองและผู้บริหารประเทศชาติของตน
  - มีความปิติในรูปแบบประติมากรรมของชนชาติตน
  - การถ่ายทอดรูปแบบประติมากรรมตามคติความเชื่อทางศาสนา เป็นสิ่งยืนยันว่าชาติตนมีศาสนาประจำมาช้านาน และสาเหตุการสร้างประติมากรรมด้านศาสนาได้มีการกระทำต่อๆ กันมาอย่างยาวนาน
  - เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติได้โดยสามารถสืบค้นถึงวิวัฒนาการรูปแบบประจำชาติได้โดยลำดับ
  - ชนชาติมีความรู้สึกภาคภูมิใจในรูปแบบประติมากรรมประจำชาติ ซึ่งเปรียบเสมือนมรดกทางศิลปกรรมของชาติตน
  - ความเป็นชาตินิยม โดยส่งเสริมและสร้างให้เป็นเอกลักษณ์สืบไป และให้ชนรุ่นหลังศึกษาค้นคว้ารูปแบบประติมากรรมประจำชาติอย่างถูกต้อง เพื่อสืบสานและจรรโลงรูปแบบไว้ให้อยู่คู่ประเทศชาติตลอดไป
  - ด้านเศรษฐกิจเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาติ
  - สร้างสุนทรียภาพทางความงามและเรื่องราวของชาติ

- ทางโบราณคดี เป็นสิ่งที่นักโบราณคดีหรือนักประวัติศาสตร์ศิลป์ต้องศึกษาค้นคว้าหาเหตุและผล ที่มาที่ไปเพื่อคลี่คลายรูปแบบประติมากรรมให้กระจ่างชัด

- จิตสำนึกของคนในชาติกับผลงานประติมากรรมประจำชาติ โดยสมควรร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์หรือช่วยกันปกป้องไม่ให้ผลงานชำรุดเร็วกว่าที่ควรจะเป็น

4. คุณค่าทางสังคมมนุษย์ มีผู้กล่าวกันเสมอว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม โดยอยู่กันเป็นกลุ่ม มีการจัดการทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นระบบ มีวิถีชีวิตร่วมกัน เคารพกฎเกณฑ์และระเบียบอันเดียวกัน และผลงานประติมากรรมก็เป็นอีกชิ้นหนึ่งชิ้นงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา แล้วมีผลดีต่อสังคม หรือมีประโยชน์มากกว่าการทำลายหรือให้โทษ ฉะนั้น หากจะกล่าวว่างานประติมากรรมที่สร้างขึ้นมามีหน้าที่ในตัวเองต่อสังคมก็ไม่ผิดนักเพราะหน้าที่หลักก็คือการแสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อสังคมมนุษย์เสมอมา โดยแบ่งคุณค่าออกได้คือ

- ทางสากล ที่มีลักษณะเป็นกลางของรูปแบบ โดยบ่งบอกถึงการร่วมสมัยซึ่งกันและกันและมีกระบวนการที่ไม่ต่างกันมากนัก คนทั่วไปเห็นแล้วเข้าใจเรื่องราวและรูปแบบได้ง่าย

- ทางสุนทรียภาพ โดยมีความงามและเรื่องราวจากสิ่งใกล้ตัว

- ทางวิทยาการใหม่ๆ เป็นการเลือกใช้วัสดุอย่างเหมาะสม ผสมกับกลวิธีการสร้างอย่างอิสระทุกขั้นตอน

- ทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้สนใจศึกษารูปแบบใหม่ๆ อย่างเสรี

- ทางความคิดสร้างสรรค์ ทั้งผู้สร้างและผู้ชมเกิดความคิดใหม่ๆ เมื่อได้ชมผลงาน และผู้สร้างก็ปรับปรุงผลงานในชิ้นงานต่อไป

- ทางการวิพากษ์วิจารณ์ เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น ตามความรู้ความเข้าใจของผู้คนทั่วไปได้ชม

- ทางการเมืองการปกครอง มีส่วนส่งเสริมแนวทางและแสดงความต้องการของผู้ปกครองกลุ่มชน

- ทางประชาสัมพันธ์ เป็นการสร้างเพื่อเชิญชวนให้ผู้คนทั่วไปได้ทราบในคุณค่านั้นๆ

- สร้างทัศนคติที่ดีและส่งเสริมให้มีจิตใจรักความสวยความงามในงานประติมากรรม

สรุปได้ว่า คุณค่าที่กล่าวมาทั้ง 4 คุณค่า ย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไป เพราะในขณะที่สังคมพัฒนาไปในด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว คนทุกคนควรจะให้ความสนใจต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตจิตใจ และรสนิยมของตนเองและส่วนรวมบ้าง ซึ่งเชื่อว่าผลงานประติมากรรมที่สร้างขึ้นด้วยจุดประสงค์ที่แนชัดจะช่วยพัฒนาชีวิตจิตใจ และรสนิยมของคนในชาติได้ ด้วยเหตุนี้ การรับรู้ถึงคุณค่าที่แฝงอยู่ในงานประติมากรรมจึงเป็นสิ่งที่ผู้ชมจะต้องค้นหา ซึ่งบางชิ้นงานจะแฝงด้วยคุณค่าแห่งความงามและเรื่องราวหรือสังคมมนุษย์ หรือลักษณะประจำชาติ

หลักการสร้างงานประติมากรรมโดยรวม อาจหมายถึง ความชำนาญชำนาญ ตั้งแต่การเตรียม และการใช้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ จนกระทั่งเกิดเป็นรูปทรงแต่ละประเภทตามต้องการ ด้วยเหตุนี้ รูปแบบของงานประติมากรรมจึงต้องอาศัยส่วนประกอบทั้ง 9 ชนิด มาประกอบเข้าด้วยกัน และพยายามสร้างมิติให้มีระดับของพื้นผิวที่มีความตื้น ลึก หนา บางตามสภาพความเป็นจริงแบบ 3 มิติ ซึ่งอาจมีรูปแบบเหมือนหรือไม่เหมือนจริงก็ได้ ขึ้นอยู่กับทฤษฎีการถ่ายทอดที่ประติมากรจะใส่ ความรู้สึกนึกคิดเข้าไปในชิ้นงานนั้นๆ พร้อมกับใช้ทักษะ ฝีมือและลำดับความคิดในการจัดภาพแบบ ประจำชาติ แบบสากล ให้มีจุดเด่น ความสมดุล และหน่วยเดียวกัน ตามจุดประสงค์ที่วางไว้เพื่อให้เกิด คุณค่าอย่างสูงสุดในผลงานแต่ละชิ้น

ดังนั้น ความนิยมและความเข้าใจในประติมากรรมจะมีคุณค่าหรือความหมายสูงขึ้น ก็ต่อเมื่อผู้ชมพยายามตีความหมายของผลงานประติมากรรมตามความรู้ที่บังเกิดในใจ และใช้ วิจารณ์ญาณของตนเองร่วมกับความรู้ในหลักการของคุณค่างานประติมากรรมเป็นเครื่องตัดสินชี้ชัด ซึ่งผู้ดูงานอาจเห็นคุณค่าที่แฝงอยู่ในชิ้นงานตามความรู้สึกของแต่ละคน การตีความของผู้ชมโดยปราศจากหลักการอาจจะสร้างความสับสนในการเข้าใจประติมากรรมได้ เพราะแต่ละคนอาจจะคิด และตีความในคุณค่าแตกต่างกันออกไป ฉะนั้น ในการที่จะสร้างความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับ คุณค่างานประติมากรรม ควรมีความรู้โครงสร้างคุณค่าและจุดประสงค์ในการสร้างก่อนเป็นสำคัญ ส่วนการตีความหมายในคุณค่าในลักษณะต่างๆ นั้น ทุกคนย่อมรับรู้และเข้าใจดีว่าเป็นสิทธิของแต่ละบุคคลที่จะตีความหมายในคุณค่าที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป

4.9 แนวทางการวิจารณ์ทัศนศิลป์

การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ทุกประเภทจำเป็นต้องควบคู่กับการวิจารณ์ การวิจารณ์งาน ประติมากรรมกับสภาพแวดล้อมจึงต้องใช้สภาพแวดล้อมมาเป็นกรอบหรือขอบเขตหรือเป็นเครื่องมือ การวิจารณ์ด้วยเช่นกัน สภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและชุมชนเมืองสามารถมีบทบาทเป็นผู้สอน การสร้างสรรค์และเป็นผู้สอนการวิจารณ์ได้ กล่าวคือ มนุษย์นำสรรพสิ่งในสภาพแวดล้อมมากลั่นกรอง และวิเคราะห์เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้ผู้สร้างสรรค์และผู้วิจารณ์รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นพื้นฐาน ร่วมกันในหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต่างกัน

เครื่องมือนี้จะช่วยให้การวิจารณ์ใช้เป็นหลักในการพูดและเขียนได้ โดยมีหลักวิชาที่น่าเชื่อถือ และไม่ใช้การวิจารณ์แนวอัตวิสัยมากเกินไป

นอกจากการใช้เกณฑ์เบื้องต้นที่บัญญัติขึ้นจากการนำสภาพแวดล้อมมาแยกแยะและ ประกอบรวมขึ้น ยังมีปัจจัยหรือข้อกำหนดบางข้อที่จะต้องนำมาเป็นเครื่องมือการวิจารณ์อย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ เช่น งบประมาณ บุคคลากร ขนาดพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรมท้องถิ่น

การดูงานประติมากรรมกับสภาพแวดล้อมนั้นจะมีคำถามว่าเราจะประเมินค่างานประติมากรรมว่าเข้าไปมีส่วนสร้างสรรค์พื้นที่นั้นได้หรือไม่ อย่างไร และสภาพแวดล้อมจะเข้าไปสัมพันธ์กับประติมากรรมอย่างไร การตั้งสมมุติฐานหรือคำถามลักษณะนี้จะเป็นปัจจัยต่างๆ และความหลากหลายของทั้งตัวงานและสภาพแวดล้อมมาสร้างเงื่อนไขสำหรับการวิจารณ์ผลงานด้วยเช่นกัน

สภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น มีความสลับซับซ้อนในการที่จะทำความเข้าใจและนำมาใช้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงคุณสมบัติหรือความหมายก่อน คือ

- ผลงานประติมากรรมสภาพแวดล้อม
- ประติมากรรมตามความหมายในวงวิชาการที่ทัศนศิลป์คือ รูปทรง 3 มิติ ที่มีโครงสร้าง มีระบบระเบียบของการใช้ทัศนธาตุ มีความงาม มีความคิด ความหายและเนื้อหาอยู่ในที่ว่างล้อมรอบ

สภาพแวดล้อม คือ บริเวณที่มีความหมายมากกว่าความว่างรอบๆงานประติมากรรม นั่นคือการไม่จำกัดเขตของพื้นที่ว่าง แสดงว่ามีอาณาบริเวณกว้างมากมีสรรพสิ่งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นที่มีใช้งานประติมากรรมเท่านั้นหากยังมีสิ่งอื่นๆเช่น สิ่งมีชีวิต พืชพันธุ์ ที่อยู่อาศัย ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ฯลฯ

สภาพแวดล้อมอาจมีบทบาทสำคัญได้หลายอย่าง และสามารถเป็นแรงสนับสนุนความสำเร็จของผลงาน บทบาทดังกล่าวเช่น

- เป็นกรอบการสร้างผลงานประติมากรรม
- เป็นตัวประเมินค่างานประติมากรรม
- เป็นตัวช่วยวางกรอบการวิจารณ์หรือเป็นเครื่องมือการวิจารณ์

สภาพแวดล้อมนั้น หากมองอย่างปกติธรรมดาแล้วจะไม่เห็นลักษณะหรือความเป็นกฎเกณฑ์ทางวิชาการที่จะนำมาใช้ผลิตผลงาน แต่หากมองอย่างวิเคราะห์ ทุกๆสรรพสิ่งในสภาพแวดล้อมจะเป็นองค์ความรู้อย่างมหัศจรรย์ในการกำหนดโครงการประติมากรรมกลางแจ้งได้อย่างแยบยล และเมื่อถูกตรวจสอบจากนักวิชาการทุกสาขา รวมทั้งนักวิจารณ์ทัศนศิลป์ ความเป็นเหตุเป็นผลของสภาพแวดล้อมจะทำให้โครงการและผลงานประติมากรรมนั้นปราศจากข้อกังขา ในการตรวจสอบและสามารถรับการวิจารณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลงานมีคุณภาพเด่นและมีมาตรฐานสูง

งานประติมากรรมจะมีลักษณะอย่างไร ส่วนหนึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมอย่างแน่นอน สภาพแวดล้อมที่จะนำมาเป็นกรอบและมีหน้าที่เสมือนตัวช่วยสร้างสรรค์และวิจารณ์นั้น นักวิชาการทางศิลปะถือว่าเป็น “กฎเกณฑ์เบื้องต้นที่จะใช้เป็นแนวทางและการประเมินค่าประติมากรรมกับสภาพแวดล้อม”

เมื่อใช้ตัวช่วยจากสภาพแวดล้อมแล้ว ในทางกลับกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติจะมีพลังและความน่าสนใจเพิ่มขึ้นได้อย่างไรต้องขึ้นอยู่กับงานประติมากรรมด้วยทั้ง 2 ประการนี้ต้องทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนกันได้อย่างลงตัว ดังนั้นกฎเกณฑ์ทุกข้อจึงสัมพันธ์กัน สามารถใช้แต่ละข้อหรือทุกข้อหรือข้อเดียวในการประเมินหรือวิจารณ์ก็สามารถกระทำได้ โดยขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณ

หลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ใช้เป็นแนวทางและการประเมินค่าประติมากรรมกับสภาพแวดล้อม

หลักเกณฑ์เบื้องต้นนี้ได้จากหลักวิชาว่าด้วยการใช้สภาพแวดล้อมทุกแง่มุมอันมีลักษณะหลากหลายมาเป็นข้อกำหนดที่จะสร้างกรอบสำหรับผู้เกี่ยวข้องและสามารถทำให้ผลงานสามารถตอบสนองของสภาวะแวดล้อมทุกด้านได้อย่างสง่างาม

นอกจากประเด็นหลักที่เห็นเด่นชัดคือตัวงานประติมากรรมและสถานที่จัดตั้งแล้ว ควรให้ความสำคัญกับข้อพิจารณาอีก 5 ประการ คือ

1. บริบททางสังคม(contextual relevance)หรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราว

หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ห่างจากตัวผลงานประติมากรรม อาจมองไม่เห็นค่าเด่นชัดด้วยสายตาทันที หรืออาจเป็นเพียงสถานะการณ์รอบๆ แฝงอยู่ไม่ชัดเจน แต่มีอิทธิพลต่อผลงานและเป็นตัวบ่งชี้หรือกำหนดทิศทางให้ผลงานมีรูปแบบทรงไหน อย่างไร สภาพแวดล้อมประเภทนี้ผู้สร้างจะต้องใช้ความสามารถอย่างแยบยล ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้งและมีรายละเอียดในการประเมินค่า ได้แก่

- เนื้อหา(subject matter)

เนื้อหาเข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสถานที่จัดตั้งอย่างไร ส่วนใหญ่เนื้อหาอาจเป็นสัญลักษณ์ทางความงามที่เป็นนามธรรม คือ ไม่มีเนื้อหาสาระเฉพาะเรื่องจะมีความหมายหรือใจความสำคัญที่เด่นชัดหรือไม่มีก็ได้ และอีกประเภทหนึ่งคือเนื้อหาที่บ่งบอกเรื่องราวของสถานที่นั้นโดยเฉพาะเจาะจง แต่โดยทั่วไปมักใช้เนื้อหาที่เป็นนามธรรมไม่เฉพาะเจาะจงมากกว่า เพราะจะทำให้ดูเป็นกลาง ทำให้ไม่มีข้อโต้แย้งกับสังคม การเมือง และวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื้อหาของงานที่ติดตั้ง ณ สถานที่หนึ่งมีได้หมายความว่าสามารถนำไปติดตั้งในสถานที่อีกแห่งหนึ่งได้ นั่นหมายความว่าสถานที่จัดตั้งมีอิทธิพลต่อเนื้อหา ข้อสังเกตนี้สามารถนำไปเป็นประเด็นแรกที่ผู้วิจารณ์จะพิจารณาได้

- ลำดับเวลา(chronology)

ลำดับเวลามาเกี่ยวข้องกับงานประติมากรรมได้อย่างไร ลำดับเวลา คือ สมัยหรือสไตล์ของทั้งงานประติมากรรมและสภาพแวดล้อม ถ้าทั้ง 2 ส่วนเดินสวนทางกัน ผลที่ได้คือประติมากรรมอาจจะดูจมหายไป และในเวลาเดียวกันอาจทำให้คุณค่าของสภาพแวดล้อมลดลง แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวงานประติมากรรมและสถานที่ต้องถูกนำมาพิจารณาร่วมกัน ความสำคัญในเรื่องลำดับเวลาเป็นข้อสังเกตที่มีเหตุผลที่จะนำมาเป็นกรอบวิจารณ์ โดยสรุปข้อสังเกตเพื่อให้มองเห็นผลงานประติมากรรมที่มีการประสานกันของลำดับเวลา และมีข้อที่ควรคำนึงในการดำเนินการพิจารณา คือ

การพิจารณาลำดับเวลาโดยนักวิชาการหลายสาขา

การพิจารณาตัวผลงานและยุคสมัย(ลำดับเวลา)ของสถานที่นั้นๆร่วมกัน

- ประโยชน์ใช้สอย(utility)

เมื่อสถานที่นั้นต้องการประโยชน์ใช้สอยโดยตรง ประโยชน์ใช้สอยอาจเป็นตัวกำหนดทำให้ประติมากรรมนั้นกลมกลืนไปกับสถานที่นั้นด้วย เช่น สภาพแวดล้อมที่เป็นสวนสุขภาพ สนามเด็กเล่น ศูนย์การค้า พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกสถานที่จะต้องกำหนดประโยชน์ใช้สอยไว้เด่นชัด

2. คุณสมบัติทางกายภาพ(Physical qualities)

คุณสมบัติทางกายภาพหรือพูดง่ายๆ คือความเป็นตัวตนของงานประติมากรรม ในข้อนี้ศิลปินจะต้องเป็นผู้ที่รับรู้และจัดการคุณสมบัติทางกายภาพมากกว่าคนอื่น โดยมีคนอื่นเป็นที่ปรึกษา ด้านความเป็นไปได้ คุณสมบัติทางกายภาพ ได้แก่

- ขนาดและมาตราส่วน(size-scale)

สถานที่ต้องเป็นตัวกำหนดขนาดและมาตราส่วนของงานประติมากรรม โดยเฉพาะในสถานที่ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ขนาดและมาตราส่วนของงานประติมากรรมที่ไม่เหมาะสมจะทำให้สิ่งแวดล้อมลดคุณค่า นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขอื่นที่มีอิทธิพลต่อขนาดและมาตราส่วนของงานประติมากรรม คือ การเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วของผู้ชมซึ่งจะมีมากกว่าการดูงานในห้องแสดง การมีสิ่งรบกวนในขณะดูงานทั้งที่เป็นธรรมชาติและวัตถุ ผู้สร้าง ผู้ดู ผู้ประเมินค่า และนักวิจารณ์สามารถใช้สภาพแวดล้อมด้านขนาดและมาตราส่วนให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน ขนาดและรูปลักษณะของพื้นที่ว่าง สถาปัตยกรรมในบริเวณนั้น ขนาดของมนุษย์ทั้งหมดนี้เป็นมาตรฐานเพื่อนำมาเทียบขนาดและมาตราส่วนของงานประติมากรรม

- รูปร่างและรูปทรง(shape-form)

งานประติมากรรมกลางแจ้งรูปแบบมีลักษณะเป็นsilhouetteคือ เป็นรูปเงาดำแสดงภาพให้เห็นลักษณะพื้นฐานด้านข้างเป็นเงาบนพื้นขาว รูปร่างลักษณะนี้จะมองเห็นแต่เส้นรอบนอกโดยส่วนรวมได้ชัดเจนทั้งในเวลากลางวันและกลางคือ ไม่ว่าศิลปินจะมีแนวคิดถึงรูปแบบไหน ข้อควรจำคือ ควรเสนอผลงานในลักษณะที่มีเสียงรอบนอกซึ่งสามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่าย เพราะงานประติมากรรมกลางแจ้งที่บรรลุผลและมีผลกระทบมากที่สุดกับสภาพแวดล้อมในแง่การเพิ่มคุณค่าให้สภาพแวดล้อมนั้น คือ งานที่ดูเรียบง่าย เด่น อ่านออกได้ชัดเจน หรือเป็นรูปทรงนามธรรมที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน

- วัสดุ(material)

การที่รูปร่างหรือรูปทรงจะแสดงพลังตามแนวคิดของศิลปินได้หรือไม่นั้น วัสดุที่ใช้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนใหญ่งานกลางแจ้งจำเป็นต้องใช้วัสดุเนื้อแท้ ในการที่ศิลปินกำหนดวัสดุชนิดใด จะได้สี พื้นผิว พลังของรูปทรง ความทนทาน เป็นผลพวงตามมา ซึ่งแน่นอนว่าวัสดุก็เป็นส่วนสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมเปลี่ยน เสริม หรือทำลายได้เหมือนกัน

- มวลและความหนาแน่น(mass and density)

ศิลปินมักใช้มวลเป็นสื่อแสดงเนื้อหาที่ต้องการจะแสดงออกโดยให้วัสดุและรูปทรงเป็นตัวกำหนดขอบเขตของมวล เพราะมวลสามารถปะทะกับสภาพแวดล้อมอันไม่จำกัดสถานะได้ดี ในมวลหนึ่งจะเต็มไปด้วยปริมาตรและน้ำหนักมากหรือน้อยแล้วแต่การกำหนดของศิลปิน ปริมาตรและน้ำหนักอันเกิดจากการใช้มวลที่ไตร่ตรองแล้วทำให้ผู้ดูเกิดความประทับใจ รวมถึงการเลือกใช้วัสดุเนื้อแท้ก็สามารถทำให้ผลงานส่งพลังความเป็นมวลและความหนาแน่นได้ชัดเจนเช่นกัน

ในส่วนของผลงานประติมากรรมประเภทที่มีความเป็นปริมาตรและความหนาแน่นน้อยจะต้องมีสถานที่ติดตั้งที่มีสถานการณ์ใกล้เคียงในเรื่องของฉากหลัง(background)และฉากหน้า(foreground)ที่เกี่ยวข้องกับระยะการมองของผู้ชม ซึ่งเมื่อรวมตัวผลงานประติมากรรมเข้าด้วย จึงจะดูสมบูรณ์ขึ้น

- ความซับซ้อน(complexity)

ความซับซ้อนของงานประติมากรรมเกิดจากการใช้เนื้อหาปริมาณมาก เพื่อบอกรายละเอียดของรูปทรงที่ซับซ้อน ปกติผู้ชมงานประติมากรรมนอกสถานที่มักจะยึดติดกับตัวแปลอื่น ๆ มากกว่าสาระที่แท้จริงของงานประติมากรรม ดังนั้นเมื่อความสนใจของผู้ชมพุ่งไปทางนั้นก็ควรที่จะเข้าใจรูปร่าง สี และความสัมพันธ์ระหว่างผลงานกับการติดตั้งที่เป็นหนึ่งเดียว และชื่นชมกับผลงานเสมือนหนึ่งเป็นประสบการณ์ทางความงามโดยไม่จำเป็นต้องพยายามหาความหมายที่แน่นอนและสัญลักษณ์ของรูปทรงให้มากจนเกินกว่าที่จะซึมซาบได้ในเวลาที่จำกัด หากความซับซ้อนมีมากและความซับซ้อนนั้นไม่รวมอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนยิ่งกว่า ความงามความพอดีก็จะไม่ปรากฏ

เรื่องความซับซ้อนของประติมากรรมกับสภาพแวดล้อม จุดที่ควรสังเกตและให้ความสำคัญเป็นพิเศษอยู่ที่การพิจารณาตัวผลงานและสถานที่จัดตั้งไปพร้อมๆกัน เช่น การวางผลงานบนพื้นที่ง่าย ๆ ให้เงาของประติมากรรมเล่นกับพื้นที่โดยไร้แทนฐาน งานนั้นจะต้องมีขนาดใหญ่พอเหมาะ ความน่าสนใจของรูปร่างของงานอาจเป็นส่วนหนึ่งที่เชิญชวนผู้ดูให้ประทับใจหรืออาจทำให้สถานการณ์รอบๆเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานด้วยก็อาจเป็นไปได้

3. สถานที่จัดตั้ง(staging)

ผู้ดูงานประติมากรรมกลางแจ้งจะสังเกตเห็นภาพรวมของผลงานที่ปรากฏว่า เกิดความพอดี มีเอกภาพหรือไม่นั้น อาจตั้งข้อสังเกตว่าสถานที่จัดตั้งนั้นๆได้รับการวางแผนปฏิบัติมาอย่างดีหรือไม่ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบรอบตัวผลงานประติมากรรมในการวางแผนปฏิบัติที่รอบคอบควรจะมีบุคคลากรหลายอาชีพเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะการให้ข้อคิดเห็นร่วมกันนอกเหนือจากตัวศิลปินจะประสบความสำเร็จมากที่สุดโดยเฉพาะประติมากรรม 3 มิติ การชมผลงานจะต้องให้ความเพลิดเพลินกับผู้ชมได้ทุกมุมมอง เนื่องจากสิ่งแวดล้อมนอกสถานที่เป็นสิ่งควบคุมยากยิ่งกว่าสิ่งแวดล้อมในอาคาร การวางแผนงานจะสำเร็จได้นั้นจะต้องประกอบด้วยการใช้กฎเกณฑ์ด้านองค์ประกอบ และองค์ประกอบรอบผลงานนี้ผู้วิจารณ์สามารถใช้เป็นกรอบในการวิจารณ์ได้ด้วย ดังนี้คือ

- ฉากหลัง(background)

ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่มีฉากหลังเป็นวัตถุ อาคาร หรือเป็นสวนป่า คุณสมบัติของฉากหลังนั้นๆ จะมีทั้งสูง ต่ำ กว้าง ยาว มีระยะใกล้ไกลของฉากหลังด้วย ธรรมชาติของผู้ชมมักจะเดินดูไปรอบๆผลงาน ฉากหลังก็จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆตามการเคลื่อนตัวแต่ละจุดของผู้ชม

- ฉากหน้า(foreground)

ฉากหน้าอาจจะทำหน้าที่ช่วยเหลือฉากหลังให้ดีขึ้นหรือลดความสำคัญของฉากหลังลง หรืออาจต่างทำหน้าที่ของมันเองอย่างเดียวก็น่าได้ ฉากหน้าของผลงานสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยๆตามจุดหยุดของผู้ชม กรณีที่ฉากหน้าเป็นลานสนามกว้างๆ และมีผลงานอยู่ตรงกลางทำให้ผู้ชมเห็นฉากหลังเหมือนกันทุกจุดการเคลื่อนตัวกรณีนี้ การออกแบบฉากหน้าต้องบังคับระยะห่างโดยอาจใช้วิธีวางเก้าอี้ไว้ตรงจุดที่เหมาะสมเพื่อกำหนดมุมมองให้เห็นงานในระยะที่สวยงาม

- กรอบการมอง(enframement)

เมื่อนำฉากหลังและฉากหน้ามาบรรจบกัน นั้นหมายถึงกรอบหรือขอบเขตของสภาพแวดล้อมรอบผลงานซึ่งเท่ากับเป็นกรอบการมองไปด้วย โดยคำนึงถึงระยะใกล้ไกลของผู้ชม การควบคุม “กรอบการมอง” อาจจะเป็นเรื่องยาก แต่หากได้พิจารณาและวางแผนอย่างพิถีพิถันจะทำให้ผลงานออกมาคุ้มค่า

- ฐาน(base)

ในกรณีของประติมากรรมกับสภาพแวดล้อม ฐานอาจหมายถึงการยกระดับของพื้นที่หรือออกแบบโดยให้เห็นเป็นฐานจริงๆที่ไม่เกี่ยวกับเนื้อหาของประติมากรรม เพียงให้สอดคล้องกันเท่านั้น หรือฐานที่อาจเป็นเนื้อหาไปในตัว แต่บางครั้งหากศิลปินไม่สนใจแทนฐาน อาจจะใช้สถานที่โดยรอบ เช่น พื้นหญ้า ลานซีเมนต์ และอื่นๆ ให้สัมพันธ์กับตัวผลงานเพื่อให้เกิดปฏิกิริยาด้านแสงเงาบนพื้นนั้นๆ แต่ไม่ว่าจะเป็นฐานแบบไหน การพิจารณาต้องรวมสถานที่โดยรอบเข้าไว้ใน การพิจารณาด้วย

- แสงสว่าง(lightning)

เมื่อประติมากรรมคือพลังรูปทรง 3 มิติ ที่สามารถดูได้รอบด้าน การจัดการเรื่องแสงให้ตกกระทบกับวัตถุเพื่อให้ผลงานนั้นส่งพลังความงดงามได้ดีที่สุดจึงเป็นสิ่งที่จะต้องพิถีพิถันเป็นอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับกระบวนการอื่นๆกล่าวคือ

การควบคุมแสงขึ้นอยู่กับ

ตัวผลงานประติมากรรม

ทิศที่ตั้ง

ตำแหน่งหรือสถานที่ที่ตั้ง เปรียบเทียบกับพื้นและผู้ดู

วัสดุที่ใช้

การควบคุมแสงในเวลากลางคืนขึ้นอยู่กับ

จำนวนของดวงไฟ

ชนิดของดวงไฟ

สีของดวงไฟ

ค่าของความแรง

ตำแหน่งทิศที่ตั้งของดวงไฟ

จุดประสงค์ของศิลปินด้านอารมณ์ของผลงาน

การเกิดน้ำหนักจากเงาแบน(silhouette)

ความงามของเงาที่ทอดลงสู่พื้น

ความงามของน้ำหนักเงาจากปริมาตรหนึ่งทีสลั้บซับซ้อนในจังหวะที่งดงามพอดีของตัว

ประติมากรรม

ข้อสังเกตโดยรวม ดวงไฟมักติดตั้งไว้ที่ฉากหลัง เพราะแสงจากฉากหลังจะทำให้เกิดน้ำหนักที่ขอบเงาแบน(silhouette) อันเป็นคุณสมบัติเด่นที่สุดของผลงานประติมากรรมกับสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบทั้ง 5 ประการในเรื่องสถานที่จัดตั้งนี้ จะนำมาใช้มากในกรณีของประติมากรรมในสวนสาธารณะ นิทรรศการกลางแจ้ง สวนประติมากรรมเพราะมักจะเป็นการรวมผลงานของศิลปินหลากหลายแนวคิดและมีจำนวนมากกว่า 2 คน การจัดวางจึงต้องอาศัยองค์ประกอบนี้เข้าไปมีส่วนช่วยจัดสรรจังหวะ ระยะเวลาให้เกิดเอกภาพของประติมากรรมทั้งหมด

4. ความซาบซึ้งในการแสดงให้เห็น(apprehension and revealment)

ความซาบซึ้งและการแสดงออกให้เห็นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมองของผู้ชมที่สัมพันธ์กับเวลาในช่วงเวลาที่ผู้ชมมองเห็นผลงาน ความซาบซึ้งและการแสดงพลังของงานประติมากรรมจะมีขึ้นได้จากคุณภาพในเชิงคุณภาพของตัวผลงานเอง และการวางแผนติดตั้งซึ่งไม่ควรละเลยเงื่อนไขอีก 2 ประการที่จะทำให้เกิดความซาบซึ้ง คือ

- ความเร็ว

หมายถึงความเร็วของสายตา ฝีเท้า การดูอยู่บนยอดยานที่เคลื่อนที่ ยอดยานจากที่สูง ตัวงานประติมากรรมที่ผู้ชมมองในความเคลื่อนที่ต่างๆที่กล่าวมาย่อมต่างกันออกไปด้วย เรื่องของความเร็วทุกประเภทนี้จะเป็นปัจจัยที่ศิลปินนำมาประกอบในการคิดถึงรูปทรง ขนาด วัสดุ รวมทั้งการกำหนดรูปทรงที่เรียบง่ายหรือสลั้บซับซ้อนก็ตาม

- มุมมอง ความสูง ระยะใกล้ - ไกล

ถ้าเรายืนห่างจากผลงานประติมากรรมขนาดใหญ่ เราจะเห็นองค์ประกอบของผลงานทั้งหมดได้ครบถ้วน แต่ถ้าเราไปยืนอยู่ที่ฐานของผลงานนั้น เราจะต้องเงยหน้าขึ้นดู และทุกครั้งที่เราชมขยับตัวและส่องสายตาไปจากมุมมองที่ไม่ซ้ำกันก็จะได้รับการสัมผัสความงามจากผลงานที่เปลี่ยนไปทุกครั้ง เพราะฉะนั้นชิ้นงานขนาดใหญ่ไม่ควรใช้อาณาบริเวณโดยรอบที่แคบหรือจำกัด ควรคำนึงถึงระยะการมองใกล้-ไกล เพราะจะทำให้ผู้ชมมีมุมมองน้อยลงและได้รับความเพลิดเพลินน้อยลงด้วย ยิ่งกว่านั้นเมื่อผลงานมีมุมมองจำกัดผลงานอาจจะดูด้อยคุณค่าลง

5. ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม(environmental relationship)

ข้อพิจารณาหรือแนวทางทั้ง 4 ข้อใหญ่ที่กล่าวมานั้น การจะนำมาพิจารณาเพื่อสร้างสรรค์ การชม และการวิจารณ์จะต้องใช้อย่างสัมพันธ์กันหมดและยังมีส่วนประกอบพื้นฐานบางอย่างทั้งที่เป็น ธรรมชาติและที่เป็นองค์ประกอบที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งควรนำมาเป็นข้อพิจารณาร่วมกันคือ

- รูปร่างที่ดิน(land form)

ลักษณะทั่วไปของพื้นดินคือ อาณาบริเวณที่แบนราบ แต่ตามที่ปรากฏบางพื้นที่ก็ได้เป็นอย่างดี นั้นเสมอไป พื้นดินตามธรรมชาติอาจเป็นหุบเขา เลื่อนเป็นชั้นคล้ายลูกกระนวดหรือลาดเอียงมาก ๆ บางที มีหินยื่นออกมาหลายๆ ดั้งนั้นจึงควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการคัดเลือกและติดตั้งประติมากรรม ไม่ว่าจะเป็ผลงานลักษณะติดตั้งบนพื้น หรือกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยที่ไม่ติดตั้งบนพื้น และ ประเภทลอยเหนือพื้นดิน

- น้ำ

น้ำมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบและจัดวางงานประติมากรรมกลางแจ้ง เพราะอาจ ทำให้ลักษณะและสภาพที่เห็นเปลี่ยนแปลงไปได้ น้ำอาจจะทำหน้าที่เป็นวัสดุพื้นฐานด้านองค์ประกอบ ของงานประติมากรรม เช่น น้ำพุรูปลักษณะต่างๆ หรืออาจทำหน้าที่เป็นฐานรองรับงาน หรือเป็นฉาก หน้า ฉากหลัง หรือทั้ง 3 หน้า ที่ นอกจากนี้ น้ำที่อยู่ในรูปทรงของฝน หิมะ หมอก อาจมีบทบาทในการ เปลี่ยนลักษณะของงานที่มองเห็น เช่น ฝนอาจเปลี่ยนสีหรือเพิ่มสี และความมันเงาของพื้นผิว น้ำ หิมะจะทำให้รูปทรงเด่นชัด เพราะความขาวจะเน้นรูปทรงเมื่อหิมะเกาะอยู่ตามรอยแยกรอยต่อของ ปริมาตรต่างๆ หรือเปลี่ยนสถานะของการติดตั้ง เนื่องจากหิมะปกคลุมพื้นที่และองค์ประกอบใน ธรรมชาติอื่นๆ

- ต้นไม้

ในบางครั้งส่วนประกอบทางธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของผลงานคือ พืชพันธุ์ต่างๆ ตำแหน่ง ของต้นไม้อาจอยู่ด้านหลัง ด้านหน้า หรืออยู่รอบๆผลงานหรือเกาะอยู่ตามผลงาน พืชพันธุ์มีความ แตกต่างกันในแง่ลักษณะของพื้น ผิวสี และทำหน้าที่ต่างกัน เช่นเป็นฉากหลัง ต้นไม้ที่มีลำต้นสูงอาจให้

เป็นกรอบการมองในแนวตั้งหรือทำหน้าที่เป็นฉากในมุมมองที่หลากหลาย ส่วนพืชพันธุ์ที่เป็นเหมือนรั้วเตี้ยๆ อาจมองได้ว่าเป็นขอบของห้องกลางแจ้งหรือเป็นแกลลอรี่แสดงงาน ช่วยบังคับควบคุมแนวสายตาของผู้ดูไปยังผลงานได้อีกด้วย พืชพันธุ์ประเภทมีกิ่งก้านสาขาจะช่วยเป็นม่านบังกรองแสงชนิดโปร่งแสง ทำให้ผิวหน้าของผลงานแปรเปลี่ยนไป พืชพันธุ์ทั้งหลายจึงอาจทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดและสร้างสรรค์บรรยากาศในสถานที่จัดตั้งประติมากรรมกลางแจ้ง

- สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมเป็นตัวกำหนดขนาดและมาตราส่วนของงานประติมากรรมนอกสถานที่ และในเวลาเดียวกันประติมากรรมก็จะเป็นเสมือนตัวเชื่อมระหว่างขนาดของสถาปัตยกรรมและขนาดของมนุษย์ ทั้งสองอย่างควรสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ในส่วนปลีกย่อย สถาปัตยกรรมอาจใช้เป็นกรอบของงานประติมากรรม หรือใช้เป็นฉากหลังเพื่อเน้นให้งานประติมากรรมเด่นชัดขึ้น ในเวลาเดียวกันตัวงานประติมากรรมอาจเป็นตัวเน้นพื้นที่ว่างในสถาปัตยกรรมหรือประติมากรรมแบบสถาปัตยกรรม ทำหน้าที่ช่วยเป็นจุดสังเกตของสถานที่

- สัตว์ต่างๆ

ดูเหมือนว่าเราอาจคิดไปไม่ถึงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผลงานประติมากรรมนอกสถานที่กับสรรพสิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์ต่างๆ ในกรณีที่เราไม่ได้สร้างสรรค์งานประติมากรรมโดยเทียบความเหมาะสมกับสัตว์หรือมุมมองของสัตว์ แต่สัตว์ทั้งหลายอาจมีความสัมพันธ์โดยปริยาย ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ที่มองเห็นตัวเดียวหรือสัตว์ที่บินมาเป็นฝูงและมองเห็นเป็นมวล เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งแวดล้อมตัวงานประติมากรรมที่ไม่จำกัดขนาดและความเคลื่อนไหว ยิ่งกว่านั้นเรายังไม่อาจฝันทิศทางการเคลื่อนไหวได้

ทุกข้อที่ได้กล่าวมานี้ ไม่ใช่สูตรหรือกฎเกณฑ์ตายตัวที่สมบูรณ์แบบหรือครอบคลุมสาระต่างๆ ทั้งหมดเกี่ยวกับเรื่องราวของประติมากรรมนอกสถานที่ อันที่จริงแล้วข้อแนะนำเหล่านี้เป็นเพียงข้อแนะนำขั้นต้นเพื่อช่วยการทำความเข้าใจของบุคคลหลายอาชีพที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การตัดเลือก การชม การประเมินค่าผลงานประติมากรรม รวมไปถึงการวิจารณ์ผลงานให้มีหลักการและมีแนวทางที่สอดคล้องกัน

4.10 หลักการสร้างงานประติมากรรม

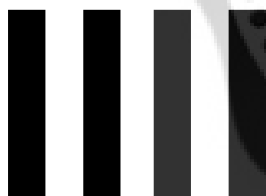
หลังจากได้ศึกษารูปแบบประติมากรรมสากลของชาติตะวันตก และรูปแบบประติมากรรมไทยแล้ว พอจะทราบว่า รูปแบบดั้งเดิมแบบประเพณีไทยมีความแตกต่างกันในด้านจินตนาการตามคติความเชื่อต่างจากความเป็นจริง ส่วนประติมากรรมไทยร่วมสมัยเป็นการรับอิทธิพลรูปแบบมาผสมผสานให้เกิดรูปแบบใหม่ที่ไม่ต่างไปจากตะวันตกมากนัก ด้วยเหตุนี้ หลักในการสร้างงานประติมากรรมสากลก็ไม่ต่างอะไรกับประติมากรรมไทย โดยเฉพาะในเรื่องของส่วนประกอบ การสร้างมิติ การจัดภาพ ทฤษฎีการถ่ายทอด คุณค่า และจุดประสงค์ในการสร้าง ดังนั้น หลักการสร้างงานประติมากรรมที่จะกล่าว

ต่อไปนี้จะรวมโดยทั้งไปทั้งประติมากรรมสากลและประติมากรรมไทย ซึ่งนักศึกษาศิลปะหรือผู้สนใจควรศึกษาหลักของการสร้างงานประติมากรรมให้ดีเสียก่อน เพื่อผลงานที่ทำจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้

ส่วนประกอบงานประติมากรรมเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ที่นักศึกษาศิลปะหรือผู้สนใจในการสร้างงานประติมากรรมควรศึกษาให้เกิดความรู้และความเข้าใจ เพื่อที่จะนำไปใช้สร้างงานอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ในการสร้างงานควรคำนึงถึงส่วนประกอบต่างๆ ในผลงานให้มาก คำว่า ส่วนประกอบ ก็มีความหมายไม่ต่างไปจาก องค์ประกอบ ดังความหมายที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542(2546: 1141) ให้ความหมายไว้ว่า สิ่งต่างๆ ที่ใช้ประกอบเป็นสิ่งใหญ่ หรือส่วนของสิ่งต่างๆ ที่เป็นเครื่องประกอบทำให้เกิดเป็นรูปขึ้นใหม่โดยเฉพาะ ฉะนั้น สรุปได้ว่า ส่วนประกอบ ก็คือการนำเอาส่วนต่างๆ ที่สำคัญมาประกอบกันให้เกิดเป็นรูปทรงแต่ละประเภทและจัดให้เกิดความงามโดยประกอบไปด้วยสิ่งที่สำคัญ ดังนี้

- เส้น (Line) เป็นส่วนประกอบแรกที่สำคัญในงานประติมากรรม เนื่องจากเส้นแต่ละประเภทเมื่อนำมาต่อและประกอบกัน จะเกิดรูปร่างและรูปทรง ดังนั้น รูปร่างและรูปทรงที่มองเห็นเกิดขึ้นจากเส้นทั้ง 2 ประเภท มาต่อประกอบกัน ได้แก่

เส้นเรขาคณิต (Basic line) เป็นเส้นที่สามารถเรียกชื่อหรือบอกชื่อได้ เช่น เส้นตั้ง เส้นโค้ง เส้นเฉียง เส้นนอนหรือเส้นราบ เส้นสลับฟันปลาหรือเส้นซิกแซก ฯลฯ

เส้นตั้งหรือเส้นตั้งฉาก

เส้นนอนหรือเส้นราบ

เส้นเฉียงหรือเส้นทแยง

ภาพประกอบ 21 แสดงลักษณะเส้น

เส้นอิสระ (Free line) เป็นเส้นที่ไม่สามารถเรียกชื่อหรือบอกชื่อแน่นอนตายตัวลักษณะของเส้นไม่ถาวรตลอดเดี่ยวงอเดี่ยวกุด เช่น

- รูปทรง (Form) เป็นสิ่งที่เกิดจากการต่อประกอบของเส้นแต่ละประเภท อันที่จริงการประกอบของเส้นจะเกิดรูปร่างด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจากการสร้างงานประติมากรรมเป็นเรื่องของสิ่งที่เป็น 3 มิติจากการเห็นและสัมผัสจับต้องได้ จึงต้องกล่าวเฉพาะส่วนประกอบของรูปทรงเท่านั้น ฉะนั้น รูปทรงที่เกิดจากการประกอบของเส้นที่นำมาใช้ในงานประติมากรรมมีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท เช่น

รูปทรงธรรมชาติ (Nature form) เป็นรูปทรงที่เกิดจากการต่อประกอบของเส้นทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ เรขาคณิตและอิสระ จนเกิดเป็นรูปทรงที่เห็นกันอยู่ทั่วไปใน ธรรมชาติ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ เป็นรูปทรงที่เกิดขึ้นมาเองโดยที่มนุษย์ไม่ได้สร้าง เกิดมาพร้อมกับโลกทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น คน สัตว์ ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ฯลฯ และหากว่าสร้างรูปคน สัตว์ หรืออื่นๆ ที่เป็นรูปทรงธรรมชาติ แต่ไม่แสดงส่วนละเอียดมากนัก อาจแสดงแต่เค้าโครงรอบนอกก็ถือว่าเป็นรูปทรงธรรมชาติได้เช่นกัน นิยมนำมาสร้างทั้งประติมากรรมไทยประเพณีและประติมากรรมไทยร่วมสมัย แบบรูปธรรมและกึ่งนามธรรม

รูปทรงเรขาคณิต (Basic form) เป็นรูปทรงที่เกิดจากการต่อประกอบของเส้นประเภทเรขาคณิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเกิดเป็นรูปทรงกระบอก พีระมิด สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม วงรี โค้ง หรือโดม ฯลฯ หรืออาจเป็นรูปทรงเรขาคณิตไม่ทั้งหมดแต่เวลามองเห็น พอจะรับรู้ว่าคล้ายรูปทรงเรขาคณิต ก็ถือว่าเป็นรูปทรงเรขาคณิตได้ เช่น รูปทรงกล่อง รูปทรงขอบวงกลมของถ้วย เป็นต้น นิยมสร้างทั้งประติมากรรมไทยประเพณีและประติมากรรมไทยร่วมสมัย แบบกึ่งนามธรรมและนามธรรม

รูปทรงอิสระ (Free form) เป็นรูปทรงที่เกิดจากการต่อประกอบของเส้นอิสระเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเกิดเป็นรูปทรงที่ไม่สามารถเรียกชื่อหรือบอกชื่อได้แน่นอนตายตัว หรือบางครั้งเมื่อมองเห็นทงนั้นแล้วพิจารณาว่าไม่เป็นรูปทรงเรขาคณิตและรูปทรงธรรมชาติ ก็ถือว่าเป็นรูปทรงอิสระไปเลย เนื่องจากไม่สามารถเรียกชื่อหรือมองออกว่าเป็นรูปทรงประเภทอะไร และมักจะอยู่ในประติมากรรมไทยร่วมสมัยแบบนามธรรม

- ขนาดและสัดส่วน (Side & Proportion) เรื่องของ ขนาด เป็นการกำหนดคุณลักษณะของรูปทรงให้มีขนาดเท่าใด จะเล็กหรือใหญ่หรือกว้าง ยาว สูง ตามความต้องการของผู้สร้างที่คิดว่าเหมาะสมสวยงาม ส่วนเรื่อง สัดส่วน เป็นการกำหนดสัดส่วนให้เหมาะสมกับขนาด เช่นขนาดใหญ่ สัดส่วนอวัยวะตา จมูกและส่วนอื่นๆ ต้องถูกสัดส่วนด้วย ฉะนั้น ทั้งขนาดและสัดส่วนต้องสร้างให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันโดยเฉพาะการคำนวณหรือคาดคะเนขนาดสัดส่วนโครงสร้างทั้งภายในและภายนอกให้ดี เพื่อที่ผลงานที่ออกมาจะได้เหมาะสมสวยงามลงตัวทั้งขนาดและสัดส่วน

- สี (colour) เรื่องของสีในงานประติมากรรมจะต่างกับงานด้านจิตรกรรม เนื่องจากงานประติมากรรมเป็นผลงานในลักษณะ 3 มิติในตัวอยู่แล้ว จึงไม่ต้องอาศัยสีเส้นช่วยให้เกิดมิติดวงตา แต่ทั้งนี้ สี ก็มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ สามารถดลจิตใจให้เกิดความรู้สึกมีชีวิตชีวาได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ประติมากรรมจึงจำเป็นต้องอาศัยสีเข้ามาช่วยให้ผลงานเด่นสะดุดตาบ้างในบางโอกาส ฉะนั้น สีที่ใช้ในงานประติมากรรมจะมี 2 ลักษณะ คือ สีที่มีอยู่ในตัวของวัสดุที่นำมาสร้างสรรค์ กับสีที่สร้างขึ้นใหม่โดยปิดบังสีของวัสดุนั้นๆ ที่นำมาสร้าง ดังนั้น การใช้สีควรต้องคำนึงถึงด้วยเหตุผลอย่างรอบคอบหากผิดพลาดแก้ไขลำบากมาก

- พื้นผิว (Texture) ในงานทัศนศิลป์แขนงประติมากรรมนับว่าพื้นผิวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญชนิดหนึ่ง เนื่องจากผลงานประติมากรรมจะสัมผัสรับรู้ได้ทางสายตาและผิวกายจับต้อง ดังนั้นมิติแห่งพื้นผิวที่เรียบ หยาบ มั่นแหวววาว ขรุขระ เกลี้ยงเกลา ฯลฯ สร้างสิ่งเร้าให้ผู้ชมอยากสัมผัสจับต้องเสมอซึ่งพื้นผิวในงานประติมากรรมมีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ พื้นผิวของวัสดุที่นำมาสร้าง กับพื้นผิวที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อให้เด่นและเหมาะสมกับผลงานแต่ละชิ้น ฉะนั้น ประติมากรผู้สร้างสรรค์จะพิจารณาอย่างถี่ถ้วน หรือได้ทำพื้นผิวไว้ในแบบร่างของงานประติมากรรมก่อนเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะแสดงพื้นผิวลักษณะจริงในผลงานอย่างน้อยถ้ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระหว่างปฏิบัติงานก็คงแก้ไขแต่เพียงส่วนน้อย

- จังหวะและทิศทาง (Rhythm & Direction) เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ผู้สร้างสรรค์งานประติมากรรมไม่ควรละทิ้งละเลยและผ่านไป เพราะจังหวะ ก็คือการจัดวางตำแหน่งที่เป็นกลุ่มหรือเดี่ยว ที่มีรูปทรงเหมือนหรือคล้ายกันหลายๆรูป การนำรูปที่มีลักษณะคล้ายๆ กันมาจัดวางหรือสร้างสรรค์ต้องพยายามอย่าให้เกิดความจำเจเพราะจะสร้างอารมณ์ความรู้สึกเบื่อหน่ายในผลงานได้ และเรื่องของ ทิศทาง ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นทิศทางของท่าทาง ทิศทางของใบหน้า ทิศทางของสายตา ทิศทางของเส้นรอบนอกของรูปทรงในงานประติมากรรม ล้วนเป็นสื่อแสดงให้รับรู้ถึงทิศทางได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ การจัดวางส่วนประกอบในเรื่องจังหวะและทิศทาง จึงเป็นแรงเสริมให้ผลงานเกิดเรื่องราวได้อีกทางหนึ่ง

- ความกลมกลืน (Harmony) เป็นการสร้างงานประติมากรรมที่นำรูปทรงมาประกอบกันโดยจัดวางให้ดูกลมกลืนกัน หรือมีลักษณะคล้ายๆ กัน ซึ่งในภาพรวมแล้วมองว่าไปด้วยกันได้ ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกขัดตาหรือขัดแย้งกันมากนักสำหรับส่วนประกอบของความกลมกลืนนี้ ประติมากรบางท่านจะพินิจพิเคราะห์เป็นพิเศษเพื่อรูปทรงเกิดความกลมกลืนของรูปทรง กลมกลืนทิศทาง กลมกลืนพื้นผิว กลมกลืนสีหรือวัสดุ เป็นต้น

- มวล (Mass) เป็นอีกหนึ่งส่วนประกอบที่จำเป็นต้องคำนึงถึง เพราะประติมากรรมเป็นงานที่บ่งบอกถึงรูปทรงลักษณะ 3 มิติ ฉะนั้น ในการสร้างงานประติมากรรมควรจัดส่วนประกอบทั้งหมดทั้งสิ้นให้เป็นกลุ่มก้อนอย่าให้ยื่นออกมาโดยไร้ทิศทางหรือไร้จุดหมาย กล่าวคือ ควรจัดส่วนประกอบทั้งหมดให้เป็นหนึ่งเดียว หรือจัดรูปทรงให้เป็นกลุ่มก้อน อย่าให้มีส่วนใดยื่นออกมามากเกินไปจนกลายเป็นสิ่งกีดขวางและอาจทำให้เกิดการชำรุดเสียหายได้ง่าย

- บริเวณว่าง (Space) เป็นส่วนประกอบสุดท้ายที่ผู้สร้างงานประติมากรรมควรต้องคำนึงถึงด้วยเช่นกัน เนื่องจากผลงานประติมากรรมจะกินเนื้อที่ในอากาศ หรือเกิดจากการสร้างมวลที่เป็นกลุ่มก้อน ฉะนั้น ต้องหาจุดที่วางรูปในพื้นที่ว่างในอากาศอย่างเหมาะสม ยิ่งเป็นผลงานประติมากรรมอนุสาวรีย์หรือประติมากรรมประดับในที่สาธารณะแล้วควรคำนึงให้มาก เนื่องจากเป็นการติดตั้งถาวรและมีขนาดใหญ่การเคลื่อนย้ายปรับเปลี่ยนค่อนข้างลำบาก สำหรับบริเวณว่างในปัญหาของการสร้างมวลนั้น ควรเพิ่มความว่างให้แก่รูปทรงประเภทนั้นๆ หากจัดให้เป็นกลุ่มก้อนมากเกินไปจะทำให้มองดูทึบตัน ควรเสริมความว่างที่เป็นช่องโหว่หรือช่องไฟบ้าง

กล่าวโดยสรุป ส่วนประกอบทั้ง 9 ชนิด นับว่ามีความสำคัญต่อการสร้างงานประติมากรรม เป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างงานรูปแบบประติมากรรมสากลดังเช่นชาติตะวันตก หรือการสร้างรูปแบบประติมากรรมไทยประเพณี หรือรูปแบบประติมากรรมไทย ร่วมสมัย ล้วนแล้วต้องอาศัย ส่วนประกอบที่กล่าวมาทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ประติมากรส่วนใหญ่จะทำการออกแบบอย่างพิเคราะห์ก่อน ลงมือปฏิบัติงานจริงเพราะจะทำให้ผลที่ออกมา มีความสมบูรณ์ในหลายๆด้าน โดยอาศัยส่วนประกอบ อันนี้เป็นบรรทัดฐานอยู่เสมอและนอกจากส่วนสำคัญทั้ง 9 ชนิดแล้ว ยังมีเงื่อนไขอื่นๆ อีกมากที่ควร ต้องศึกษาและปฏิบัติโดยเฉพาะการสร้างมิติในงานประติมากรรม

4.11 หลักการสร้างมิติในงานประติมากรรม

เรื่องของมิติในงานประติมากรรมจะแตกต่างจากงานจิตรกรรมโดยสิ้นเชิง เนื่องจากจิตรกรรม สร้างผลงานบนพื้นผิวแนวระนาบ ทำให้มิติเกิดขึ้นเฉพาะความรู้สึกลึกทางสายตา เท่านั้น ส่วนผลงาน ประติมากรรมจะสร้างให้มีรูปทรงนูนจากพื้นฐานรองรับ ซึ่งสามารถสัมผัสรับรู้ทางสายตาและจับต้อง ทางผิวกาย เรียกได้ว่าเป็นรูปทรง 3 มิติโดยแท้ ดังนั้น การรังสรรค์งานประติมากรรม จึงเป็นผลงานที่มี ลักษณะเหมือนหรือคล้ายของจริงที่สุด ยิ่งเป็นการสร้างสรรครูปทรงทางธรรมชาติของคนและสัตว์ จะ เป็นการจำลองที่ให้ความรู้สึกคล้ายของจริงมาก ต่างกันตรงที่ไม่มีชีวิตและเลือดเนื้อจริงๆ เท่านั้น ด้วย เหตุนี้ มิติในงานประติมากรรมจึงมีความสำคัญที่ต้องสร้างให้ผู้ชมได้สัมผัสรับรู้ โดยอาศัยการนำเอา ส่วนประกอบทั้ง 9 ชนิด ได้แก่ เส้น รูปทรง ขนาดและสัดส่วน สี พื้นผิว จังหวะและทิศทาง ความ กลมกลืน บริเวณว่าง และมวล มาจัดวางให้เกิดมิติ ดังนี้

- มิติด้านความสูงหรือความนูน เป็นกลวิธีลักษณะการปั้น การแกะสลัก หรือลักษณะอื่นๆ ที่ นำส่วนประกอบทั้งหมดมาจัดให้เกิดพื้นผิวรูปทรงที่มีความสูงหรือความนูนระดับกัน และในส่วนที่ กล่าวนี้จะเป็นส่วนรูปทรงที่อยู่ระดับสูงหรือนูนที่สุด ซึ่งจะสร้างเป็นรูปทรงประเภทอะไรก็ได้ใน 3 ประเภท ได้แก่ธรรมชาติ เรขาคณิต และอิสระ

- มิติด้านความต่ำหรือความตื้น เป็นการสร้างงานต่อจากข้อที่ 1 แต่สร้างความต่ำหรือความ ตื้นอีกระดับหนึ่ง นับว่าเป็นระดับต่ำหรือตื้นรองลงมาจากระดับสูงหรือนูน ซึ่งเมื่อมองเห็นหรือจับต้อง จะเกิดความรู้สึกถึงระยะหรือระดับที่ 1 และ 2 แตกต่างกัน

- มิติด้านความลึกและช่องทะลุ เป็นการสร้างงานต่อจากข้อที่ 1 และ 2 ด้วยการสร้างความ ลึกอีกระดับหนึ่ง นับว่าเป็นระดับที่ 3 ตามระดับลดลงที่ละขั้นตั้งแต่ความสูงจนมาถึงความลึก หรือ เจาะทะลุมองผ่านให้เกิดมิติอีกแบบหนึ่งก็ได้ ดังนั้น ทั้งความลึกและช่องโหว่สามารถสร้างได้ทุกด้านทั้ง ด้านหน้า ด้านหลัง ด้านข้างซ้ายและขวา ด้านบนและล่าง

- มิติด้านความหนาและความบาง เป็นการสร้างมิติที่ต่างจาก 3 ข้อที่กล่าวมาข้างต้น โดยที่ 3 ข้อจะสร้างความแตกต่างของระดับพื้นผิวรูปทรง แต่มิติด้านความหนาและความบางจะสร้างเกี่ยวกับรูปทรงปริมาตร โดยจะสร้างรูปทรงประเภทธรรมชาติ เรขาคณิต และอิสระต้องให้มีปริมาตรความหนาและความบางตามความต้องการอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การสร้างมิติทั้ง 4 ข้อที่กล่าวมานี้ จะสร้างอารมณ์ความรู้สึกในด้านความสูง ต่ำ ลึก หนา บาง ตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ โดยการผ่านประสาทสัมผัสรับรู้ทางสายตาและผิวกายจับต้องเป็น 3 มิติ ดุจดังของจริงที่ต่างจากของไม่เท่าไร

4.12 หลักการจัดภาพงานประติมากรรม

การจัดภาพของงานประติมากรรม โดยทั่วไปทั้งประติมากรรมของต่างชาติและประติมากรรมไทยจะเป็นแบบที่เหมือนกัน กล่าวคือ เป็นการนำเอาส่วนประกอบและหลักการสร้างมิติมาจัดประกอบเข้าด้วยกัน โดยอาศัยความประทับใจและสะท้อนใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแรงบันดาลใจ ซึ่งอาจมีการแสดงออกด้วยการตัดทอนหรือเพิ่มเติมบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกลมกลืนในเนื้อหา เรื่องราว และความงามตามความต้องการของผู้สร้างและตรรกะนิยมของผู้ชมเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ หลักการจัดวางภาพของงานประติมากรรมจึงพยายามให้เกิดคุณค่าตามความต้องการของมนุษย์ ดังนี้

- จัดแบบประจำชาติ (National composition) เป็นการนำเสนอรูปแบบ เนื้อหาและเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้นๆ โดยสามารถบ่งชี้ว่าเป็นชาตินั้นชาตินี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งการจัดภาพของงานประติมากรรมจะเป็นแบบประจำชาติได้นั้น ต้องเป็นแนวความคิดแบบอุดมคติที่สืบทอดลงมาช้านาน ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นหรือในชาตินั้นๆ เช่น อียิปต์ กรีก จีน กัมพูชา พม่า หรือพุทธศาสนาแบบไทยที่สร้างพระพุทธรูปและเรื่องราวตามคติความเชื่อนั้นๆ โดยในบางครั้งหรือบางขณะอาจไม่ใช่รูปแบบ เนื้อหา และเรื่องราวดั้งเดิมของชาตินั้นทั้งหมด ซึ่งอาจมีรูปแบบ เนื้อหาและเรื่องราวที่มีความแปลกใหม่ปะปนอยู่บ้าง แต่มองดูแล้วก็ยังแฝงปรัชญาความคิดที่บ่งบอกลักษณะรูปแบบที่สืบสานกันมาตลอด โดยเฉพาะเกี่ยวกับศาสนาของแต่ละชาติ สรุปว่าทุกชาติมีศาสนาประจำชาติก็ย่อมมีประติมากรรมแบบประจำชาติของตัวเองทั้งนั้น

- จัดแบบสากล (International composition) ทุกวันนี้โลกมีความก้าวหน้าขึ้นเกือบจะทุกด้านไม่จะเป็นอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยี ทั่วไป ดังนั้น การติดต่อซึ่งกันและกันจึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ง่าย ทุกเรื่องและทุกอย่างจะเป็นการกระทำร่วมระหว่างประเทศที่เหมือนกันจึงเข้าใจในเรื่องราวเดียวกัน โดยรับรู้และนิยมใน รูปแบบเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ รูปแบบ เนื้อหาและเรื่องราวในงานประติมากรรมก็มีแบบที่เข้าใจและมีให้เห็นเหมือนกัน ซึ่งจะมีลักษณะรูปแบบเป็นกลางทุกชาติมองเห็นเข้าใจในสื่อความหมายของความงามและเรื่องราวได้ดี ยกตัวอย่าง เช่น การปั้นรูปผู้หญิงชรา บั้นรูปหญิงสาว บั้นรูปสิงห์โต บั้นรูปธรรมชาติของน้ำตกและต้นไม้ เป็นต้น

รูปที่สร้างเหล่านี้ ถือว่าเป็นแบบสากล เพราะทุกชาติมีให้เห็นเหมือนกัน ถึงมีรูปคนแต่ละเชื้อชาติจะมีรูปร่างหน้าตาต่างกันก็ตามแต่ก็มีวัยเด็ก สาว ชรา เหมือนกันทุกชาติ ดังเช่น มีสิงห์โต น้ำตกและต้นไม้ก็มีอยู่ทุกชาติแม้จะมีลักษณะต่างกันก็ตาม แต่ถ้าเป็นการปั้นพระพุทธรูปจะไม่มีทุกชาติและไม่เข้าใจในสื่อความหมายได้ทุกชาติเช่นชาติที่นับถือในพุทธศาสนา ฉะนั้น การจัดภาพแบบสากลในงานประติมากรรม จึงเป็นเรื่องราวในชีวิตประจำวันเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่อยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา รูปแบบเปลี่ยนแปลงตามกระแสความนิยมของคนทั่วไป อาจเป็นการร่วมสมัยทั้งเก่าและใหม่ก็ได้ และการใช้วัสดุอุปกรณ์ไร้ขีดจำกัด กล่าวได้ว่า มีอิสระในการสร้างสรรค์ทุกรูปแบบ ความงามและเรื่องราวที่แสดงออกอย่างอิสระตามคติความเชื่อของประติมากรผลงานที่ปรากฏออกมาจะมีลักษณะเป็นกลางไม่บ่งบอกว่าเป็นชาติใดชาติหนึ่งโดยเฉพาะ

- จัดแบบมีจุดเด่นหรือจุดสนใจ (Point of interest) ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดภาพในงานประติมากรรมเกี่ยวกับเรื่องราวที่มีรูปทรงในภาพหลายๆ รูปทรง หากเป็นรูปทรงเดี่ยวอย่างเช่นรูปคนในงานอนุสาวรีย์ก็ไม่ต้องคำนึงถึง ฉะนั้น การจัดรูปทรงในภาพเกี่ยวกับเรื่องราวจึงต้องคำนึงถึงจุดเด่นหรือจุดสนใจ โดยเน้นให้เด่นและชัดด้วยรายละเอียดต่างๆ

- จัดแบบมีความสมดุล (Balance) เป็นการจัดภาพในงานประติมากรรมที่คำนึงถึงเรื่องของความสมดุลซ้ายและขวาเหมือนกันและซ้ายขวาไม่เหมือนกัน กล่าวคือ หากรูปด้านซ้ายและด้านขวาเป็นรูปทรงคนก็ถือว่าเป็นความสมดุลซ้ายขวาเหมือนกัน และหากว่ารูปด้านซ้ายเป็นรูปทรงคนส่วนด้านขวาเป็นรูปทรงม้าก็ถือว่าเป็นรูปทรงซ้ายขวาไม่เหมือนกัน ฉะนั้น การสร้างงานประติมากรรมถ้าคำนึงในส่วนนี้บ้างก็จะดี

- จัดแบบมีความเป็นเอกภาพหรือหน่วย (Unity) เป็นประติมากรรมที่สร้างขึ้นโดยการจัดภาพให้เป็นรูปทรงกลุ่มหรือหน่วยเดียวกันอย่างต่อเนื่อง พยายามไม่ให้รูปทรงกระจัดกระจายจนเกินไป โดยจัดให้รูปทรงเป็นเอกภาพในเนื้อหาเดียวกันหรือรวมกลุ่มกัน

หลักการจัดภาพของงานประติมากรรม ผู้สร้างสรรค์ผลงานแต่ละเชื้อชาติมักนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในผลงานเสมอๆ โดยเฉพาะข้อที่ 1 และข้อ 2 ส่วนข้อที่ 3-5 ในการสร้างงานประติมากรรมยุคใหม่มักนำไปใช้เป็นส่วนน้อย เนื่องจากประติมากรรมยุคใหม่ดังเช่นแบบกึ่งนามธรรมและนามธรรมจะนำเสนอด้วยกลวิธีและวัสดุที่หลากหลายนั่นเอง

5. เอกสารทางทฤษฎีการรับรู้

ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการรับรู้นำมาปรับใช้กับผลงานของผู้วิจัย เพื่อให้สามารถสื่อสารเนื้อหาในตัวผลงานไปยังผู้รับชมผลงานได้อย่างตรงจุด โดยการศึกษาทฤษฎีการรับรู้ที่อ้างอิงถึงทฤษฎีการรับรู้ ดังนี้

5.1 การถ่ายทอดงานประติมากรรม

5.2 มนุษย์กับการรับรู้

5.3 จิตวิทยากับการออกแบบ

5.4 กระบวนการความคิดสร้างสรรค์

5.1 การถ่ายทอดงานประติมากรรม

ดังที่กล่าวตั้งแต่ต้นแล้วว่า มนุษย์สร้างสรรค์ผลงานศิลปะก็ด้วยความประทับใจและสะท้อนใจจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็คือแหล่งแห่งแรงบันดาลใจของมนุษย์และเป็นต้นแบบให้เกิดการถ่ายทอดออกมาเป็นรูปทรงแต่ละประเภทในงานจิตรกรรมและประติมากรรม ซึ่งในส่วนของงานประติมากรรมหลักของการถ่ายทอดจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ทฤษฎี ได้แก่

5.1.1 ทฤษฎีเหมือนจริง (Realistic theory) เป็นการถ่ายทอดที่มีจุดหมายเพียงอย่างเดียว นั่นก็คือความเหมือนตามที่สายตามองเห็นในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการถ่ายทอดที่สร้างทักษะเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยสมัยโบราณของชาติยุโรปนิยมสร้างสรรคกัน และผู้ชมสมัยนั้นก็นิยมชมชอบกันจนกระทั่งทุกวันนี้ ถึงจะเป็นการจินตนาการจากการนึกคิด แต่การถ่ายทอดอาศัยเรือนร่างของคน สัตว์ พืช อย่างที่ตามองเห็น นับว่าเป็นการสร้างงานประติมากรรมด้วยการถ่ายทอดทฤษฎีเหมือนจริง ที่ก่อเกิดประโยชน์ด้านชำนาญในฝีมือมากกว่าความคิดสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ ประติมากรผู้รังสรรค์จะเป็นต้องสังเกตรูปทรงต่างๆจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง พร้อมทั้งศึกษาสัดส่วนให้ถูกต้อง เพื่อความแม่นยำและถูกต้องแต่ถ้าเกิดถ่ายทอดออกมารูปทรงไม่เหมือนจริงตามที่ตามองเห็น ก็ไม่เป็นไรก็ถือว่าถ่ายทอดทฤษฎีเหมือนจริงเช่นกัน จะเห็นได้ในผลงานประติมากรรมไทยร่วมสมัยแบบรูปธรรม

5.1.2 ทฤษฎีทางปัญญา (Intellectual theory) เป็นการถ่ายทอดจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยผ่านความนึกคิดและสติปัญญามากกว่าทักษะทางฝีมือ ประติมากรจะใช้ความคิดตัดทอนและเพิ่มเติมในบางส่วนที่เห็นว่าเหมาะสมสวยงาม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเพราะเป็นทฤษฎีที่ส่งเสริมให้ใช้สติปัญญาทั้งผู้สร้างและผู้ชมผลงานโดยเฉพาะผู้สร้างจะต้องใช้สติปัญญาแก้ปัญหาในรูปทรงที่เหมือนจริง ให้กลายเป็นรูปทรงที่ถูกตัดทอนและเพิ่มเติมบางส่วนแต่ก็ยังเค้าโครงเดิมให้เห็นอยู่บ้างและพอที่จะสามารถมองออกกว่าเป็นรูปทรงอะไร ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นการดัดแปลงตัดทอนรูปทรงประเภทธรรมชาติให้เป็นรูปทรงง่าย ๆ ที่ไม่มีส่วนละเอียดอะไรมากนัก แต่สามารถรับรู้ถึงเค้าโครงรูปทรงที่งดงามได้จะเห็นได้ในผลงานประติมากรรมไทยร่วมสมัยแบบกึ่งนามธรรม

5.1.3 ทฤษฎีการรับรู้ (Perception theory) เป็นการถ่ายทอดที่แสดงออกตามความรู้สึกของผู้สร้างเป็นสำคัญ เนื่องจากประติมากรรับรู้และเข้าใจส่วนละเอียดของรูปทรงและเรื่องราวในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี และนำมาสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมด้วยการตัดเอาส่วนละเอียดและความสำคัญออก มุ่งเน้นดัดแปลงเฉพาะรูปทรงบางประเภทเพื่อให้เป็นสื่อความหมายแทนความรู้สึกของผู้สร้างเอง กล่าวคือ ประติมากรรับรู้ส่วนละเอียดอย่างถ่องแท้ แต่ถ่ายทอดออกมาตามความรู้สึกด้วยรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น มิได้ถ่ายทอดออกมาตามความเป็นจริง ส่วนผู้ชมจะรับรู้มากน้อยเพียงใดก็ไม่สำคัญ สำคัญที่ผู้สร้างนำเสนอสื่อแทนความหมายด้วยเส้น รูปทรง สี พื้นผิว ขนาด และสัดส่วน จังหวะและทิศทาง ฯลฯ อย่างไร เพื่อให้ผู้ชมคิดตามบ้างไม่มากก็น้อย กล่าวได้ว่า ทฤษฎีการรับรู้จะไม่ถ่ายทอดแบบเหมือนจริงตามที่ตามองเห็น แต่จะถ่ายทอดด้วยการดัดทอนเพิ่มเติมมากกว่าทฤษฎีทางปัญญา ซึ่งจะพบเห็นได้ในประติมากรรมไทยร่วมสมัยแบบนามธรรม

สรุป ทฤษฎีการถ่ายทอดของงานประติมากรรมทั้ง 3 ทฤษฎี ทุกวันนี้จะพบเห็นได้ในงานประติมากรรมต่างๆ ไป ส่วนประติมากรรมทฤษฎีใดจะเป็นที่นิยมของผู้คนทั้งหลาย อันนี้ต้องขึ้นอยู่กับรสนิยมของแต่ละบุคคลแต่ที่สำคัญคือนักศึกษาศิลปะและผู้สนใจในการสร้างงานประติมากรรมควรฝึกฝนให้ครบทุกทฤษฎีโดยเฉพาะทฤษฎีเหมือนจริงซึ่งเป็นบรรทัดฐานไปสู่การถ่ายทอดทฤษฎีอื่นต่อไป

5.2 มนุษย์กับการรับรู้

ความหมายของการรับรู้ การรับรู้(Perception)เป็นการแปลความหมายหรือการตีความ (Interpretation) เมื่อประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส ได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมนอก ซึ่งสิ่งแวดล้อมนั้นถือเป็นข้อมูลดิบ (Raw Data) ที่มนุษย์จะต้องใช้ความรู้สึกสัมผัส (Sensation) ในการรับรู้ข้อมูล แล้วกระบวนการทำงานของสมองจะทำการจำแนก แยกแยะ คัดเลือก วิเคราะห์ และแปลสิ่งที่ได้ออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายเพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป

การรับรู้เป็นการแปลความหมายของสิ่งเร้า ที่ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมที่เป็นความจำหรือความรู้เดิม ตลอดจนสถานะการณ์ในขณะนั้นมาเป็นเครื่องช่วยการรับรู้หากเรามองในแง่ประสบการณ์พฤติกรรมหรือกลไกที่เกี่ยวข้องแล้วก็จะเห็นว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนมากมีกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอยู่ในกระบวนการรับรู้ 3 ประการ (ชม ภูมิภาค . 2523 : 59)

1. กระบวนการรับสัมผัส เป็นกระบวนการเบื้องต้นของการรับรู้ จะเกิดการรับรู้ได้นั้นร่างกายจะต้องสามารถสัมผัสกับสิ่งต่างๆโดยระบบประสาทสัมผัส
2. กระบวนการทางสัญลักษณ์ เมื่อกระบวนการรับสัมผัสเกิดขึ้น คนก็จะจดจำเอาไว้เก็บสัญลักษณ์เอาไว้ในสมอง เพื่อให้จดจำได้หรือระลึกได้ที่เรียกว่า "สัญลักษณ์(Symbol)" เพราะสิ่งนั้นแทนสิ่งอื่น คำเป็นสัญลักษณ์เพราะแทนสิ่งของ สถานการณ์หรือเหตุการณ์

3. กระบวนการทางอารมณ์ เป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องมาจากกระบวนการรับสัมผัส และกระบวนการสัญลักษณ์ ขณะที่เรารู้สึกสิ่งเร้าเราจดจำข้อมูลไว้ในสมอง สิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดตามมาคือ ความรู้สึกภายใน เช่น พอใจ ไม่พอใจ สวย ไม่สวย นาม ไม่งาม ชอบ ไม่ชอบ ฯลฯ สิ่งเร้าบางอย่าง เช่น ไฟดูด เข็มแทง ฯลฯ เราจะรู้สึกไม่พอใจ ไม่ว่าจะเคยมีประสบการณ์มาหรือไม่ก็ตาม แต่สิ่งเร้าบางอย่างการที่เราจะพอใจหรือไม่พอใจขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมา เช่น ความพอใจหรือไม่พอใจของการดูผลงานจิตรกรรม คนที่มีความรู้มีความรู้ความเข้าใจก็จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ชอบหรือไม่พอใจขึ้นมาได้ความเข้าใจในผลงานจิตรกรรมย่อมที่จะเกิดความพอใจ แต่ในทางกลับกันถ้าหากคนมองไม่มีความรู้ความเข้าใจก็จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ชอบหรือไม่พอใจขึ้นมาได้

5.2.1 การเรียนรู้กับการรับรู้

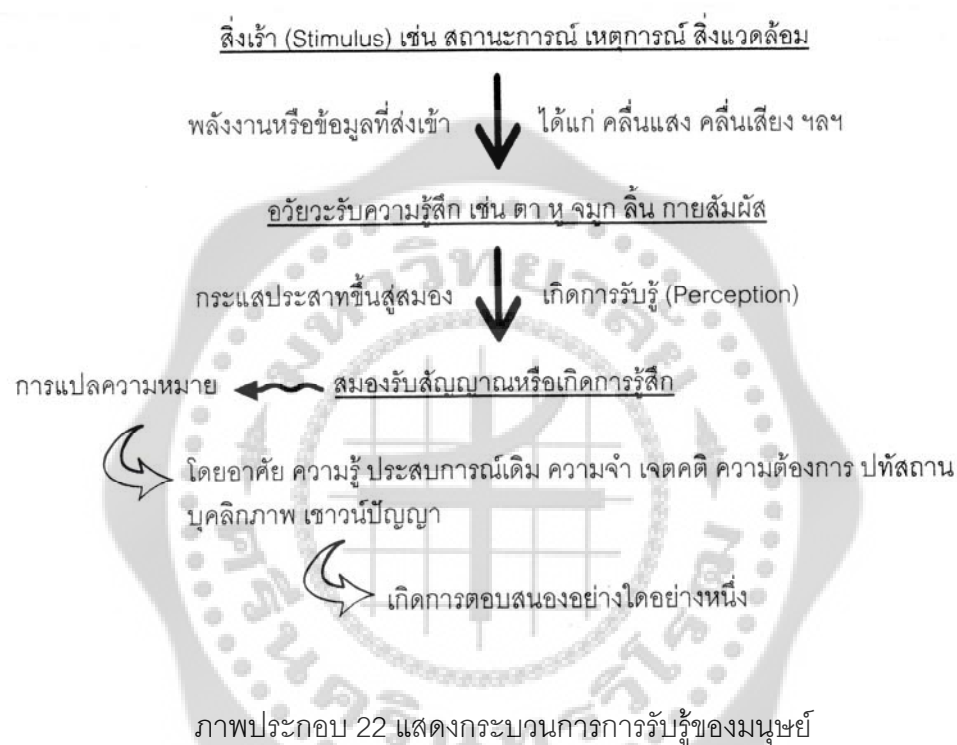
การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของการรู้จัก(Cognitive Structure) ของผู้เรียนให้ละเอียดและชัดเจนมากขึ้น เช่น คนที่เห็นภาพเขียนสีน้ำกับสีน้ำมันมีลักษณะที่เหมือนกัน ต่อมาเมื่อแบบแผนการเรียนรู้และการรู้จักของคนที่มีต่อสีน้ำและสีน้ำมันมีความชัดเจนขึ้น จึงได้เรียนรู้ว่าสีน้ำและสีน้ำมันแตกต่างกัน การเรียนรู้เช่นนี้ย่อมเกิดจากประสบการณ์ ซึ่งประกอบด้วยกรหยาบคายและรายละเอียดมาพิจารณา เมื่อคนดูจะต้องเรียนเรื่องที่ซับซ้อนมากขึ้น การรับรู้เป็นผลของการเรียนรู้ที่ผสมผสานกับความรู้สึกสัมผัส คนจะทราบรูปร่างลักษณะของสิ่งต่างๆ ล้อมรอบตัวจากอวัยวะรับสัมผัสว่าเป็นอะไร มีความหมายว่าอย่างไร การรู้จักสิ่งต่างๆ โดยผ่านอวัยวะสัมผัสนี้จัดเป็นการเรียนรู้ อย่างหนึ่ง เพราะมิใช่ว่าพอรับสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะสามารถรับรู้ได้ทันทีว่าสิ่งนั้นคืออะไร หากแต่จำเป็นต้องอาศัยการตีความหรือแปลความหมาย(Interpretation) จึงจำเป็นต้องเรียนรู้จึงจะสามารถรับรู้สิ่งเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น การรับรู้และการเรียนรู้จะต้องเกี่ยวเนื่องกันไปคือ เมื่อมีการรับรู้ก่อนแล้วจึงจะเกิดการเรียนรู้ หรือเพราะมีการเรียนรู้แล้วจึงทำให้การรับรู้ง่ายและเร็วขึ้นโดยทั่วไปแล้ว มักถือว่าการรับรู้เป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งหรือการเรียนรู้เป็นการรับรู้ประเภทหนึ่ง(เพราพรอน เปลีเยนกุ. 2542: 122)

5.2.2 การรู้สึกและการรับรู้(Sensation Perception)

การรู้สึกเป็นส่วนย่อยของการรับรู้ ที่ไม่สามารถแบ่งย่อยหรือลดลงไปกว่านี้ได้อีก มีลักษณะตรงไปตรงมามากกว่า มีความหมายน้อยกว่าการรับรู้ และไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของการเรียนรู้ ประสบการณ์ แรงจูงใจและอารมณ์ ส่วนการรับรู้เป็นขบวนการขั้นสูงขึ้นไปกว่าการรู้สึกภายใต้อิทธิพลของการเรียนรู้ ประสบการณ์ แรงจูงใจและอารมณ์

การรับรู้เป็นการกระตุ้นอวัยวะความรู้สึก ทำให้เกิดกระแสประสาทไปตามระบบประสาท ส่วนการศึกษาเรื่องความรู้สึกเน้นไปทางศึกษาโครงสร้าง และเส้นประสาทของอวัยวะรับความรู้สึก ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง นักจิตวิทยาบางท่านเชื่อว่า การที่มนุษย์บางคนไม่เข้าใจศิลปะประเภท

นามธรรม (Abstract Art) ในขณะที่บางคนสามารถซาบซึ้งได้กับศิลปะประเภทนี้ เป็นเพราะคนที่ซาบซึ้งได้นั้นมองภาพโดยใช้ความรู้สึก มิได้มองว่าภาพนั้นเป็นภาพอะไร ส่วนคนที่ไม่เข้าใจภาพอย่างนั้นเป็นเพราะเหตุว่า เรามองโดยใช้การรับรู้พยายามตีความหมายภาพออกมาว่า เป็นภาพอะไร การแยกความแตกต่างระหว่างความรู้สึก และการรับรู้เป็นสิ่งที่ยากมากเพราะขณะที่อวัยวะรับความรู้สึกทำงาน ก็จะเกิดการรับรู้ขึ้นด้วย ตามแผนภูมิรูปภาพด้านล่าง

อวัยวะแต่ละชนิดรับพลังงานได้เฉพาะอย่าง และมีพลังงานแต่ละชนิดมีความแตกต่างในตัวมันเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่างกัน การศึกษาพลังงานที่เป็นตัวกระตุ้นจึงเป็นการศึกษาขั้นที่ 1 การศึกษาโครงสร้างของอวัยวะรับความรู้สึก และระบบประสาทของมันเป็นการศึกษาขั้นที่ 2 การรับรู้มิได้เกิดจากกลไกของอวัยวะรับความรู้สึกโดยตรงไปตรงมาแต่จะต้องมีตัวประกอบอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การศึกษาการรับรู้ที่เกิดขึ้นจริงๆ จึงเป็นการศึกษาขั้นที่ 3 ในปัจจุบันเรื่องการแยกแยะความแตกต่างระหว่างการรู้สึก และการรับรู้ นักจิตวิทยาไม่ค่อยสนใจมากนัก แต่สนใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวกระตุ้นเชิงกายภาพกับการรับรู้ที่เกิดขึ้นมากกว่า

5.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้

ดังที่ได้ทราบกันแล้วว่า การรับรู้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของการเรียนรู้ ประสบการณ์แรงจูงใจ และอารมณ์การรับรู้จะถูกต้องเพียงใด หรือเกิดการรับรู้ในแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ ลักษณะของสิ่งเร้าและผู้รับรู้(ชม ภูมิภาค. 2523: 60-61)

ลักษณะของสิ่งเร้าการที่คนเราได้รับรู้สิ่งเร้าทันที และสิ่งเร้าที่จะทำให้เกิดการรับรู้ได้นั้น คือ สิ่งเร้าที่ดึงความตั้งใจของเราได้ สิ่งเร้าที่สามารถจะดึงดูดความสนใจได้จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. ความเข้มหรือขนาดของสิ่งเร้า(Intensity and Magnitude) คนเราย่อมรับรู้เสียงที่ดังมากกว่าเสียงที่ฟังแล้วเข้าใจความหมายไม่ได้ หรือป้ายโฆษณาสินค้าที่ดึงดูดความสนใจของคนเราได้มากนั้น จะต้องเป็นป้ายโฆษณาที่มีความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำซากจำเจทั้งในด้านรูปทรงและเนื้อหา เรื่องราว หรือมีลักษณะรูปทรง และเนื้อหาเรื่องราวที่กินใจคนดูในแง่มุมใดหรือมุมหนึ่ง

2. ระยะของสิ่งเร้า(Distance) คนเราจะสนใจสิ่งเร้า ที่อยู่ในระยะทางที่เหมาะสมพอควร ไม่ใกล้หรือไกลจนเกินไป

3. ลักษณะตัดกันของสิ่งเร้า(Contrast) เช่น ภาพและพื้น (Figure and Ground) ภาพควรใช้สีเด่น พื้นควรใช้สีจางลง หรือมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งเร้าที่เคยชินแล้ว เพื่อเรียกร้องความสนใจ เช่น การอ่านหนังสือ ภาพและตัวหนังสือบนหน้ากระดาษจะเป็นภาพ ส่วนพื้นหน้ากระดาษจะเป็นพื้น การมองสิ่งที่เป็นภาพหรือพื้น บางรูปเราจะมองเห็นสิ่งที่เป็นภาพมีลักษณะเด่นและแยกออกจากพื้นอย่างชัดเจน หรือจะมองเห็นความสัมพันธ์ของภาพ และพื้นที่สลัดกันได้

4. ลักษณะความใกล้ชิดของสิ่งเร้า(Proximity) สิ่งเร้าที่อยู่ใกล้ชิดกัน จะทำให้เกิดการจัดหมวดหมู่ให้เป็น

5. สิ่งที่ทำซ้ำๆกัน(Repetition) สิ่งเร้าใดก็ตามที่มีการเกิดหรือการกระทำซ้ำๆกันหลายครั้งมนุษย์จะรับรู้ได้เร็วกว่า

6. สิ่งที่มีความเคลื่อนไหว(Movement) สิ่งเคลื่อนไหวมนุษย์จะรับรู้ได้เร็วกว่าสิ่งที่ไม่เคลื่อนไหวหรืออยู่นิ่งในทางศิลปะและการออกแบบเรื่องราวของการเคลื่อนไหว สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ทั้งที่เป็นลักษณะเคลื่อนไหวจริง หรือการเคลื่อนไหวโดยกายภาพ(Physical Movement) และการเคลื่อนไหวลวง หรือการเคลื่อนไหวโดยการรู้สึกสัมผัส(Sensory Movement)

ทั้งนี้ นักจิตวิทยาได้ศึกษาแล้วสรุปถึงลักษณะของสิ่งเร้าที่จะทำให้มนุษย์เกิดการรับรู้ได้ดีกว่าจะต้องมีการจัดระเบียบของสิ่งเร้าให้เป็นระบบ(Perception is Organized) นักจิตวิทยาได้อธิบายว่า มนุษย์จะต้องมีการจัดระบบของข้อมูลที่จะรับรู้โดยการนำข้อมูลนี้มาจัดเป็นรูปแบบ(Pattern) และกฎเกณฑ์(Principles) ที่มีความหมายเพื่อจะได้ง่ายต่อการรับรู้ นักจิตวิทยาที่ศึกษาในเรื่องนี้ อย่างจริงจัง และมีผลงานเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปคือนักจิตวิทยา “กลุ่มเกสตัลท์(Gestalt)” โดยเขาได้

ให้ข้อเสนอว่าเมื่อมนุษย์รับรู้ข้อมูลย่อยๆหลายข้อมูลแล้วมนุษย์ต้องนำข้อมูลย่อยนั้นมารวมกัน เพื่อให้เกิดเป็นสิ่งที่มีความหมายและง่ายต่อการรับรู้ การจัดระบบเพื่อให้เกิดการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพมีดังต่อไปนี้

1. การจัดหมวดหมู่(Grouping) ซึ่งตามแนวคิดของนักจิตวิทยาเกสทอลท์(Gestalt)ได้กล่าวถึงเรื่องของการจัดหมวดหมู่ไว้ว่า มนุษย์จะจัดกลุ่มประเภทของข้อมูลเหล่านี้เข้าเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

- การสร้างสิ่งเร้าให้มีลักษณะที่มีความใกล้ชิด(Nearness or Proximity) สิ่งที่อยู่ใกล้กันจะถูกรับรู้ว่าเป็นกลุ่มหรือพวกเดียวกัน

- การสร้างสิ่งเร้าให้มีลักษณะที่มีความคล้ายคลึง(Similarity) ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เหมือนกันมันจะถูกจัดให้อยู่ในพวกเดียวกัน

- การสร้างสิ่งเร้าให้มีลักษณะที่มีความต่อเนื่องกัน(Continuity) สิ่งเร้าที่มีความต่อเนื่องกับมนุษย์มักจะจัดรวมเข้าอยู่ในพวกเดียวกัน

- การสร้างสิ่งเร้าให้มีลักษณะที่มีความสมบูรณ์(Closure)เมื่อคนมองแล้วจินตนาการสร้างสรรค์รูปแบบขึ้นมาเอง หรือกฎแห่งแนวโน้มที่จะมองรูปในแง่ดี(Pragnanz) สิ่งเร้าใดก็ตามที่ยังขาดความสมบูรณ์หรือยังหาข้อยุติไม่ได้ มนุษย์มักจะรับรู้ให้เป็นภาพที่สมบูรณ์ โดยเติมให้สมบูรณ์ตามประสบการณ์เดิมของตน

2. ภาพและพื้น(Figure and ground) ในขณะที่มนุษย์มีสิ่งให้เลือกรับรู้มากมาย สิ่งใดที่ได้รับ ความสนใจหรือการรับรู้มากที่สุดก็จะปรากฏเด่นชัดเป็นภาพ(Figure) สิ่งอื่นที่ไม่ได้รับความสนใจหรือกระตุ้นความสนใจได้น้อยกว่าก็จะกลายเป็นพื้น(Ground) ลักษณะการรับรู้เป็น “ภาพ” หรือ “พื้น” นี้ สามารถเปลี่ยนกลับกันได้อยู่ตลอดเวลาตามความเปลี่ยนแปลงความสนใจและความต้องการ มนุษย์(แสงเดือน ทวีสิน. 2545: 115)

5.2.4 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้รับรู้

นอกจากการจัดระบบของข้อมูลของผลงานตามทฤษฎีเกสทอลท์แล้ว ซึ่งเราอาจจะถือเป็นปัจจัยภายในของตัวผลงาน ส่วนอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรับรู้อีกประการหนึ่งก็คือปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งผู้รู้ เราอาจถือเป็นปัจจัยภายนอกตัวผลงาน เราอาจจะแบ่งได้ออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านกายภาพ คือ ลักษณะความผิดปกติหรือความปกติของประสาทสัมผัสของผู้รับรู้ เช่น หู ตา จมูก ลิ้น และการรับสัมผัสอื่น ๆ หากสิ่งเหล่านี้ผิดปกติไปก็ย่อมมาทำให้การรับรู้จากสัมผัสในครั้งนั้นผิดไป เช่น เราทานของหวานก่อนแล้วไปทานส้ม เราจะรู้สึกที่ส้มนั้นไม่หวานมีความเปรี้ยวมากกว่าปกติ เหมือนกับเราทานของเปรี้ยวก่อนแล้วมาทานของหวานเราจะรู้สึกที่น้ำตาลจะหวานมากขึ้นอย่างผิดปกติ

2. ด้านจิตวิทยา คือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

- ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม(Experience) ดังที่กล่าวในตอนต้นว่ากระบวนการรับรู้ นั้น เป็นการแปลความหมายหรือการตีความ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้เดิมหรือ ประสบการณ์ที่ผ่านมาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังสัมผัสอยู่นั้น ซึ่งถ้าหากประสบการณ์ เดิม หรือความรู้เดิมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งใหม่ที่กำลังสัมผัสอยู่นั้นมาก เราก็แปลความหมายได้ ไกล่เคียงขึ้นหรือถูกต้องมากขึ้น ในทางกลับกันถ้าประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมนั้นมีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังสัมผัสอยู่นั้นน้อย เราก็จะแปลความหมายได้ไกล่เคียงน้อยลงถูกต้องน้อยตาม ไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองเมื่อไปพบกับกระบือที่ยืนอยู่กลางทุ่งนา และเด็ก คนนั้นไม่เคยพบเห็นมาก่อนเด็กก็จะไม่สามารถแปลความหมายได้เลยว่า สัตว์ที่กำลังยืนอยู่กลางทุ่งนา นั้นเขาเรียกว่าอะไรเด็กบางคนอาจจะเรียกว่าวัวก็ได้หรือบางคนอาจจะเรียกว่าม้าก็ได้ เหล่านี้เป็นต้น

- ความต้องการ(Need) ความต้องการของคนเราแต่ละคนไม่เหมือนกันแม้แต่ความ ต้องการของคนคนเดียวก็ไม่ได้เหมือนกันได้ ซึ่งสภาพการณ์ต่างๆภายในตัวเขาเป็นผู้กำหนด และสิ่ง เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการรับรู้ได้ เช่น นักเรียน 2 คน มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะในด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและด้านอื่นๆ มีแตกต่างกันอย่างเดียว ณ เวลานั้น ก็คือ คนหนึ่งอึดอีกคนหนึ่งหิว ทั้งสองคนกำลังเรียนวิชาเดียวกันพร้อมกัน นักเรียนคนไหนที่อึดจะมีใจจดจ่อ ในบทเรียนนั้นๆ ได้ดีกว่าเด็กนักเรียนที่กำลังหิวจัดซึ่งกำลังเครียดด้วยความหิวและต้องการอาหารมา แก้ความหิว จากลักษณะดังกล่าวนี้จะทำให้ทั้งสองคนรับรู้เนื้อหาสาระในบทเรียนนั้นๆ ได้ไม่ เท่ากัน

- ทักษะคติ(Attitude) ทักษะคติจะเป็นเครื่องเลือกรับสิ่งเข้า เช่น การชื่นชมงานศิลปะ บางคนชอบผลงานที่มีรูปแบบเหมือนจริง(Realistic) มักจะปฏิเสธศิลปะรูปแบบนามธรรม(Absract)

- ภาวะของอารมณ์(Emotion) อารมณ์เป็นสิ่งที่กำหนดความสามารถในการรับรู้ เพราะนักสรีระวิทยาเชื่อว่าคนเราหากมีความเครียดมาก กล้ามเนื้อและประสาทจะมีความต้าน ทงการร่อนเวียนกระแสประสาทสูง ทำให้เกิดการรับรู้ไม่ได้ เช่น เวลาเรารู้สึกโกรธหรือโมโหขึ้นมา บางครั้งจะเห็นว่าเราจะรับรู้และจดจำอะไรไม่ได้เลยหรือหากรับรู้ได้ก็เป็นการรับรู้ที่ผิดพลาดไม่สมบูรณ์ หรือคนเราเวลาเมาสุรา(ขั้นที่เมามากๆ)สภาวะทางอารมณ์ไม่ปกติ เวลาใครพูดหรือบอกกล่าวอะไรเรา อาจจะเพียงแค่ได้ยิน แต่เรามีอาจจดจำสิ่งที่คนอื่นบอกกล่าวได้

- ลักษณะของวัฒนธรรม(Culture) สังคมแต่ละสังคมมักจะมีขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีและค่านิยมที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการรับรู้บางอย่างเรามักจะใช้กรอบแห่งการอ้างอิง(Frame of reference) ที่แตกต่างกันมาประกอบพิจารณาการแปลความหมายหรือตัดสินสิ่งที่พบเห็น เช่น สังคมไทยคนไทยจะมีค่านิยมในเรื่องของดอกมะลิว่าเป็นดอกไม้ที่มีคุณค่ามีความหมายต่อความรู้สึก ของคนไทย เป็นดอกไม้ที่แทนค่าของความรักของแม่ที่มีต่อลูก แต่หากดอกมะลิไปอยู่ในสังคมตะวันตก คุณค่าของดอกมะลิก็อาจจะไร้คุณค่าสำหรับชาวตะวันตกก็เป็นได้

5.2.5 การรับรู้ทางทัศนศิลป์

โดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนต่างมีปฏิกิริยาตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจ ต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบต่อประสาทสัมผัสต่างๆ ที่มีอยู่ในร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส การดมกลิ่น การได้ยินเสียง การลิ้มรสชาติ หรือการมองเห็น ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะเรื่องการมองเห็นเป็นหลัก เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการรับรู้ผลงานทางทัศนศิลป์ (Visual Art)

ในปกติชีวิตประจำวันดวงตาของมนุษย์จะทำหน้าที่มองเห็นสิ่งต่างๆ ในขณะที่เรายังตื่นอยู่ ซึ่งการมองเห็นแต่ละครั้งนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับการรับรู้เสมอไป ซึ่งหมายความว่าเราไม่ได้ใส่ใจหรือให้ความสำคัญกับทุกสิ่งทุกอย่างที่เรามองเห็นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอารี สุทธิพันธุ์ ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

เมื่อเราเดินข้ามถนน ความมุ่งหมายของเราต้องการที่จะข้ามไปอีกฟากหนึ่งเพื่อต่อรถสายอื่น เราเพียงมองดูให้แน่ใจว่าไม่มีรถวิ่งผ่านมา ถนนที่เราจึงเดินข้ามโดยไม่ทราบถึงรถที่ผ่านหน้าเราเป็นสีอะไร มีคนนั่งอยู่กี่คน การมองเห็นลักษณะนี้ไม่มีความมุ่งหมายอย่างอื่นเป็นการมองธรรมดา (Looking) หรือขณะที่เราเดินผ่านต้นไม้ บังเอิญพบงู การพบนั้นก็เป็นแต่การมองเห็นเท่านั้น

ในลักษณะเดียวกันถ้าเรารู้ว่ารถที่ผ่านเราไปนั้นมีคนนั่งกี่คน สีอะไร กม.เท่าไร วิ่งเร็วประมาณกี่กม.ต่อชั่วโมง หรือทราบแน่ชัดว่าที่เรพบนั้นเป็นงูอะไร มีพิษหรือไม่ การพบเห็นนั้นเรียกว่าการเห็น (Seeing) เพราะสามารถเข้าใจส่วนละเอียดรู้ว่าอะไรเป็นอะไรด้วย (อารี สุทธิพันธุ์, 2540: 145-146)

จากข้อความข้างต้นพบว่า การรับรู้ทางสายตา (Visual perception) ของมนุษย์นั้นจะสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยกระบวนการสำคัญ 3 ขั้นตอนคือ

1. การรับข้อมูล
2. การแยกแยะ
3. การสรุป

กระบวนการรับรู้ทางสายตา เริ่มต้นเมื่อมนุษย์รับเอาข้อมูลที่มองเห็น ผ่านเข้าสู่ภายในช่องตา ซึ่งในขณะนั้นจะประกอบไปด้วยเส้นประสาทจำนวนมาก สำหรับทำหน้าที่จัดการแยกแยะข้อมูลที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสี การเคลื่อนไหว ขนาด พื้นผิว ระยะทาง หรืออื่นๆ ก่อนที่จะนำข้อมูลส่งตรงเข้าสู่สมอง เพื่อแปลความหมายตลอดจนสรุปผลในสิ่งที่เรามองสนใจ

เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าในสถานะการณ์เดียวกัน เราจะไม่สามารถรับรู้ข้อมูลจากการมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้เหมือนกับคนอื่นทั้งหมด ทั้งนี้การรับรู้ทางสายตาเกิดขึ้นเฉพาะกับสิ่งที่เรามีความสนใจ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องในขณะนั้นเป็นสำคัญ ดังที่ ริตา กิลเบิร์ต (Rita Gilbert) ได้ยกตัวอย่างในเรื่องนี้ไว้ว่า

“สมมติในสถานะการที่คุณขับรถผ่านถนนที่มีการจราจรติดขัดรอบด้านของคุณเต็มไปด้วยความวุ่นวายของการจราจร ซึ่งยอมมีผลต่อการมองของคุณ ในขณะที่คุณมองทุกสิ่งรอบตัวนั้น สมองของคุณได้รับอะไรเข้าไปบ้าง เมื่อคุณขับรถ คุณจะมองป้ายและสัญญาณไฟจราจรเพราะมันมีผลต่อความปลอดภัยของคุณ หรือในขณะที่คุณหิว ความสนใจของคุณจะอยู่ที่ป้ายร้านอาหารหรือภัตตาคารมากกว่าสิ่งอื่น” (Rita Gilbert. 1995: 11)

มาถึงตรงนี้อาจสรุปได้ว่า สมองมีความสำคัญมากกว่าสายตา ในการทำหน้าที่ตัดสินใจหรือควบคุมการรับรู้ที่เกิดจากการมอง การที่เรามองเห็นภาพๆเดียวกัน แต่กลับมีความหมายแตกต่างกันไปเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าภาพที่เรามองเห็นนั้นยังคงที่ หากแต่การรับรู้ของเราต่างหากที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการรับรู้อาจทำให้เราเห็นหรือไม่เห็นในสิ่งที่ปรากฏอยู่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น แสงสว่าง ตำแหน่งของผู้ดู ระยะทาง รวมทั้งปัจจัยภายในเช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความต้องการ ความลำเอียงหรือการสังเกต เป็นต้น

การรับรู้ทางสายตามีผลโดยตรงต่อความคิด และการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ รอบตัวที่เรามองเห็นได้ ซึ่งรวมไปถึงการรับรู้และเข้าใจในผลงานทัศนศิลป์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ทางด้านคุณค่าทางความงาม ความงามซาบซึ้ง หรือภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในผลงาน ซึ่ง อารี สุทธิพันธุ์ ได้กล่าวถึงการรับรู้ที่ผลต่องานทัศนศิลป์ไว้ที่น่าสนใจว่า

“มนุษย์ตอบสนองของผลงานศิลปะที่มองเห็นเป็นความรู้สึกตามปริมาณของรูปร่างระนาบผิว และมวลที่ปรากฏให้เห็น โดยที่รูปร่างระนาบผิวและมวลนั้นได้รับการจัดประกอบกันอย่างเหมาะสมสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งจะให้ความรู้สึกเบิกบานพอใจ และความรู้สึกเบิกบานพอใจจากการจัดอย่างเหมาะสมนี้คือความงาม” (อารี สุทธิพันธุ์. 2535: 113)

ในการรับรู้ที่เกิดขึ้นกับผลงานทัศนศิลป์แต่ละชิ้นนั้น เราสามารถมองเห็นและแบ่งส่วนของ การรับรู้ที่มีผลต่อผลงานออกเป็น

ส่วนเนื้อหาเรื่องราว(content) หมายถึงส่วนที่แสดงให้เราเห็นความหมายของผลงาน ว่ามีเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอะไร ไม่ว่าจะเป็นภาพมนุษย์ สัตว์ ทิวทัศน์ หรืออื่นๆ ทั้งนี้อาจแสดงออกให้เห็นตามแบบที่เป็นจริงในธรรมชาติ การลดทอนจากความเป็นจริงตามธรรมชาติ หรือการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติ

ส่วนประกอบทางทัศนศิลป์(visual elements) หมายถึงส่วนประกอบต่างๆที่นำมาประสานกันให้เกิดเป็นคุณค่าจาก ความสัมพันธ์หรือความขัดแย้งทางโครงสร้างโดยรวมของผลงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นความสมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ด้วยการใช้ จุด เส้น สี แสงเงา พื้นผิว ขนาด ทิศทาง หรือตำแหน่ง เป็นต้น

ในความเป็นจริงและมนุษย์จะสามารถรับรู้และเข้าใจ ในรูปแบบผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงออกในลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติได้ล่าช้าที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและประสบการณ์โดยตรงของมนุษย์ แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงไม่สามารถที่จะรับรู้ ตลอดจนเกิดความเข้าใจที่ตรงกันได้ทั้งหมด

ดังนั้นหากเราต้องการให้เกิดการรับรู้ ที่มีความสัมพันธ์กับผลงานทางทัศนศิลป์มากเท่าไร ก็ควรที่จะเปิดใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ให้กว้างมากที่สุด เพราะคงจะไม่มีรับรู้ใดที่เกิดขึ้นได้หากทั้งสองฝ่ายต่างพูดพร้อมๆกัน ทั้งนี้เพื่อให้ความสามารถในการรับสารที่ส่งออกมาจากผลงานทัศนศิลป์เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ และส่งผลให้เกิดการรับรู้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่นำเราเข้าไปใกล้ความเป็นจริงให้ได้มากที่สุด

5.3 จิตวิทยากับการออกแบบ

เมื่อก้าวถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ในสังคมสมัยปัจจุบันมีอยู่ 2 ตระกูล คือ

1. Stimulus – Response Associationism
2. Gestalt – Field

ทฤษฎีการเรียนรู้ทั้งสองตระกูลนี้มีพัฒนาการมาตลอดศตวรรษที่ 20 กล่าวเฉพาะจิตวิทยาตระกูล “Gestalt” จิตวิทยาตระกูลนี้เกิดขึ้นในเยอรมัน คนสำคัญที่พัฒนาจิตวิทยาตระกูลนี้ได้แก่ Max Wertheimer(1880-1941) Wolfgang Kohler(1887-) Kurt Koffka(1886-1941) และ Kurt Lewin (1889-1947)

นักจิตวิทยา Gestalt-Field เห็นว่าปรากฏการณ์ทางการเรียนรู้นั้นย่อมเกี่ยวพันโดยใกล้ชิดกับการรับรู้(Perception) ดังนั้นจึงให้คำจำกัดความการเรียนรู้ว่าเป็นการจัดระเบียบของการเรียนรู้ของผู้เรียน การรับรู้ที่เรียกว่าอีกอย่างหนึ่งว่า “Field”

คำว่า “เกสตัลท์(Gestalt)” เป็นภาษาเยอรมัน ซึ่งวงการจิตวิทยาได้แปลความหมายไว้เดิมแปลว่า “แบบหรือรูปร่าง(Gestalt = form or pattern)” ต่อมาปัจจุบันเปลี่ยนคำว่าเกสตัลท์ว่า “เป็นส่วนรวมหรือส่วนประกอบทั้งหมด(Gestalt = Thewholeness)” ส่วน ชมภูมิกาค(2523 : 143) กล่าวว่า ในภาษาอังกฤษไม่มีคำที่จะมีความหมายตรงกับคำว่า “Gestalt” แต่มีคำหนึ่งที่พอจะมีความหมายที่ใกล้เคียงแทนกันได้ก็คือ คำว่า “Configuration”

ผู้ที่ถือได้ว่าเป็นผู้ก่อกำเนิดจิตวิทยาเกสตัลท์นี้ คือ นักจิตวิทยา Max Wertheimer นักปรัชญาชาวเยอรมันอธิบายได้เป็นภาษาเยอรมันว่า “Gestalt” หมายถึง การจัดกระสวนเป็นระบบนั้น หมายความว่า การจัดระบบเข้าเป็นส่วนรวมจะแตกต่างกับการรวมส่วนต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน พูด่ง่ายๆ ก็คือว่า การศึกษาส่วนต่างๆซึ่งประกอบเป็นส่วนรวมนั้นจะไม่สามารถทำให้เข้าใจสิ่งนั้น ยกเว้นจะต้องศึกษาเป็นส่วนรวมเสียก่อน ความคิดเช่นนี้จริงๆแล้วมีบางคนบอกว่าเป็นความคิดที่พบในหนังสือสมัยโสเครตีส (Socrates) เสียอีก(ชม ภูมิกาค. 2523: 141-142)

ทั้งนี้ในศตวรรษที่ 19 ก่อน Wertheimer นั้นมี Ernst Mach(1838-1916) เชื่อว่าจิตวิทยานั้นยังมีการรู้สึกทางประสาทสัมผัส(Sensations) เข้าเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความจริงทางกายภาพก็ได้

“คนเมื่อเห็นจุด 3 จุดบนกระดาษอาจจะมองเห็นว่าเป็นมุมของสามเหลี่ยม ซึ่งความจริงแล้วแต่ละจุดนั้นไม่ได้มีลักษณะแสดงให้เห็นความเป็นสามเหลี่ยมเลย แต่เมื่ออยู่รวมกันเป็นตำแหน่งเช่นนี้แล้วทำให้เป็นสามเหลี่ยมไปได้”(ชม ภูมิภาค. 2523: 142)

ส่วน Christian von Ehrenfels(1859-1932) มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับ March ว่า การรับรู้(Perception) ทุกอย่างนั้น คุณภาพที่ออกมาจะมากกว่าสิ่งที่ทางกายภาพรับรู้คุณภาพที่ออกมาจะผกผันสิ่งต่างๆ เช่น รูปร่าง ความหมาย เข้าไปในวัตถุทางกายภาพด้วยความคิดดังกล่าวข้างต้น Wertheimer ได้รวบรวมกฎเกี่ยวกับการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

1. กฎแห่งแนวโน้มที่จะมองรูปในแง่ดี(Law of Pragnanz) ความหมายว่าเมื่อคนเรามองสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งไม่เป็นระเบียบนัก เขาจะจัดระเบียบของสิ่งนั้นให้ดีที่สุด ตัวอย่างเช่น การจัดกลุ่มดาวเป็นรูปหมี รูปสุนัข ฝูงลูกไก่ เหล่านี้เป็นต้น เป็นความพยายามที่จะให้สิ่งต่างๆอยู่ในความสมดุล ถ้าเปรียบกับกฎทางวิชาฟิสิกส์ก็เท่ากับ “กฎแห่งความสมดุล(Law of Equilibrium)”

2. กฎแห่งความคล้ายคลึง(Law of Similarity) หมายความว่า รูปหรือวัตถุซึ่งมีความคล้ายคลึงกันมักจะรวมกลุ่มเป็นอันเดียวกัน

3. กฎแห่งความใกล้ชิด(Law of Proximity) หมายความว่า รูปหรือวัตถุซึ่งอยู่ใกล้กันมักจะมองเห็นว่าอยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือเป็นพวกเดียวกัน

4. กฎแห่งความสมบูรณ์(Law of Closure) หมายความว่า พื้นที่ซึ่งปิดล้อมจะมีความคงทนถาวรกว่าสิ่งที่ไม่ได้ปิดล้อมตัวอย่าง เช่น เราลากเส้นรอบวงเพียงประมาณ 340° จะเห็นเป็นวงกลม

5. กฎแห่งความต่อเนื่อง(Law of good Continuation) นั้นมีความหมายคล้ายกับ Closure นั่นคือ เงามองเส้นตรงซึ่งขาดตอนเป็นเส้นตรงหรือมองวงกลมซึ่งเส้นรอบวงขาดตอนเห็นเป็นวงกลม ประหนึ่งว่าเส้นรอบสมบูรณ์ไม่มีเส้นขาดตอน

6. กฎแห่งความแปรเปลี่ยนไปตามบริบท(Law of Membership Character) ความหมายว่า ส่วนย่อยๆของส่วนใหญ่นั้นจะไม่มีลักษณะคงที่ จะมีคุณลักษณะอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับส่วนรวมที่มันอยู่ เช่น สีต่างๆ นั้นจะมีลักษณะผิดไปหากมันอยู่ในกลุ่มสีแบบต่างๆ เช่นสีเหลืองวางอยู่บนสีดำย่อมมีคุณลักษณะต่างกับสีเหลืองที่วางอยู่บนสีส้ม

ศิษย์ชาวเยอรมันสองคนของ Wertheimer ซึ่งถือว่าเป็นผู้เผยแพร่ความคิด และวางรากฐานจิตวิทยา Gestalt ในสหรัฐอเมริกาคือ Wolfgang Kohler และ Kurt Koffka kohler มีชื่อเสียงเนื่องจากการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของลิงชิมแปนซี(The Mentality of Apes, 1925) เขาได้ทดลองตรวจสอบ

สมมติฐานของ Thorndike ที่ว่าการเรียนรู้เป็นการลองผิดลองถูก จากสิ่งนี้การตอบสนองที่ถูกต้องจะถูกประทับเข้าไปทีละน้อยๆ Kohler จึงสรุปว่ากฎการเรียนรู้ของ Thorndike นั้นยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ ในหนังสือของ Koffka ชื่อ “Growth of the Mind(1924)” ก็ได้วิจารณ์การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกของ Thorndike เอาไว้โดยละเอียดทีเดียว Koffka มิใช่แต่วิจารณ์ Thorndike เท่านั้น แต่ยังวิจารณ์ความคิดของพวกเขาพฤติกรรมนิยมเอาไว้มากทีเดียว

นักจิตวิทยาที่สำคัญอีกคนหนึ่งของกลุ่มเกสโตลท์คือ Kurt Lewin เป็นชาวเยอรมันเช่นกัน เป็นผู้ได้รับอิทธิพลจาก Gestalt Psychology ได้คิดเพิ่มความคิดใหม่บัญญัติศัพท์ใหม่อีก นับว่าเป็นผู้พัฒนา Field Psychology ประเภทหนึ่งซึ่งทั่วไปเรียกว่า “Topological and Vector Psychology” เป็นศัพท์ที่ได้มาจากทางเรขาคณิตและกลศาสตร์ Lewin ได้ใช้เวลาบั้นปลายของชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกา มีลูกศิษย์มากมาย จิตวิทยาของเขานั้นนับว่าเป็น Field Psychology ซึ่งก้าวหน้าและมีระบบมากที่สุด จากผลการศึกษาทดลองของนักจิตวิทยา Gestalt-field นี้จึงทำให้ความคิดของพวกเขา S-R Associationist ซึ่งยึดทฤษฎีง่าย ๆ เป็นฐานนั้นไม่เพียงพอที่จะอธิบายการเรียนรู้ของมนุษย์ได้ (ชม ภูมิภาค. 2523: 142-143)

ทั้งนี้ จากกฎเกี่ยวกับการรับรู้ทั้ง 5 กฎดังกล่าวข้างต้นของ Wertheimer ถูกนำไปสรุปเหลือเพียง 5 กฎ และนำไปใช้ในการจัดระเบียบแบบแผนการรับรู้หรือการจัดหมวดหมู่(Law of Organization)

1. กฎแห่งความแน่นอนชัดเจน(Law of Pragnanz) เมื่อต้องการให้มนุษย์เกิดการรับรู้ในสิ่งเดียวกันต้องกำหนดองค์ประกอบขึ้น 2 ส่วน คือ

- ภาพหรือข้อมูล(Figure or Information) ที่ต้องการให้สนใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในขณะนั้น
- ส่วนประกอบหรือพื้นฐานของการรับรู้(Background of Ground) เป็นสิ่งแวดล้อมที่

ประกอบอยู่ในการเรียนรู้นั้นๆ แต่ผู้สอนยังมีต้องการให้ผู้เรียนสนใจในขณะนั้นปรากฏว่า วิธีการแก้ปัญหาโดยกำหนด Figure และ Background ของเกสโตลท์ที่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เพราะสามารถทำให้มนุษย์เกิดการรับรู้ด้วยการรับรู้อย่างเดียวกันได้

บางครั้ง Figure อาจเปลี่ยนเป็น Ground และ Ground อาจเปลี่ยนเป็น Figure ก็ได้ ถ้าผู้สร้างหรือผู้นำเสนอเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการให้ผู้รับรู้หรือกลุ่มเป้าหมาย เบนความสนใจไปตามที่ตนต้องการ

จะเห็นได้ว่า ภาพเดียวกันคนบางคนยังเห็นไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละคน อิทธิพลของประสบการณ์ที่มีต่อการรับรู้ภาพและพื้น การมองเห็นรูปเป็นภาพ(Figure) และพื้น(Ground) สลับกันนั้นตามทฤษฎีของกลุ่มเกสโตลท์เชื่อว่า การรับรู้ในลักษณะเช่นนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคลเป็นสำคัญ หรือประสบการณ์เดิมของบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้ภาพและพื้นหรือภาพสองนัย

เรื่องนี้ มีงานวิจัยที่น่าสนใจคือ งานวิจัยของ ลีเปอร์(Leeper. 1935) ได้ทดลองเกี่ยวกับอิทธิพลของประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อภาพสองนัย โดยทดลองกับนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เป็นภาพ

ภาพประกอบ 23 ภาพสองนัย

ที่มา: กฎแห่งความแน่นอนหรือชัดเจน. (2554: ออนไลน์).

การทดลองของ ลีเปอร์(Leeper 1935)

ภาพ A เป็นภาพสองนัย

ภาพ B เป็นภาพหญิงสาว

ภาพ C เป็นภาพหญิงชรา

ลีเปอร์ได้แบ่งนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ให้อ่านภาพ A เป็นเวลา 25 วินาที

กลุ่มที่ 2 ให้อ่านภาพ C เป็นเวลา 30 วินาที และให้อ่านภาพ A ต่อ อีก 15 วินาที

กลุ่มที่ 3 ให้อ่านภาพ B เป็นเวลา 30 วินาที และให้อ่านภาพ A ต่อ อีก 15 วินาที

ผลการทดลอง

กลุ่มที่ 1 ที่ให้อ่านเฉพาะภาพ A (ภาพสองนัย) ภาพเดียว เป็นเวลา 25 วินาที มีนักศึกษาบอกว่าเป็นภาพหญิงสาว 60% มีนักศึกษาบอกว่า เป็นภาพหญิงชรา 40%

กลุ่มที่ 2 ที่ให้ดูภาพ C (หญิงชรา) ก่อน เป็นเวลา 30 นาที แล้วจึงให้ดูภาพ A (ภาพสองนัย) ต่ออีกเป็นเวลา 15 นาที มีนักศึกษาเห็นภาพ A เป็นหญิงชรา 95% มีนักศึกษาเห็นภาพ A เป็นหญิงสาว 5%

กลุ่มที่ 3 ที่ให้ดูภาพ B (หญิงสาว) ก่อน เป็นเวลา 30 นาที แล้วจึงให้ดูภาพ A (ภาพสองนัย) ต่ออีกเป็นเวลา 15 นาที มีนักศึกษาเห็นภาพ A เป็นหญิงสาว 100% มีนักศึกษาเห็นภาพ A เป็นหญิงชรา 0%

2. กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) หมายถึง เมื่อเรามองเห็นสิ่งต่างๆที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยธรรมชาติของเราแล้วเราจะมีความคิดและรู้สึกรู้ว่าเป็นพวกเดียวกับเราจึงมักจะจัดกลุ่มเข้าด้วยกัน ซึ่งเราพิจารณาสีเหล่านี้จากส่วนประกอบที่เรามองเห็นไม่ว่าจะเป็นเส้นรูปร่างรูปทรง ขนาด สี พื้นผิว ตำแหน่งของบริเวณว่าง มุม และน้ำหนักสี สิ่งต่างๆย่อมมีความคล้ายคลึงกันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งนักออกแบบเองมีความจำเป็นที่จะต้องสังเกตมองให้เห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งให้ได้ และสร้างความคิดรวบยอดในสภาพการณ์ของความคล้ายคลึงให้เกิดภาพในใจ และพร้อมที่จะถ่ายทอดออกเป็นผลงานการออกแบบได้ เราจะเห็นว่าการที่การรับรู้ของเราพยายามที่จะจัดภาพให้เป็นหมวดหมู่ มันจะเป็นไปได้ทั้งกฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) และกฎแห่งความใกล้ชิด (Proximity) เข้ามาช่วยกล่าวคือมีการพิจารณาถึงลักษณะในแง่มุมต่างๆของภาพว่ามีความคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกัน แล้วนำมาไว้เป็นหมวดหมู่หรือกลุ่มเดียวกัน

3. กฎแห่งความต่อเนื่อง (Law of Continuation) หมายถึง ธรรมชาติของการมองของมนุษย์มักจะมองดูลักษณะของสิ่งต่างๆที่มีลักษณะการวางเรียงต่อกันไปในทิศทางต่างๆ ให้เกิดความต่อเนื่องกันไป โดยเฉพาะการวางเรียงในลักษณะแนวโค้งหรือเส้นตรง ยิ่งลักษณะของรูปร่างรูปทรงเหล่านั้นมีลักษณะที่มีความสัมพันธ์กลมกลืนกัน ขาดปัจจัยที่เป็นสิ่งกีดขวาง ก็ยิ่งจะทำให้การรับรู้ในครั้งนั้นเป็นไปอย่างนุ่มนวล ไม่สะดุด อีกทั้งช่วยให้เกิดความต่อเนื่องและช่วยเน้นการเคลื่อนไหวและความมีพลังบนพื้นภาพเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี

4. กฎแห่งความสมบูรณ์หรือกฎการประสานกันสนิท (Law of Closure) หมายถึง การรูปที่เรามองเห็นมีสภาพที่ไม่สมบูรณ์เพราะเราออกแบบไม่ให้เต็มเต็ม มีบางส่วนของรูปที่ขาดหายไป รูปทรงเปิดและรูปทรงปิด (Closed & Opened Form) เราถือว่าเข้าข่ายในหลักการนี้ ภาพเหล่านี้แม้ว่าไม่มีความสมบูรณ์แต่ความไม่สมบูรณ์นั้นไม่อาจทำลายการรับรู้ของเราได้ เพราะโดยธรรมชาติของการมองคนเรามีแนวโน้มที่จะต่อเติมส่วนที่ขาดหายไปของภาพ ให้เกิดเป็นภาพที่สมบูรณ์ได้

5. กฎแห่งความใกล้ชิด (Proximity) หมายถึง เมื่อมนุษย์มองเห็นสิ่งที่อยู่ในสภาพที่ใกล้ชิดติดต่อกัน โดยธรรมชาติแล้วการแปลความของสมองจะแปลออกมาว่าเป็นสิ่งที่เป็นกลุ่มหรือพวกเดียวกัน เป็นผลต่อการรับรู้ว่าเป็นรูปเดียวกันหรือเป็นหมวดหมู่เดียวกัน สุดท้ายจะเป็นการแปลความหมายของข้อมูลที่รับรู้ว่าเป็นสิ่งนั้นหรือเป็นสิ่งนี้

ทั้งนี้กฎแห่งความใกล้ชิดทำให้เกิดผลแห่งการรับรู้ต่างๆที่นำมาใช้ในการออกแบบโดยทั่วไป

- (1) ความใกล้ชิดเป็นเงื่อนไขที่ง่ายที่สุดสำหรับจัดหมวดหมู่ขององค์ประกอบ
- (2) ความใกล้ชิดกันทำให้เกิดพลังการดึงดูดความสนใจ ในระหว่างส่วนประกอบของภาพต่างๆ
- (3) เมื่อวัตถุหรือภาพเกิดความใกล้ชิดกัน ย่อมปลูกเร้าให้เกิดผลต่อความรู้สึกว่าเกิดความมั่นคงและปะติดปะต่อได้อย่างมีเหตุผลในงานนั้นๆ(ประชิด ทิถบุตร. 2530: 57)

ลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้ของGestalt

การรับรู้(Perception) หมายถึง การแปลความหรือการตีความต่อสิ่งเร้าของอวัยวะสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้นและกายสัมผัส การตีความมักอาศัยประสบการณ์เดิม ดังนั้น แต่ละคนอาจจะตีความแตกต่างกันได้ การรับรู้นี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ส่วนแรกคือ “ภาพ(Figure)” หมายถึง ส่วนสำคัญที่ต้องเน้นให้เกิดการรับรู้ และส่วนที่ 2 คือ “พื้น(Ground)” หมายถึง ส่วนประกอบที่ทำให้ภาพเด่นชัดขึ้น

การหยั่งรู้(Insight) หมายถึง การเรียนรู้หรือการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองโดยการตระหนักรู้ด้วยตนเองอย่างฉับพลันทันทีทันใด(ความคิดแวบ) สามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ซึ่งความสามารถในการหยั่งรู้เพิ่มขึ้น

สรุปความเชื่อของกลุ่มเกสตัลท์ เราจะรับรู้สิ่งรอบๆตัวเราในลักษณะที่มีความหมายและในรูปของส่วนรวมทั้งหมดไม่ได้รับรู้เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งเร้าเฉพาะอย่างในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น การรับรู้สิ่งนั้นเป็น คน รถ ต้นไม้ ดอกไม้ในลักษณะที่มีความหมายทั้งหมดทั้งรูปร่าง ไม่ได้เลือกรับรู้เฉพาะเส้น สี หรือส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าส่วนรวมทั้งหมดเป็นสิ่งที่มีความหมายมากกว่าการรวมส่วนย่อยๆเข้าด้วยกัน

จิตเป็นผู้กระทำให้เกิดข่าวสาร ความรู้และกำหนดรูปร่าง และความหมายในสิ่งที่รับรู้ ความรู้ ความคิด เป็นผลมาจากกิจกรรมภายในจิตหรือในสมองจากความสามารถในการจัดหมวดหมู่รูปร่างของสิ่งต่างๆ

ความคิดที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม(Behaviorism) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาที่มีความเชื่อว่าจิตเป็นผู้ถูกกระทำ และพฤติกรรมทางจิตจะถูกกำหนดโดยปรากฏการณ์หรือสิ่งเร้าภายนอก ความรู้ความคิดในทัศนะของกลุ่มพฤติกรรมนิยม จะเป็นผลรวมของประสบการณ์ของเราเป็นส่วนใหญ่

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์เป็นพวกเนทีฟิสม์(Nativism) และเป็นพวกเหตุผลนิยม(Rationalism) ในขณะที่กลุ่มพฤติกรรมนิยมจัดเป็นพวกประสบการณ์นิยม(Empericalism) (อารี พันมณี. 2537)

จิตวิทยาการรับรู้ทางการมองเห็นกับผลงานการออกแบบ

ดังที่เรากล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การรับรู้ของมนุษย์เกิดจากการที่ประสาทสัมผัสของมนุษย์ ทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส โดยมีกระบวนการ 3 กระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน ได้แก่ การบวนการรับสัมผัส กระบวนการทางสัญลักษณ์และการบวนการทางอารมณ์

กล่าวเฉพาะในทางศิลปกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะแขนงทัศนศิลป์(Visual Arts) หรือผลงานทางด้านออกแบบประยุกต์ศิลป์ทุกแขนง การที่เราจะรับรู้หรือเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของมันได้ ระบบประสาทที่สำคัญที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้ข้อมูล ที่ปรากฏในผลงานศิลปกรรม เหล่านั้นได้ก็คือ “ตา(Eye)” ซึ่งช่วยให้เรามองเห็นสิ่งต่างๆที่ปรากฏอยู่ในผลงานศิลปกรรมชิ้นนั้นๆได้

ลักษณะของการมองเห็น

เราสามารถแบ่งการมองเห็นออกเป็น 2 ระดับโดยแบ่งตามระดับความตั้งใจ คือ

1. การมอง(Looking) ถือเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมโดยปราศจากความตั้งใจแน่นอน เป็นการมองเพื่อให้ตัวเองบรรลุความประสงค์อีกอย่างหนึ่งตัวอย่างเช่น บางครั้งในการเดินทางของเราเราจะมองคนหรือสิ่งต่างๆ ที่จะมาปะทะกับตัวเราเพื่อให้การเดินทางของเรานั้นมีความปลอดภัย เราจะเห็นว่าเราไม่เห็นรายละเอียดเลยว่า คนที่เราเดินผ่านมีรายละเอียดของคุณลักษณะของเขาเป็นอย่างไร ผิวสีอะไร ใส่เสื้อผ้าสีอะไร มีไหมมีผ้าหรือไม่ บริเวณใด การมองในลักษณะนี้ไม่มีความมุ่งหมายอย่างอื่นเป็นการมองธรรมดา(Looking) แต่ถ้าเป็นการเห็น(Seeing) เป็นการมองเพื่อให้เห็นรายละเอียดรู้ว่าอะไรเป็นอะไร เช่น เวลาเราเฝ้าดูภาพเขียนภาพหนึ่งเราจะต้องมองเห็นว่า ผลงานชิ้นนั้นถูกสร้างขึ้นด้วยส่วนประกอบศิลปะ(Element of Art)อะไรบ้าง และหลักการศิลปะ(Principle of Art)หลักการใดบ้าง และสองส่วนนี้ถูกสร้างให้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร เมื่อเราดูโดยรวมแล้วเป็นเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวกับอะไร มีความงามอย่างไร และคุณค่าของมันอยู่ตรงไหน

2. การเห็น(Seeing) การรับรู้โดยการเห็นสามารถอธิบายรายละเอียดได้ถูกต้องชัดเจน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ(อารี สุทธิพันธุ์ . 2540 : 76) คือ

- การเห็นธรรมดา(Operational Seeing)
- การเห็นความสัมพันธ์ของส่วนละเอียดประสานกับประสบการณ์เดิม(Associational Seeing)
- การเห็นทะลุปรุโปร่ง รู้แจ้งเห็นจริง(Pure Seeing)

การเห็นธรรมดาคือปรากฏการณ์ของเงาและแสง(Light and Shade) รูปและพื้น(Figure and Ground) และน้ำหนัก(Value) ของวัตถุที่เรามองเห็นแล้วเข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร เช่น เราเข้าไปเดิมชมนิทรรศการผลงานจิตรกรรม เข้าไปพบกับภาพเขียนภาพหนึ่งเป็นรูปหุ่นนิ่งดอกไม้ที่ปักอยู่ในแจกัน ดังภาพเขียนของVicent Vangogh

เรามองแล้วรู้ว่าเป็นภาพเขียนที่เขียนด้วยสีน้ำมันเป็นจิตรกรรมสมัยใหม่ การเห็นระดับนี้เรียกว่า “การเห็นแบบธรรมดา(Operational Seeing)” แต่ถ้าเราเห็นแล้วมีความคิดเกิดขึ้นว่าดอกไม้ที่ปักอยู่ในแจกันนั้น มีลักษณะคล้ายกับดอกไม้ชนิดที่เราเคยมองเห็นให้ประสานกับสิ่งต่างๆที่ผ่านมา หรือสัมพันธ์กับประสบการณ์เก่าเรียกว่า “การเห็นความสัมพันธ์ของส่วนละเอียดกับตัวเรา(Associational Seeing)” แต่ถ้าหากเราเห็นแล้ว ฟังพิจารณาพิจารณาทะลุปรุโปร่งจนเห็นความงาม เกิดอารมณ์สะท้อนใจ รู้ว่าดอกไม้ในแจกันภาพนั้นหาใช่เป็นรูปดอกไม้ที่แทนดอกไม้ที่มีอยู่ในธรรมชาติไม่ หากแต่ศิลปินใช้ลักษณะของดอกไม้ แทนสัญลักษณ์ทางอารมณ์ความรู้สึกของตัวศิลปินเอง ที่เต็มไปด้วยความกดดันรูปแบบ เนื้อหาและเทคนิคกลวิธี บ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้ได้ดี เห็นแล้วเกิดอารมณ์สะท้อนใจ เพลิดเพลิน ประทับใจกับพลังความรู้สึก ที่แว่นโก๊ะสร้างสรรค์ขึ้นมาให้ปรากฏบนจิตรกรรมชิ้นนั้น เราเรียกการเห็นลักษณะนี้เรียกว่า “การรู้แจ้งเห็นจริง(Pure Seeing)” หรือ “การเห็นอย่างลึกซึ้งทุกแง่มุมทะลุปรุโปร่ง”

การรับรู้ทางการเห็นรับรู้โดย

- สภาพส่วนรวมของวัตถุทั้งหมด(Unity, Whole) หมายถึง การที่เรามองเห็นได้ก็เพราะว่าวัตถุสิ่งของมีความเป็นหน่วย เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- สภาพความรู้สึกสมดุลของน้ำหนักอ่อนแก่(Balance of Value) หมายถึง การที่เรามองเห็นได้ก็เพราะว่าวัตถุสิ่งของวางอยู่บริเวณว่างที่มีแสงสว่าง
- ขนาดและสัดส่วนที่สัมพันธ์ต่อกัน(Relationship of Size and Proportion) หมายถึง การที่เรามองเห็นได้ก็เพราะว่ามีวัตถุสิ่งของอื่นๆจัดวางแวดล้อมร่วมอยู่ในบริเวณว่างของพื้น

นอกจากสาเหตุจากการมองเห็นทั้ง 3 ประการแล้วยังมีองค์ประกอบของการมองเห็น(Visual Elements) ที่สำคัญอยู่ 3 ประการ(อารี สุทธิพันธ์, 2540: 77)คือ

- (1) ตำแหน่ง(Position)
- (2) ขนาด(Size)
- (3) สี(Color)
- (4) รูปร่าง(Shape & Form)
- (5) เส้น(Line)
- (6) ลักษณะผิว(Texture)
- (7) ความหนาแน่น(Density)

ทั้งนี้ การศึกษาเกี่ยวกับศิลปะที่มองเห็น ผู้สนใจต้องพยายามเพิ่มพูนพัฒนาประสบการณ์ทางการมองเห็นให้แก่ตนเอง กล่าวคือ เราจักต้องพยายามฝึกฝนการมองเห็นทั้ง 3 ระดับ พยายามสนใจในส่วนละเอียดของสิ่งที่เรามอง และคิดหาความสัมพันธ์กับสิ่งที่เรามองกับประสบการณ์เดิมๆ

ของเราเอง และฝึกฝน ช่างสังเกต พินิจพิจารณาสิ่งเหล่านั้นให้รอบคอบละเอียดถี่ถ้วน เพราะประสบการณ์เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้เรารับรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างมีคุณภาพ ดังที่ วิกฤษ ตั้งเจริญ(2526: 48) กล่าวว่า การที่คนเรารับรู้(To Percieve) สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมชาติเราจะพบว่า ธรรมชาติให้ความรู้สึกต่าง ๆ กัน เช่น ความงาม ความสงบเงียบ ความน่าหวาดกลัว นอกจากนี้ยังพบ โครงสร้าง(Structure) ของธรรมชาติที่รวมตัวกันอยู่อย่างมีเอกภาพไม่ว่าจะเป็นสี เส้น น้ำหนัก สี ลักษณะผิว รูปทรง ปริมาตร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราจะนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบ เราสามารถนำมาถ่ายทอดเป็นรูปทรงในลักษณะที่ตามองเห็น หรือถ่ายทอดเฉพาะโครงสร้างที่รับรู้ได้หรืออาจจะออกมาในลักษณะอารมณ์ความรู้สึกหรือความคิดคำนึงที่เรารับรู้ได้จากสิ่งนั้น

ส่วนในแง่ของการสื่อสารเห็น(To Communication) เมื่อผู้ดูงานออกแบบนั้นเขาจะมองในสภาพส่วนรวมและโยงการรับรู้ไปถึงประสบการณ์ที่มีต่อธรรมชาติแวดล้อม เข้าใจถึงโครงสร้างและการเกิดอารมณ์ขึ้น คุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการรับรู้ที่มีคุณภาพก็คือ “ความใส่ใจในการรับรู้” เป็นความใส่ใจประเภทเอาใจใส่ไปจดจ่ออยู่กับผลงานการออกแบบ ผู้ดูจะเลือกรับรู้ข้อมูลและนำข้อมูลนั้นเข้าจิตสำนึก(Conscious)ของตน โดยอาศัยประสบการณ์ในการเรียนรู้ ความใส่ใจ(Attention)ในสิ่งรับรู้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง อันจะนำไปสู่การเกิดสิ่งที่นักออกแบบต้องการ

อย่างไรก็ตาม ในการที่จะทำให้คนดูเกิดการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เขากำลังเผชิญหน้ากับมันอยู่ได้นั้นแน่นอนว่าเราจะต้องเตรียมพร้อมอะไรต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายนอกหรือภายในก็ตาม หากกล่าวเฉพาะเรื่องของผลงานการออกแบบผู้ออกแบบควรที่จะวางแผนและมีกระบวนการในการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลงานการออกแบบที่มีคุณภาพ ในอันที่จะโน้มน้าวให้คนดูเกิดความสนใจ ฟังพอใจ และสามารถสื่อสารได้อย่างได้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

5.4 กระบวนการความคิดสร้างสรรค์

ตามสถานแสดงภาพหรือในวงสนทนา เมื่อวกเข้าเรื่องศิลปะ มักจะมีเสียงบ่นว่าไม่รู้เรื่องเวียนหัว รูปบ้าๆ บอๆ ไม่เห็นสวยงามเลย ไม่ได้ความ ฯลฯ การบ่น ถ้าถือวาทเป็นการระบายอารมณ์อย่างตรงไปตรงมา และเป็นธรรมชาติของความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ก็ไม่จำเป็นต้องนำมาคิดให้เกิดกังวล เพราะเมื่อมนุษย์เห็นอะไรไม่รู้เรื่องก็บ่น ไม่เข้าใจก็บ่น หวังว่าจะได้เห็นของสวยงามๆ เมื่อไม่พบก็บ่น บ่นแล้วสบายใจ

แต่บางทีก็บ่นไม่ออก เมื่อพบสูตริวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ ที่ตนไม่รู้หรือเห็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ แปลกๆ และไม่เข้าใจ ยอมรับไปเฉยๆ อาจเป็นเพราะผู้ดูว่ามีความรู้ไม่มากนัก กลัวจะถูกหาว่าล้าสมัย ไม่มีความรู้คล้ายๆ กับเวลาฟังดนตรี บางทีไม่รู้เรื่อง ไม่ชื่นชมเลยแต่ก็ต้องทนฟัง วางมาดประหนึ่งว่าชื่นชม จะลุกจากการแสดงนั้นก่อนจบไม่ได้กลัวเสียมารยาท

ตรงกันข้ามเมื่อดูรูปเขียนไม่รู้เรื่องบนทันที คงจะรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในศิลปะที่มองเห็นมากกว่าวิทยาศาสตร์หรือดนตรีก็ได้

แต่ถ้านำมาคิดก็จะพบว่าการบ่งชี้สาเหตุใหญ่ 3 ประการ คือ

1. เพราะความอยากรู้ อยากเห็น อย่างมีส่วนร่วมสนับสนุนและอยากสอบสวน
2. เพราะเชื่อว่า ศิลปินจะต้องถ่ายทอดเรื่องราวและรูปแบบให้เข้าใจได้ ศิลปะจึงจะมีความหมาย

3. เพราะหวังว่าจะได้เห็นรูปแบบและเรื่องราวเหมือนกับที่ตนได้เคยเห็นมาแล้ว

จากสาเหตุที่ทำให้ชมภาพเขียนบนทั้ง 3 ประการนี้ถ้าคิดในมุมกลับ สำหรับผู้สร้างหรือศิลปิน ก็พบว่าสาเหตุอันสำคัญที่ทำให้ศิลปินถ่ายทอดรูปหรือภาพ ดูไม่รู้เรื่องก็คือ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความต้องการของศิลปินแต่ละคนที่ต้องการเปิดเผยและเปลี่ยน

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความอยากอย่างหนึ่งของมนุษย์ติดตัวมาตั้งแต่เกิด อยากทำให้แปลกไปจากเดิม อยากแสดงออกให้แปลกไปจากที่เคยเห็น อยากเป็นคนดัง อยากสร้างสิ่งใหม่ๆ อยากทำให้มีประโยชน์มากกว่าที่เคยทราบและอยากคิดอะไรใหม่ๆ

ในการคิดอะไรใหม่นั้น มักจะดำเนินเป็นขั้นๆ ดังต่อไปนี้

- (1) ขั้นเตรียม เมื่อคิดจะทำสิ่งนั้น
- (2) ขั้นลงมือดี พยายามที่จะหลับตาให้มองเห็นว่ารูปร่างหน้าตาควรเป็นอย่างไร
- (3) ขั้นลงมือทดลอง ทำเป็นรูปเป็นร่างตามที่คิด
- (4) ขั้นเสร็จ ปรับแต่งตัดแปลงให้เหมาะสม

การส่งเสริมให้คนมีความคิดสร้างสรรค์ตามลำดับขั้นทั้ง 4 นี้เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะจะช่วยให้มีของใหม่แปลกเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามที่นักการศึกษาและครูศิลปะยอมรับกันในขณะนี้ว่า นักเรียนทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถจะแสดงออกให้เห็นเป็นรูปร่าง ตามที่พอใจได้ ก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดหากิจกรรมทางศิลปะให้สนองความคิดสร้างสรรค์นี้

บางท่านอธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของมนุษย์ คล้ายกับส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น แขน ขา ฯลฯ อันเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกตามประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น รู้สึกเสียใจ หัวใจไหวต่อปัญหาต่างๆ อยากแก้ปัญหา อยากเผชิญความจริง มีความอดทน สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับทุกเหตุการณ์ต่างๆ ได้ ความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของอารมณ์ และความคิด เมื่อพบเห็นสิ่งใดที่ไม่คุ้นต่อสายตาหรือไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ก็จะเตรียมคิดถามตัวเองว่า มันคืออะไร ทำด้วยอะไร ทำอย่างไร ทำขึ้นเพื่อประสงค์สิ่งใด หรือมีประโยชน์มากน้อย จำเป็นหรือไม่

ผู้ที่เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์คล้ายกับส่วนต่างๆของร่างกาย ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ความคิดสร้างสรรค์สอนกันไม่ได้ แต่แนะนำให้รู้จักเอามาใช้ได้ คนที่ได้รับการแนะนำให้รู้จักใช้ ความคิดสร้างสรรค์นั้นมักจะไม่นั่งขบคิดอยู่หนึ่ง ชอบทำสิ่งต่างๆตามความสามารถไม่กลัวแม้ว่าจะถูก กล่าวหาว่าเป็นคนชอบทำอะไรบ้าๆบอๆไม่เหมือนชาวบ้านลักษณะของคนนี้แสดงว่ามีความคิด สร้างสรรค์ และพยายามใช้ความคิดสร้างสรรค์นั้น มีพฤติกรรมต่างๆ ดังนี้

1. เขาจะเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดใหม่ๆเสมอ เมื่อได้ฟังมีความเข้าใจแล้ว ก็จะพยายาม เลือกรับความคิดเห็นว่าดีเหมาะสม เพื่อจะได้นำมาใช้ปรับปรุงความคิดของตนเป็นคนใจกว้างไม่ใคร่ นึกว่าตนจะเป็นฝ่ายถูกเสมอ

2. เขาจะเป็นผู้ที่พยายามสะสมความรู้อยู่เสมอไม่พยายามให้พร่อง หมั่นค้นคว้าสืบสวนหา ความจริงในสิ่งต่างๆมีเหตุผล และจะนึกเสมอว่าความสามารถทางสมองนั้นยิ่งใช้มาก ยิ่งเจริญออก งามมาก คิดได้เร็วฉับไว คล้ายกับมีมีดคมๆพร้อมที่จะใช้ได้ทันที

3. เขาจะเป็นผู้ที่ชอบจดชอบบันทึกความคิดที่ผุดขึ้นทันทีทันใด หรือความคิดที่ได้จาก หนังสือหรือตำราต่างๆ เพราะรู้สึกว่าคุณคิดแปลกๆที่เกิดขึ้นนั้น มันลืมได้ง่ายถ้าไม่จดหรือบันทึกไว้

4. เขาจะเป็นผู้ที่ชอบคิดในทางรูปธรรมเป็นตัวตน และรู้จักคิดวางแผนเป็นลำดับขั้นตอน ไม่สับสน

ลักษณะทั้ง 4 ประการดังกล่าว ทำให้มนุษย์สร้างสรรค์สิ่งต่างๆขึ้นใหม่เสมอ มีความแปลก สำหรับตนเอง และส่วนที่แปลกนี้ทำให้ผู้ชมผู้พบเห็นเวียนหัว เข้าใจหรือไม่เข้าใจชอบหรือไม่ชอบ บ่น หรือไม่บ่นตามปริมาณความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นรูปทรงนี้เอง

ส่วนประกอบของความคิดสร้างสรรค์

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมอันสำคัญของอารมณ์อย่างหนึ่ง เป็น ความอยาก ความต้องการสร้างสิ่งใหม่สิ่งแปลกสำหรับตน เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นอยาก แสวงหาความรู้ หาประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์มีส่วนประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

- (1) การรับรู้ (Perception)
- (2) จินตนาการ (Imagination)
- (3) ประสบการณ์ (Experience)

การรับรู้(Perception)

การรับรู้เป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่งประการแรกผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆได้ มักจะ เป็นผู้ที่พบมากเห็นมาก รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสต่างๆมาก การรับรู้ที่นั้นโดยปกติมักจะเกิดเมื่อเราพบ เห็นสิ่งต่างๆที่ประทับใจ หรือประสบกับเหตุการณ์ต่างๆที่น่าสนใจ เช่น เห็นวัตถุตั้งอยู่กลางแดดเด่น เป็นสง่า เห็นอนุเสาวรีย์ตัดกับท้องฟ้าตอนเย็นเห็นคนเดินขบวนต่อต้านสินค้าขึ้นราคา เห็นไฟกำลังไหม้ คนกำลังพยายามฆ่าตัวตาย ฯลฯ ซึ่งเป็นการรับรู้จากวัตถุและเหตุการณ์ที่ประทับใจอันเกิดแก่ตนเอง

การรับรู้ของมนุษย์แต่ละคนนั้น ย่อมแตกต่างกันไปไม่เหมือนกัน บางคนมีประสาทสัมผัสดี มีความจำดี ก็รับรู้ในสิ่งที่ประทับใจได้มาก หรือบางท่านเห็นวัตถุอย่างเดียวกันแต่อยู่คนละมุมก็มองเห็นต่างกันรับรู้ต่างกัน องค์ประกอบในการรับรู้มีหลายประการ คือ

- (1) รูปและพื้น(Figure and Ground)
- (2) แสงและเงา(Light and Shade)
- (3) ตำแหน่ง(Position)
- (4) ความเคลื่อนไหว(Motion)
- (5) การสัมผัสลึบคลำ(Touching)

รูปและพื้น(Figure and Ground)

การที่เรามองเห็นวัตถุ ตาเรารับรู้พร้อมๆกันทั้งรูปและพื้น วัตถุเป็นรูปและบริเวณรอบๆเป็นพื้น เมื่อเราเห็นม้าลาย เราเห็นรวมๆกันทั้งลายดำและขาว และเราไม่สามารถตอบได้ว่า ม้าลายนั้นมีลายดำหรือขาว เมื่อเรามองลายดำเป็นรูปพื้นเป็นสีขาวเราก็เห็นลายดำ แต่เมื่อเรามองลายขาวเป็นรูปพื้นเป็นสีดำเราก็เห็นลายขาว การรับรู้หรือการมองเห็นรูปต่างๆกันนั้น มักจะมีปัญหาดูได้หลายแง่แล้วแต่เราจะเพ่งบริเวณที่เป็นรูปหรือเป็นพื้นและทั้งรูปและพื้น บางทีก็อาจกลายเป็นภาพหลอนเราได้เหมือนกัน

แสงและเงา(Light and Shade) การที่เรารับรู้ได้หรือมองเห็นได้เพราะมีแสงสว่างบริเวณที่วัตถุนั้นตั้งอยู่ ถ้าไม่มีแสงสว่างน้ำหนักของวัตถุก็จะมี หรือถ้ามีแสงสว่างเท่าๆกันไม่มีเงา น้ำหนักของสิ่งที่มองเห็นไม่ต่างกัน ก็จะไม่สามารถเห็นอะไรได้ คงเห็นเป็นหมอกไปหมด และแสงเงายังมีส่วนทำให้ภาพวัตถุเปลี่ยนแปลงได้ด้วย

ตำแหน่งวัตถุ(Position) การที่เรารับรู้ได้หรือมองเห็นได้เพราะตำแหน่งของเราและตำแหน่งของวัตถุ ถ้าเราเข้าไปใกล้วัตถุนั้นก็มองเห็นชัดเห็นส่วนละเอียดมาก แต่ถ้าอยู่ไกลก็มองเห็นไม่ชัด และวัตถุที่อยู่ใกล้เรามักจะมีขนาดใหญ่ วัตถุที่อยู่ไกลมักจะมีขนาดเล็ก

ความเคลื่อนไหว(Motion) การที่เรารับรู้ได้หรือมองเห็นได้เพราะความเคลื่อนไหวของวัตถุนั้นๆ หรือเพราะเราเคลื่อนไหวเอง ยกตัวอย่าง เช่น ถ้ามีใครเอาผ้าผูกตาแล้วให้เดินรอบๆห้องเราก็สามารถรู้ได้ว่าห้องนั้นกว้างยาวขนาดไหน หรือมีอะไรในห้องนั้นบ้าง

การสัมผัสลึบคลำ(Touching) การที่เรารับรู้ได้หรือมองเห็นได้เพราะการลูบคลำสัมผัสผิวหนัง เราอาจหลับตาแล้วมีคนเอาวัตถุมาวางบนฝ่ามือเราก็จะรู้ว่าวัตถุนั้นมีลักษณะอย่างไร หรือหลับตาลูบขาเราก็อาจทราบว่าผิวเนียนหรือไม่ มีขนหน้าแข้งมากน้อยเพียงไร เป็นต้น

องค์ประกอบการรับรู้ทั้ง 5 ประการดังกล่าวมีส่วนคล้ายคลึงกับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส ดังเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ที่นำมากล่าวนี้เป็นเพียงแต่การขยายความ การรับรู้ทางตาหรือจักษุสัมผัส เพียงอย่างเดียวเพราะเกี่ยวข้องกับภาพเขียนมากที่สุด จินตนาการ (Imagination) จินตนาการเป็นผลมาจากการรับรู้ตามประสาทสัมผัสต่างๆของมนุษย์เราดังกล่าวแล้ว เมื่อรู้มากเห็นมาก ก็ทำให้เกิดความคิดมาก มีจินตนาการในสิ่งต่างๆมาก กล่าวได้ว่าจินตนาการเกิดจากการสังสมของการรับรู้ทั้งหมด ดาวินชีผู้คิดสร้างเครื่องบินคนแรกของโลกนั้น จะต้องเคยเห็นนกบินหรือเห็นแมลงต่างๆบินมาก่อน รู้ว่านกบินได้แล้วจึงเกิดจินตนาการสร้างเครื่องบิน ทำการทดลอง ค้นคว้าต่อมา

จินตนาการเกิดได้สองทาง คือ เกิดจากการรับรู้จากวัตถุจริงๆ และจากความคิดหรือทางใจ และถ้าเกิดมีจินตนาการมากเกินไป ก็เรียกว่าเป็นความคิดเพ้อฝันฟุ้งซ่าน(Fantasy) ศิลปินที่สร้างรูปตามความคิดเพ้อฝันนี้ เขาก็มักจะทำให้แตกต่างไปจากที่ตนเคยเห็นบางทีก็ทำให้น่ากลัว บางทีก็ทำให้ชวนสงสัยว่า จริงหรือ มีหรือ เป็นไปได้หรือ ดังเช่นภาพต่างๆของไทย เช่น กิณี คชสีห์ หรือสัตว์ในโบราณนิยายต่างๆ เป็นต้น

ในปัจจุบันถ้าศิลปินมีจินตนาการมาก เพ้อฝันมากจนผู้ดูไม่เคยคิดไม่เคยเห็นมาก่อน ศิลปินผู้นั้นก็ไม่แคล้วที่จะต้องถูกกล่าวหาว่าเป็นคนบ้าๆบอๆ หรือถูกสังคมสอบสวนถูกบุกคุกทางเสรีภาพ ซึ่งไม่ต่างอะไรกับสภาพสตรีที่ตัดผม หรือทาปากคนแรก สังคมจะตำหนิว่าเป็นคนไม่ดี ดังนั้นจินตนาการจึงมักขึ้นอยู่กับขอบเขตแห่งความพอดีของสังคมด้วย

ประสบการณ์(Experience) ประสบการณ์เป็นผลจากการปะทะของตัวเรากับสิ่งแวดล้อม เมื่อเราเดินผ่านตอดม้าม้าถู่ม้าเตะ เราได้รับประสบการณ์ตรงเรารู้ว่าเรามีความรู้สึกอย่างไร สำหรับตัวเราเองซึ่งอาจจะต่างกับคนอื่น เราไม่เคยพูดต่อหน้าชุมชน บังเอิญเราต้องพูดโดยไม่มีเวลาเตรียม เราก็ได้รับประสบการณ์ตรงจากการพูดนั้น แต่ถ้าเราได้เตรียมก่อน เช่น อ่านหนังสือเกี่ยวกับการพูดในที่ชุมชน ดูตัวอย่างนักพูดก็แสดงว่าเรามีประสบการณ์รองก่อน แล้วจึงมีประสบการณ์ตรง

ประสบการณ์มีความสำคัญต่อชีวิตเรามาก วันหนึ่งๆเราต้องทำอะไรหลายอย่างเป็น ประสบการณ์ทั้งสิ้น บางครั้งเราเผชิญกับปัญหาที่เราไม่เคยคิดมาก่อน แต่เราเคยคาดคิดหรือสร้างจินตนาการไว้ว่า ถ้ามาอย่างนี้จะต้องทำอย่างนั้นหรือต้องแก้อย่างโน้น แต่จริงๆอาจจะแก้ปัญหานั้นไม่สำเร็จก็ได้ แต่เราก็ยังพอเห็นลู่ทางตามจินตนาการของเราเอง

ประสบการณ์มีส่วนคล้ายกับการทดลอง เราอาจทดลองโดยบังเอิญ เช่น เอาไข่ใส่น้ำร้อนหรือต้มไข่ เราพบว่าไข่แดงและไข่ขาวแข็ง ซึ่งเราอาจเคยทราบมาว่าของเหลวเมื่อถูกความร้อนแล้วไม่แข็งกลายเป็นไอ น้ำ เป็นต้น แต่เรารู้ว่าไข่ไม่อยู่ในชามนี้ ความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่เกิดจากการทดลอง ลองผิดลองถูก ซึ่งก็เป็นประสบการณ์อีกอย่างหนึ่ง หรือเป็นความรู้ที่ได้จากการทดลองจริงอย่างหนึ่ง

ประสบการณ์เป็นแหล่งสำคัญที่ผลักดันให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ศิลปินที่ชอบเขียนรูปทิวทัศน์จะต้องพยายามพิจารณาธรรมชาติตรงหน้า เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ ภูเขา เสียก่อนจนเข้าใจความสัมพันธ์ของธรรมชาติแล้ว จึงลงมือเขียนด้วยสีน้ำ หรือสีน้ำมันตามที่ตนมีความถนัด ภาพเขียนนั้นก็จะมีประสบการณ์ตรงของศิลปินแฝงอยู่

ประสบการณ์บางทีก็เปรียบเสมือนแหล่งความรู้อันสำคัญของศิลปิน ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้และจินตนาการแล้วรวมกันเป็นประสบการณ์ของแต่ละคน จนกลายเป็นความเบิกบานยินดีหรือที่เรียกว่าสุนทรียภาพ ซึ่งหมายถึงลักษณะของประสบการณ์ที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติเป็นความเบิกบานยินดีเฉพาะตน

บางท่านก็อธิบายว่าสุนทรียภาพเป็นผลจากการตั้งใจจดจ่อในความงามโดยผ่านการรับรู้จินตนาการและประสบการณ์ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินคล้ายอารมณ์ การที่คนไปดูการแสดงแล้วไม่เข้าใจไม่รู้เรื่องนั้น อาจเป็นเพราะภาพที่แสดงนั้น พยายามสร้างสุนทรียภาพอย่างใหม่ให้เกิดแก่ผู้ชม ซึ่งผู้ชมเหล่านั้นยังไม่คุ้นต่อสายตาก็ได้ การสร้างให้เกิดเป็นสิ่งใหม่หรือของใหม่นั้น มีหลักในการสร้างสรรค์ที่สำคัญ 4 ประการ หรือจะเรียกว่ากระบวนการในการสร้างสรรค์ก็ได้ คือ

1. การสลับให้ผิดตำแหน่งที่เคยเห็นมาก่อน เราเคยเห็นนิสิตนักศึกษาภาคัดเข็มวิทยาลัย ด้านซ้ายเป็นตำแหน่งที่ทุกคนก้มดักันเสมอ แต่บางคนอาจจะเลื่อนให้สูงขึ้นหรือก้มดักันที่กระเป๋าลือหรือคอเสื้อแทน ซึ่งแสดงว่าเป็นการสร้างสรรค์ให้ผิดตำแหน่ง หรือเล่นบนศรัทธาที่เรียกว่าแสดกม เราอาจจะย้ายแสดกไปทางขวา ทางซ้าย หรือตรงกลางเปลี่ยนไปเสมอๆ ทุ้ออาทิตย์ก็ได้ แสดกว่าเราพยายามสร้างสรรค์ให้มีใบหน้าแปลกๆ อยู่เสมอ

2. การสลับให้มีรูปร่างหรือรูปทรงต่างไปจากเดิม เช่น ขยายบางส่วนให้โตขึ้น บางส่วนให้กว้างใหญ่ขึ้น และทำให้บางส่วนเล็กกลง การสลับขนาดและรูปร่างนี้ เราจะพบเห็นอยู่ทั่วไป ทั้งนี้ก็ถือว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง

3. การสลับให้มีสีสรรคแตกต่างไปจากที่เคยเห็นกันมาแล้ว ซึ่งก็ทำให้แปลกต่อผู้พบเห็นหรือผู้ที่ไม่เคยเห็นมาก่อนได้ การที่สลับให้มีสีสรรคต่างไปนี้ เกี่ยวข้องกับแสดและเงาด้วย เพราะว่าสีมีความสัมพันธ์กับแสด ซึ่งหมายถึงว่า สีก็คือลักษณะความเข้มของแสดที่ปรากฏแก่ตาเรานั้นเอง สิ่งที่เราเห็นแปลกไปเพราะสีและแสดเงานี้ ศิลปินแต่ละคนอาจดัดแปลงต่างๆ กัน เช่น ให้รูปร่างสว่างตัดกับเงามืดด้านหลัง หรือให้สีสดตัดกับสีเข้มหรือแก่ก็ได้

4. การสลับให้เห็นผลประโยชน์ใช้สอยต่างออกไปจากที่เคยพบเห็นเคยทราบมาก่อน เราคงทราบแล้วว่า อีสูมีประโยชน์สำหรับก่อดนง์โบกปูน แต่ถ้าเรานำเอาอีสูมาขัดมันสลักชื่อเราลงไป แล้วมอบให้เป็นของขวัญปีใหม่ อีสูแผ่นนั้นก็จะมีหน้าที่สำหรับทับกระดาษไปได้

การสลับบมีประโยชน์ได้มากมายหลายประการ เป็นความคิดสร้างสรรค์อย่างหนึ่งที่สำคัญมาก อย่างไรก็ตาม การสลักกันทั้ง 4 ประการนี้ เป็นกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ที่มักจะทำให้ผู้ชมภาพเขียนหรือภาพปั้น มักงงนออยู่เสมอเนื่องจากไม่คุ้นหรือไม่เคยคาดคิดมาก่อน

การสร้างความคิดให้สับสน

กระบวนการสร้างสรรค์ประการที่สองก็คือ พยายามให้ผู้ชมได้ใช้ความคิดและการสังเกตต่อเรื่องราวที่ตนเห็นซึ่งอาจจะดำเนินได้ดังนี้

(1) การดำเนินเรื่องแล้วขมวดปมให้คิด ว่าควรจะเป็นอย่างนั้นหรืออย่างนี้ อาจสอดแทรกความตลกขบขันปนเป็นตอนๆ กลับเนื้อเรื่องใหม่จากที่เคยเห็นมา หรือเคยแสดงมาก่อนๆ ตัวอย่างเช่น เรื่องที่เคยทราบกันว่า เป็นเรื่องเศร้าและผู้แสดงทำให้กลายเป็นเรื่องตลกขบขัน เป็นต้น

(2) การเน้นส่วนที่เห็นว่าไม่สำคัญให้เด่นขึ้น

(3) การผูกเรื่องใหม่ให้เห็นว่า มันอาจจะเป็นไปได้หรือมันน่าจะเป็นไปได้

การสร้างความคิดให้สับสนเกี่ยวกับเรื่องราวที่เห็นทั้ง 3 ประการนี้ มีส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน และผู้สร้างสรรค์งานศิลปะเป็นอย่างดี

การปรุงแต่งดัดแปลงใหม่

กระบวนการอีกอย่างหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์ก็คือ การที่รู้จักดัดแปลงของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ใหม่ขึ้น แปลกไปจากเดิม ซึ่งมีวิธีการต่างๆ คือ

(1) การทำใหม่โดยปรับปรุงของเดิมจากความคิดเดิม การเปลี่ยนแปลงฐานะเดิมให้ดีขึ้น ก็ถือว่าเป็นกระบวนการความคิดสร้างสรรค์เหมือนกัน

(2) การปรับให้เหมาะสมกับเวลาและบริเวณ (Time & Space) ตัวอย่างเช่นในการแสดงละคร การที่ย่นเวลาให้เร็วจัดฉากให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจ ฯลฯ เหล่านี้ถือเป็นกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ทั้งสิ้น

กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ประการดังกล่าวคือการสลับบที่ การสร้างความคิดสับสนและปรุงแต่งเป็นเหตุที่สำคัญในวิธีการสร้างศิลปกรรมทุกชนิด ทุกแขนงศิลปกรรม ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงและไม่มีคนเข้ามีส่วนร่วมด้วยจะเรียกว่าเป็นศิลปกรรมที่สมบูรณ์ไม่ได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงศิลปกรรมทุกอย่างทุกระดับ จำต้องยึดถือลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) ความกว้างขวางในรูปทรงและเรื่องราว หรือความหลากหลาย

(2) ความคิดแรกเริ่มเป็นของตนเอง หรือความเป็นต้นแบบ

(3) ความเหมาะสมสามารถดัดแปลงแก้ไขให้ได้

ความคิดสร้างสรรค์ดังได้กล่าวมานี้เกิดจากเหตุที่ผู้ชมศิลปกรรมไม่สามารถเข้าใจร่วมชื่นชมด้วยได้ และก็เป็นที่หวังว่าถ้าท่านผู้ชมพยายามทำความเข้าใจในและขยายความเข้าใจให้กว้างขจัดความหลงต่างๆ พิจารณากระบวนการสร้างสรรค์และพยายามคิดทำความเข้าใจให้ดีแล้ว การแสดงศิลปกรรมแต่ละแห่งแต่ละครั้ง ก็จะช่วยประเทืองปัญญาเสริมสร้างความเข้าใจ เพิ่มความสังเกตและเสริมสร้างสุนทรียภาพให้เกิดแก่ตนเองได้อย่างไม่คิดที่จะประเมินค่าของความรู้สึกต่อสังคมแต่อย่างใด

6. ศิลปินที่มีผลงานคล้ายคลึงกับผู้วิจัย

Mr. Shin Jae Yeoul ชาวเกาหลีผู้ย้ายครอบครัวมาลงหลักปักฐานที่เมืองไทยอย่าง Mr. Shin Jae Yeoul และ หุ่นส่วนจากชาติเดียวกันอีก 11 คน จึงทุ่มเงิน 50 ล้านบาท แปลงตึกร้างที่เกือบจะมีวิญญาณสิงห์สถิตย์อยู่แล้ว ให้เป็นพื้นที่ทางศิลปะที่ผู้คนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม หรือ Interactive Art Museum Mr. Shin เรียนจบมาทางด้านออกแบบ จากมหาวิทยาลัยฮงอิก (Hongik University) มหาวิทยาลัยที่มีความโดดเด่นในการเรียนการสอน ด้าน “ศิลปะ” มากที่สุดในประเทศเกาหลีใต้ และเคยเป็นผู้จัดการ พิพิธภัณฑ์เทศกาลศึกษา เซจู เลิฟ แลนด์ (Jeju Love Land) ณ เกาะเซจู ประเทศเกาหลีใต้ หลายปีก่อนเขาและมองเพื่อนเคยมีโครงการที่จะมาเปิด พัทยา เลิฟ แลนด์ แต่ไม่ผ่านการพิจารณา จากนั้นจึงเดินหน้าต่อ โดยการให้หุ้นส่วนจำนวน 6 คนที่เป็นศิลปิน กลับไปชักชวนเพื่อนศิลปินที่เกาหลีอีก 6 คน มาร่วมด้วยช่วยกันวาดภาพขึ้นบนผนัง แต่จะเลือกวาดภาพอะไรนั้นศิลปินทุกคนได้ ทำการสืบเสาะหาข้อมูลมาก่อนว่า คนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทย จะมีความสุขเมื่อได้ถ่ายภาพกับภาพวาดของศิลปินชื่อดังคนไหน หรือมีภาพวาดอะไรอีกบ้างที่ควรจะวาดเสริมขึ้นมา ขณะที่ตัวเขาเองก็อยากจะทำให้ที่นี่เป็นมากกว่าพื้นที่ทางพาณิชย์ศิลป์ เพราะอยากสนับสนุนให้คนทำงานศิลปะได้นำเสนอผลงานของตัวเองด้วย ไม่เช่นนั้นเขาคงไม่เลือกเมืองไทยเป็นบ้านหลังที่ 2 และมีชื่อเล่นเป็นภาษาไทยว่า “คนไทย” เจ้าของสถานที่วัย 44 ปี เชื่อเชิญผู้ที่ยังไม่มีโอกาสแวะไปเยือน Art in Paradise ว่า “อยากให้แวะมา ถ้าคุณเป็นอีกคนหนึ่งที่ชอบใน ศิลปะ และความสนุก”

7. ผลงานศิลปะที่มีอิทธิพลกับผลงานของผู้วิจัย

ผลงานศิลปะที่มีอิทธิพลกับผู้วิจัย คือ “Love Land” ที่เกาะเซจู (Jeju) ประเทศเกาหลี (Korea) ซึ่งเป็นเกาะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเกาหลี เป็นแหล่งรวบรวมความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศผ่านตัวผลงาน ประติมากรรมร่วมสมัยของศิลปิน เปิดให้เข้าชมทั้งกลางวันและกลางคืน การจัดผลงานอยู่ในสวนสาธารณะมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ ทำให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมรู้สึกว่าการดูศิลปะไม่ใช่เรื่องไกลตัวที่ต้องไปดูที่พิพิธภัณฑ์อีกต่อไป ผลงานศิลปะเหล่านี้สามารถแทรกซึมเข้ามาในชีวิตของคนทั่วไปได้ ผ่าน

สถานที่ที่จัดแสดงซึ่งก็คือสวนสาธารณะที่เป็นตัวเชื่อมโยงความห่างไกลของบุคคลทั่วไปกับงานศิลปะ สวนสาธารณะเซจู เลิฟ แลนด์ เปิดให้เข้าชมตั้งแต่ปี ค.ศ.2004 มีผลงานกว่า 140 ชิ้น เสนอผลงาน แนวอิโรติกผ่านรูปปั้น แสดงถึงตัวแทนของความเป็นมนุษย์ ที่แสดงออกในเรื่องเพศ เปรียบเสมือนเป็น ดินแดนอิโรติก แห่งการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของคนเกาหลีก็ได้ เพราะที่นี้คือชุมคลังของ สวนสาธารณะที่เกี่ยวกับเรื่องเซ็กส์โดยเฉพาะ ไม่เว้นแม้กระทั่งป้ายบอกทาง จนกลายเป็นจุดขายแก่ บรรดานักท่องเที่ยวที่อยากมาชื่นชมผลงานศิลปะอันแปลกใหม่นี้

สถานที่แห่งนี้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ พิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง และในร่ม ส่วนแรกที่เป็น พิพิธภัณฑ์กลางแจ้งนั้น มีการจัดแสดงประติมากรรมลีลาต่างๆเป็นรูปท่วงท่าลีลาการร่วมเพศของ มนุษย์ มีการระบุชื่อของท่า และบอกถึงชื่อของบุคคลที่เอามาเป็นต้นแบบด้วย เป็นผลงานศิลปะแบบอิโรติกที่ทำให้คนดูเกิดความตื่นตาตื่นใจกับท่าเซ็กส์แบบต่างๆ ทั้งเซ็กส์แบบปกติ เซ็กส์ของซูเปอร์แมน เซ็กส์ของคนอ้วน อื่นๆอีกมากมาย แม้แต่ห้องน้ำ อ่างล้างมือ เก้าอี้ หรือป้ายบอกทางก็ยังสามารถเรียกเสียงหัวเราะได้ เพราะล้วนนำอวัยวะสำคัญอันเป็นจุดดึงดูดของทั้งสองเพศ นำออกมาโชว์แสดงเป็น ผลงานศิลปะอย่างเปิดเผย ส่วนที่สองที่เป็นพิพิธภัณฑ์ในร่ม จัดแสดงเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศศึกษา และสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับอวัยวะเพศชาย อาทิเช่นกล้วย มะเขือยาว ตุ๊กตายางหุ่นอบอิม ตลอดจนมุม เซ็กส์ช็อป(sex shop) ที่มีไว้ขายสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจ พิพิธภัณฑ์ในร่มมีทั้งหมดสองชั้นด้วยกัน เมื่อขึ้นมาบนชั้นสองจะให้เห็นการจำลองเรื่องราวทางเพศของชาวเกาหลีผ่านตัวโมเดลจิ๋ว นอกจากนี้ ยังมีส่วนที่จัดแสดงภาพถ่ายนู้ดสวยๆของนางแบบเกาหลี และแกลอรี่อีกด้วย สำหรับสถานที่แห่งนี้ก็สามารถตอบคำถามให้เด็กๆ ได้เป็นอย่างดี กับคำถามที่ผู้ใหญ่มักอายไม่กล้าตอบว่า "พวกเขาขึ้นเกิดมาได้อย่างไร?"ซึ่งผู้ใหญ่ชาวเกาหลีมักไม่ค่อยตอบ อาจด้วยเพราะชนบประเพณีแบบเอเชียที่เรื่องเพศ ยังต้องเป็นเรื่องอันปกปิดอยู่ ดังนั้นเพื่อสอนให้เด็กๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้น ก็เลยเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ หากใครได้ไปเที่ยวที่แห่งนี้ แน่ใจว่าต้องได้ความรู้กับมาเปรียบเทียบกับเพศศึกษาที่ในเมืองไทยเราไม่มีสอนแบบนี้

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะเซจูแล้ว ผู้วิจัยยังประทับใจกับสถานที่ที่เป็นแหล่งรวบรวม ผลงานศิลปะแห่งใหม่ในประเทศไทยอย่าง "Art in Paradise" ที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นแหล่ง รวบรวมผลงานศิลปะแห่งใหม่ที่เพิ่งเปิดได้ไม่นานเมื่อ 20 เมษายน 2555 บนพื้นที่กว่า 5,800 ตาราง เมตรของไนท์คลับเก่า ด้วยภาพวาดกว่า 140 ภาพ เป็นผลงานศิลปะที่ผู้ชมสามารถเข้าไปมีส่วน ร่วมกับผลงานได้ ซึ่งกระจายอยู่ตามห้องต่างๆถึง 10 ห้อง ได้แก่ ห้องแรก ลวงตา ห้องใต้สมุทร ห้อง แห่งสัตว์ป่า ห้องภาพวาดศิลปินระดับโลก ห้องอารยธรรม ห้องศิลปะแนวเหนือจริง ห้องไดโนเสาร์ ห้อง น้ำตก ห้องวิวทิวทัศน์ และห้องนิทรรศการศิลปะ ซึ่งส่วนสุดท้ายนี้ กันไว้เป็นพื้นที่ของนิทรรศการศิลปะ หมุนเวียน สำหรับศิลปินที่สนใจนำผลงานไปจัดแสดง ภาพวาด 3 มิติ ที่วาดไว้ ณ Art in Paradise

เป็นรูปแบบได้รับมาอิทธิพลมาจากศิลปินชาวฝรั่งเศส แต่พื้นที่ทางศิลปะที่นำเสนอในลักษณะนี้ เคยมีเกิดขึ้นมาแล้วที่ เกาหลี, ญี่ปุ่น และจีน แต่ที่เมืองไทยแตกต่างตรงที่ ภาพวาดที่นำเสนอมีขนาดใหญ่กว่าและมีเรื่องราวที่หลากหลายกว่า

8. การสร้างแบบสอบถาม

การศึกษาในส่วนนี้ศึกษาเพื่อสร้างสรรค์แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าแบบสอบถามมาเป็นเครื่องมือในการวิจัย ในการประเมินงานวิจัยของผู้วิจัยต่อไป โดยมีความสำคัญในการศึกษา ดังนี้

8.1 โครงสร้างของแบบสอบถาม

8.2 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

8.3 ข้อเด่นและข้อด้อยของการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

8.1 โครงสร้างของแบบสอบถาม

แบบสอบถาม(Questionnaire) เป็นเครื่องมือวิจัยชนิดหนึ่งที่นิยมใช้กันมากในหมู่นักวิจัย ทั้งนี้เพราะการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามเป็นวิธีที่สะดวกและสามารถใช้วัดได้อย่างกว้างขวางแบบสอบถามส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของคำถามเป็นชุดๆ ที่ได้ถูกรวบรวมไว้อย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นระบบ เพื่อใช้วัดสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการจะวัดจากกลุ่มตัวอย่างหรือประชากรเป้าหมายให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงทั้งในอดีต ปัจจุบันและการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามสามารถทำได้ด้วยการสัมภาษณ์หรือให้ผู้ตอบตอบด้วยตนเอง สำหรับบทความนี้จะมุ่งเน้นที่การสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้ตอบด้วยตนเอง มีการกล่าวถึงโครงสร้างของแบบสอบถาม ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม และข้อเด่นข้อด้อยของการใช้แบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบด้วยตนเอง เพื่อให้ นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจสามารถสร้างแบบสอบถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างหรือประชากรเป้าหมาย อันจะนำมาซึ่งผลการวิจัยที่ความถูกต้องและเชื่อถือได้มากที่สุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงสร้างของแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. หนังสือนำหรือคำชี้แจง โดยมากมักจะอยู่ส่วนแรกของแบบสอบถาม อาจมีเจตหมายนำอยู่ด้านหน้าพร้อมคำขอบคุณ โดยคำชี้แจงมักจะระบุถึงจุดประสงค์ที่ให้อตอบแบบสอบถาม การนำคำตอบที่ได้ไปใช้ประโยชน์ คำอธิบายลักษณะของแบบสอบถาม วิธีการตอบแบบสอบถามพร้อมตัวอย่างพร้อมทั้งจบลงด้วยชื่อและที่อยู่ของผู้วิจัย หรืออาจเพิ่มความระมัดระวังว่าผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลไปเปิดเผย

2. คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว คำตอบที่ได้จะเป็นข้อเท็จจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น คำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น การที่จะถามข้อมูลส่วนตัวอะไรบ้างนั้นขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยคิดว่าตัวแปรที่สนใจจะศึกษานั้นมีอะไรบ้างที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว เพื่อที่จะถามเฉพาะข้อมูลส่วนตัวที่จำเป็นในการวิจัยเรื่องนั้นๆ เท่านั้น

3. คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือประเด็นที่จะวัด เช่น พฤติกรรม ปრაกฏการณ์หรือความคิดเห็นของผู้ตอบในเรื่องนั้นๆ เป็นชุดคำถามที่ให้ผู้ตอบบอกถึงพฤติกรรม หรือปრაกฏการณ์ หรือให้แสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ

8.2 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

8.2.1 ศึกษาคุณลักษณะที่จะวัด ผู้วิจัยจะต้องทราบว่าคุณลักษณะหรือประเด็นที่จะวัดให้มีอะไรบ้าง โดยอาจดูได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดหรือสมมติฐานการวิจัย จากนั้นจึงศึกษาคุณลักษณะหรือประเด็นที่จะวัดดังกล่าวให้เข้าใจอย่างละเอียดทั้งเชิงทฤษฎีและนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งอาจได้จากเอกสาร ตำราหรือผลการวิจัยต่างๆ ที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

8.2.2 กำหนดประเภทของข้อคำถาม ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาประเภทของข้อคำถามที่จะวัดคุณลักษณะที่ต้องการ ซึ่งข้อคำถามใน แบบสอบถามอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- คำถามปลายเปิด (Open Ended Question) เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างเต็มที่ คำถามปลายเปิดจะนิยมใช้กันมากในกรณีที่ผู้วิจัยไม่สามารถคาดเดาได้ล่วงหน้าว่าคำตอบจะเป็นอย่างไร หรือใช้คำถามปลายเปิดในกรณีที่ต้องการได้คำตอบเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างคำถามปลายปิด ตัวอย่างคำถามปลายเปิด เช่น ท่านตัดสินใจประกอบอาชีพค้าขาย เพราะ .....

- คำถามปลายปิด (Close Ended Question) เป็นคำถามที่ผู้วิจัยมีแนวคำตอบไว้ให้ผู้ตอบเลือกตอบจากคำตอบที่กำหนดไว้เท่านั้น คำตอบที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้ามักได้มาจากการทดลองใช้คำถามในลักษณะที่เป็นคำถามปลายเปิด แล้วนำมาจัดกลุ่มของคำตอบ หรือได้มาจากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือจากแนวความคิดของผู้วิจัยเอง และจากข้อมูลอื่นๆ

ข้อเด่น	
คำถามปลายเปิด	คำถามปลายปิด
1. สามารถสร้างคำถามได้ง่าย 2. เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเต็มที่ 3. คำตอบที่ได้จะตรงกับความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบมากกว่าคำถามปลายปิด	1. ไม่ต้องเสียเวลาในการสรุปประเด็นคำตอบ 2. คำตอบที่ได้รับจะจำกัดเฉพาะประเด็นที่เราสนใจศึกษาเท่านั้น 3. ผู้ตอบไม่ต้องเสียเวลาในการคิดหาคำตอบและเขียนเรียบเรียงคำตอบ 4. คำตอบปลายปิดช่วยให้ผู้ตอบไม่ค่อยรู้สึกลำบากใจในการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่ต้องการจะตอบ เช่น รายได้

ภาพประกอบ 24 แสดงข้อเด่นของลักษณะคำถาม

ที่มา: มารยาท โยทองยศ. (ม.ป.ป). การสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย. สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ข้อด้อย	
คำถามปลายเปิด	คำถามปลายปิด
1. คำตอบที่ได้จะมีความหลากหลายบางคำตอบก็ไม่อยู่ในประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ 2. เสียเวลาในการสรุปประเด็นคำตอบเพื่อนำมาลงรหัส 3. เสียเวลาในการคิดหาคำตอบ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการตอบคำถาม 4. บางคำถามผู้ตอบอาจมีความรู้สึกลำบากใจหรือไม่อยากตอบ เช่น รายได้ เป็นต้น	1. ผู้ตอบไม่มีอิสระในการตอบ เพราะถูกจำกัดให้เลือกตอบเฉพาะคำตอบที่มีให้เลือกเท่านั้น 2. ผู้วิจัยต้องเสียเวลาในการคิดหาคำตอบไว้ล่วงหน้าว่าผู้ตอบจะตอบอะไรบ้าง ซึ่งอาจไม่ตรงกับคำตอบของผู้ตอบ อาจแก้ไขได้โดยการมีคำตอบ "อื่นๆ โปรดระบุ" ไว้ด้วย

ภาพประกอบ 25 แสดงข้อด้อยของลักษณะคำถาม

ที่มา: มารยาท โยทองยศ. (ม.ป.ป). การสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย. สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

8.2.3 การร่างแบบสอบถาม เมื่อผู้วิจัยทราบถึงคุณลักษณะหรือประเด็นที่จะวัด และกำหนดประเภทของข้อคำถามที่จะมีอยู่ในแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงลงมือเขียนข้อคำถามให้ครอบคลุมทุกคุณลักษณะหรือประเด็นที่จะวัด โดยเขียนตามโครงสร้างของแบบสอบถามที่ได้กล่าวไว้แล้ว และหลักการในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

- ต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าต้องการจะถามอะไรบ้าง โดยจุดมุ่งหมายนั้นจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะทำ
- ต้องสร้างคำถามให้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เพื่อป้องกันการมีข้อคำถามนอกประเด็น และมีข้อคำถามจำนวนมาก
- ต้องถามให้ครอบคลุมเรื่องที่จะวัด โดยมีจำนวนข้อคำถามที่พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไป แต่จะมากหรือน้อยเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่จะวัด ซึ่งตามปกติพฤติกรรมหรือเรื่องที่จะวัดเรื่องหนึ่งๆ นั้นควรมีข้อคำถาม 25-60 ข้อ
- การเรียงลำดับข้อคำถาม ควรเรียงลำดับให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน และแบ่งตามพฤติกรรมย่อยๆ ไว้เพื่อให้ผู้ตอบเห็นชัดเจนและง่ายต่อการตอบ นอกจากนี้ต้องเรียงคำถามง่ายๆ ไว้เป็นข้อแรกๆ เพื่อชักจูงให้ผู้ตอบอยากตอบคำถามต่อ ส่วนคำถามสำคัญๆ ไม่ควรเรียงไว้ตอนท้ายของแบบสอบถาม เพราะความสนใจในการตอบของผู้ตอบอาจจะน้อยลง ทำให้ตอบอย่างไม่ตั้งใจ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการวิจัยมาก
- ลักษณะของข้อความที่ดี ข้อคำถามที่ดีของแบบสอบถามนั้น ควรมีลักษณะดังนี้
  - (1) ข้อคำถามไม่ควรยาวจนเกินไป ควรใช้ข้อความสั้น กระชับ ตรงกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับเรื่อง
  - (2) ข้อความ หรือภาษาที่ใช้ในข้อความต้องชัดเจน เข้าใจง่าย
  - (3) ไม่ใช่คำถามนำหรือแนะให้ตอบ
  - (4) ไม่ถามเรื่องที่เป็นความลับเพราะจะทำให้ได้คำตอบที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง
  - (5) ไม่ควรใช้ข้อความที่มีความหมายกำกวมหรือข้อความที่ทำให้ผู้ตอบแต่ละคนเข้าใจความหมายของข้อความไม่เหมือนกัน
  - (6) ไม่ถามในเรื่องที่รู้แล้ว หรือถามในสิ่งที่วัดได้ด้วยวิธีอื่น
  - (7) ข้อคำถามต้องเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ต้องคำนึงถึงระดับการศึกษา ความสนใจ สภาพเศรษฐกิจ ฯลฯ
  - (8) ข้อคำถามหนึ่งๆ ควรถามเพียงประเด็นเดียว เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนและตรงจุดซึ่งจะง่ายต่อการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

(9) คำตอบหรือตัวเลือกในข้อคำถามควรมีมากพอ หรือให้เหมาะสมกับข้อคำถามนั้น แต่ถ้าไม่สามารถระบุได้หมดก็ให้ใช้ว่า อื่นๆ โปรดระบุ .....

(10) ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่เกี่ยวกับค่านิยมที่จะทำให้ผู้ตอบไม่ตอบตามความเป็นจริง เช่น ท่านมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือไม่

(11) คำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม ต้องสามารถนำมาแปลงออกมาในรูปของปริมาณ และใช้สถิติอธิบายข้อเท็จจริงได้ เพราะปัจจุบันนิยมใช้คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นแบบสอบถามควรมุ่งถึงวิธีการประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย

6.2.4 การปรับปรุงแบบสอบถาม หลังจากที่เราสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว ผู้วิจัยควรนำแบบสอบถามนั้นมาพิจารณาทบทวนอีกครั้งเพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข และควรให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจแบบสอบถามนั้นด้วยเพื่อที่จะได้นำข้อเสนอแนะและข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

6.2.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์คุณภาพ เป็นการนำเอาแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเล็กๆ เพื่อนำผลมาตรวจสอบคุณภาพขอแบบสอบถามซึ่งการวิเคราะห์หรือตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามทำได้หลายวิธี แต่ที่สำคัญมี 2 วิธี ได้แก่

- ความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง เครื่องมือที่สามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัด โดยแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา(Content Validity) คือ การที่แบบสอบถามมีความครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือไม่ ค่าสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพ คือ ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา(IOC: Index of item Objective Congruence) หรือ ดัชนีความเหมาะสม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนขึ้นไป ประเมินเนื้อหาของข้อถามเป็นรายข้อ

(2) ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ (Criterion-related Validity) หมายถึง ความสามารถของแบบวัดที่สามารถวัดได้ตรงตามสภาพความเป็นจริง แบ่งออกได้เป็นความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์และความเที่ยงตรงตามสภาพ สถิติที่ใช้วัดความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ เช่น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ทั้งของ Pearson และ Spearman และ ค่า t-test เป็นต้น

(3) ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) หมายถึงความสามารถของแบบสอบถามที่สามารถวัดได้ตรงตามโครงสร้างหรือทฤษฎี ซึ่งมักจะมีในแบบวัดทางจิตวิทยาและแบบวัดสติปัญญา สถิติที่ใช้วัดความเที่ยงตรงตามโครงสร้างมีหลายวิธี เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การตรวจสอบในเชิงเหตุผล เป็นต้น

- ความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง เครื่องมือที่มีความคงเส้นคงวา นั่นคือ เครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผลการวัดที่แน่นอนคงที่จะวัดกี่ครั้งผลจะได้เหมือนเดิม สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่นมีหลายวิธีแต่นิยมใช้กันคือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ คอนบารซ์ (Conbach's Alpha Coefficient : α coefficient) ซึ่งจะใช้สำหรับข้อมูลที่มีการแบ่งระดับการวัดแบบประมาณค่า (Likert Scale)

6.2.6 ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะต้องทำการแก้ไขข้อบกพร่องที่ได้จากการวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของถ้อยคำหรือสำนวน เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพผู้ตอบอ่านเข้าใจได้ตรงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ ซึ่งจะทำให้ผลงานวิจัยเป็นที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

8.2.7 จัดพิมพ์แบบสอบถาม จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเพื่อนำไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย โดยจำนวนที่จัดพิมพ์ควรมากกว่าจำนวนเป้าหมายที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล และควรมีการพิมพ์สำรองไว้ในกรณีที่แบบสอบถามเสียหรือสูญหายหรือผู้ตอบไม่ตอบกลับ

8.3 ข้อเด่นและข้อด้อยของการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม
การใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีข้อเด่นและข้อด้อยที่ต้องพิจารณาประกอบในการเลือกใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ข้อเด่นของการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมีดังนี้ คือ

- (1) ถ้าตัวอย่างมีขนาดใหญ่ วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จะเป็นวิธีการที่สะดวกและประหยัดกว่าวิธีอื่น
- (2) ผู้ตอบมีเวลาตอบมากกว่าวิธีการอื่น
- (3) ไม่จำเป็นต้องฝึกอบรมพนักงานเก็บข้อมูลมากเหมือนกับวิธีการสัมภาษณ์หรือวิธีการสังเกต
- (4) ไม่เกิดความลำเอียงอันเนื่องมาจากการสัมภาษณ์หรือการสังเกต เพราะผู้ตอบเป็นผู้ตอบข้อมูลเอง

(5) สามารถส่งแบบสอบถามให้ผู้ตอบทางไปรษณีย์ได้

(6) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูล

ข้อด้อยของการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีดังนี้คือ

(1) ในกรณีที่ส่งแบบสอบถามให้ผู้ตอบทางไปรษณีย์ มักจะได้แบบสอบถามกลับคืนมาน้อย และต้องเสียเวลาในการติดตาม อาจทำให้ระยะเวลาการเก็บข้อมูลล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้

(2) การเก็บข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถามจะใช้ได้เฉพาะกับกลุ่มประชากรเป้าหมายที่อ่านและเขียนหนังสือได้เท่านั้น

(3) จะได้ข้อมูลจำกัดเฉพาะที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น เพราะการเก็บข้อมูลโดยวิธีการที่ใช้แบบสอบถามจะต้องมีคำถามจำนวนน้อยข้อที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

(4) การส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ หน่วยตัวอย่างอาจไม่ได้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามเองก็ได้ ทำให้คำตอบที่ได้มีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความจริง

(5) ถ้าผู้ตอบไม่เข้าใจคำถามหรือเข้าใจคำถามผิด หรือไม่ตอบคำถามบางข้อ หรือไม่ไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะตอบคำถาม ก็จะทำให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนได้ โดยที่ผู้วิจัยไม่สามารถย้อนกลับไปสอบถามหน่วยตัวอย่างนั้นได้อีก

(6) ผู้ที่ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาทางไปรษณีย์ อาจเป็นกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มผู้ที่ไม่ตอบแบบสอบถามกลับคืนมา ดังนั้นข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะมีความลำเอียงอันเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างได้

การใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งข้อเด่นข้อด้อย ดังนั้นการเลือกใช้จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาและงบประมาณที่ใช้ในการทำวิจัย ประชากรเป้าหมาย ลักษณะข้อมูลที่ต้องการ และอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องนำมาพิจารณาประกอบกัน เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพและนำข้อมูลที่ได้ไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลและสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยคัดเลือกงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยมากที่สุด โดยการวิจัยที่ผู้วิจัยคัดเลือกมานี้มีผลการวิจัยจากปีที่สืบค้นไม่เกิน 5 ปี เพื่อให้ผลการวิจัยจากการวิจัยที่สืบค้นนั้นมีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

สมศิลป์ แพทย์คุณ ได้ศึกษางานประติมากรรมที่สะท้อนชีวิตมนุษย์ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ในสภาพกาลปัจจุบันโดยเน้นแสดงออกให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่าสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้งานประติมากรรมสง่างามและมีความสมบูรณ์มากขึ้น การสร้างสรรค์งานประติมากรรมรูปแบบใหม่จะมีวัสดุอื่นๆ ประกอบกับตัวผลงาน เช่น เหล็กเส้น พลาสติก เรซิน (สมศิลป์ แพทย์คุณ. 2549)

วรพจน์ แซ่เล่า ได้ศึกษาเรื่องจังหวัดแห่งการเคลื่อนไหว ผลงานประติมากรรมติดตั้ง ณ สนามกีฬาราชชมังคลากีฬาสถาน ผลงานแสดงให้เห็นถึงจังหวัดแห่งการเคลื่อนไหวของนักกีฬา ผลจากการวิจัยพบว่าในกรณีที่สถานที่ติดตั้งในบริเวณที่กว้างขวางจนไม่สามารถควบคุมได้ ให้ทำการแก้ไขโดยการจำกัดพื้นที่ในการติดตั้งในจุดที่มีความสำคัญและมีขนาดใหญ่เกินไป และงานประติมากรรมที่

จะติดตั้งนั้นจะต้องมีขนาดใหญ่ให้สอดคล้องกับพื้นที่ที่จะทำการติดตั้งไปด้วย งานประติมากรรมนั้นมีการสนับสนุนระหว่างงานกับสถานที่เป็นอย่างดี (วรพจน์ แซ่เล่า. 2551)

นวลตา อากาศพะทะกุล ได้ศึกษาเรื่องเพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มเยาวชนที่มาใช้บริการในแหล่งชุมชนวัยรุ่น กรุงเทพมหานคร ผลจากการวิจัยนี้พบว่า สังคมควรสร้างค่านิยมในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามในการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และสื่อมวลชนก็ควรมีส่วนในการช่วยจรรโลงจารีตประเพณีอันดีงามนี้ ขณะเดียวกันการมีเพศสัมพันธ์ก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ และโรคเอดส์ พ่อแม่ควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่นทั้งพัฒนาการทางเพศตามวัยที่ถูกต้องและควรรู้ให้เท่าทันกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพื่อจะได้ประยุกต์ใช้กับลูกหลานของตน ควรปลูกฝังทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเพศในทางที่ดีต่อลูก พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรได้ทราบการเคลื่อนไหวของเด็ก การให้เด็กมีเสรีภาพแต่ต้องมีขอบเขต ทั้งครูและผู้ปกครองควรจะเป็นที่ปรึกษาได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการมีคู่วัยรุ่นและการมีเพศสัมพันธ์ (นวลตา. 2549)

วีระ ชูรุจิพร และ ชฎาพร ชูรุจิพรศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นภาคใต้ตอนบน ผลจากการวิจัยนี้พบว่านักเรียนชายมีพฤติกรรมทางเพศในภาพรวมไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 91.5 เป็นด้านการทำกิจกรรมทางสังคมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ถึงร้อยละ 94.9 การตัดสินใจไม่เหมาะสมด้านการมีเพศสัมพันธ์ถึงร้อยละ 92.5 และวิธีคิดแก้ปัญหาที่ไม่เหมาะสมต่อผลกระทบที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 72.3 ขณะที่นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 63.2 เป็นพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสมด้านการทำกิจกรรมทางสังคมที่เสี่ยงต่อ การมีเพศสัมพันธ์ถึงร้อยละ 84 มีการตัดสินใจไม่เหมาะสมต่อการมีเพศสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 68.7 และวิธีคิดแก้ปัญหาที่ไม่เหมาะสมต่อผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 83.8 (วีระ, ชฎาพร. 2550)

จินตนา แสงจันทร์ และคณะ ศึกษาเกี่ยวกับโครงการลดการตั้งครรภ์เพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ผลจากการวิจัยนี้พบว่านอกจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงสรีระร่างกายและจิตใจจากวัย เด็กถึงวัยรุ่นแล้ว ต้องเป็นการศึกษาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมพร้อมที่จะแก้ปัญหาชีวิตซึ่งเป็นเรื่องเพศเป็นส่วนประกอบเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปัญหามากมาย ตั้งแต่ปัญหาส่วนตัวของบุคคลนั้น ทั้งด้านร่างกายจิตใจ สังคมและศีลธรรม ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในชีวิตครอบครัว รวมถึงสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัว (จินตนา. 2550)

ภัทรา ธีรลาภ, นุชนาถ เมฆสีทองศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากที่สุดคือ ดูวีซีดีโป๊ ร้อยละ 26.0 รองลงมาคือ อ่านหนังสือโป๊ และเล่นเว็บไซต์โป๊ร้อยละ 21.9 และ 21.1 พฤติกรรมทางเพศที่ไม่พึงประสงค์มากที่สุดคือกิจกรรมทางสังคม (การแสดงความรักต่อคู่รัก ลักษณะของกลุ่มเพื่อนสนิท การไปเที่ยวค้างคืนกับคนรัก การดื่มของมึนเมา การไปเที่ยวกลางคืน และการถูกเพื่อนต่างเพศถูกเนื้อต้องตัว) ร้อยละ 87.1 รองลงมาคือ การมีเพศสัมพันธ์ (การปฏิบัติตนเมื่อไปเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศ การมีเพศสัมพันธ์เมื่อไม่มีถุงยางอนามัย การไปกับเพื่อนต่างเพศ การเลือกมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกและการปฏิบัติต่อคนรัก) ร้อยละ 85.7 และการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ร้อยละ 68.6 สรุป พฤติกรรมทางเพศที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับค่อนข้างสูง จึงควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เพื่อการป้องกันและ แก้ไขให้ได้ผลต่อไป (ภัทรา, นุชนาถ. 2550)

ประยุทธ์ เสรีเสถียร และคณะ ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทย ผลจากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นหญิงและชายมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ วัยรุ่นชายมีพฤติกรรมทางเพศไม่พึงประสงค์ด้านกิจกรรมทางสังคม การมีเพศสัมพันธ์ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ การใช้สื่ออุปกรณ์และการแต่งกาย และผลของการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 77.3, 71.9, 60.0, 41.2, 40.6 และ 30.2 ตามลำดับ วัยรุ่นหญิงมีพฤติกรรมทางเพศไม่พึงประสงค์ด้านการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง กิจกรรมทางสังคม และการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 91.3, 59.2 และ 36.4 ตามลำดับ (ประยุทธ์. 2550)

งานวิจัยต่างประเทศ

Darcy Higgins ได้ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะสาธารณะและพื้นที่สาธารณะโดยศึกษาผ่านศิลปะแนวกราฟฟิตี (Graffiti) ภายในพื้นที่ของเมือง Station North ค้นพบว่า เหตุที่ประชาชนใน Station North แสดงผลงานศิลปะบนพื้นที่สาธารณะ และการสร้างงานกราฟฟิตีผ่านพื้นที่สาธารณะนั้นก็อาจจะกลายเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายทั้งทางสังคมและการเมือง เพราะการแสดงผลงานตามชนบทเดิมไม่สามารถสร้างความพอใจให้กับเขาเหล่านั้นได้ แม้สำหรับผู้บริโภคที่มีตัวเลือกของการเข้าไปแสดงตามสถานที่ที่เป็นทางการ อีกทั้งความหมายในตัวเองงานศิลปะเองอาจจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อได้ไปแสดงอยู่ตามที่สาธารณะและสื่อสารไปยังคนกลุ่มต่างๆได้ (Higgins. 2011)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสาธารณะสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อจะนำเสนอให้เห็นกระบวนการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล เพื่อที่จะนำมาซึ่งความเข้าใจในส่วนของแนวคิดและเนื้อหาของผลงานในส่วนของกาวิจัยนั้น ผู้วิจัยมีส่วนประกอบในการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ภาพร่างเสมือนจริงจำนวน 11 ชิ้น จากแนวความคิดเรื่อง “การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย”

โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลทั้งทางภาคทฤษฎีและข้อมูลทางกายภาพที่ปรากฏตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ภาพร่างเสมือนจริง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ผลงานจากภาพแบบร่างเสมือนจริงที่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านทัศนศิลป์คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนกลุ่มประชากรทั้งหมด 11 ชิ้น ผู้เชี่ยวชาญเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 11 ชิ้น โดยเป็นประติมากรรมที่สะท้อนผลจากการไม่สวมถุงยางอนามัย โดยจัดวางภายใต้สภาพแวดล้อม เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทั่วไปได้ง่ายและกระตุ้นเตือนผู้คนในสังคมถึงปัญหาที่เกิดจากการไม่สวมถุงยางอนามัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ

1. ผลงานประติมากรรมจำนวน 11 ชิ้น
2. แบบสอบถามความเข้าใจที่มีต่อผลงานเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัยโดยแจกให้กับผู้เข้าชมผลงาน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

หลังจากที่ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำความรู้ที่ได้นั้นมาสร้างเครื่องมือในที่นี้คือ แบบประเมินผลจากผู้ชมผลงาน ซึ่งแบ่งแบบประเมินเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความงาม สุนทรียศาสตร์ ต่อตัวผลงาน
2. ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัย คือ ปัญหาจากโรคติดต่อ ปัญหาจากการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม
3. ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังจากเข้าชมผลงานต่อการสวมถุงยางอนามัย แบบประเมินนี้ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินความเข้าใจและความรู้สึกร่วมของผู้ชม ประมาณ 100 คน ที่มีต่อผลงานประติมากรรมของผู้วิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงานศิลปะ (Aesthetics)
  - 1.1 พื้นที่ในการแสดงศิลปะโดยรอบ
  - 1.2 วิธีการนำเสนอ (Representation)
  - 1.3 สถานที่ (Exhibition)
  - 1.4 ความสวยงาม
2. ด้านแนวความคิด (Concept) กับตัวผลงาน (Artwork)
  - 2.1 ผลงานสามารถสะท้อนให้เห็นปัญหาการสวมถุงยางอนามัยได้
  - 2.2 จำนวนของผลงานต่อแนวความคิด
  - 2.3 ขนาดของผลงานต่อแนวความคิด
  - 2.4 หลังชมผลงานผู้ดูได้รับแนวคิดในการสวมถุงยาง
3. ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังเข้าชมผลงาน
  - 3.1 ตระหนักถึงผลของการไม่สวมถุงยางอนามัย
  - 3.2 ผู้เข้าชมผลงานมีพฤติกรรมในการใช้ถุงยาง

การตรวจสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบแบบประเมินมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. นำแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
2. ปรับปรุงแก้ไข นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องด้านความเหมาะสม เนื้อหา สำนวนภาษา และความชัดเจน เมื่อแบบสอบถามมีความถูกต้องแม่นยำแล้วจึงนำแบบสอบถามนั้นไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลในส่วนเนื้อหา
2. ข้อมูลภาคสนาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบสอบถาม เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วน (Rating Scale) ซึ่งกำหนดค่าคะแนน (Weight) ออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของ ลีเคอร์ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 114)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยแสดงความคิดเห็นในลักษณะมาตราส่วน โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละจากจำนวนของผู้ชมที่ได้จากการดูผลงานและจากแบบประเมินความเข้าใจและความรู้สึกร่วมที่มีต่อผลงานศิลปะ โดยกำหนดเกณฑ์มาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) โดยยึดหลักของ Ling Scale แบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวผลงาน

ระดับความคิดเห็น	5 หมายถึง	มากที่สุด
ระดับความคิดเห็น	4 หมายถึง	มาก
ระดับความคิดเห็น	3 หมายถึง	ปานกลาง
ระดับความคิดเห็น	2 หมายถึง	น้อย
ระดับความคิดเห็น	1 หมายถึง	น้อยที่สุด

เมื่อได้ค่าคะแนนแล้วผู้วิจัยนำคะแนนดังกล่าวคือน้ำหนักของคะแนน และกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเพื่อนำมาอภิปรายผลดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	น้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบประเมิน โดยเป็นคำถามปลายเปิด (Open - ended)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางการวิจัย เรื่องการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ประติมากรรมสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- EMBED Equation.3 แทน จำนวนผู้ชมงานศิลปะในกลุ่มตัวอย่าง
EMBED Equation.3 แทน ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น
EMBED Equation.3 แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
% แทน ร้อยละ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผลข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้ ผู้วิจัยได้จัดนิทรรศการศิลปะโดยนำผลงานศิลปะออกแสดง ณ หอศิลป์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และได้สร้างแบบสอบถามจำนวน 100 ชุด เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อผลงานศิลปะจากหัวข้อศึกษาเรื่อง “การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งาน ประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย” ภายใต้บริบทของ สังคมไทย จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเลือกตอบเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา ดังปรากฏผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังตารางที่ 7

ตอนที่ 2 ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน สอบถามเกี่ยวกับเรื่องความพึงพอใจต่อตัวผลงานใน ด้านต่างๆ ทั้งต่อตัวผลงาน สถานที่ วิธีการนำเสนอผลงาน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คน (EMBED Equation.3 =100) ที่เข้าชมผลงาน

ตาราง 5 แสดงผลเกี่ยวกับบุคคลที่ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	%
เพศ		
ชาย	62	62.00
หญิง	38	38.00
	100	

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	%
อายุ		
ต่ำกว่า 18 ปี	12	12.00
21-30 ปี	69	69.00
31-40 ปี	11	11.00
41 ปีขึ้นไป	8	8.00
	100	
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	12	12.00
ปริญญาตรี	61	61.00
ปริญญาโท	23	23.00
ปริญญาเอก	4	4.00
	100	
รายได้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	51	51.00
10,001-20,000 บาท	39	39.00
20,001-30,000 บาท	5	5.00
30,001-40,000 บาทขึ้นไป	5	5.00
	100	
อาชีพ		
นักเรียน / นักศึกษา	64	64.00
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	19	19.00
บริษัทเอกชน	11	11.00
ธุรกิจส่วนตัว	4	4.00
ค้าขาย	2	2.00
	100	

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าชมผลงานศิลปะ จำนวน 100 คน จำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 เพศชาย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 62.00

จำแนกตามอายุ พบว่า อายุระหว่าง 21-30 ปีมีการเข้าชมนิทรรศการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.00 อายุต่ำกว่า 18 คิดเป็นร้อยละ 12.00

จำแนกตามระดับการศึกษา ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมีผู้เข้าชมที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 61.00 รองลงมาการศึกษาระดับปริญญาโทอยู่ที่ร้อยละ 23.00

จำแนกตามรายได้รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทเข้าชมมากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 51.00 รองลงมาที่เข้าชมมากเป็นอันดับสองคือรายได้อยู่ที่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท

จำแนกตามอาชีพพบว่า นักเรียน / นักศึกษา เข้าชมผลงานมากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 64.00 รองลงมาเป็นรัฐวิสาหกิจ / ข้าราชการ อยู่ที่ร้อยละ 19.00

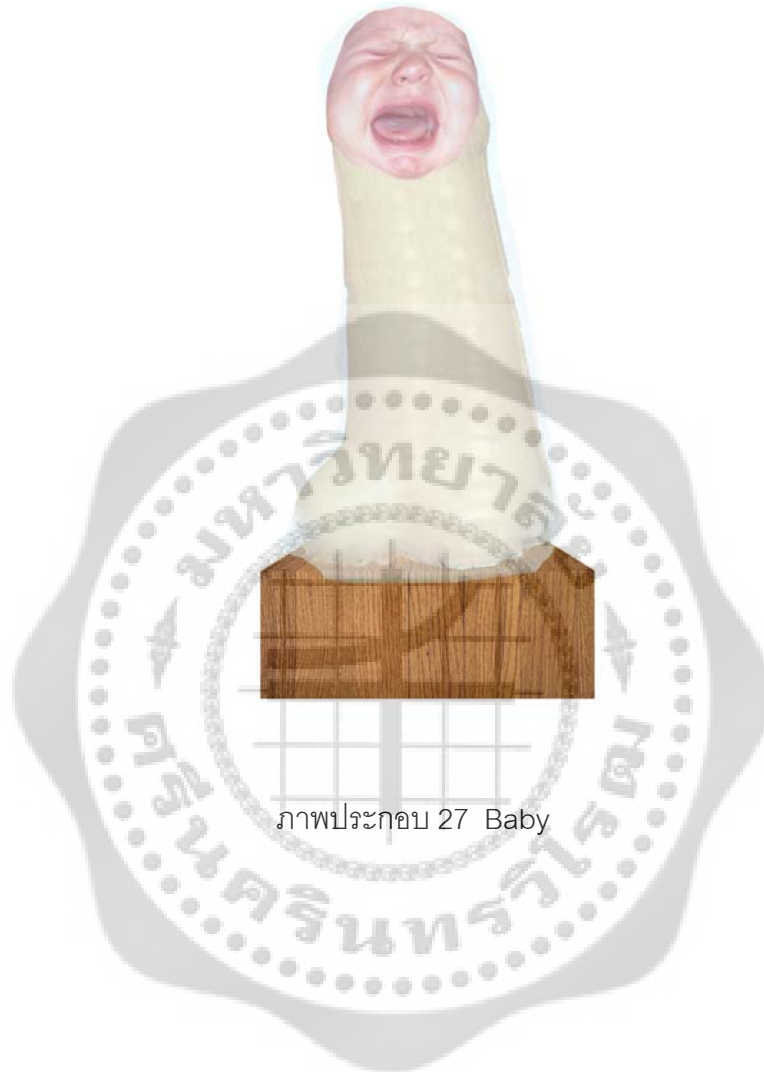
1. Caught แสดงตัวอสุจิที่ถูกกักขังไว้ในถุงยาง ไม่สามารถออกมาได้ แสดงถึงความปลอดภัย

ภาพประกอบ 26 Caught

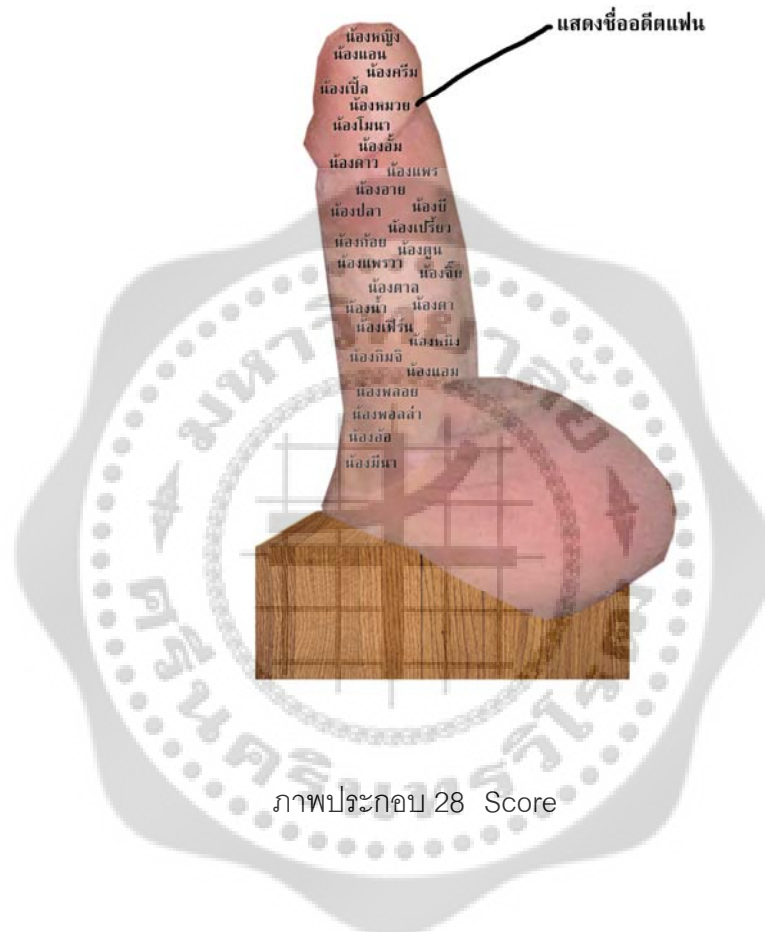

2. Baby การมีเพศสัมพันธ์ที่ยังไม่พร้อม อาจทำให้เกิดการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจได้ การใส่ถุงยางเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหานี้ได้

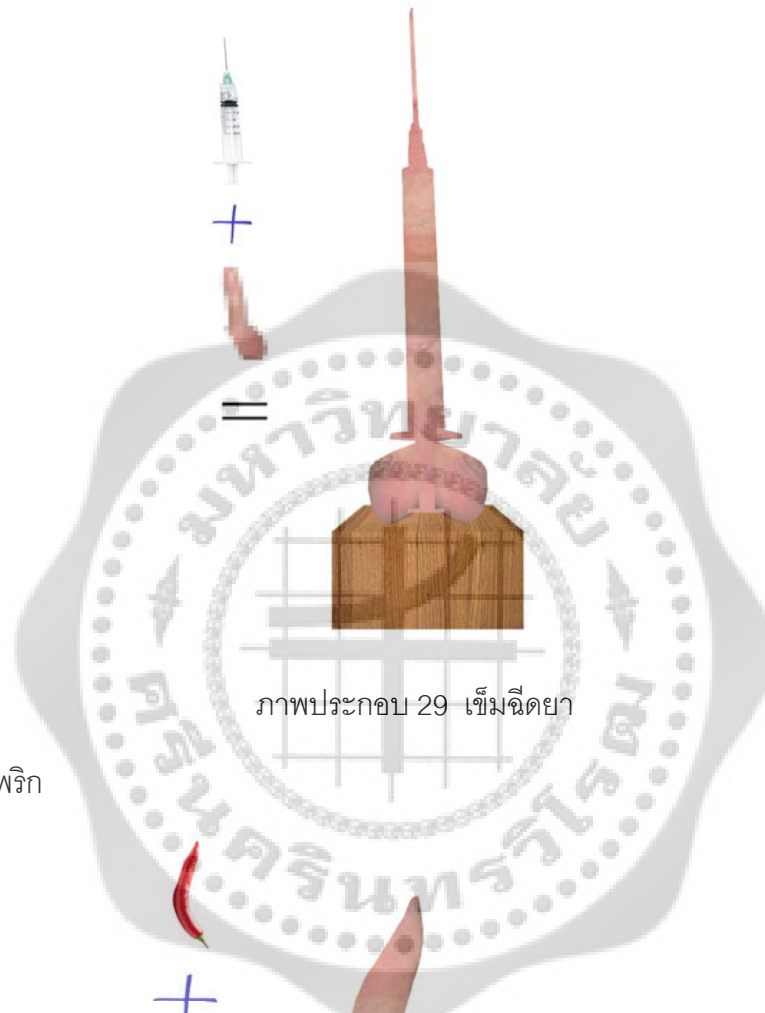
ภาพประกอบ 27 Baby

3. Score แสดงถึงอวัยวะเพศที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมา หญิงสาวไม่สามารถทราบได้ว่าผู้ชายผ่านหญิงสาวไหนมาบ้าง เพราะไม่ได้มีการจารึกชื่อเอาไว้บนอวัยวะเพศดังกล่าว ฉะนั้นควรที่จะสวมถุงยางอนามัยทุกครั้ง

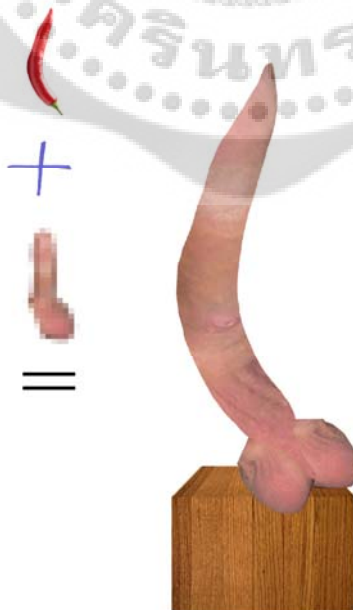
4. ชุดที่ 1 นำวัสดุที่ทำให้รู้สึกเจ็บปวด แสบร้อน หรือน่าขยะแขยง มาใช้แทนอวัยวะเพศชาย โดยต้องการสื่อความหมายว่าเมื่อวัสดุเหล่านี้ได้ผ่านเข้ามาในร่างกายของหญิงสาว ก็อาจทำให้เกิดความรู้สึกข้างต้นได้ ประกอบด้วย

4.1 เข็มฉีดยา

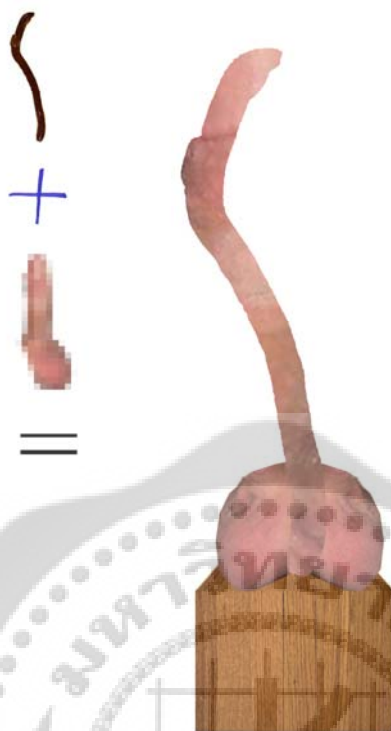
ภาพประกอบ 29 เข็มฉีดยา

6.2 พริก

ภาพประกอบ 30 พริก

6.3 หนอน

ภาพประกอบ 31 หนอน

ตอนที่ 2 ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน ตัวผลงานสามารถถ่ายทอดแนวความคิดของผู้วิจัยได้ เมื่อดูแล้วสะท้อนใจทำให้เกิดตระหนักถึงการสวมใส่ถุงยางอนามัย

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ชมผลงานศิลปะและตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะในหัวข้อศึกษาเรื่อง “การศึกษาเพื่อสร้างสรรคงานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย” จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คน (EMBED Equation.3 =100)

ข้อ	รายการประเมิน	EMBED Equation.3	EMBED Equation.3	แปลความหมาย
ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน				
1.	ท่านมีโอกาสเข้าร่วม / เข้าชม งานศิลปะบ่อยแค่ไหน	2.94	17.81	ปานกลาง
2.	สถานที่จัดแสดงผลงานมีความสะดวกในการเดินทาง	3.63	17.86	มาก
3.	พื้นที่ที่ใช้แสดงผลงานมีความเหมาะสมกับตัวผลงาน	4.42	24.01	มาก
4.	วิธีการนำเสนอมีความเหมาะสม	3.91	16.78	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	EMBED Equation. 3	EMBED Equation. 3	แปลความหมาย
5.	ผลงานมีความสวยงาม	3.21	25.88	ปานกลาง
6.	เทคนิคที่ใช้ในการเล่าเรื่องมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.01	16.54	มาก
7.	ท่านพึงพอใจผลงานชุดนี้น้อยเพียงใด	3.49	14.60	ปานกลาง
	รวม	3.66	19.07	มาก
ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน				
8.	ผลงานสามารถแสดงให้เห็นปัญหาจากการไม่สวม ถุงยางอนามัยได้	3.97	22.30	มาก
9.	จำนวนชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.62	15.05	มาก
10.	ขนาดของชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.95	20.04	มาก
11.	ท่านได้รับแนวคิดเกี่ยวกับการสวมถุงยางหลังจากชม ผลงาน	3.99	17.82	มาก
12.	ท่านมีความเห็นว่าผลงานชุดนี้มีประโยชน์ด้านการให้ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ถุงยาง	4.37	22.46	มาก
	รวม	3.98	19.53	มาก
ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังชมผลงาน				
13.	ท่านมีแนวโน้มในการสวมถุงยางอนามัยในการมี เพศสัมพันธ์ครั้งต่อไป	4.29	26.94	มาก
14.	หลังชมผลงานท่านมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ถุงยาง	4.56	27.24	มากที่สุด
15.	ท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันปัญหาจาก การท้องไม่พึงประสงค์ได้	4.76	33.82	มากที่สุด
16.	ท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันการติดต่อ ทางเพศสัมพันธ์ได้	4.71	31.95	มากที่สุด
17.	ท่านมีแนวโน้มที่จะให้ความรู้ผู้ใกล้ชิดเกี่ยวกับการใช้ ถุงยาง	4.19	26.62	มาก
18.	ท่านคิดว่าการสวมถุงยางมีความจำเป็นในการมี เพศสัมพันธ์	4.24	23.87	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	EMBED Equation. 3	EMBED Equation. 3	แปลความหมาย
19.	หลังจากชมผลงานท่านจะใช้ดูยางอนามัยทุกครั้งที่ การมีเพศสัมพันธ์	3.83	14.68	มาก
	รวม	4.37	26.45	มาก
	รวมทั้งหมด	4.00	21.68	มาก

สรุปผล ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ชมผลงานศิลปะและตอบแบบสอบถาม
ความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะในหัวข้อ การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อ
สะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 21.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาตามหัวข้อของแบบสอบถาม พบว่า ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน พบว่าผลงาน
โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 19.07 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ใน
ระดับมาก เรื่องพื้นที่ที่ใช้แสดงงานมีความเหมาะสมกับตัวผลงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.42 ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 24.01 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน
เรื่องท่านมีโอกาสเข้าร่วม / เข้าชม งานศิลปะบ่อยแค่ไหน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 2.94 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานเท่ากับ 17.81 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 19.53 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรื่องท่านมีความเห็นว่าผลงาน
ชุดนี้มีประโยชน์ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ดูยาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานเท่ากับ 22.46 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านแนวความคิดกับตัวผลงานเรื่อง
จำนวนชิ้นงานมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 15.05 ซึ่ง
มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังชมผลงาน พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 21.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรื่องท่านคิดว่
การสวมถุงยางสามารถป้องกันปัญหาจากการท้องไม่พึงประสงค์ได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.76 ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 33.82 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และหลังจากชมผลงานท่าน
จะใช้ดูยางอนามัยทุกครั้งที่การมีเพศสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เท่ากับ 14.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย ซึ่งสามารถสรุปการดำเนินงาน และผลของการวิจัยได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ตั้งความมุ่งหมายในการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัย
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนศิลป์ เทคนิคกระบวนการทางประติมากรรม เพื่อนำมาประยุกต์กับการวิจัย และสร้างสรรค์ผลงาน ประติมากรรมสาธารณะอย่างเหมาะสม
3. นำผลจากการศึกษาทางด้านประติมากรรมมาสร้างสรรค์เป็นผลงานสะท้อนสังคม เพื่อให้ให้เห็นถึงผลกระทบจากการไม่สวมถุงยางอนามัย

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ผู้วิจัยจึงขอกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะสะท้อนปัญหาทางสังคมด้านผลจากการไม่สวมถุงยางอนามัย
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชี้นำงาน 5 ชิ้น จากแนวความคิดเรื่อง “การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสาธารณะสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย” โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลทางด้านทฤษฎีและข้อมูลทางกายภาพที่ปรากฏตามเอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัย
3. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผลงานศิลปะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านทัศนศิลป์คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากชิ้นงานจำนวน 5 ชิ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นคำถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบเลือกตอบตามความคิดเห็นของผู้ชมผลงานศิลปะที่มีต่อผลงานศิลปะในหัวข้อศึกษาเรื่อง “การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย” จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คน ซึ่งในตอนที่ 2 แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน

- ท่านมีโอกาสเข้าร่วม / เข้าชม งานศิลปะบ่อยแค่ไหน
- สถานที่จัดแสดงผลงานมีความสะดวกในการเดินทาง
- พื้นที่ที่ใช้แสดงผลงานมีความเหมาะสมกับตัวผลงาน
- วิธีการนำเสนอมีความเหมาะสม
- ผลงานมีความสวยงาม
- เทคนิคที่ใช้ในการเล่าเรื่องมีความเหมาะสมกับเนื้อหา
- ท่านพึงพอใจผลงานชุดนี้มากน้อยเพียงใด

2. ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน

- ผลงานสามารถแสดงให้เห็นปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัยได้
- จำนวนชิ้นงานมีความเหมาะสม
- ขนาดของชิ้นงานมีความเหมาะสม
- ท่านได้รับแนวคิดเกี่ยวกับการสวมถุงยางหลังจากชมผลงาน
- ท่านมีความเห็นว่าผลงานชุดนี้มีประโยชน์ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ถุงยาง

3. ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังชมผลงาน

- ท่านมีแนวโน้มในการสวมถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งต่อไป
- หลังชมผลงานท่านมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ถุงยาง
- ท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันปัญหาจากการท้องไม่พึงประสงค์ได้
- ท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ได้
- ท่านมีแนวโน้มที่จะให้ความรู้ผู้ใกล้ชิดเกี่ยวกับการใช้ถุงยาง
- ท่านคิดว่าการสวมถุงยางมีความจำเป็นในการมีเพศสัมพันธ์
- หลังจากชมผลงานท่านจะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำผลงานศิลปะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านทัศนศิลป์คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 ชุด นำไปจัดแสดงผลงานศิลปะ ณ หอศิลปกรรมศรีนครินทร์วิโรฒ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร โดยใช้ชื่องานว่า MASTER DEGREE ART EXHIBITION 2013 ระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ - 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556
2. แจกแบบประเมินให้กับผู้มาเข้าร่วมชมงานศิลปะเพื่อแสดงความคิดเห็นมีต่อผลงานศิลปะในหัวข้อศึกษาเรื่อง “การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย ”
3. รวบรวมแบบประเมิน ในช่วงระหว่างวันที่ ระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ - 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คนเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (แบบประเมินความคิดเห็นของผู้ชมงานศิลปะ) ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานใช้สถิติร้อยละในการวิเคราะห์
2. ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ประเมินที่ชมผลงานศิลปะใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย
3. หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 เป็นคำถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ผลจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าชมผลงานศิลปะ จำนวน 100 คน

จำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายมีการเข้าชมงานมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 62.00 ส่วนเพศหญิงเข้าชมจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 เพศชาย

จำแนกตามอายุ พบว่า อายุระหว่าง 21-30 ปีมีการเข้าชมนิทรรศการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.00 อายุต่ำกว่า 18 คิดเป็นร้อยละ 12.00

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมีผู้เข้าชมที่สูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 61.00 รองลงมาการศึกษาระดับปริญญาโทอยู่ที่ร้อยละ 23.00

จำแนกตามรายได้ พบว่า รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทเข้าชมมากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 51.00 รองลงมาที่เข้าชมมากเป็นอันดับสองคือรายได้อยู่ที่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท

จำแนกตามอาชีพพบว่า นักเรียน / นักศึกษา เข้าชมผลงานมากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 64.00 รองลงมาเป็นรัฐวิสาหกิจ / ข้าราชการ อยู่ที่ร้อยละ 19.00

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบเลือกตอบตามความคิดเห็นของผู้ชมผลงานศิลปะที่มีต่อผลงานศิลปะในหัวข้อ การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คน ซึ่งในตอนที่ 2 แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุนทรียศาสตร์ กับผลงาน, ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน, ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังชมผลงาน

ผลจากแบบสอบถามพบว่า ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ชมผลงานศิลปะและตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะในหัวข้อ การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 21.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาตามหัวข้อของแบบสอบถาม พบว่า ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 19.07 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรื่องพื้นที่ที่ใช้แสดงงานมีความเหมาะสมกับตัวผลงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 24.01 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน เรื่องท่านมีโอกาสเข้าร่วม / เข้าชม งานศิลปะบ่อยแค่ไหน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 2.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 17.81 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 19.53 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรื่องท่านมีความเห็นว่าผลงานชุดนี้มีประโยชน์ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ถุงยาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 22.46 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านแนวความคิดกับตัวผลงานเรื่องจำนวนชิ้นงานมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 15.05 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังชมผลงาน พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 21.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรื่องท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันปัญหาจากการท้องไม่พึงประสงค์ได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 33.82 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และหลังจากชมผลงานท่านจะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย กรณีศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้

ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน เรื่องเทคนิคที่ใช้ในการเล่าเรื่องมีความเหมาะสมกับเนื้อหา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 16.54 แสดงให้เห็นว่าแนวทางในการสื่อสารกับผู้ดูผ่านตัวงานประติมากรรมของผู้วิจัย เมื่อสื่อออกมาผ่านตัวประติมากรรมปูนปลาสเตอร์แล้ว ผู้ชมผลงานเกิดความพึงพอใจในระดับมาก เทคนิคที่ใช้สอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ

ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน เรื่องท่านมีความเห็นว่าผลงานชุดนี้มีประโยชน์ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 22.46 แสดงให้เห็นว่าผลงานที่ผู้วิจัยแสดงผู้ชมรับรู้และทราบถึงประโยชน์ของการให้ความรู้เกี่ยวกับการสวมถุงยางอนามัยว่ามีประโยชน์อย่างไร ทำให้ความมุ่งหมายของการวิจัยของผู้วิจัยสัมฤทธิ์ผลในด้านชี้ให้เห็นความสำคัญของการไม่สวมถุงยางอนามัย และผลงานของผู้วิจัยสามารถสะท้อนปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัยได้ เพื่อลดการเกิดปัญหาสังคมจากการไม่สวมถุงยางอนามัย อาทิเช่น การท้องในขณะที่ไม่พร้อม หรือการติดเชื้อจากเพศสัมพันธ์ก็ตาม ในเรื่องของความเห็นว่าคุณภาพชุดนี้มีประโยชน์ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย ในระดับมาก

เรื่องท่านได้รับแนวคิดเกี่ยวกับการสวมถุงยางหลังจากชมผลงาน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 17.82 ผู้ชมผลงานได้รับแนวคิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการใช้ถุงยางมากขึ้นจากการชมผลงานของผู้วิจัย เมื่อเกิดการกระตุ้นเตือนจากงานวิจัยของผู้วิจัย ผู้ชมตระหนักรู้เกิดแนวคิดที่ดีเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งในบางครั้งการกระตุ้นเตือนผู้ชมด้วยสิ่งเร้าต่างๆรอบตัว แม้กระทั่งงานศิลปะของผู้วิจัยเองก็เป็นอีกสิ่งเร้าหนึ่งที่เข้ามากระตุ้นเตือนคนในสังคมให้ตระหนักถึงการใส่ถุงยางอนามัยมากขึ้น

เรื่องผลงานสามารถแสดงให้เห็นปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัยได้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 22.30 จากผู้เข้าชมผลงาน 100 คน แสดงให้เห็นว่าผลงานวิจัยของผู้วิจัยสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัยได้ในระดับมากตามผลของการวิจัย แนวคิดและกระบวนการในการแสดงออกสามารถสื่อสารไปยังผู้ชมได้ จนกระทั่งเกิดการตระหนักรู้ถึงเห็นปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัย

เรื่องขนาดของชิ้นงานมีความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 15.05 ขนาดของชิ้นงานแต่ละชิ้นมีขนาดเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 1 ฟุต เป็นขนาดที่ใหญ่เกินกว่าขนาดของจริงเป็นการเพิ่มขนาดเพื่อให้เกิดการรับรู้ที่มากขึ้น ผลปรากฏว่าขนาดของชิ้นงานผู้วิจัยอยู่ในระดับดีมาก ไม่เป็นไปไม่ใหญ่ไป ผู้ชมสามารถรับรู้เข้าใจตัวผลงานของผู้วิจัยได้

ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังชมผลงาน พบว่าผลงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 21.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรื่องท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันปัญหาจากการท้องไม่พึงประสงค์ได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 33.82 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และหลังจากชมผลงานท่านจะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14.68 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

เรื่องท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันปัญหาจากการท้องไม่พึงประสงค์ได้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 33.82 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเพราะโดยพื้นฐานบุคคลทั่วไปทราบถึงประโยชน์จากการสวมถุงยางอนามัยอยู่แล้วว่าสามารถป้องกันการตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ได้ งานวิจัยของผู้วิจัยจึงเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งที่ย้ำเตือนเรื่องราวที่บุคคลทั่วไปนั้นทราบคืออยู่แล้วเกี่ยวกับประโยชน์จากการสวมถุงยางอนามัย ซึ่งประโยชน์จากการป้องกันการตั้งครรภ์มาเป็นอันดับแรกจากผลการวิจัย ส่วนการป้องกันโรคที่ติดต่อจากการมีเพศสัมพันธ์นั้นมาเป็นอันดับที่สอง

เรื่องท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ได้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 31.95 ผลจากการวิจัยพบว่ามีภาระตระหนักรู้ในส่วนของ การใช้ถุงยางป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มาเป็นอันดับ 2 รองจากการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

เรื่องหลังชมผลงานท่านมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ถุงยาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 27.24 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่ผลจากการแสดงงานวิจัยของผู้วิจัยว่างานวิจัยนี้ สามารถแสดงให้เห็นให้ผู้ชมสามารถรับรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อการสวมถุงยางอนามัยเมื่อต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอน เนื่องจากการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมาเรียบง่าย และตัวผลงานเองบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้เรียนศิลปะมาสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ผลงานไม่ได้แฝงไปด้วยกระบวนการทางความคิดที่มีชั้นเชิงที่ซับซ้อน จึงเป็นเหตุให้ผลงานของผู้วิจัยนั้นผู้ชมเกิดความตระหนักรู้ความเข้าใจมากและสามารถเข้าใจได้โดยเร็ว

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. เรื่องสถานที่ของการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการแสดงงานในมหาวิทยาลัยที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัยรุ่น หรือเรื่องเพศมักจะได้รับความสนใจจากกลุ่มวัยรุ่นมาเป็น เนื่องจากการอยู่รวมกลุ่มกันของวัยรุ่น ทำให้พวกเขากล้าที่จะเข้ามาชมกล้าที่จะเข้ามาวิจารณ์มากกว่าการชมงานศิลปะที่เกี่ยวกับเรื่องเพศที่ไม่ได้อยู่ในอาณาเขตของวัยรุ่น ซึ่งก็แสดงให้เห็นอีกว่ามหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ซึ่งวัยรุ่นสามารถแสดงความคิดเห็นความเป็นตัวตนได้อย่างอิสระ

2. การแสดงแนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องเพศไปยังกลุ่มวัยรุ่น การแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา สามารถดึงดูด เรียกร้องความสนใจของวัยรุ่นได้มากกว่า การแสดงเรื่องเพศภายใต้สัญลักษณ์หรือตรรกะทางความคิดที่ซับซ้อน

3. ผลจากการวิจัยพบว่า การตระหนักรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการสวมถุงยางอนามัยนั้นผู้ชมสามารถเข้าใจรับรู้ประโยชน์จากการสวมถุงยางอนามัยอยู่ในระดับดีแล้ว เพียงแต่ขาดจิตสำนึกในการตระหนักใช้ว่าควรใช้เมื่อใด เพราะอะไร

4. การกระตุ้นเตือนให้ผู้ชมได้ระลึกถึงประโยชน์จากการสวมถุงยางอนามัยนั้นเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ตระหนักและระลึกถึงการใส่ถุงยางอนามัยอยู่เสมอๆ ฉะนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการกระตุ้นเตือนสังคมเกี่ยวกับเรื่องการสวมถุงยางอนามัยอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน หรือแม้กระทั่งภายในครอบครัว ก็ควรที่จะหันมาสนใจเรื่องเพศการสวมถุงยางอนามัยกันให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในส่วนของเทคนิควิธีการทำงานผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคในการผสมปูนปลาสเตอร์กับน้ำในอัตราส่วน 30:70 ส่วนที่ดีคือเกิดฟองน้อยในขณะที่ปูนกำลังเย็นตัว แต่ผลเสียที่ตามมาคือชิ้นงานแห้งช้าทำให้การทำงานเกิดความล่าช้า ผู้วิจัยต้องนำชิ้นงานไปตากแดด ซึ่งต้องใช้เวลาเนื่องจากผู้วิจัยอาศัยอยู่ในอพาร์ตเมนต์ ทำให้พื้นที่ที่สามารถนำชิ้นงานไปตากแดดได้นั้นมีจำกัด การทำงานจึงเกิดความล่าช้า กรณีนี้จึงแนะนำสำหรับท่านที่มีพื้นที่สำหรับการตากชิ้นงานมีอาณาบริเวณจึงจะเกิดความเหมาะสม

2. ในส่วนของแนวคิดต่อผลงาน ผู้วิจัยคิดการณ์จากผลงานวิจัยว่า ผู้ดูจะเกิดการสวมใส่ถุงยางที่มากขึ้น ซึ่งในแนวทางที่ใช้แสดงความคิด ก็คือหล่อปูนปลาสเตอร์ จากผลการวิจัยพบว่ามี ความเหมาะสมกับตัวแนวคิดและสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารไปยังผู้ดูได้มาก ซึ่งอ้างอิงจากผลการวิจัยที่ผู้วิจัยพบว่าหลังชมผลงานผู้ชมมีทัศนคติที่ดีต่อการสวมถุงยางอนามัย ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข. (2554). ผลการเฝ้าระวังการติดเชื้อHIVเฉพาะพื้นที่ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักระบาดวิทยา.
- กรมควบคุมโรค.คมชัดลึก. (2553). กฎแห่งความแน่นอนหรือชัดเจน. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก <http://dc159.4shared.com/doc/PIOZi0fa/preview.html>
- การมีสติก็คือความไม่ประมาท. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2556, จาก <http://board.palungjit.com/f14/การมีสติก็คือความไม่ประมาท-111033.html>
- ขอศีล 5 ข้อเป็นภาษาบาลีและคำแปลด้วยคะ. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2556, จาก <http://guru.google.co.th/guru/thread?tid=4c168a779f330491>
- จักรพันธ์ วิลานินกุล , สายัณห์ แดงกลม. (2549). การวิจารณ์ทัศนศิลป์ : ข้อคิดของนักวิชาการไทย. กรุงเทพฯ: ชมนาด.
- จิรพันธ์ สมประสงค์. (2533). การสร้างสรรค์ประติมากรรมจากปูนปลาสเตอร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร.
- ฉายนภา เลปาจารย์. (2549). แนวทางการวิจารณ์ทัศนศิลป์ เรื่อง “ประติมากรรมกับสภาพแวดล้อม”. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เชิดเกียรติ แก้วกลสิกิจ. (ม.ป.ป.). แพทย์เผยผลวิจัย มาตรการที่เหมาะสมที่สุดในการป้องกันการถ่ายทอดเชื้อเอชไอวีในคูรัก คือ การตรวจเลือดแบบคู่โดยสมัครใจ หรือ การใช้ถุงยางอนามัย. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก http://dpc9.ddc.moph.go.th/crd/news/print/2554_02_14_PwP.html
- ชัยชาญ จันทศรี. (2552). ประติมากรรม. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- ทวีรัตน์ กุลดำรงศรีวัฒน์. (ม.ป.ป.). จิตวิทยากับการออกแบบ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ท้องไม่พร้อม กับทางออกของสังคมไทย. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก http://icare.kapook.com/abort.php?ac=detail&s_id=45&id=95
- นันทวัลย์ ตั้งพรประเสริฐ. (2552). ทฤษฎีประติมากรรม [นครปฐม]: วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นวลตา อากาศพิบูล. (2549). เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มเยาวชนที่มาใช้บริการในแหล่งชุมชนวัยรุ่น กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร. นิพนธ์ วท.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.

บริษัทเอ็กซ์เซลเลนท์เวิลด์ฮอติลเดย์ทัวร์จำกัด. (ม.ป.ป.). *Romantic Jeju in Korea 3คืน/5วัน*.

สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2554, จาก

<http://www.exttour.com/index.php?play=show&ac=article&id=539504876&Ntype=2>

ประวัติอุทยานอานามัย ความเป็นมา ที่มาที่ไป ความเป็นมา อย่างไร. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 1

สิงหาคม 2554, จาก <http://www.zazana.com/History-/id711.aspx>

ประเสริฐ วรณรัตน์. (2552). *ประวัติศาสตร์ประติมากรรม*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

ผู้จัดการออนไลน์. (ม.ป.ป.). *เมื่อศิลปะทำให้คุณเซอร์ไพรส์ที่ Art in Paradise เมืองพัทลุง*.

สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555, จาก

[http://www.manager.co.th/celebonline/ViewNews.aspx?NewsID=9550000064939&](http://www.manager.co.th/celebonline/ViewNews.aspx?NewsID=9550000064939&CommentReferID=21380198&CommentReferNo=7&)

[CommentReferID=21380198&CommentReferNo=7&](http://www.manager.co.th/celebonline/ViewNews.aspx?NewsID=9550000064939&CommentReferID=21380198&CommentReferNo=7&)

พรพรรณ สมศรี. (ม.ป.ป.). *อุทยานอานามัย*. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก

<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=4210>

พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. (2549). *ศิลปะการหล่อ : ทัศนทัศน์และประติมากรรมของสำริด เทคนิค*

การศูนย์ชี้ฝั่งแบบใหม่. นนทบุรี: ไทยเมทัลกราฟเตอร์.

มัธยม ตะตึง. (2549). *ประติมากรรมพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศิลปะภา.

รุ่งโรจน์ ตรีนิตติ. (ม.ป.ป.). *ความรู้เรื่องอุทยานอานามัย*. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก

http://www.condomthai.com/sto_02_condom.php

รวบรวมมือทำแท้งส่งศพทารกวัดไผ่เงิน. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2554, จาก

<http://www.komchadluek.net/detail/20101118/79883/รวบรวมมือทำแท้งส่งศพทารกวัดไผ่เงิน.html>

วงพจน์ แซ่เล่า. (2551). *โครงการออกแบบประติมากรรมเพื่อติดตั้งสนามกีฬาราชมั่งคณาภิฟ้าสถาน*

เรื่องจังหวัดแห่งการเคลื่อนไหว. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

วิรุณ ตั้งเจริญ; และคณะ. (2544). *การรับรู้และจินตภาพ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

วิเชียร อินทรกระตึก. (2539). *ประติมากรรม*. กรุงเทพฯ: อักษรภาพพัฒน.

ศรินยา พงศ์พันธุ์; และคณะ. (2553). *สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.

สกนธ์ ภู่งามดี(แปล) คามิน เลิศชัยประเสริฐ. (2546). *การออกแบบและผลิตงานโฆษณา*. กรุงเทพฯ:

มายบุ๊กส์ พับลิชิ่ง.

สุกานดา สายสมยา. (ม.ป.ป.). *ปัญหาการทำแท้ง*. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก

<http://www.learners.in.th/blog/problems/336731>

สุทธิพร ถิ่นจันทร์. (ม.ป.ป.). *หมอบีบมือครูเร่งขยายการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา*
ป้องกันท้อง แท้ง ในวัยโจ๋. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก

http://dpc9.ddc.moph.go.th/crd/news/print/2554_04_27_Teach.html

สมศิลป์ แพทย์คุณ. (2549). *เงาสะท้อนของคลื่นชีวิต*. วิทยานิพนธ์ ศ.บ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. (ม.ป.ป.). *ปัญหาจากการทำแท้ง*. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2554, จาก

http://www.healthcorners.com/new_read_news.php?id=1047

อารี สุทธิพันธ์. (2532). *กระบวนการความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

----- (2532). *มนุษย์ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์* *blog.fukduk.tv*. มาเรียนรู้เรื่อง sex
กับพิพิธภัณฑสถานศึกษาที่ Jeju Love Land. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2554, จาก

<http://fukduk.com/blog/มาเรียนรู้เรื่อง-sex-กับพิพิธภัณฑสถานศึกษาที่-jeju-love-land>

Darcy. (2011). *Marked Space : Public art and public sphere*. p.p.

แบบสอบถามความคิดเห็น

การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรมสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมด้านการสวมถุงยางอนามัย

ณ .....

วันที่.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำอธิบาย ขอความอนุเคราะห์จากท่านผู้ตอบแบบสอบถาม ตามทัศนของท่านเองตามความเป็นจริง โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวและระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการผลิตและจัดแสดงผลงานต่อไปของผู้วิจัย

ตอนที่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 18 ปี 21-30 ปี
 31-40 ปี 41 ปีขึ้นไป
3. รายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท 10,001-20,000 บาท
 20,001-30,000 บาท 30,001-40,000 บาทขึ้นไป
4. อาชีพ นักเรียน / นักศึกษา ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ
 บริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว
 ค้าขาย อื่นๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 2. ด้านสุนทรียศาสตร์กับผลงาน

	5	4	3	2	1
1. ท่านมีโอกาสเข้าร่วม / เข้าชม งานศิลปะบ่อยแค่ไหน					
2. สถานที่จัดแสดงผลงานมีความสะดวกในการเดินทาง					
3. พื้นที่ที่ใช้แสดงผลงานมีความเหมาะสมกับตัวผลงาน					
4. วิธีการนำเสนอมีความเหมาะสม					
5. ผลงานมีความสวยงาม					
6. เทคนิคที่ใช้ในการเล่าเรื่องมีความเหมาะสมกับเนื้อหา					
7. ท่านพึงพอใจผลงานชุดนี้มากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3. ด้านแนวความคิดกับตัวผลงาน

	5	4	3	2	1
1. ผลงานสามารถแสดงให้เห็นปัญหาจากการไม่สวมถุงยางอนามัยได้					
2. จำนวนชิ้นงานมีความเหมาะสม					
3. ขนาดของชิ้นงานมีความเหมาะสม					
	5	4	3	2	1
4. ท่านได้รับแนวคิดเกี่ยวกับการสวมถุงยางหลังจากชมผลงาน					
5. ท่านมีความเห็นว่าผลงานชุดนี้มีประโยชน์ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ถุงยาง					

ตอนที่ 4. ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามหลังชมผลงาน

	5	4	3	2	1
1. ท่านมีแนวโน้มในการสวมถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งต่อไป					
2. หลังชมผลงานท่านมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ถุงยาง					
3. ท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันปัญหาจากการท้องไม่พึงประสงค์ได้					
4. ท่านคิดว่าการสวมถุงยางสามารถป้องกันการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ได้					
5. ท่านมีแนวโน้มที่จะให้ความรู้ผู้ใกล้ชิดเกี่ยวกับการใช้ถุงยาง					
6. ท่านคิดว่าการสวมถุงยางมีความจำเป็นในการมีเพศสัมพันธ์					
7. หลังจากชมผลงานท่านจะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์					

ตอนที่ 5. ข้อเสนอแนะ / ความคิดเห็นอื่นๆ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านผลงานทัศนศิลป์

รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ขวาลาววัฒน์

หัวหน้าภาควิชาศิลปจินตทัศน์

คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาธิต ทิมวัฒน์บรรเทิง

อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปจินตทัศน์

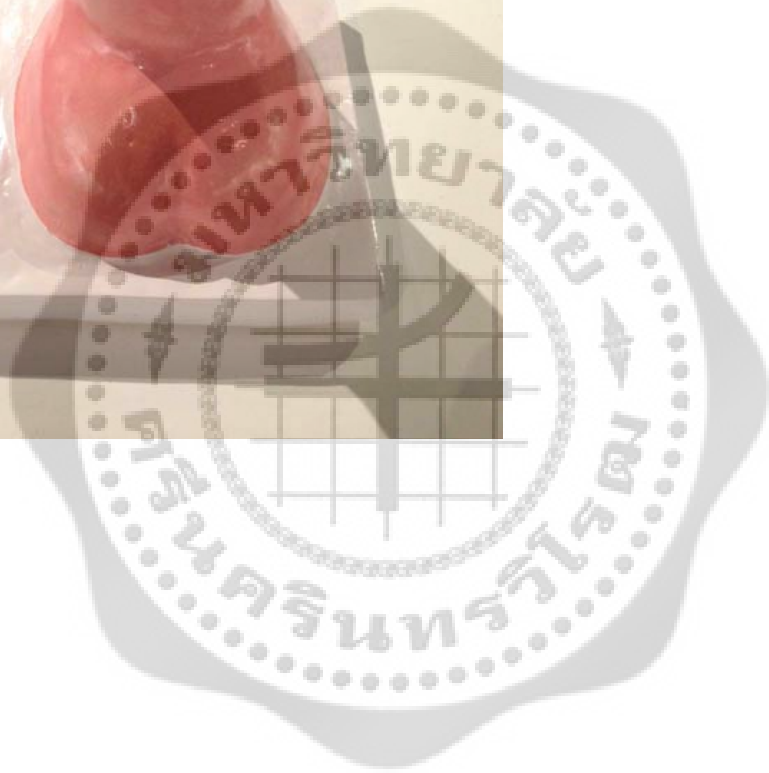
คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลงานชิ้นที่ 2 "Caught"

ผลงานชิ้นที่ 3 “Score”

ผลงานชิ้นที่ 4 “เข็มฉีดยา”

ผลงานชิ้นที่ 5 “พริก”

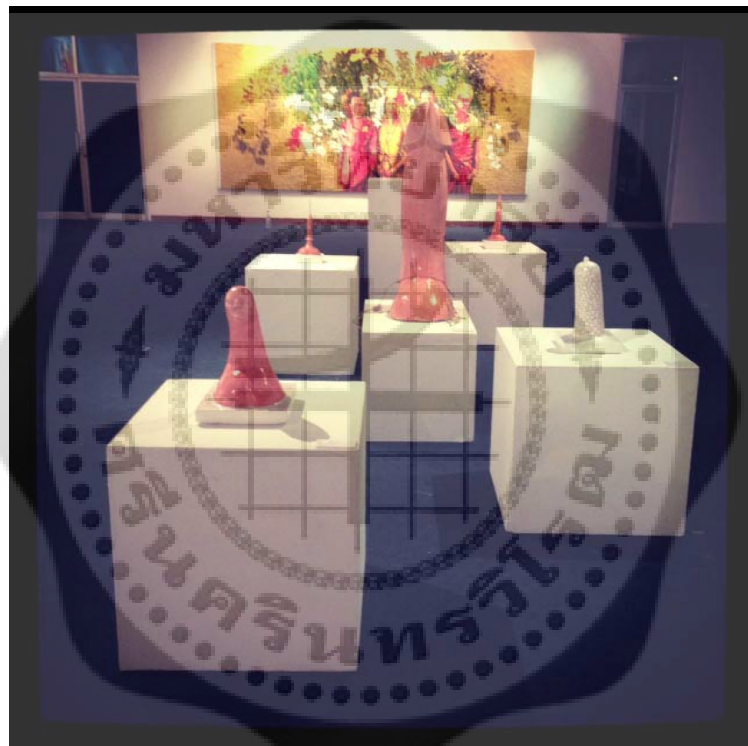
ผลงานชิ้นที่ 6 “หนอน”

ภาคผนวก ง

จัดแสดงผลงาน ณ หอศิลปกรรมศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติของผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวจรรุภา โพธิ์ปิ่น
วันเดือนปีเกิด	6 มิถุนายน 2528
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	57/314 หมู่ 6 ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 20180
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2546	มัธยมศึกษา จาก โรงเรียนสาธิต"พินุลบำเพ็ญ"มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ.2550	นิเทศศาสตรบัณฑิต (นศ.บ.) จากมหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ.2556	ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) ทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

